

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

24 ოქტომბერი 2008

№22(74)

1516
2008

ახალგაზრდა კომპოზიტორის კვალდაკვალ
სამყარო ნოდარ გურაბანიძის თვალით
დაღლა — სიმართლის თქმისგან
გიორგი კეკელიძის ლექსები
ქსენოფონტის ნადიმი
ომიც ცხოვრებაა

წიგნის თარო

შინაარსი

წიგნები და წიგნები	2	როსტომ ჩხეიძე ფაღვალა — სიმაგრის თქმისგან ან მადრიდის ვიზიტი (ბიოგრაფიული რომანიდან „შეე და მწუხრი“ (შეი არაგვისპირუღის ცხოვრების ქრონიკა)“
პლანკონ-მედიკონი	4	თამარ ღონღაძე მითიკაფიკაციის სინამდვილის გასაცხადება (საუბარი ახალ სექტაკლზე, რომელზეც მყურებელი მალე იხილავს)
გამზადება	8	გიორგი გოგოლაძე ილი რაქალია
პროზა	9	ზაურ ნაჭაძე ახალგაზრდა კომპოზიტორის კვლავება (ნოველები ნიგინიდან „შორია თათრისმედიკა, თათრი“)
	11	ლევან ლორია მუ და ფაღვალა
პროზა	15	ნუნუ ჯანელიძე „სიტყვა — რომელიც მიყვარს სამყარო“ და სხვა დანახვა
	17	ნინო ჯარბაიძე ნახსენების
სამართალ-საინჟინერო	18	მან მარი მუსტაფა და კლავდიო — როგორც პრაქტიკის ახალი დანახვა
პროზა	19	გიორგი კეკელიძე მამიანტი
პროზა და პოეზია	22	გივი ალბაზიშვილი დიმიტი — ირინისა და ტივილის მკაცრი
პროზა და სპეციალი	23	ბენედიქტ XVI — რამე ცნობა
წიგნები და წიგნები	31	ნოღარ გურამბიძე სამყარო თეატრალის თვალთ
გამზადება	36	რიტა ბაინდურაშვილი „დღის დანახვა დიმიტი განსახარებისა“ (თათრ მუიხის საღამო გორში)
პროზა	39	ნუგზარ მუჟაშვილი „როგორც ცნობა“
წიგნები და პოეზია	43	ეკა ბუჯიაშვილი „მინდისა“ დანახვა (მცირე გასაუბრება იორან ლეღუშურთან)
პროზა	45	გივი ალბაზიშვილი მარბლის 13
პროზა და პოეზია	47	ფედიანე ქამინიტი ბუღლი დანახვა მინი დარდი უოლტ უიტმენი მინდის
ახალი მარბლის	48	ქსენოფონტი ნადიმი
პროზა	63	რა პრის დინდობა

42

დამფუძნებელი „ელაინი“
მისამართი: თბილისი,
წებნაშვილის №41
რედაქცია — (995 32) 96-20-62
რეკლამა — (995 32) 45-93-68
გაერცელება — (995 99) 41-95-21
ფაქსი: (995 32) 96-20-62
E-mail: info@mtsneloba.ge

მთავარი რედაქტორი — როსტომ ჩხეიძე
პროზის რედაქტორი — ივანე ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი — მკაე ჯობაძე
კრიტიკოსა და თარგმანის რედაქტორი — თამარ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი — კარლო დაშულია დიმიტი — მალხაზ იაშვილი
სტალისტიკორედაქტორი — ნინო ღვანოიძე დეკაბაჯორცხა — თენგიზ რომიტიშვილი
ოპერატორი — თამარ ნახაძე საარქივო მენეჯერი — ეკა ბუჯიაშვილი
გაერცელების სამსახური — ლევან კოცაძე

გარეკანზე: რომი, სასტუმრო „ფორტე“
ნინო ჯარბაიძე, აღან მოიკანის ფოტო

როსტომ ჩხეიძე

დალა — სივართლის თქმისგან ან უღიმილება ვიოლუსი

**ვიოლუსი რუმინული
„მე და მუსხი (ვიო არაგვისიპირალის ცხოვრების ძროხისა)“**

გაუმთრავად, ქარაგმის გაუხსნელად ხან რაოდენ მნიშვნელოვანი გარემოებანი შეიძლება დარჩეს დაფარული.

ამჯერად იგულისხმება არა მხატვრული ქარაგმა-მინიშნებანი, არამედ რეალურ ეპიზოდთა მეტონაყლები დოკუმენტურობით წართეა ბელეტრისტულ თუ პოეტურ ქმნილებათაში. არა გარდასახვა, არამედ პირველად დეტალებისა თუ რეალიტების შენარჩუნება.

და შენარჩუნება ისე, რომ მკვლევარებმა მათი შემწეობით სანდო, უტყუარი სურათები აღადგინონ.

თავის დროზე ამგვარი ქარაგმები საკმაოდ გამჭვირვალეა, მაგრამ მერე თანდათან იბურება და ზოგიერთ შემთხვევაში ისტორიული ცნობები და გადმოცემები და საგანგებო ანალოზი თუ არ შეეშველა, მათი გამიჭირავი აღარც აღაბრენი იქნება.

ხან იქნებ ბოლომდე წაწვედომა დედად აუცილებელი არც იყოს და სხვა ეპოქის მკითხველმა რეალური და გამოგონილი ამბები თუ პერსონაჟები ერთიან მხატვრულ ტილოდ აღიქვას და თხოველობის შინაშესი და სულისკვეთება ასეც ადვილად ამოიყნოს.

ანკი რატომ სიღიოს ცალკეულ დეტალებს, რას ამცნობს ვითომ ისეთს ეს რეალიტები, მათში სრულყოფილად გარკვევის გარეშე რომ ვერ გაძღოს? და დაე ისტორიკოსებმა და ლიტერატურის მკვლევარებმა იტყვიონ თავი, თუ არ დაუშლიათ.

მაგრამ, აი, ხან...
თურმე რაოდენ გასათვლისწინებელი გარემოება გეკარგებოდა თვალთვავი.

ვთქვით, გატაცებით შიანთქმულარ ფრანსუა ვიონის „დიდი ანდერძის“ ქართულ თრეულში და პერსონაჟთა მრავალფეროვანი გაღერებში „სიმართლის თქმისგან დაღლილი“ მეტრ ტაბარის სახეც შემოგანათება, თანაც ისეთ კონტექსტში, აფლავად მიხედვით, პოეტის ახლობელი უნდა იყოს, იქნებ გულთხადი მეგობარიც, ძმური შელაზღანდარების მიღმა დიდი სიყვარული რომ იგულისხმება ზოლენ, ყოველ შემთხვევაში, სანდო პირად მიგვეყვინება:

**ჩემი წინგების ჭახტას ვებარებ
და კიდევ რომანს „ემშაკის მიქნას“,
გადამიწერა მეტრმა ტაბარმა,
კაცმა დაღლილმა სიმართლის თქმისგან.**

ოღრო-ოღროა მთელი რომანი, მაგრამ მასალა, — ვინ რას იბრძოდა, განსაზღვრავს იმდენად მნიშვნელოვანი, მწერლური ნაკლი არც შეივრძობა.

მეტი სანდო რაღა გინდა — მისთვის გადაუნერინება ის რომანი, ამტამად დაკარგულად რომ არის მიჩნეული ცხადია, პირდაპირ არ უნდა გავიგოთ თვითდებახსიათება: თღრო-ოღროა, მწერლური ნაკლო... რაკილა საგანგებოდ გადაიწეროს და მხოლოდ აქტოვრანდის იმედად არ დარჩა, რა მხებედრა უნდა, რაოდენ მნიშვნელოვანია ეს რომანი ვიოონისათვის... და არა მარტოდენ მასალის თვალსაწირობით.

ელალობება საკუთარ თავსაც და სხვათაც, თუმორთ, არონით, ზოგჯერ სარკასმითაც წარმოსახავს თანადროულ პარსის და ორევე პოქსისათვის — „მცირე ანდერძი“ და „დიდი ანდერძი“ — ნიშანდობლივი ეს სტილისტიკა განსახლურავს მეტრ ტაბარისთან მთავრულ გადასახილსაც.

მკითხველის პირველი შთაბეჭდილება ანკი სხვა რა შეიძლება იყოს?..

და ძალდაუტანებლად გაშეყვება თბრობის ლაღსა და მიწხიდეულ დინებას, თუმორისა და სიღამაზის თებებრუდამხევე, ვიოონისეულ ფერეერეკს.

მაგრამ იქნებ ნამიერად შეგვეგონებულეყვით. თარგმანისათვის დათულ ესეში დავით მწერდიანი ვიოონის მიოგრაფიულ ქარგასაც რომ აღადგენს, ბუნებრივია, საგანგებოდ მოიხმოს იმ ეპიზოდსაც, თუ როგორ მონაწილეობდა პოეტს ნავარის სასწავლებლის საღაროს გატყევაში და როგორ გაიხსნა ეს დაანაშაული.

1457 წლის 17 მაისს მატელში გამოცხადებდა მღვდელი პეტრე მარშანი და მონაწილეებს დაასაბულებს. მას თურმე წინა საღამოს ტავერნაში გაეცნო ქურდობის ერთერთი მონაწილე ვი ტაბარი. დაახ, ეს ის ტაბარია, მოგვიანებით „დიდი ანდერძის“ ფურცლებზე „სიმართლის თქმისგან დაღლილი“ რომ გაიფლავებდა. მამინ ტავერნაში კი მღვდელს საუჭუო ზეღობის კაცად მიიჩნედა და გულბაც გადაუხსნიდა, რათა მისი ნდობა მოუპოვებინა და „საქმეშიც გასულიყო“. ლამარა-კლამარკში იმისაც უამბობდა, ერთმა წუქნმა ამხანაგმა — რაზეც შემდგომ სხეები თურმე ბევრს ეუბუნებოდნენ — ნება არ მოგვეცა მწირულეობათა სკორაც გატყევა, სადაც 4000 თუ 5000კოული, ამომავად მეტი თანაშა.

მკვლევარები იმ „ერთ აზმანაგემ“ ეიონის იგულისხმებდნენ, დავით წერეთლიანი კი ამ დეტალს რაღაც გადამწყვეტ მნიშვნელობას სულაც არ მიაჩნებდა და მთავარ გარემოებად იმის მიიჩნევდა: ამ ფაქტით ცხადი ხდება, რომ ისინი ნამდვილი ქურდებიც არ ყოფილან. თვითონ ტაბარის შაიხიტორი ჩაგარნავც ამასვე ადასტურებენ.

ტაბარის თურმე ისევ უცხოებდა მღვდელმსახურის, ეიონის ანგემის წასული თავის მივიჯარ ზიძისთან და ახალი საქმის დასახვერადო. მკვლევარები გა-
მომარკვევდნენ, რომ პოეტს ანგემი არავითარი ბიძა არა ჰყოლია, მიუღმეტეს, მდებარე, და ისე გამომდოდა, რომ ეიონის „ახალი საქმის“ დაპირებით თავადან მოტივობებინა თანამზრახველი.

დავით წერეთლიანი გველა ამ წერეთლიანს რომ ჩაუკვირდებოდა და ფსიქოლოგიური თვალთახედვით განსჯიდა, მის ფარულ მეტანიშნს უმნიშვნელო ტრაბახით ახსნიდა: როგორც ახალგაზრდებს სჩვევიათ, მათაც „საქმეში ვასულობა“ საამაჟოდ მიაჩნდათ, ბაქოებით რაღაც-რაღაცებს იზრახებდნენ და ერთმანეთს თავს აწონებდნენ.

მაგრამ ტრაბახი და თავმოწონებობა ასე სახიფათოდ რომ შემოუტრიალდათ?

მატლემი დაბარებული ტაბარი გველაფერს კი გადაფოცავდა, მაგრამ რაღა დროს.

ეიონის დენილის ხედარი ერგებოდა. გაცილებით საბედნიერად შეისლავდა დასრულებულიყო ტაბარის ბაქო-ბუქით გამეღავენებული მარცვის ამბავი.

და პოეტი თითქოს ძალიან უნდა იყოს გულმოსული თანამზრახველზე და პირადად თუ ვერ იძიებდა მურს, პოემის ფურცლებზე გადაიგება სამაგიერო გამცემისათვის.

გნებავთ შეგნებულ დაარეუთი და გნებავთ უნებური, გაცემა გაცემა და დაღვინაობისაც არ მოქცებოდა გამაზრდებელი, მიუღმეტეს, იმ კაცისათვის, ვინც ნაკუთარ თავზე ხლი თანამზრახველის ტრაბახისა და მაკლემისმონების ნაყოფა.

ის კი:
კაცმა დაღვინა სიმართლის თქმისგანო.

ესეში ეს პასაჟი მომზობლია რძელი იუმორის ნიშუ-
შიდ, რომელიც ალბათ პატრებისაც შეუცავს.

მანამდე კი დავით წერეთლიანი საკამათოს ვახდოდა კრიტიკოსთა შეუასებას, ეიონის სტილისტიკის უზიადრეს ნიშნად „ცრემლიან სიცოცხლ“ რომ ასახებდნენ. ალავ-ალავ შესაძლოა ახეც იყოსო — მხოლოდ ნაწილობრივ გაიზიარებდა ამ შეუასებას და შეეცდებოდა მკითხველს ერთიანად შეეხებდა მიელი ამ პანორამისათვის, რათა მიხედრილიყო, რომ პოეტი ამ ადამიანთა ცხოვრებით ცხოვრობდა, და ის აღურსიანი ტონი, რომელიც ირონიის ვასამაფრებლადაა გამაჟყენებული, საბოლოოდ

მარტოედ ირონია აზრა — მას უყვარს ეს ხალხი და ამითაა გამომწყვდილი ის სიბოი, რითაც სატრული ნაწილცაა გაბეჭენილი და „ცრემლიან სიცოცხლ“ გაჟოლებით მტია სიღრმითა და უზრალეობით.

და თვალსაზრისობისათვის სწორედ და მხოლოდ ის სტრიქონებია დამონებული, გი ტაბარი რომ ასხებენ.

თითქოს მართლაც გამარხებული უნდა იყოს ეიონის გამცემზე, გესლავდეს და რისხავდეს.

მაგრამ ამის ნაცვლად... სიმართლის თქმისაგან დაღაღული კაცის ხატი შემოგეანათებს.

ამ რძელი იუმორისა და ერთგვარი მიმტეველობის მიხეზად პოეტის ის განწყობილება დასახელებული, ადამიანურ სისუსტეს ჯიდ დანამაჟულად რომ ამ მიიჩნევს.

ამ ბირთიადი ტენდენციის გარდა ორედ პოემიში რომ გვხვდება უმედავთოდ, მწვავე სარკაზმით დანერალი ადგილებზე?

მეტრ ტაბარის გამცემობაზე მინიმება მათ შორის არ მოყოლია.

ადამიანური სისუსტე უძახე, კი აურია გზაკელი თანამზრახველებს და დენილებზე აქცია.

მაგრამ ეიონი თუ პატიობს და მხოლოდ ამინავთა საორცველი იუმორით გუხსნენებს ამ ცოფეს, ჩვენ რაღას ვერჩინთ?!

არც აადრედ... ბოლოსადამოლოს, თვითანი საქმე, როგორ მოქცევიან ერთმანეთს, და ეიონის იმ რძელი იუმორის საწვისი ის ფსიქოლოგიური სარწულიცაა,

რომ ადვილად ვერ იფიწყებს ტაბარისთან შეგობობის დღევს — რომანის გადამერსავც მარტო კარგი კალიგრაფიის გულისხმობის არ მიადობდა, საამიხოდ დახელოვებულად გადამიწერებს იმეონიდა, მაგრამ ის სჯიდა, რომ პირველად კეთილგანწყობილი, შეგობრული თვალის მიხედვით მის სტრიქონებს და, თუკი საქორი შეიქმნებოდა, რედაქტორული რჩევა-მისაზრებანიც ვაგვიზარებინა, ვერ იფიწყებს საღაროს გასამარცვად თანამზრახველობის ხანას — გვემის ერთობლივ შემოშაყებას, ერთობლივ შეტრას, ერთობლივ იმინა თუ ერთობას, ვითუ მათვედ ვერ მოვაბით თავი განზრახვას და პოლიციას ჩაუვუარდეთ ხელში...
იმას გადაფრუდა ის დღეები და წუთები?

დაე თვითონ მასებურად წუ მოიქცევა.

და გამცემობა ჩამართავს სიმართლის თქმის დაუოკებელ წყურვილად, როფსაც აღარც კი უკვირდება ადამიანი, რომ თქმითაც შეიძლება ძალიან დამავდეს რამიე.

ისე გინდ რძელი იუმორის ნიშუშიდ აღუქვით ის ის-
თუტი (სიმართლის თქმისაგან დაღვინაობა) და გინდ პატიონებს — ეიონის სტილისტიკის შესაფერისად; (ცალკე კი, ამ კონტექსტს გაზორედებული, შესაძლოა სარკაზმითაც გაიღიწიოს, რძელი იუმორის სატრული საბურველი გა-

ფრანსუა ეიონი

26 020

ს ა მ ა რ თ ი ვ ე ლ ო ს
ს ა მ ა რ თ ი ვ ე ლ ო ს
ს ა მ ა რ თ ი ვ ე ლ ო ს
ს ა მ ა რ თ ი ვ ე ლ ო ს
ს ა მ ა რ თ ი ვ ე ლ ო ს

დაეკრას და ყველა დროისა და ქვეყნის გამცემთა პორტრეტები ამ სახელწოდებამ გააერთიანოს.

გაუმეორავად, ქარაგმის გაუხსნელად ხან რაოდენ მნიშვნელოვანი გარემოებანი შეიძლება დარჩეს დაფარული...

ამ ერთი ნაშრომისტული ემიტირებაც როგორი რელიეფურობით ნაწილისაბჭოთა თვითონ ვითონს პირიქედნი ხასიათი — მისი სიხალაღე, უანგარობა, პუშანურობა, მიმტევებლობის უსაზღვრო უნარი... სხვა არაფერი მომ არ იცოდებოდა მინაგან ბუნებაზე, გი ტაბარის რეცოდება და ამ დანაშაულის მსუბუქირონიული დეპარაგმება ერთბაშად ხელს საცნაურს ვითონს ხასიათის ტვირფას თეისებებს, ასე იშვიათს, ასურინგად მნიშვნელოვანს.

ის კი არა, ვითომდა წერილშიაში არცკალი სულიერი მონუმენტალიზმი უფრო სახიფრია, ვიდრე ვერცელი აღწერა-მტკიცებენი დაგვარწმუნებდა.

შინამეტყდავად მოქმედულ ფრაზას სულ სხვა ძალი მოსდებოდა...

მეგრამ, აბა, დარჩენილყო ქარაგმა გაუხსნელი...
იმგვარი დეტალები გიმგვანებენ სწორედ შემოქმედ-

დის ხინრფედელსა და ეთიკურ მონაშას, მოჩვენებითობას სრულიად გარინდებულს. კინც გულწრფელობასა და ზნეობრიობას თამაშობს, ასეთ წერლმანებში გაუფრთხის თვის ხელზე ინგარამიუციელოდა, ხოლო ვისაც არავითარი თამაში არა სჭირდება, არც ქვეყნობიერის ამბობტომისა ემინია, უნებურ ნამოცდენებს არ უფრთხის და გულგადხსნილი დგას ყველასა და ყველაფრის წინაშე — ღალი და მიმტევებელი.

როგორც ამგვარად!

თავისი არჩევანი ჰქონდა ფრანსუვა ვითონს. თავისი არჩევანი — გი ტაბარის.

და სიმაართლის თქმისაგან ყველა დადილო-დაქანცულსაც — ტაბარის სულიერი წინამორბედსა თუ ჩამომავალს.

ყოფილ მეგობარსა და თანამშრომელთან გადამახილს ერთბაშად მოსხებდა ვითონი და აჟმპისკის მიღწევა აბიხილიდემოდა: თავით ბოლომდე თღობ-ჩიღობოდა.

და თითქოს მხოლოდ მასალის იმედი ჰქონდა: ისეთი მნიშვნელოვანია, ჩემს მწერლურ ნაქსის ის დაფარავს, თუ დაფარავს.

ქაქარაქ-ინტარქი

გითებადქცეული
სინამდვილის
გაცოცხლება

საუბარი ახალ საქმეებზე, რომელსაც
გაყურებელი გლდი იხილავს

— გურამ, საზოგადოებისთვის ახალი არ იქნება ისტორიული ქანრის პიესის განხორციელება შენი სახელი და გვარის ზილვა. ისტორიას ჩაპკირიკებდ, ისეთ მოვლენებსა და ამბებს აცოცხლებ, რომლებიც პირდაპირ გულს ხედება, ძარღვეებს ვრუანტელად მიჰყვება... გვახსენებ იმას, რაც სულში ცხოვლად აღსაბეჭდი და მარადსახსოვარია. თან ეს ეპოქები, თითქოს წარსული, მეგრამ ძალზე თანამედროვე, დღევანდულობის ხარკვა თითქოს და ამიტომაც ხედება დიდისა თუ პატარის, ახალგაზრდისა თუ ცხოვრებაგამოვლილი მაყურებლის გულსა და სულს. უკვე დაიწერა ახალი პიესა და მასზე ვისაუბროთ! როგორ დაიბადა ეს პიესა, რომელსაც "ევროკინი ბუნტი" ჰქვია და მეცხრამეტე საუკუნეში რუსების მიერ ამავე სახელწოდებით მოწათლული მოვლენის ახახება? რა გახდა ბიძგის მიმცემი, რომ ეს პიესა შექმნილიყო? რის თქმა გაქვს განზრახული მკითხველისა თუ მაყურებლისთვის?

დრამატურგი გურამ ქაროველიშვილი:

— ჩვენს ისტორიაში რამდენიმე საკანსო ეპოქაა. ჩემთვის ამოსივლილი ყოველთვის ასეთი ხანია და მას ვცუ-

რდნობი. ვცდილობ ვარდატების ეპოქა გავაცოცხლო, რადგან მასში უკეთ ჩანს ადამიანის ხასიათივ და ერის სახეც. აქამდე რაზეც მიუშვავია, იცით და ისევე ისტორიის კვლას მიუყვებოდი. ვამიზრებ და "ჩალიჩინი საქართველოს" გაცოცხლებას, მაგრამ რაჭა-იმერეთის აჯანყებამ გადაძალა. ეს არის პირველი ოცნდელი რუსების საქართველოში შემოსვლა, 1819-20 წლები. ყველაზე მტკიცედული, რაც არის ამ დროს — რუსები თხრიან ქართულ სახელმწიფოს.

1801 წელს ქართული სახელმწიფო დაანგრეს და ბატონიერებს მეფობა აშოვდგეს, ჩვეული დამამცირებელი მოქმედებით უფლისწულები დაფანტეს და დაქსაცეს. რუსის ქმედებაში ყოველთვის ცინიზმი ახლავს და ეს ძალიან კარგად იგრძნობოდა მამინაც. ერთ მშვენიერ დღეს კი მიადგინ ჩვენს სულს, ჩვენს ეკლესიას. ქართლ-კახეთის სამეფოს გაუქმების შემდეგ რამდენიმე აჯანყება იყო ბატონიშვილების შეთაურობით. საეკლესიო, ეგრეთ-მოდულ რეფორმას ჯეროვანი წინააღმდეგობა ევიარ გაუწია დახუსტებულმა მხარემ. მართალია, რუსეთი ამ ურთიერთობას და იმ ეპოქას ღამაში ფერებით ღლავს, მაგრამ ისტორიის და სიმაართლეს ვერაფერს ვერაფერს დააკლებს. უბრალოდ, მითებადქცეული სინამდვილის გაცოცხლებლაა საქმრო. ამიტომ დაიწერა ეს პიესა; ისევე და ისევე ჩვენზეც გმირების, ჩვენზეც წარსულისა და სინამდვილის გასაცნობად. მისანი უცვლელი რჩება.

მოდე აქვე ესეც ვთქვათ: რაც დღეს სვანეთში ჩვენი სინამდვილეა დავანებული და რასაც სვანები მთებისტური დიდი დუმილსა და ვაკეკობის ფსახად ინახავდნენ და მრავალ ქარსადგელში გამოიტაცებენ, დიდი ნაწილი სწორედ იმ დროს არის აზოვული გადასარჩენად.

წემოხსენებულ აჯანყებას სათავეში ედგა ორი დიდი მამულშივილი — უკვე წმინდანებად შერაცხული მეფე დოსითიოს ჭუთათელი და მეფე ნეტოიმე გატანთელი.

ასეთი მისი არასოდეს მომხდარა, რომ ეკლესიას ხალხისთვის მიყენდებინოს აჯანყებისკენ. რა მოხდა? როგორც ავტორიტეტული გაუგებდა ჩვენში, რუსეთმა ვერაქოხად მოიგებინა ვარლამი. მას ვერ აკისრებენ სახმენელი გვემის განხორციელება და ამიტომ ეს შევკვლეს თეოლოგიკურ რესანოლით — რიანანის ეპისკოპოსით. პარეკლი, რაც ამ ბერმა გააკეთა, სიონში აღველი ქართული წირვა-ლოცვა. ამასთან დაკავშირებით ივანი ჯავახიშვილი წერდა, რომ არცერთ სხვა დამპყრობელს შევკვლი არაფერი გაუკეთებია. უფრო ცხადად რომ ნარმოვადგინოთ თეოლოგიკურ რესანოლის სახე და ტაძრი, მისივე თანამოქმის, შთავარმართებელ ერმოლოვის სიტყვებს მოვივლილებ: მისი სული კარგად შეეხამება ბერის წიხის ფერს. ის არის ვაჟი და მამებუღარა, რომლის შავგესი არ შინაზავს. თათქოს ყარადების ბანდას ავადობებდესო. ეს რუსანოვი, რასაკერაველია, საადუშლო პოლიციის ავტნაი იყო.

აი, ამ რუსანოვმა ვადანუვიტა ჩვენი ეკლესიის "რეფორმა". რუსების ენით რომ ვთქვათ, შან დაწყო ეკლესიის ინვენტარისა და ყმა-მამულის აღწერა და აქ წაანუდა პირველივე წინააღმდეგობას. გამოვიდნენ იმერეთის ერისკაცები: ლორთქიფანიძეები, ააშვილები, იოსელიანები, სხვანი და სხვანი. რუსი მათ სინამდევებს შეუთო და ვერ მოითმენდნენ. ასე დაიწყო ამბოხება, რომელსაც სათაღუბი ჩაუდგა ის ორი წინადაკაცი, რომლებიც ზემოთ ვახსენეთ — დისთიოვ ქუთათელი და ექვთიმე გავნათელი.

სამწუხაროდ, რომ დაეფიოდი და ეკითხულობდი ამბავს, შინდობა სხვა ამბებზე გამეფო გარდა ისტორიულ წყაროებში მოთებული მასალისა, ვგარსაც კი დავინებულა აქვს, რა გაუკეთებიათ მათ წინაპრებს. შავგელით, ააშვილები გვარმა დიდი საქვე გააკეთა მამის. მასასუხიად რუსებმა დაამერეს ეს გვეარი და თავადები საბოართვეს, უფლებები ააყარეს.

დაწარქნა, მგონია, პეისა მოვითრობოთ. მას სცენაზე ავოცდებენ ქართველი რუსეთის ვიოიკი შალუტაყული და ნოემბერში უკვე შეგვეძლება ვისმჯელოთ სექტაკლზე.

ის, რომ ეს პეისა სცენაზე გავოცდებდა, საპატრიარქოს წყალობაა. მამა დაუთოი და მამა ზურაბი გულშემატკიერებამ ამ საქმეს. იმედი მაქვს, რომ ილია ქაჭავაძის ანდოს გამოძახილად იქვეა ეკლესიისა და თეატრის ასეთი დაკავშირება. მგონია, რომ ქართველ მაყურებელს ასეთი რამ ძალიან სჭირდება. მის აუცილებლობა ქაქუცას აქაპერმენტშია დამანახა. ფინანსურ მხარესაც საპატრიარქო აჯავრებს. ის აღინამებს ამ სექტაკლს. არა მარტო იმიტომ, რომ "ეკრკონი ბუნტი" იდგამება, არამედ

ამიტომ, რომ ქართული საქმეა და ვფიქრობთ, ჩვენსავე სულერების ნაადგება.

— გული მწყდება, რომ დღეს თეატრში სიტყვამ უკან დაიხია. გურამ ქართველიშვილის პიესებში კი სიტყვას თავისი დიდი ძალა შენარჩუნებული უნდა, შარალილი და ძარღვიანი. რაც უნდას შინა და სწყურია, იმის შარცვლები გაღვივებულა. ამჯერად რიტორ მოხდა ეკლესიისა და თეატრის დაკავშირება და თქვენ რას ელით ამ სექტაკლისგან?

დააკანი ზურამ ცხოვრებაზე — თბილისის სასულიერო სემინარიისა და აკადემიის პრეკოვი

— ეს შევრთება და შერწყმა ძალიან ორგანულად და ბუნებრივად მოხდა. ის, რა სულისკეთებთაღ იდგამება ეს სექტაკლი, ჩვეთის ძალიან ახლობელი და მტკივნეულია. ეს ეს თემა, რომელიც ახლა არ გამხდარა ჩვენთვის საინტერესო და მნიშვნელოვანი. ამაზე დიდი ხანი ვფიქრობდით და ყოველთვის არსებობდა იმის სურვილი, ისეთი რამ გაკეთებულყო, რაც ჩვენს ეროვნულ საქმეს წინ წახედდა. ასე რომ, განსაკუთრებული მოზადება საიმისოდ, რომ საერთო ენა გამოგვეჩინა არ დაგვიტოვებია, ძალიან ბუნებრივად, თავისთავად მოხდა ეს შევრთება.

რას ევლით ამ სექტაკლისგან? ძალიან ბევრს ევლით იმედი მაქვს, რომ ეს ოქცეა

გარდატეხად არა მარტო თეატრალურ, არამედ, საერთოდ, ჩვენს ინტელექტუალურ ცხოვრებაში. თქვენს სასუბნით მართებულად ბრძანეთ, სიტყვა აღეს უკან იხეცს. არადა, სიტყვის ძალაზე დიდი არაფერია. ნაპოლენი ამბობდა, ზუთ გაზეთს შეუძლია უფრო მეტის გაკეთება, ვიდრე აბი ათასიანი არჩისა. რადა უნდა ვთქვათ დღევანდელ დღეზე, როდესაც გაზეთზე ბევრად უფრო თვამტუროს ტელევიზია, კინო, თეატრი... და ამასთან ერთად, ეგედეთ, რიტორ გამოწვევებული და დასაყრდელი ქართული სიტყვა და ის, რაც აყალიბებს ერის ცნობიერებას.

იმედი მაქვს, რომ ამ ისტორიულ თემას წინ წამოგვეა დად ზედაღუნას მოხაფენს მაყურებელზე. რა გვამდებს ამის იმედი? რა არის ამის წინაპირობა? წინაპირობა გახლავთ ის, რომ პეისა არის კარგი ამის წინაპირობა გახლავთ ის, რომ რეჟისორი არის კარგი და მთელი დისი არის ძალიან მონდომებული, ერთ გუნდად შეკრული და ამას ზურავს უმარგებს ეკლესია! დაინტერესებულ ვართ იმით, რომ ჩვენი ეკლესიისა და საზოგადოებ, ისტორიის სტრატეგიული ფურცელი, რაც შეიძლება ბევრმა იცოდეს, სამართლის თემა წინ იყოს წამოწეული ხელმოწევაში, უკლტურაში.

ჩვენი ვეგავართ სერიოზული პრობლემის წინაშე — ეს არის ღირებულებების პრობლემა. ამიტომ იძულებული

გურამ ქართველიშვილი

დავანი ზი დავით შარაშენიძე

დაკვანი ზურამ ცხოვრებაზე

გიორგი მალუტაშვილი

ერთ ვეცხვით გზები ნამოჭრილი პრობლემის დასაძლევად. ამ თვალსაზრისით მწერლობას, პოეზიას, დოკუმენტურ კინოს, მეტანიერების სხვადასხვა დარგებს დიდი მნიშვნელობა აქვს, ხოლო ეკლესიის როლი ამ საფეხებში განსაკუთრებული და განუზომელია, ყველა ზემოთხაზოთვლილზე მაღლა დგას. ამის მაგალითად "ქაქუცა ზოლოფაშვილის" მოუფიქრან. ძალიან სასიხარულოა, რომ ახალგაზრდობამ ასეთი სიყვარულით მიიღო ეს სპექტაკლი. ესე იგი, მუდმივად უნდა ვიმუშაოთ ამ მიმართულებით, ვიშემათ შეთანხმებულად.

თუ გვირდა მარადიული ღირებულებები დავამკვიდროთ, სენაიარად არადური გამოვა. სენაიარად ვერ მოვიგებთ უთანასწორო ბრძოლას.

ერთი დაგამატებდი, ეკლესია თამაშის ფენომენს სიფრთხილით ეკიდება, ანუ არ უნდა აღვიქვათ ისე, რომ თამაშის ფორმა და მისი ასპექტები ზვეთთვის ყოველთვის მისაღებია, მაგრამ ერთფუნდო-სარწმუნოებრივი თემატიკის წინ ნამოსაწევად თეატრი ზელსაყრელი არაა. დღევანდელი ახალგაზრდობა საშინელი საინფორმაციო ბომბარდირების ქვეშ მოქცეულია და დიდი ძალიანმეცავა საჭირო მათი ცნობიერების ჩამოსაფიქრებლად და სწორი გზით წარსამართლად.

ერთ მაგალითს მოვიყვანო მღვდელ-მონაზონი სერაფიმე როსი თანამედროვე სასულიერო პირია, წარმოშობით ამერიკელი. ის მართლმადიდებელი გახდა როდესაც შრეველს უსადგომბო, ზოგჯერ ურწმუნოა ხოლმე დიკენსის რომანებში ნაკვებობდა. ეს გაოცებას იწვევდა და ეკიბებოდა, რა საჭიროა თეატრალური ეპოქის ეს თხზულებებიო. ის პასუხობდა, ადამიანის სული ისეა გაუხეხებული, რომ აუცილებელია ადამიანურიობის რაღაც საფენელი მოვანოლოთ ადამიანებს, სულიერებს ნიადაგი იმდენად გამოფიტულიაო. ტემპარტების ზიარებამდე მასსუფლად საჭიროა ადამიანს გული გაუთხრეს და გულმოდგინედ გახდეს.

ჩვეთან ჩვენი სულიერ-კულტურული ისტორიული გზის წყალობით გაცილებით იოლადაა საჭემ, იმხელა საწმინდოებრივი ძალი მოგდევს ოდითგანვე, მთელი ჩვენი ისტორია და კულტურა მართლმადიდებლობით

არის განმსჭვალული. საჭიროა ყოველივე ამის გაცოცხლება. ფიქრობთ, ამ მხრივ "ცერკონი ბუნტს" ბევრი რამის გაკეთება შეუძლია.

— გიორგი, როგორც რეჟისორი, რას გვეტყვი, რით არის გურამ ქართველიშვილის პიესა "ცერკონი ბუნტი" საინტერესო? წინასწარი პროგნოზი თუ შეიძლება გაკეთდეს — ეს სპექტაკლსაც ექნება ანდაშაქტის ძალი და დაიპყრობს ახალგაზრდობის გულებს? რასაკვირველია, ისტორიული სინამდვილე ყველამ უნდა გაიგოს და ყველამ უნდა იცოდეს, მაგრამ განსაკუთრებით მომავალი თაობისკენ გვეჭირავს თვალთ, რომ მათ ვსულუმბოლოდ სწორი ორიენტირები. რას გვეტყვი?

რეჟისორი გიორგი მალუტაშვილი:

— ჩვენი საუბარს ორ წინადად გავყოფდი. ჩემთვის თავისთავად საინტერესოა ის გზა, რომელიც გურამ ქართველიშვილმა აირჩია ქართული დრამატურგიაში და მას დავარქმევდი ისტორიულ-დოკუმენტურ დრამას, რაც ძალიან საინტერესოა. ჩვეთან ეს ფანრი მეტად აქტუალურია. თეატრი საქართველოში არასოდეს ყოფილა იმ ფუნქციის მატარებელი, რომელსაც ევროპის ქვეყნებში ატარებდა — ფუფუნებასა და მხოლოდ თავმეტყველის, მხოლოდ გართობის. დღეს, როდესაც ადამიანი, გონსაკუთრებით კი ახალგაზრდა, შეიძლება ჩაიკარგოს ინფორმაციის მჭერეე ოკეანებში, მას სჭირდება სწორი ორიენტირები და თეატრს ენიჭება ეს ფუნქცია.

გურამ ქართველიშვილის შემოსვლა ქართული დრამატურგიაში ნამდვილად აღნიშნა იმით, რომ მას საზოგადოებრივი ცხოვრების მავსისცემისთვის მიუყურადებია და ზუსტად ესმის მისი. მან შეძლო სწორად განსაზღვრა ის თემები, რაც საზოგადოებას ადღევებს. მისი ყოველ შემდგომი პიესა მხატვრულობის თვალსაზრისით გაცილებით მაღალი დონისაა. ვერ დაასახელებთ ვერცერთ პერსონაჟს, რომ ამ იყოს მკაფიო მხატვრული სახე. ამიტომ ყოველი მსახიობისთვის ძალზე საინტერესოა ამ პიესაზე მუშაობა და შესაბამისად, ჩემთვისაც. ძალიან იშვიათად იქმნება ხოლმე ერთიანობის ისეთი ატმოსფერო, როგორიც ახლა შედევა, როგორც რეჟისორს, სულსკვე-

თემა გასაოცარი — ყველა ერთიანად დამუხტული და შემართულია. მიივარჩნენ ახრებლები; ღვი ანთაძე, რომელიც ექვთიმე გაგნილელთან, ჯია ჯავახიშვილს, რომელიც დონიკოვს ქუთათელა და საერთოდ, დაისი ყველა წერისა ამ სპექტაკლში დაკავშირებული — მოყვარული ხეგზარ უკრამფილთან და შვიდი ახალგაზრდა მსახიობით დამთავრებული. მათ გარკვეული ხანსახობო ბოგერაფია აქვთ, მაგრამ ფაქტობრივად ვინცები "ცერკოვი ბუნტი" თეატრის განახლება.

გვინდა გვრამ ქართველიმედიან რომად შეიქმნას უროვნული დრამატურგიის ცენტრი, რომელთანაც ითას-ნამშრომლებს თეატრი. შეგახსენებთ, პაპაევს სწერდა ექვთიმე თავაძევილი, იქნებ სანდრო აბშიტელს მიაწოდონოთ ხმა, რომ ამ თემაზე პიესა დაიწეროს და დაიგვას; "ცერკოვი ბუნტი" გულსხმობდა. ამიტომ არც ეს მგონი შემთხვევითი, რომ სწორედ აბშიტელის სახელობის თეატრში იგდება ეს სპექტაკლი.

სცენიდან და ეკრანთან მიწვეული ისტორია თვისობრივად სხვა მნიშვნელობას იძენს. ძალიან მნიშვნელოვანი იყო ეროვნული სულსკვეთის გაღვივება მცენარეებზე საუკუნეში, როდესაც იგდებოდა დავით ერისთავის მიერ გამოქვეყნებული "სამშობლო" და მიმართა, რომ ასევე დაღვინა, როდესაც ჩვენ ვგვაგათ გვრამ ქართველიმედიის "ცერკოვი ბუნტი". ეს არ უტება მხოლოდ რუსეთთან ურთიერთობას. გულსხმობის გამო კულტურული გადარჩენის პრობლემა არაერთ ერს დაუდგება, მათ შორის — ჩვენც. ამიტომ უმნიშვნელოვანესია ერთგული ცნობიერების გაღვივება.

ქართული თეატრი ყოველთვის იყო უმნიშვნელოვანესი მოვლენებისა და პრობლემების მატარებელი ნარმო-ჩენისა და განხილვის ადგილი და ასეთად რჩება იგი ჩემთვის და ამასთან, ყოველი თეატრის საფუძველი იყო ეროვნული დრამატურგია. გამონაკლისი არც ქართული თეატრია და მიმართა, ამა თვისაზრონითაც გვრამ ქართველიმედიის დრამატურგია განსაკუთრებულად ყველაზეათვის სანტურესო საფუძვლა წინადად პროფესიული თეატლსაზრონით — რეჟისორისთვისაც, მსახიობისთვისაც, მატურისთვისაც, კომპოზიტორისთვისაც და ექვედასთვის, ვინც ჩვენთან ერთად მუშაობს.

დაბოლოს, სამშობლოს ვერ დავიკავებ ადამიანი, რომელსაც ვეღვაფერი მშობლიურის ხეგზე და თავზე მეტად არ უფერია.

დამარჩენს თვითონ სპექტაკლის პრემიერა გეტყვიოთ სულ მაღალ, ნოემბერში...

— მამო დავით, თქვენ აზრით, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში რა მისია ეკისრება ისეთ სპექტაკლებს, როგორებიცაა გვრამ ქართველიმედიის პიესების მიხედვით დადგმული ნარმოვანები? როგორ ფიქრობთ, ეს სპექტაკლი — "ცერკოვი ბუნტი" იქნება ჩვენი ისტორიის ერთი ტრანსპარენტული ფურცლის გაცოცლება და პოპულარიზაცია მხოლოდ, თუ მომავალი თაობისთვის იქნება გარკვეული ორიენტირად?

დევანოზი დავით შარაშენიძე — საპატრიარქოს პრესკანონის უფროსი

— თეატრსა და საზოგადოებრივ ცხოვრებას შორის მჭიდრო კავშირი არახალა. თეატრი ადრეც ასე იყო და

ჩვენთვის ახლაც ასევე ეს არის საზოგადოებაში მიძინებული და ყურადღების მიღმა დარჩენილი თემების გაყოც-ხლებისა და საზოგადოებრივით შეთავაზების ადგილი. მაგალითად "სპექტაკლი ჩოლოყაშვილი" შეგვიძლია დავასახელოთ. დარწმუნებული ვარ, რომ ამ სპექტაკლის კეთილი გავლენა საზოგადოებაზე დიდია. ეს უნდად გამოჩინდა, ანუ ასეთი მიდგომა გამართლებულია. მართალია, არსებობს წინგები, ისტორიული წყაროები, ცნობები დარწმუნებული საზოგადოებისათვის და უკვე ხელმისაწვდომიც არის ესა თუ ეს მასალა, მაგრამ ეს საკმარისი არ გახლავთ, რადგან არ არის საყოველთაო... თუნდაც ის ფაქტი, რომ დონიკოვ ქუთათელსა და ექვთიმე გაგნილელზე დღეს ცოტა ვინმემ თუ იცის რამე, დრამატურგის, რეჟისორის და ამ სპექტუმ ჩართული მთელი გუნდის ჩანაფიქრი — სპექტაკლის დადგმა უკვე გამართლებულია. არადა, ეს ორი პრობლემა ემოქალაქური მნიშვნელობის პირდაპირია, რომელიც ძალზე დიდი სიმძიმე იტვირთეს და გადაწყვეტენ საკულტურო სინონიმეების, ანუ ჩვენს სულსკვეთის საგანძურის გადარჩენა. ისინი მამდვილი მონამე-ები არიან. მონამეობა პირდაპირი თარგმანია ბერძნული "მარტროსისა" და ზედმინივეთი შეესატყვისება ამ დღესას, რომელსაც ეს ადამიანები უწოდებენ. რუსული სიტყვა "მურჩიკ" ტარგმასთან არის დაკავშირებული, ხოლო ქართული მონამეობა მონამეობა უკავშირდება. ამით დათმული ამონამეობა, რომ ის არის ერთგული დღესია. როგორც პავლე მოციქული ამბობს, მას შეუძლია ქრისტესთან ერთად თანადღვალა და მასთან ერთად თანადღვო-მა, არ არის ავიტლებელი, რომ ვიღაც ტანჯავადეს და ზორსაც გააღვდეს.

კიდევ ერთ თემას მანდა შევხვით: თვითონ თეატრი ორქულელ მახვლად ნარმოვანობაში. მას შეუძლია ადამიანის შემართვა, დამუხტვა კეთილით, აწმდლებული განწყობილების შექმნა და ეროვნული სულსკვეთის გაღვივება, მაგრამ ამავე დროს არსებობს მეორე, ნაკ-ლოვანია მარტო. "სჯულის კანონი" არის მითითება თეატრის ნეგატიურ თვისებებზე: გარდასახვა, როდში შეს-ვლა თავისთავად გულსხმობის საკუთარი თავიდან "გამოსვლას" და ნიღბის მორგებას. მაშინ, როდესაც უმსიტა-ანობა მუდამ იქითკენ არის მიმართული, რომ დაბნობს საკუთარი თვისკენ მიმბრუნოს, საკუთარი თავი შეაცნო-ბინოს, საკუთარი უმეგრება, ვნება-მეცოდენად დანახ-ბოს და მასთან ბრძოლა შეაძლებლოს. ქრისტიანობა არის ბრძოლის რელიგია; საკუთარ სისუსტეებთან ბრძოლის რელიგია. ეს აზრი უნდა გავითვალისწინოთ. არ უნდა დაფიქროთ.

რაც შეეხება თვითონ ახალი სპექტაკლის თემას — ისტორია თითქმის მეორეგვარია. ამ შემთხვევაში საუკეთესო მასნაველებელი არის ისტორია. მოგახსენებთ, არსებობს მუხედულება, რომ ისტორია ასწავლის იმას, რომ არა-დვილს ასწავლის, მაგრამ ჩვენ უფრო მეორე თეატლსაზრონის გაერისაზრებთ. იმას, რომ ისტორია სარგვა, რომელსაც შე-იძლება ჩაახვებ და რეადაცების გათვალისწინება. ასე-რამ, მიმართა, რომ ამ სპექტაკლის დატვირთვა და საზო-გადოებრივი მნიშვნელობა უკვე გამოკვეთილია.

გვრამ ქართველიმედიის პიესებმა სერიოზული გა-მაცდა გაიარა და უკვე გამოკვეთილია მისადმი, როგორც

შემოქმედი ადამიანისადმი დამოკიდებულება. ის ძალიან საინტერესო დრამატურგია. იმისათვის, რომ მასურებელს მიუწოდოს და შეეცადოს, ბევრ სხვა ღირსებასთან ერთად არ უნდა იყოს ყალიბ პათეტაჟი. ისტორიულ სპექტაკლებს არ უნდაება პათეტური ტონილობა. მაშინვე ბელონური ხდება და მასურებელიც, ბუნებრივია, ევლარ ღუფლობს.

მიმართა, რომ ამ სპექტაკლისთვის რეჟისორიღ ზუნტად და კარგად არის მერჩული. გიორგი მულტაშვილისთვის ეს თემა არ არის უცხო, მას არ სჭირდება საგანგებო დაკვალაინება ამ სფეროში, რადგან ის ეკლესიის ნი-

აღიდან მოდის, ეკლესიური ცნობიერების ადამიანია. მისთვის არც მოწმუნებობა და არც მონამკობა უცხო თემები არ არის. ფიქრობ, კარგი რომ უნდა გამოვიღეს, რადგან მიუღი გუნდი ერთი მუხტით არის დაამუხტული და შეკრული. ფიქრობ, რომ ეს სპექტაკლი იქნება კეთილი ზიმი, რომელიც, დარწმუნებული ვარ, ბევრი ადამიანის სულსა და გონებაში სასიკეთო ძეგლებს გამოიწვევს. უკვალოდ არაფერი ქრება.

ესაუბრა თამარ ღონდაკი

გამოხმაურება

გიორგი გოგოლაშვილი

ორი რუპლიკა

ღირს ამ თემაზე მსჯალობა

„ქვენი მწერლობი“ მე-19 ნომერში ქნი დალი ფანჯიციქისთან შედეგდრის რეპორტაჟი აღაბედა. ერთ ადვილს მინდა მივაპყრო ყურადღება; თ. ნაფარევიშვილს მიუწარიალას: „სკაბრუბის ნინაბლმეფე ვარო, თქოთ, ქალბატონი დალი, შაგრაძ ამავდ დროს ძალზე ზუსტო იყო თქვენი გადამწყვეტილება, როცა აღნიშნა: ნინამოიების ეს გამო, თავისი ხსისათვიდან გამოვიდნარე, ვერ იტყვად „ნინაბლ“ და „ელვას“, მიტომ ვარგამანი „ნასკო“ და „შაგია“ გადმოვიტანე. ფეფრობოთ, სკაბრუბი უნდა იამევე კონტექტიში თავსდება“.

ჯერ ერთი, სკაბრუბულია ექრანაირად ვერ მოითავსდება „ამევე კონტექტიში“: მიზნობრივად გამოყენებული ბარბარისში და სკაბრუბული გამოთქმები, ცხადია, არაა ერთი...

ძალიან ზუსტი და მოზოშილია ქნი დლის მასუბი: „ამ საკოთბი მიეფევი მინიშლიზმის პრინციპის, ყველა ის სიტყვა რომ მეთარეება, რაც ორიგინალშია, იქნებ უნამომობაც მიეველო, მგრამ მე მხოლოდ ერთი სიტყვა ვთქვი სკაბრუბული, თუცა ამოცნარად მერო უფრო დატვირთული გამოვიდა, უფარე ყველა ის მძამე ფორმა, რომ ჩამტერა“.

საერთოდ სკაბრუბული გამოთქმების თემა ძალიან საჭირობოტოთ თემაა. ხშირად უნიტობისა და უიცობის გადაფარვა ხდება უსამი გამოთქმებით. შედეგელობაში მაქვს მომრავლულხედი „ოკობროსტული მოუქმი“. დიას, როცა იმპორს მხოლოდ ასეთი გამოთქმებით დაწვევი, ქსაა უნიტობის, უკულტურობისა და უსინდისობის გამოქვლენა... საზოგადოების მორალერ-ზნეობრივი დაცემის მუსწრებელია ამგვარ გამოთქმებზე დაკრული ტაში და ხარხარა...

ერთხელ ქალბატონ ანა კალანდაძეს ვითხე: როგორ ნარმოცავევლით მწერლს „ქნობრივი თავსუფლება“-შეთო. ქალბატონმა ანამ მისაუბრა: „...ფუქრობ, ენობრივი თავსუფლებაც „ქვედაბოლ თავსუფლებათა“ რიცხვ განეყოფნება არა მგონია, ბოლსიტყვაბა, რომელიც დელს ასე თავმოწონებოთ იკადებს ფებს ჩვენი მწერლობაში, მწერლობა ენობრივი თავსუფლებების მატერეფელი იყოს მას... ნარეობინაზე ნაღველი ზანი არ მოაქვს ჩვენი ახლადგანზღობისათვის, ქვეყნისათვის! დიდი იღისა ნათევაბა (სხვა უთარების გამო) გავიხსენებს: „მის მასურებელ

ერს ხომ გული უტყვდება თავის-თავზე, სასოება და იმედი გარეგება და აქედამ ვანა დიდი მანძილი სრულ განადგურებაზედ.“ დღის ამ თემაზე ფართო მსჯელობა...

ხალხი ანის კანონის დამდავი

როსტომ ჩხეიძე მიოგრაფიულ რომანში „სურერი ერთენებისა“ ასეო ფაქტს გაიხსენებს: „კახტანე ქელიძეს ერთხელ მსჯელობასათვის დასტირებუბოდა და ასეო მაგალითის მომეველოება: „თავადი“ ილია ჭავჭავაძე „კლებ“ იაკობ გუგუბაშვილს ბატონო-თი მიმართავდა.“ არ, ჩხეიძეს მიანია, რომ ილიასათვის „ეს ფემოკრატინმის უქნაქის გამოველება გახლდათ“ და საინტერესო ვარაუდს შემოგეთავაზებს:

„სქვათა შორის, ეს მინარეფი სწორედ ილისა შემოელო — მანამდე „უფალთი“ მიმართავდნენ ერთმანეთს ადამიანებს იფიციალური გამოცელისასაც და იფიციალური დოკუმენტების შედგენისასაც, და ილია ჭავჭავაძე „უფალთი“ რომ აფიციონებდა „ბატონთს“, ყველას ისევე ძალიან მიწონებუბოდაც ეს შენაცვლება, მხოლოდ ილისა პიროვნულ ხეცავლენას კი არ დემორჩილებუბდნენ“.

აქ ერთი ფაქტია საგულსხმო XIX საუკუნეში, როცა ბატონცემა ახალი გადაფარვაშია, ბატონის სოციალური მიწარისი გამოცელა და ბატონიცემის გამოშაბტველი მიმართვის ფორმად იქცა (იქნებ ეს ფაქტი ქართული ბატონცემის ბუნებრივე რომინიშნებდეს...). ილისა ავტორიტეტი იყო საჭირო იმისათვის, რომ საინტერესო ქართული ასეთი ცვლილებით დასკვიდრე-ბულიყო ბატონო... ოღონდ ერთია, ილისა ზურცს საერთო-სახლბო ენა უნარებდა; ხალხურ მუტეცვლებში ბატონობით მამართია რომ სოციალური მიწარისი სრულად აქვს გამოცელი, იქნებაც მას, რომ იგი ერთნაირად მიტმარებება როგორც მამაკაცს, ისე — ქალს. გასოეთ, რა თემა უნდა, ფავით კვლიაშვილადან ბატონო სამონ... ბატონო ონისიმე... ბატონო ფარისან... ბატონმა ბეგლარმა... ბატონ ფილავის დედნრძელობა... ბატონო პელაგია... ბატონ პელაგეას გახლავარ... ბატონო ევერანე... კი, ბატონო... ახლავ, ბატონო... და სხვა შინავალი.

ხალხი უნის კანონის დამდებო, მუცავარებდა ილია ჭავჭავაძე და სწორედ ხალხის მიერ კანონდებული მიმართვის ფორმა ბატონო აქცია და დაამკურდა დიდიან ილიამ სალტეროტურო უნის ფაქტად; და, ვიმეორებთ, ილისა ავტორიტეტი იყო საჭირო ამისათვის....

ზაურ ნაქაძე

ახალგაზრდა კომპოზიტორის კვალდაკვალ

**ნოვალაის ნიშნიდან
„პორია ოთარნიშვილამდე, ოთარ!“**

შემქმენი პორია

„პორიაის“ ავტორი – ოთარ ჩხეიძე მოკლედებოდა მწერლის სივოცხლის დღეები და ნელ-ნელა იცხებოდა „პატარავ ქართლისა“, მართლაც შეუფერადებელი სურათები, რომელთა მსგავსი არ არსებობდა ქართულ ლიტერატურაში. თითქოს ვერც ერთ რომანს ვერ გამოარჩევ და გამოყოფ, ერთიც ერთ გამოაკლდე და დღნაგლეული დარჩება საქართველოს საზოგადოებრივი საგა, დაგვაკლდე ბა ლიტერატურული გმირება, რომლებიც უნან საქართველოს პირუთენელ ისტორიას.

სულ სხვა გახლდათ ოთარ ჩხეიძის „პორიაის“, სულ სხვა ცეცხლ დახანო და ააგოვება, უკდაცყო ვასული საუკუნის 24 წლის აჯანყება, რომელსაც დასაწყისშივე არ ეწერა ბედი და განწირული იყო.

ქართული კანო არასოდეს არ დაინტერესებულა ოთარ ჩხეიძის შემქმენებით, სხვები კრეფდნენ ვარაკლავებს, სხვები ხარობდნენ სახალხო აღიარებით. ეს კი დღეში, ხმას არ იღებდა, როცა ნაცნობ გარემოს ხედავდა ეკრანზე, მისი რომანებიდან ამოგლეჯილ სცენებს უცქეროდა. მხოლოდ ნაცნობებს უხმებდა იმ „კორინდიანურ“ ფილმების საიდუმლოს, გულში იხვევდა დარღს.

„პორიაის“ დაინტერესა კინორეჟისორი გიორგი შენგელაია, მაგრამ იმხანაც ფიქრობდა, რომ 24 წლის აჯანყებას არაფერ გადააღებინებდა რაც არ უნდა ცნობილი რეჟისორი ბრძანებულყო. მწერალმა სცენარის დაწერა არ მოინდინა, თუმცა მოიფიქრა, როგორ უნდა შეეწინააღმდეგებინა ამბავს, როგორ უნდა გაეხვიათ ხმა სამისში, რომ ეწერავის ეცნო.

კინორეჟისორი – გიორგი შენგელაია, რომელიც აპირებს გადაიღოს „პორიაის“, მრავალჯერ ესაუბრა რომანის ავტორს და უკვე მოფიქრებულ აქვს ფილმი. დაიქვებს შენაფერის გარემოს, სადაც უნდა აისახოს საქართველოს ტრადიცია.

სცენარის ავტორი – ერლომ ახვლედიანი, გამოცდილი მწერალი, ცნობილი ფილმების სულისჩამგებელი. მის ხარის ახსენებს და პატარს სცემენ კინორეჟისორები.

მოუბე – ჯემალ ინიჯია, მწერლის მარჯვენა ხელი, ამყოლი, დამყოლი და ჩამყოლი, რა თქმა უნდა, პატარისმცე-

მელიც. მწერალიდან ერთად შემოიარა თითქმის მთელი საქართველო, პალტონისპირეთი, საბჭოთა დედაქალაქი და ჩრდილოეთ კავკასია. ი, როგორც ცდილობდნენ ჩამოეშორებინათ მწერლისთვის, მაკინე-მოპოვნინათ ამბები, მაგრამ მიხანს ვერ აღწევდნენ, თუმცა მიანც მოახერხეს, მიანც შეისრულეს გულსთქმის... ეს, ამ ბოლო დროს წინ მისწრებს უნა, ბევრი რამ ელი და ერთბაშად გაიორებს სათქმელის ამოტყებებს. ეს სხვა თქმაა, უფრო მტკივნეული და უნან თავი შევივაყო, კარგად მოყოფიქრო და ისე ვიამბოთ.

მასპინძელი – ზაურ ნაქაძე, უახლესკარომ ააშენა სახლი, ისე აღარ უფირს ცხოვრება, მასპინძლობაც შეუძლია. მანანასაეთი გაქნელ ლუკმაბურის შური თქვეცქრიან მყარალი ადამიანები, ცეკამი წერენ ანონიმურ წერილებს, ინახავენ ასლებს, რომ მერც ვალექსონ და თეთანთ „ლტორგანში“ გამოაკვეცონ.

შემოფგომის იმ ცრიკით დღის გასახსენებლად სხვა არაფერი დამჩნენია. არ მიხრათ ახლა, ღრუბლები ხომ ისე აფირა ცას და წვიმაც არ არის სანატრული, ხშირად აღტობს დედამიწას. მიანც გვიმეორებს, იმ დღის ვასახსენებლად მხოლოდ ერთი ფოტოსურათი შემოიბრია, რამდენი ფოტო ვადამიწა, მაგრამ ადამიანთა ხასიათები და განწყობილება ასე არსად დახატულია, თითქოს ყველა სათითად საუბრობს და ცდილობს ვამაგვიბროს აქვარა სათქმელი. მარცხნივ გიორგი შენგელაია დგას, ხელები მყერდთან მოგებინა და დასუქტობს. ეს ერთი მუხედეტი, თორემ სინამდვილეში ისე ეცხა, რომ ხელებს იფშენებს, თანაც მომძბის, ჩქარა თორემ გაუყინებ და მერც ნახავთ ვინ გადაიღებს „ახალგაზრდა კომპოზიტორის შოგ ზაურის“ ოთარ ჩხეიძის სანეშრის ვიბეში ჩაუვცია ხელები და სიცოცხლისგან ახუხულა. კარგი გამოთქმა ტოტზე შემომგდარი ბელურასაეთი ახუხულა-მეთი, მაგრამ ამხელა კაცი ჩიხს როგორ შევადარო. მესამე ვეგმელ ინჯია გახლავთ, ვითომც ვაგანა ზაფხული იყოს, კოსტიუმზე თორა ზერანგის საყელი ვადაუღვინა, ვიბებში ხელი ჩაუვცია და აქვარად ვეგობა, რომ ძაბაგებებს, არც ეცნა, რომ ავტომობილის საღორდან ვადმოვიღოდა და ამიტომ მიიღო სანაშის არც კი უხეცნი, მოეხებ ჰაპირის რომ ახოლებს, ერლომ ახვლედიანსა. ავტომობილში მთელი გზის მანძილზე უკლებლად მომეგალი კინორეჟისორ სურათებს და ახლა სათვლით შესუქტობს ფოტომაპარატს. პირველი ორი ქუდიით ყვეველაობს, მესამე-მეთოხეს თვსაბურავი თავის დღეში არ სურბიათ.

შე დავლევდილო, რადა ფოტოსურათზე წერ, ნარსულის დაბრუნება მიანც შეგებლოს. თუ წერას აუტანინარ, თუ ოთარ ჩხეიძის მარაგანდებს ვერ შორდები, ავტარ ვატებს თქმები, მენ თეთონ ჩამოწერე და ამა, ვაგახსენებ „ათენგებობა ზარისაბოში“, „ლუარასანი და ოტია“, „ფირუხას ფირუხისფერი ფიქრი“, „ახლევკარის“ თვევადასავალი... „ხარაული და ბიურ“... მეტი რადა გნებავს, ამბებიც სანატრებო და მეთხველიც ვაიხარებ.

მოხვევ რადა მოსახებინა, მე წინა ამ სურათს ვერ დაეშორდები, ვერც ერთი, იმიტომც, რომ აკრძობს სიახლეებს არის ვადაღებული, ყინავს და თოვს, სიცოცხლისგან აძაბავე-

ბუნების მდიანი გავაჩნაქუნო ფოტოაპარატი, რომ ავტო-
მანქანის კარი გამოაღონ და თბილად მოკალათდნენ.

ჯობს თავიდან დაეწყო, წინა დღეს ოთარ ჩხვიციძემ გა-
მაგვინა, ორი სტუმარი მომყავს და აბა შენ იცი, როგორ
დაამზადებო. არ დაგავინცდეს, ჯეშალ ინჯია გააკვირნენ,
მსუსტს, რომ ისიც შესვდეს თბილისელებს.

სახელდაიდლო მოვემზადეთ, უფრო მეხება ჯემბა-
ლი, მაგრამ არც სტუმრებს დაუგვანიათ, გოორგი შენგუ-
ლია და ერლომ ახვლედიანი გადმოვიდნენ მსუბუქ ავ-
ტომანქანიდან. გაცნობა-გამოცნობის შემდეგ მიხვდით
ქნორევისორის და
სვენარის ავტორის
სტუმრობის მიზეზს.
წერალს სურდა კინო-
ფილმი ქართლმა გადა-
ელთო და ამიტომ მზად
იყო უჩვენებინა გზა,
რომილაც ახალგაზრდა
კომპოზიტორმა გააი-
რა. რეჟისორი ჯერ კო-
დეჯ ფიქრობდა, ამიტომ
დათანხმდა ავტორს და
ქართლში ერლომ ახ-
ვლედიანიც იახლა. სა-
უბარშივე აშტკიცება,
რომ ქართლში არ ეკუ-
ლება თავდა-აზნაურე-
ბის ისეთი სახეები,
რომლებიც გადაღების-
თვის იქნებოდა გამოსა-
დგე. ამ შირვი კახეთს
არადგერი შედგრებათ,
გეოიტკიცება. თუმცა მწერალი არ დაეთანხმა, დაასახე-
ლა ერისთავების, ორბელიანების, ზედეგინიძეების, ამი-
ლახურების, ბაგრატიონების სახელები, თუმცა უმრავლე-
სობა გადახვევს, გაათბეს და გაანთლეს დედამინათ. სიზა-
ნულით აქნედა თავს ოთარი, მაგრამ ვინ დააბრუნებდა
ველ დროს, ზელახლა ვინ ამუნება იმ სასახლეებს.

მაღანად ნაუბემსეთ, ხამის წევს რამდენიმე ქიქა
არაყი დავასბით ზევიდან. ექქარობდით, რადგან ფანჯრი-
ან უკუა ფურქნობდა ხის ტოტებზე საყურელებით ჩამო-
კონჩინებულნი წვიმის წვეთები.

სუფრაზევე გააწყნდა, რომ გიორგის მანქანას გორში
დაგვტოვებდით, მასპინძლის „ეიგული“ ახალია და ამით
სჯობა ნასტელი. დაქვრამდე კომპოზიტორის გავლელი
გზა გამაქნო ოთარმა, თუმცა რაღაცები შეეცვალე, მაგ-
რამ ამ მამანია, რომ მეჯერისხევია მთავარი, ამ სოფლისკენ
გავუვვით გზას.

ბერბუკი ისე გავიარეთ, რომ ხმა არავის ამოუღია, არც
რეჟისორის მოწონა ეს სოფელი, მაინც ვერ გავიგეთ რა
სდებდა, ცოცხე და უშკები გორში მივატოვეთ. შერე ოთარ-
მა ამოაღო ხმა, ბელთუბანში გაგვიჩერებნა ავტომანქანა
და დაანახვა დატყეული მინდორი, სადაც თურმე უამრავი
კალო ყოფილა, ასამდე კალოზე მაინც ლუნავდნენ სორ-
ბალს, წარმოიდგინეთ ასამდე ხარი, ასამდე მებერი და საც-
რებთ შეიარაღებული ქალები. ახლა მათ ხორხოსეს და

სიმღერას მოუსმინე. ერთი ბიჭუნა კვერის თავში ოჯდა
თურმე და თუ ხარი მოფრანკადა, ხელებს მუღუჭრდა, და-
იქნედა, რომ ხორბალი და კალო არ მოიფხვარა.

მეჯედობნა სოფელი მოწონა რეჟისორს, ვეღა
ორღობე შემოვიარეთ, ზემოდანაც გადმოვხვდით მეჯე-
ურისხვეს, შერე მანანა ორბელიანის სახლში შებრძან-
დნენ. გარეთ გამოსულებს დაჯახედრე ამბავი, რომ გო-
რის რაიკომის პირველი მდივანი ვევა აბრამიშვილი ამი-
რება ამ კომკის და ორბელიანის სასახლის აღდგენას.
დღედა გაუკვირდა ერლომს, მაგრამ როცა მოვახსენე,
რომ გორიჯვარი აღა-
გინა ამ მადლიანმა კაც-
მა-შეთი, გაიხარა, შარ-
ტიულ მუშაკებშიც ვო-
ფილან ქართულები.

ურისთავების სასახ-
ლემაც დაინტერესე,
ვეღა შენობა და კომკი
გავსურდა მოვეწონებო-
ნა, მაგრამ გიორგი
დუმდა, ნაყოთად თუ
ამოიღებდა ხმას.

შერე ეკორთის ნახვა
მოინადრინე, ერთი ბე-
ლის განედნაზე იყო ეს
ძეგლი და უარს როგორ
ვეტოლდი. ზემო არცევი
გავიარეთ, უჭირდა „ფი-
გულს“, მაგრამ მაინც
ავათავით აღმართი და
გავიქაკეთ. ნაადრევი
გამოვღება სობარული, მო-

ცურდა მანქანა და კინალამ ხეყმი გადავიჩქრეთ.

– ალბათ ლმურთის სურვილია, რომ იკორთა ვერ ვინა-
ხელით, – დაასვენა ჯემალმა და გეთხოვა უკან დავბრუ-
ნებულყავით.

შერე, როცა ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაუ-
რობა ვიზღედეკანზე, მივხვდით, რას დადგენდა რეჟი-
სორი. ფეხდაფეხს რომ შემოგვეტყარებინა შიდა ქართლი,
ასეთ პეიზაჟს ვერ ვაჩვენებდით, მსახიობებზე ხომ ლაპა-
რაიც ზედმეტია. ტრავედია კი შესანიშნავად იყო შეჩე-
ბული, კაცოშვილი ვერ გააკვება, თუ დასდევდნენ დასა-
ჭერად, მეფის რახმელები იყენენ თუ ჩეკისტები. მთავი
ჩამოგავდენენ და მათ ნინამორბედლებსაც. ერთი სიტყვით,
მხოლოდ ის იტყობა, 24 წლის აჯანყებაა გადაღებული,
ვისაც „ბორიყა“ ჰქონდა ნაკითხული. ოთარ ჩხვიციძის კი
კომუნისტები და ჩეკისტები ვერ კითხულობდნენ.

იკორთან სტელი ნილი ჩამოუფარა და ველარ ვინი-
ლეთ, სამაგვირანს ვახშმად ვაღვეგრძელი მომავალი
ფილმი, დავალოეთ ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგ-
ზაურობა.

სტუმარს ვაშლი და არაყი გავატანე, მანქანის საბარ-
გულში მიუჭინე ზინა. შერე მისაჯეფურა ოთარმა, გეთ-
ქვა მაინც, თურმე ორი კვირა ატარებდა საწუქარს გიორ-
კი, შერე მუშაბევეთი ახადა თავი საბარგულს და მადლო-
ბა დამაზარაო.

გიორგი შენგულია, ოთარ ჩხვიციძე, ჯემალ ინჯია, ერლომ ახვლედიანი

ღვეან ღორია წევნი ყურნადს პირველად სტუმრობს.
მისი სახელი ვერ უცნობია მკითხველი საზოგადოებათვის, მაგრამ მოუხდევად ამისა, გრძება ასეთი შიშბუქდილება, თითქოს დიდი ხანია იცნობ ამ ხალასისნი, სიცოცხლითი აღსახე და თანაც რაღაცთ სვეჯიანი მოთხრობის ავტორს.
რა უნდა იყოს ამის მიზეზი?

საერთოდ, დებულტანტი თუ ავეცნობა, ეს იმის ნიშანია, რომ ის ან იშუორებს კლასის ამ, უზრაღოდ ნიჭიერია და მტერი არაფერი ვერც ამ მოთხრობას წააკობავს, უთოოდ დავედთანხმება, რომ ახერხად ამ შოროდ ფაქტორია მოქმედებს და თანაც საკმაოდ აკრავდ.

ნიჭიერება, უპირველეს ყოვლისა, თავისუფლებას ნიშნავს. ამ ნიშნით იკითხება ჩვენი დემოკრატიის მოთხრობა: თავისუფალი თხრობა, თავისუფალი გარემო, თავისუფალი ხასიათები, თავისუფალი დიდებუბები, თავისუფალი შიტივი, თავისუფალი ღორია, თავისუფალი ამამო.

ამ კარად ეტყობა, რომ თამამი ღვეან ღორიას სტიქიაა. თუ ეს მისი ხასიათიდან მომდინარეობს, მაშინ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქმე გვაქვს თვითნაბად პირიხა კოსთან, რომელსაც შეუძლია თავისი პერსონაჟები თვითონვე წარმატებულად გაანათოს, თანაც მალე, უახლოეს მომაველში.

ღვეან ღორია

მე და დუღუ

პროლოგი

წვიმს. კარგია წვიმა ღამით, თორმეტ საათზე, როცა არსად არ ხარ წახასხველული, როცა შუეი არ ქრება და გიხარია, რომ სადღაც, ვიღაცა დამებს თვეს შენთვის, რომ ამ წვიმაში და უკუნ ხიხინელებში შენი შატარა ნაჭირავეები ბინა განათებული იყოს. კარგია წვიმა, თუ, რა თქმა უნდა, ნარღვნა არ არის, თქვენი და ღვარცოფო...

1. აი ახ დუღუ

უცებ ძახილი მესმის...
— ჩემი ძმა, ფანჯარა გაიშლი რა...
ვაი, იქნებ შეფურტება? სახლი შარტო ვარ, მერვე სარ-თულზე ფანჯარა ვის უნდა გავუღო?
— ბიჭო, ფანჯარა გააღე... გინდა ფილტვების ანთება ავთკოფო? იქნება ორმხრივი სველი პლევრიტიც ღამშარ-თო? — ისევე მორაგება იგივე ხმა, თან თითქოს ფანჯარაზე აკაკუნებენ. მოდივარ ფანჯარასთან, ვაღებ და უცებ ოთახში ჩიტი შემოფრინდა. თუთიყუბია. აღუბით ვინმეს გაუფრინდა. შეიძლება არც არავის გაუფრინდა და თავის-თვის დაფრინავს. ოთახში რამდენიმე ნრე გააკეთა, მერე კარაღებზე შემოიკუბდა და აქეთ-იქით მოპყვა სიარულს, თან საუბრობს...
— რა წვიმაა, რა. გასანური ვარ. შენ კი რა, ყრუ ხარ?
— არა, ყრუ არ ვარ, მაჯარამა...
— გასაგებია. სტუმარს არ ელოდებოდი ფანჯრიდან.

კარგი კაცი ყოველთვის სტუმარს ელის, ფანჯრიდან და კარიდანაც. ზო, მართლა, კაცა არ გყავს, ხო?
ფიცია, რომ თუთიფრების გარკვეულ სახეობებს აქვთ უნარი იძირონ რაღაც ფრაზეტი, მაგრამ ეს არ იძიორებს, პირაქით მშვენივრად საუბრობს, თანაც სიტუაციის შესაბამისად...
— არა, მე არ მყავს, მეზობლის კაცა შემოვიღის ხან-დახან...

- ვერ ეტანა კაცებს, პირიქი ან მე ან ის...
- აბა კაცი სულ შუეამ სტუმარს უნდა ელოდოსო? ისიც სტუმრად შემოვიდა...
- შენ რა, სიტყვებზე მიტერი?
- არაფერსაც არ გიტერი, თუ გინდა ნაღი...
- ყოჩაღ, ბიჭო... ასეთ ამინდში ძაღლს არ გააგდებენ გარეთ, და შენ... არსადაც არ წავალ...
- მაშინ იყავი. არაქს დაღუც? მოგახივება, შეგათ-ბობს...
- არ მინდა არაფე, ცუდი სიბთერაღუ მაქვს, ვეღინები, შეიძლება პოლიტიკურზეც ჩამსდებ...
- ჩიტებზე სისხლის სამართლის კოდექსი მაგონი არ მოქმედებს.
- გეგონოს. ახალი ამბავი იცი?
- რომელი?
- ერთი ბიზნესმენი ჩიტი მეორე ბიზნესმენ ჩიტს ღვა-მის სამ საათზე ვერის ზიდელ უფეება ანეგვოტს პრეზი-დენტზე...
- მერე?
- მერე ორივეს ფილით თავზე ჩიტებს ფინანსური პოლიცია დაადგათ...
- სად გაიციტინო?
- ნაბტომში...

ასე მოხდა ჩემი გაცნობა დუღუსთან. თავიდან კაკა-დუს ვეძახდი, იმიტომ რომ თუთიფრების მხოლოდ ეს ჯი-ში გამიგონია. მერე შემეხარა, რა გრძელი სახელია-მეოტი და დუღუ გარტეტი, მაგრამ არ მოსწონდა — ეს რა სახელია, ნარდს ხომ არ მეთამამებოთ და მეც დუღუ დავიარქვი. მე-რე იმაზე მეჩუბება, რას მიმეორებს, ყრუ ხომ არა ვარ შენსა-ვითო, მაგრამ შემდეგ შეგეჩია და მოერონა კოდექს, ანე ვარ დუღუ, — გაიმეორა ბუთეკერ და დესტარტად თუ მთავედ, თუ რა ვიცი რატო, ერთი იწილის თოვრადაც დააყოლა — აი ემ დუღუ.

2. დუღუს ბინა უნდა

დუღუ ჩიტი კი არა პარლამენტია, სულ ღამარაკობს. საქმეს არ აკეთებს, მაგრამ ღამარაკობს. თანდათან შე-ვეჩვიე. ასე მაგონია ყოველთვის იყო ჩემთან. ერთ დღილით, მალეძიქბს...
— ბინა მინდა... ცალკე მინდა ბინა...
— რა ბინა მოგინდა, მე თვითონ ნაკირავებში ვარ!

- არ შემიძლია ამდენი სტუმრის ატანა, ბინა კი არა, სასტუმრო ვაქვს...
- სად გაავიცი ჩიტს, გინდავქვ მოლაპარაკეს, ბინა პტონდეს?
- ამა რა აქვს?
- ჩიტს აქვს ზუფი, შიდი და აამუნე...
- შინაბა მშენებელი-ინჟინერი...
- აბა მე შინაბე „ცენტრ-პონტი“?
- ეს ვინაა?
- ბინებს არიკებს უფასოდ.
- ნიკებს ვინ ქამს, უფასოდ არავენ არავენ არაფერს ურიკებს!
- ვითომ რატო?
- უფასოდ ყველია სათავურში...
- ეი! სათავურზე გამახსენდა, შიდი გინდა, გალიას გიყვია...
- ოჯახში რამდენი ხართ ასეთი ქვეყნის, საკუთარი ფეხით ჩავჯდებ? სროკზე მიშვებ, ბაჭო?
- აბა რა ვიყო...
- მოვიფიქრე: შამინ გალია იყიდე, შენ გალიაში ჩაჯექი, მე კიდე ბინაში ვიქნები...
- სად გინახავს ადამიანი გალიაში?
- „კურირში“ — ხო, კარგი, მოვიდე გალია, ოღონდ უკარო...
- უკარო გალია სად გამოვნი?
- მე უნდა ვიყო ჩიტი და შენ „პოში საპიენსი“? შენც კარიანი იყიდე და მერე მოაძვრე...

3. სტუმრად დაბადების დღეს

- მოუტანე გალია. კარები მაინც არ მომადრობინა, რა იცო, შენს არყოფნაში კატა შემოვიდა, დაცული ვიქნებო: „ტკონ-დეს გალია და იქნები დაცული“ — ყუროვად მივდი დღე... ახლა მასაც აქვს ჩემს პატარა ოთახში საკუთარი ოთახი...
- დღეს სახლში დაბრუნებულს დუდღუნით დამხვდა...
- რომ შემოდხარ, გამარჯობა არ უნდა თქვა? - ვითომ დილით არ ვნახე...
 - აბაის ოკეანე ბოდიში დუდე, გუშინაჯოს, როგორა ხარ?
 - ეგერ რა... რავი, ვარ.
 - რატომ ასე გრილად...
 - აბა, ცხლად როგორ არის?
 - უნდა თქვა: „აბაღან კარგაა“.
 - „აბაღან კარგაა“ გეტყვი არიან... შენ როგორა ხარ?
 - ძალიან... აქამდე მიგონა კარგად ვიყავი...
 - რატო?
 - აი, დღეს დაბადების დღეზე მივდივარ.
 - შეგეძლია, კი არ მიდხარ, მივდივართ. გამოეგრეუე და სახლში მარტო ქაჩაში კიდე ყველას ვერ ენდობი...
 - დაბადების დღე არ მოწონა დუდუს. სანამ სუფრასთან დაგვსამენ, მიტყბთან ესპანეთის ჭემპიონატის ბოლო ტურს ვარჩევ. მუშის დუდუს განწირული ვიცოდი.
 - მომიციდე ეს გოკოები!
 - ბაჭო, გოკოები თავს გვეულებიან, მეტი რა გინდა?
 - გამჭვარტლეს, რამდენს უნებინა!

- ეა, დუდე, ვანმრთელი გინდა მოკვდე? — ახლა უკვე ბიჭები არ ასვენებენ...
 - შენ მოკვდი და მისისუბე თუ კარგია! — უძვეეს უცებ კუთხურად დუდე...
 - ეიბე, მამა! დუდე, ნუველა არ გინებდა...
 - სახეს მივინერეე, ბაჭო, ნისკარტით, ცოტა წესისრად...
 - კარგი, დუდე, შეგვაცოცადე...
 - ეს დასცინი შენ, ოფიციალურად ხელში სავარცხელი არ გქვია, ათი წელია...
 - ბიჭები სცილისგან ცუდად ხდებიან... დუდე ამრეხილი იყურება... არ მოსწონს სიტუაცია... ოთახში რამდენიმე წრეს აკეთებს და მხარზე მავჯდება.
 - კტონალი და კეტონალი...
 - რა ხდება, დუდე?
 - თავი ამატიკვებს რა, ნაოდეფი აქედან!
 - სად უნდა ნაეიდეფი, ვერ სუფრა უნდა გაიშალოს!
 - აბა, სად არის საქმელი?
- მასპინძელი არ ეძლოდა, თუ ჭემპინა ერთად დუდეც მოვიდოდა.
- მეზობელთან გადავ, იადონები შვას, ფრინველის საეკები ექნება და გამოვართმევ...
 - არ მინდა საქმელი, იადონები მიჩვენია! — ყვარის დუდე...
- იადონებზე მეზობელს უარი ეთქვა, — „პარამბანა კი არა მაცემო“, საქმელი კი იმდენი გამოუტანებინა, ზუთ დუდუს ცუროფადა. მასპინძელმა პიანინოზე ნაჭერა გადააფარა და იქ თვალზე დაუყარა. ვერ მარცვლელს გადახედა ცალი თვალში... მერე მომტანს... ეტყობა სანდოდ მიიშინა ორევენი და გემრიელად შეექცა. მერე ის არ ესაზოგნა, მარტო რომ იყო, ცალკე...
- ცოტა გეში არ არის, სუფრასთან დამსვით, რა... მე რა, „მუხიკანტი“ ვარ?
- მასპინძელმა სკამზე წიგნები დაულაგა და უკვე ისიც სუფრის სრულფულებიანი წვერა გახდა თავისი მარცვლელის უღუფლით...
- ახლა მივხვდი, რატომ აქვთ ამდენი წიგნები სახლში! — აბაიოტანა დასკენა დუდუმ და რაკა-რუკით შეექცა საქმელს...
 - ცოტა ხნით დაწყნარდა, მერე ისევ მოვდა ძახილს: — ხო გტამეთ საქმელი, ახლა ნაეიდეფო...
 - კარგი რა, დუდე, რას იტყვიან, საქმელად მოვიდნენ...
 - აბა, რისთვის მოვდივით...
 - მთავარი ქაჩა არ არის, მთავარია ურთიერთობა...
 - მაშინ მომიყვანეთ იადონები...
- დუდუს ეს მოთხოვნა ყურად არავინ იღო. სუფრა შეთვრა. თამაშისა ყურადღების არ აქცევენ. გოკოები რომელიაღაც ნაცნობს ქორევენი, ბაჭები — ანრის „პარსელონაში“ გადასვლის და კაბულის გადაყენებას...
- სადღეგრძელო უნდა ვთქვა, მომისმინეთ! — იახის თამადა და ქაჩას გულმოთგინედ ურტყამს ჩინგალს. არ უსმენენ...
 - სადღეგრძელო უნდა ვთქვა, მომისმინეთ! — დაიძობა დუდუმ და თუშვე წისკარტი დასცხო რამდენიმე... სუფრა გაიხუსა... ზველა დუდუს უფურებს...
 - ეგრე რა... — ამბობს დუდე მკაცრილი, — გაგმარჯობა...

4. ჩვენ მთვრალეები ვართ, ანუ შეზარსოვებული საზოგადოებრივი აზრის შესახებ...

დავბრუნდით სახლში. მე მთვრალი ვარ, მგონი დღეფიც...

- დავთვერი, დღეფიც...
- გაგიჭირდებოდა!
- ერთი სადღეგრძელო მიწა, დასაღული გვაქვს რამე?
- კი, ნომიპა...
- გრადუსიანი?!
- ვერტლბისწყალი.
- მნამლე დღეფიც...
- შენც ნუ დაღეფიც...
- ურთა სადღეგრძელო მათეფივივივი...
- ჩუ, ენას ვერ ატრიადლებ პირში...
- დღეფიც, არ გინდა სექტემბერში სკოლაში ნაგოფივივივი?
- რა მიწა სკოლაში?

— გამრადლებას ისინელი...

— გამრადლებას სკოლა რად უნდა, ცოლი უნდა!

— ხო მართლა, შენი ლეგაბური მდგომარეობა როგორია?

— სამი ცოლი გამოვიტყალე, ექვებ შეუთბეს.

— და რატომ გამოვიტყალე?

— კვერცი ვერ დაეჯებინე ვერცერთს, ფიგურას კვერცხის გულისთვის გავიფუტებო?

— მათემატიკურ გამრადლებებზე როგორა ხარ...

— მათემატიკურეცი ვიცი...

— აბა, რამეფიცა ხუთჯერ ხუთი?

— ცოტა იოლი მომიცი, რა არის პირდაპირ თყდახუთიდან ინივეტ, ბარემ მკითხე, პირდაპირ შესადღეფიცა ხუთსტით რას უფერისო და ნიუტონის ბინომი...

— ვაა, შენ ეს საიდან იცი?

— პირველად ჩემთან ერთი მათემატიკოსი ცხოვრობდა, პირს დააღებდა და პის აბოღებდა, სამი მთელი თოხბმეტი არ არისო და რამე...

— შერე...

— შერე მალიარი...

— რა მალიარი?

— მათემატიკოსის მერე მალიარიდან ეცხოვრობდი...

— არ თქვა ახლა შეც მალიარიმა შეუმღებო...

მბატარი პატარი გავნივე

- ვისა ბიჭო, მე შეფე ვარ ჩემი...
- არ შევიწიო...
- არ ვიწინებ, ჩემი თვის მეფე ვარ-მეოქი რა...
- დღეფიც, მატრულზე რას იტყვი?
- თაგი გამანებე, მოგზავნილი ხომ არა ხარ? გინდა დამიჭიროვ?
- რას ერჩი, ნახლი ამბობს, ადრე ქუჩაში ვერ გაიფიფიფი, ახლა კი...
- ახლა კიდე ვერ მიფრენია...
- ეს რას ნიშნავს?
- ამას ნიხათ დამიკავებს და აბა ფრენის მონიშნა მოიტანეო...
- დღეფიც, ფეხბურთი მოგონს?
- რომელი?
- რა რომელი?
- რომელი ფეხბურთი? ქართული?

- თუნდაც. აი წვენს ნაკრებზე რას იტყვი?
- გამართე, ესენი ამანაგურ თამაშებს თამაშობენ მხოლოდ კარგად...
- კარგი რა, ასეც არ არის... თასების თასი ხომ ავიღეთ...
- ერთზელ. მახსოვს. პატარა ვიფაგი მაშინ და დედა არ მითქვამს, „დინამო“ „დინამოს“ ვიძახდა... და საერთოდ, მეც მინდა ფეხბურთის ფედერაციის პრეზიდენტობა...
- ვითომ რატო?
- ფეხბურთი არც მე მაქვს ნათამაშები, არც ახლანდელ პრეზიდენტს...
- სამაგიეროდ, რა მამა ჰყავდა...
- შემკვიდრეობით შეფოხა გამიგია, პრეზიდენტობა არა...
- დედა, ლიტერატურა გიყვარს?
- ხო ერთეუ, მთერალი ხარ-მეტიე?
- რატო?
- აბა შეიძლება კარგი ლექსი არ გიყვარდეს?
- არ მითხრა ახლა, ლექსებს ვწერო!
- არა, არ ვწერ, ვიშახსოვრებ.
- აბა, მითხარი რაზე ლექსი?
- ოკეი.
- არაფი?
- ლუდი.
- ურთი?
- ურთი.
- ინებეთ!
- გმადლობთ.
- ევადები კუთხები.
- გარეთ წვიმს,
- გნატრობ...“
- მაგარია დედა, ვინაა?
- რა მინაშენლობა აქვს. მთავარია, კარგია?
- მაგარია. ხვალ ერთი ტოლწა ლუდი ჩემზეა...
- მოსულა...
- გახსოვს რომ მოხვედი, როგორ წვამდა?
- ხო...
- რა მინატრესებს, გახსოვს ის საღამო? მინცდამაინც ჩემს ფანჯარაში რატომ შემოფრინდი?
- იმ საღამოს შენ ფანჯარასთან იდები და წვიმას უყურებდი...
- მერე...
- ეიფორე, მე მიყურებდი...
- შენ გიყურებდი, დედა...
- მართლა?
- კი, კაი, დევიძინე, არ დამინეო ახლა ძახილი, სინათლე ჩაქრეო, მიდი, შენ თვითონ ჩაქრე...
- ხო, კარგი, ვისნავლე უკვე...
- გძინავს, დედა?
- არა...
- რა კარგი ლექსი იყო...
- ხო...
- ნახე, წვიმა ნამოვიდა...
- ხო, ახლა დასცხებს. დღეს ძალიან დაიბუთა...
- წვიმამ მონატრება იცის...
- ხო...
- ხვალ სტუმარი გვეყოლება...

5. სტუმარი მყავს

- ეს ვინ მოიყვანე, ბიჭო, კიდე ბოზი?
- არა, საყოფა.
- მერამდნენ? არ დაუჯერო, ვოგო, გატყუებს... მაღუნდა?
- თემა, ვინ არის ეს.
- ეს დედაა. არ დაუჯერო ერთი სიტყვა, აფერხობტია.
- იქნება და შენ მატყუებ?
- ვოგო, ჩემი არ გჯერა და ამ თუთყულის გჯერა, სამეგრე მყავს გაბუტული. ისე გამაბრაზა, ვზარმავედი.
- გამილვ გალია, ჩემი ბურღა არ იქნება ამ ოჯახში...
- ლია არ არის?
- სამ აფირისტ, დურაკ.
- გარსევანა შემოყუშვებ ახლა გალიაში — გარსევანი ჩემი გუზობლის კატაა, ვაშანტბ.
- რატო, თემო? — უცებ გადაფიდა შემჩინებულ ტონზე.
- კიდე რატომ? რა შემშინე ეს ვოგო ძლეუს აქამდე მოყვანილი?
- ხო, კარგი, ვიზუმჩე... თემა ისეთი პატოსანი ბიჭია, ჯერ ტიტველი ძალი არ ჰყავს ნანახი... არც მე, დამნახე რა...
- დავინახე მე შერ...
- აბა, მიღდა...
- დედა, უზრდელი ხარ...
- არ ვარ...
- ადედა, დედა, სასამართლომ შინაპატრიმრობა გამოგოცხადა აბაზანაში...
- არ მინდა აბაზანა, არ მინდა აბაზანა...

6. დედას ყვავს სტუმარი

- დილით გააბრაზებულია დედა. ხმას არ მცენს.
- ხო, კარგი რა, დედა, თქვი რაზე, ხო იცო, ზემეტო მოგივიდა, თან აბაზანაში ვინ არ ყოფილა...
- მთელი დამე?
- აბაზანა კი არა, ტიპი ვიცი, საერთოდ სახურავზე ცხოვრობს...
- არ გელაპარაკები!
- რა, დერესიაში ხარ? ბანრები ხომ არ გადავშალე?
- ბანრები შენ გინდა...
- კარგი, ფრთხილ მანც მანშიმე რამე!
- განიმშებ. დღეს სამიდან თახამდე სახლში არ გნახო...
- რა ხდება, დედა, ხომ მშვიდობაა?
- სტუმარი მყავს...
- ვინ?
- არ არის შენი საქმე!
- კაი, დედა...
- ზუსტად სამ საათზე კარებთან ვარ დარქობილი. ბინდან ჩამიწოქი არ ისმის. მგონი გადავგდეს დედა.
- კარებს მოცილდი, ბიჭო! — მესამის უცებ ხმა.
- დედა, პირადობის მონმობა დამჩრა, სულ ერთი ნამით შემოვალ რა...
- დაახვიე...
- სულ ერთი ნამით...

პეილიზი

- არა-მეთქი!
 - ბიჭო, სარძლო არ უნდა გამაცნო?
 - უანდაბას, შემოდი!
- შევედი. მართლა დამხვდა სტუზირი. თუიყუემი იყო. დუდუს პეაფაბი, მაგრამ ფერები ცოტა სხვანაირი, ეტყო-ბოდა დედალი იყო.
- გაიცანი, ეს დოფია... ეს ეიფე ზემი მეგობარი თე-მი...
 - გეაცნობს დუდუ ერთმანეთს.
 - სასიამოვნოა...
 - დოფო ამ კარად მორცხვობს.
 - კარგი, მასტრეტი, გავუქევი აბა...
 - პირადობის მონშობა?!
 - რა პირადობის მონშობა?
 - აფირისტ...

დუდუს ამბავი ბევრმა გაიგო, ხო იცით, რა პატარაა ჩენი დედამინა. უკვე სამაშ მოხბრა, გამაცანიო. უცხოე-თიდავაც კი ვღებულობ ნერილუბს. შოიდი, პრობლემა არ არის, ჩემი მასაჟერთია მერვე სართული, კარები, რომელ-ზეც ვილატას მაუნერიაა, თემო და დუდუ.

რომ მოხვავთ, ლუდი ნამოაყოლეთ. დუდუმ თუ ლუდი არ დალია, ისე ამ ბოლო დროს სიტყვას ვერ ათქმევინებ. ოღონდ საქემ იბაა, რომ მარტო არ უდუერს დაილევას!... ზა-რაი არ მუშაობს... კარი ღია იქნება, მაგრამ თქვენ მარც დაიკუნეთ, ზრდილობის ნიშანია...

— ნემიზა ნამოვიდა. კარგია ნემიზა... მონატრება იცის...

აქუზია

„აგვისტოს ნათელი“ — დიდი ამერიკელი მწერლის ერა-ერია რომანის სახელწოდება გავახ-სენა წუნუ ჯანელიძის აგვისტოს თევი შექმნილა ლექსებმა. არადა პარადოქსია, ასეთ მრუშე აგვისტო ხომ იშვიათად ახსოვს ჩვენს სამშობლოს. შამ სადღაა ეს ნათელი, რამია ეს სინათლე?

კონკრეტულ შემხვევაში აღბათ იმამო, რომ სწორედ უკიდურესი განსაცდელის გამს ეს შე-რამხვენდ იბადება „სამშობლოს განცდა ვასაკარველ“ ახალი შეგრძნებებით, სრულად ახალი გამოსხივებით. „საქართველო — სიტყვა ნათელი სიტყვა, რომლითაც მიყვარს სამყარო“.

ომის თემაზე შექმნილ წუნუ ჯანელიძის ლექსების ახალ ციკლში ასევე ახალი რაკურსით ნარშინინდა ქართველი ქალის ფენომენი, შიხი შენტალობა, მრისხანებობა და ამტანობის ხარის-ხი, გლოვისა და განცდის ღრმა უნარი, სიბოძო, სიყარულის უმრეტე მარავი, ღვთისნიერება და მხნობა.

აღბათ ამიტომაცაა, რომ აგვისტოში გამოტარული განცდები წყველის და სასოწარკვეთის ეკლბით კი არ გაანრება, ლუციის მარაგანდევითაა განათებული და ამბიდებული.

წუნუ ჯანელიძე

საქართველო — ნათელი სიტყვა;
 შე ამ სიტყვით მიყვარს უფალი
 და ამ სიტყვის ნათელ ბლიკებს
 მიყვავარ ღმერთთან;
 ის სულიდან მოედინება,
 როგორც უფლის სუნთქვა მარადი
 და იმობება ჩაუმტრალი მარავანდედით;
 საქართველო — სიტყვა ნათელი,
 სიტყვა, რომლითაც მიყვარს სამყარო.

რემა ერთმორწმუნე მეგობარი მარწმუნებს,
 რომ ისე ვუყვარვარ, ისე ვუყვარვარ,
 მიფის გულურამდე
 ჩემს ნდობით, ჩემი სურვილით;
 ამიტომაც ძლიერ მივეს შელავებს,
 ისე ძლიერ — დამახაროს ღამის,
 როგორც დათემა სიყარულით ბელი მოგუდა.
 ჩემს ერთმორწმუნე მეგობარი
 ჩემს ორგული მტერი — მიყვარ.

სული, სხეულს რომც დაეძინოს,
 სუნტ, მიყფე თიხას!
 უნდა იფხოსული
 მენ,
 იმღვიძარო,
 გაუფრთხილდე ღვთის ნინიდა ქურქელს,
 რომ ემშაკისტან არ ნაიბილნოს;
 კარობჭეს ეინროს
 წინ შენ უნდა შემიძლევ, სული.

გამაკაპსე ვავრო,
 ისე გამასალკლდევი,
 რომ ვერაფერმა ვერ შემაშინოს,
 ვერ გამაშობს ჩემი სული
 სოფლის ნახშირმა,
 რომ ვით აკლდამა შინიდან არ გაეიხრნენ,
 დაეღუე,
 რომ სასოება არ გამიქერეს,
 ვით ბუმტი სახნის.
 გამაკაპსე ვავრო,
 ისე გამასალკლდევი,

რომ ვერაფერმა ვერ შემაშინოს,
გულში მზავს სიტყვა
ცის და მიწის უწყვეტ კავშირად.

•••

შენს სიყვარულზე დიდ სიყვარულს
მე ველარ შევძლებ,
ნეტავ შემეძლოს, როგორც ჩელი,
მიგაკრა მკერდზე
და აგაროვო ყველა ტკივილს, ვველა გასაჭირს;
შენს სიყვარულზე დიდ სიყვარულს
მე ველარ ვაფხვამ,
შენგან იწყება სიყვარული ღმერთის და კაცის
და აღარ მინდა, განთიადი დადგეს უშენოდ.

•••

გამოგივლოვე, ნუთისოფელო,
რა ხანია, გამოგიტირე,
და ახლა აღარ შევხვხოვ ღიჯინით,
რომ ჭორწილზე მინეო მავრად;
ამაოდ წაყავს დროს ეშმაკი
ჩემს საცდურწებლად.

•••

იქნება ჩემი მოთმინება აღესაც შემურავს...
დრო მიქნის შურადულს გოლიათის დასამარცხებლად;
მაღვ დაცხრება ჩემთა მძლეუთა ცრუ აღტაცება;
...მე ღმერთს ვუყვარავარ, ახა ვით ცხებულს
მაღვ მცნობს იგი,
გამდომებდავს როცა ზეცის კამარებიდან.

•••

მე ვლოცულობ წარმართათვის, წარწყმედილათვის,
რომელთაც ზოგჯერ შურაცხვევს შენი სახელი;
გამოგთხოვო მინდა მათი ცოფიელი სული,
როგორც რამხელმა მთელი თავის სახლუელობა გამოის-
ყიდა
სიყვარულით თავგანწირულით,
მე ვლოცულობ წარმართათვის, წარწყმედილათვის.

•••

მთლად მოვირღვიე,
მთლად ხელ-მხარი ჩამომეყარა,
მტერმა საჯოჯგნად გაიხადა ჩემი ქვეყანა.
და მე უძლური
დარბუნელი დარდის ამარა,
ვნატრობ სამარეს.

მაგრამ, უფალო, ნუ წახედენ
ჩემს საქმეს მართალს,
მოკითხე ცოფავა ჩემი
ჩემზე დაგვიღო აფთარს;
მთლად მოვირღვიე,
მთლად ხელ-მხარი ჩამომეყარა,
მტერმა საჯოჯგნად გაიხადა
ჩემი ქვეყანა.

•••

იერემია, ახლაც მესმის შენი გოდება,
იერუსალიმს ეღწება ციხე—გოდოლი;
იერემია, ვარ ძღვეული და მორეული,
და მძლავრობს ჩემზე მტერი ბილინი და მირეული.
იერემია, ახლაც მესმის შენი გოდება,
იერუსალიმს ეღწება ციხე—გოდოლი.

•••

ამ ტკივილებით როგორ გაეძლო, როგორ ვიცოცხლო,
როგორ გაუძლებ ამ ჯოჯობებს, სულო და ხორცო,
ან როგორ გინდა ამირით იარო ქვეყნად,
ან როგორ ფიქრობ შერცხვენილი უფალთან შეფრის.
ამ ტკივილებით როგორ გაეძლო, როგორ ვიცოცხლო,
როგორ გაუძლებ ამ ტკივილებს, სულო და ხორცო.

•••

დილას ვეკითხები მწუხარებით,
როგორი იყო ღამე მწუხანდელი,
კიდევ რამდენის სიცოცხლე ნიღო;
ან დღე დღე დღევანდელი ვით დაეთათრილო,
მშვიდობას მოგვიტანს
თუ ავი მტუხარებით
ქლავი თავს დაგვატყდება;
დილას ვეკითხები მწუხარებით,
როგორი იყო ღამე მწუხანდელი,
ან დღე დღევანდელი როგორი იქნება ...

•••

გოჯი მინაც არ დამიტოვეს,
გოჯი მინაც
და სოფლის ღტოვლის
ისღა მრჩება, მივამურო
ჩემს ერთადერთ ნავსაყუდელს-
უფალს ქვემარტს.

•••

მთლად ასე არ დასრულდები
ო, სიყვარულო ჩემო,

განა სამყაროს ამბიციებს
შენი ქაღალა და წერო.
მთლად ასე არ დაიღვეო
ო, საფიქრარი მემო,
განა უფალი განირავს
თავის ერთგულს და რწულს.

ეგ სიზმარს ვხედავ;
გაუღელს დღე
უსასრულოდ გრძელი,
ღვთის ნივნი როვი წერია
ამბევი შენი ძღვეის.

8-9-10 აგვისტო

ნასესხები

არ განდა, ისევ მოგეფერო
უნრინებურად?
მოგვიამუნო
მოლოდინით განაცურები,
შინ დაბრუნებულს
დავილოკო
მოშალო კანი,
ვე თბილი ყვლო,
ცხვირის წვერი,
ცხელი ტუჩები!
და მოვიმატო
არათითხე
ნაკებნს ნაკებნი!

უშადური ვარ!
ვერ ეოფერე,
ვერ დაეფასე
შენი ამაგი,
ზანტი ზმორება
ფანჯურის რაფაზე,
მაგრამ ნაზამორეცს
ეთი დაშეცხრო
სისხლი მიქეფარე?
მიცვარზარ-მეთქი,
გაპარვისას
ზომ დაგიბარე
და შენს კალთაში მოკრუტუნეს
ხომ მიმღერია:

„მართის თეში არ დარტება
ძუ უხეაფო,
შინც ნავა,
თუნდა აქონდეს
რძე უხეაფო.

ლექსი-მეტაფორა გახსოვი ეს კარგად დავინყებული ძველი? ჭოჩში, რომელიც აღარ ნანს, მაგრამ ყველან არის. არის იმდენად, რამდენადაც იდეაში ყველა ლექსი მეტაფორაა. ვედა ლექსი იმ დავინყებული პირველის გახსენებაა, როცა მეტაფორა, როგორც ერთი ამოსახილი, აფო მიღე-ლი კომპოზიცია, დასრულებული ნაწარმოები.

პოეზიაში ძველიან დაბრუნება ნიშნავს განახლებას და არა გამეორებას, თუცა რამდენადაც ადვილია დაბრუნება, იმდენად ძნელია განახლება. ერთი სიტყვით, ნოვატორობა ნიჭია, მასიანა და გულისხმობს ასეთ რაღაცეებს, რასაც ნინო დარბაისივლა ქმნის ფაშიდან ფაშიდამ, თითო-თითო ლექსად, აძალად, უბრალოდ, თვალისმიმჭრელ მარგალიტებად.

ნინო არც ამჯერად დაღატობს თავის ხელწერას. ისევ ის შემზარავი უბრალოება, ისევ იმ ძვე-ლი ჭოჩის გახსენება, ისევ ის ლექსი-მეტაფორა, ოღონდ ყველაფერი გარეგნულ, ვიზუალურ დონეზე, შინაგანად კი ახალი გზებზე, გამოხატვის ახალი სიმშაფრე და გასასოცარი პოეტურობა.

ნინო დარბაისელი

მომეწყინა მონობა,
მიაო და მიაო,
მეფო, რაც კი
მარტოობის
ცრემლი მინამიაო!”

საკეპურიდან კვამლის ზურგი გამოიბურცა.
მე სიზნულეში უკეთ ვხედავ
ბეცი თვალბებით.
ვიცი, შინა ხარ.
თუ არ მიღებ,
აღარც დაგიცდო,
ნაფალ და
ეინში აღერსიანს
შევეფარები!

გაფიდა მარტი.
ნასესხების უბერავს ქარი,
უბერავს ქარი,
ძელის ძირამდე
ნემსივით ატანს.
კარს მოეკარი,
ეაფხაჭუნებ,
გვსმის?
გამიღე,
გამიღე კარი,
მე ვარ,
შენი ხატულა კაცა!

გადაფორმები

რა მღვრიე ცაა!
ძირს ვეშევი ჰანემილელი
და
პირქარებით დასერილი
თეთრი სხეული
შენამდე მომაქეს,
მორეთიდან მარტო გზრუნდები,

საქართველოს
პარლამენტის
ეროვნული

2020

წამოვიტოვე
 სხვა წეროთა ბასრი გუნდები,
 გამოვიარე განსაცდელი აუნტრელი,
 მომაქანებდა კოშკისაქნ
 წერა-წერელი
 და
 მეხვეოდა ცივი ცეცხლის
 ენა ცისფერი.
 მაინც ვინედი წინ
 და უკანალი მრჩებოდა.
 მელანდებოდა
 მოლაპლაპე კოშკის გუმბათი,
 გუმბათი,
 სადაც უცეცხვების წყარო დინდება,
 და მოხიზმობდა
 საბოლოო ფაზი ნეტარი,
 ფაზი, როდესაც
 ბორიალობ
 ნაამბორალი,
 ბოდავ
 და
 სიტყვებს ვერ ათავებ,

ლოცვა გინდება,
 ლოცვა გინდება ამართული კოშკის წინაშე:
 — აქ ვარ, შენი ვარ!
 გესმის ჩემი გულს ფრიალი?
 მხედვე უფალი?
 ამარიდევ, უფალო, სენი
 ო, დამებსენი, უნდობლობავ,
 ვერ მოხერო,
 ვერ შეშამინო,
 გინდ მისი ამქარი შენი!
 ირევი დარი,
 ცა ვერნაკლი ტორტმანებს ისე,
 გრიადებს ისე,
 ჩამოქცევა აღზათ ინება,
 კიდევ წამიც და...
 შა, გუმბათი!
 ...და
 სისხლმდინარე
 ვეცემი წყაროს
 და
 გადამარწრენს
 თეთრ სხეულზე ბლანტი დინება.

უცხოეთის ცხოვრებიდან

ან მარი გუსტავ ლე კლავიო —
ნოვალის პრემიის ახალი ლაურეატი

— შევეცადე, სიტყვებით მუსიკა გამომეძეა, — იტყვის ფრანგი მწერალი ან მარი გუსტავ ლე კლავიო თავის რომანზე „უდაბნო“, და როდესაც ამ ქვნილებას საფრანგეთის აკადემიამ მიანიჭა პოლ მორანის დიდი პრემია, ეს მონიშნავდა, რომ სალიტერატურო კრიტიკამ და მკითხველმა აღიარა „უდაბნოს“ მხატვრული მთავრეწობა, მუსიკალურ სიმფონიად შერწყმული მარაფის-ობა.

ქართული მკითხველისთვისაც ხელმისაწვდომია ლე კლავიოს ეს რომანი სოფი ბენფიამუელის თარგმანის წყალობითა და ალექსანდრე დიუმაშ სახელობის ფრანგული კულტურის ცენტრისა და გამომცემლობა „დოიგენს“ ერთობლივი მონაწილეობით.

მანამდე სოფი ბენფიამუელი თარგმნიდა კლავიოსა და ალიარტელის ფრანგი მწერლის რამდენიმე მოთხრობა და ინტერვიუ, მათა გამოქვეყნებით კი ჩვენი ქვეყნის შემოქმედებელმა გუნდმა თავისი ნილი დაიდა ლე კლავიოს დამკვიდრებაში ქართულ კულტურულ სივრცეში.

ერთი მოთხრობა თარგმნილი აქვს შვია ბაქრაძესაც, დაბეჭდილი კი დაიბეჭდა ფრანკლ „აფრას“ საფანგებო ნომერში, რომელიც მიუძღვნა ფრანგულ ლიტერატურას.

ამ ცალკეულ ნიმუშთა მახდებით უკვე იფრთხილდა დიდი მწერლის სუნთქვა და სულ უფრო აუცილებელი ხდებოდა ლე კლავიოს უკეთ და უკეთ გაცნობა ქართველი მკითხველისთვის. ამ მხრივ მთარგმნელთა წინაშე სამკალი უზადაა, რადგანაც ლე კლავიოს, ვინც 1940 წელსაა დაბადებული, 30 ტომი აქვს შექმნილი და კვლავაც დაუმტკნარადა

განაგრძობს ლიტერატურულ მოღვაწეობას.

როგორც ჩანს, შეუმუქდეს ხელხვედვიანობა საფრანგეთში მანტუაშინც დანაშაულად არ ითვლება, რადგანაც ლე კლავიოს ნაყოფიერებას ფრანგები ყოველთვის სიამაყით აღნიშნავენ და არა წყრობით.

და, აი, ალიარტელი მწერლის ზოგადრედაში გრანდა ახალი და მნიშვნელოვანი დეტალი — 2008 წლის პრემია ნობელის კომიტეტის გადაწყვეტილებით სწორედ მას მიენიჭა.

თუ მარწმუნველი გადაწყვეტილებისას — თურქი მწერალი ორჰან ფამუტი რომ გამოცხადდა ამ ვილდოს ლაურეატად — უფრო პოლიტიკური მოტივი ქარბობდა, ამჯერად კომიტეტის წევრებმა პირმინიდა ლიტერატურული მოსაზრებებით იხელმძღვანელეს. ჩვენი ფრნალის შემდგომ ნომერში მკითხველ გაეცნობა შვია ბაქრაძის ლიტერატურულ ნარკვევს ნობელის პრემიის ახალ ლაურეატზე და ზოგადი, ოღონდ სრული ნარმოადგენა შევექმნება ლე კლავიოს პიროვნულ ხასიათსა და მწერლი ლენანზე, იმ თავისებურებებზე, რამაც იგი თანამედროვეობის თვალსაჩინო სახელად აქცია. აგრეთვე სოფი ბენფიამუელის შემთარულ ჩანახატს ლე კლავიოსთან პირად შეხვედრას.

— შე ვიდაფის, რასაც ეწერდი. მამაკაცები და ქალები — მე ვარ; ცხოველები — მე ვარ; საგნებიც მე ვარ... ანას წინათ თოლიანი რომ ეწერდი, თვითონაც თოლია ვიყავი, — ამბობს ლე კლავიო და ინტერვიუობის ამ უღრმესი განცდით გაპყურებს მთელ სამყაროს.

გიორგი კეკელიძე

შენიშვნა

პოემა მრავალ ხმად

მანტრა შესაძრისთვის
და აპოკალიფსისთვის
(ფორდის სამი გვერდი)

ნუ გეშინია
ნეტარი ავეუსტინე
ამაია
ველესისტე

თანამოსმენნი

Kate bush – the song of solomon
Xploding plasix – far-flung tonic
The climanjaro Dark – Solomon's Curse
Birdy Nam Nam - migration

A

გაიმეორე – ნატურის ხიდან ცელოფანის პარკებს
და ცხვირსახაოცებს ამ ჯიბეში რაც გვერძეა ნატურის,
თუკუნე გამშრალი სარტყილით ჩამოსხნი, დახვე
და ხეს ასახლის სათამაშო ღერებად დაჭრი.
გაიმეორე, რომ არ შეგარჩიო ნაფოს მორღვეს
და გამოცეცი თნაღს თეიმიკველი ნეიმებით ნაბანი,
ნაემი ვინეტი, ცხრა ტანს იტი გვიცემდა გული
და გული სისხლის ნამდაუნუმ იხდიდა საბანს.
გაიმეორე, რომ ვარსკვლავებს შინ თეიით თესავ,
რომ ღამის ბნულით მოსეგარე ნუხელ ფეხები,
როცა ებნელდები, რომ მალულად მიდიხარ შუესთან
და შინს ლოკინზე მიფრენებულ ჩრდილებს ებები.
გაიმეორე, რომ ორივემ დეკარტემ ფერა,
სახლთან ვინეტი და თეთრ ღვინოს ვთხოვდათ
მნახველებს
და ლექსებს ვწერდი და შობისას რაც კი ჩაგებერეს
ეტიშის ხელზე გველა სული ამოგახველეთ.
გაიმეორე – ჩვენმა ქუჩამ მოლია ნენიმა
და მზემ დაკრფა მეზობლების მნივე ქოლგები
და სადაც წვიმა, ისე ის ცა რომ მოგვესმინა
სამოთხის ტყვიან დავიღალეთ გზის გამოვნებით.
გაიმეორე, რომ დღის ნაცვლად კვლავ დამე დაგდა,
რადგან უწუმრად ამოხე თეთრი ფურცელი
და როცა ნაეალი, ცეცხლს უშოენი ამ ფურცელს
სადაცა.
ქვეყნად უფალიც რომ არ დარჩეს გარდაუცვლელი.
და მკერდზე მზერადავარცხნილი თვალ მომადე,
ჩაკიდე თვლი და სიზმრების ათასიძი ქარში
გაიმეორე, რომ ხვალ დღით შენ შობ ხომალდებს,
რომ დედამინას მონურდა და ყველა ზედა დამრა.

B

შეილო, ზურაბ, სადამდე?
ვაიშე, დედა, კოჭამდე!
ზურგზე იალქნად მოვებული ფრთები მქაჩავდა
და ქარებისგან მოუშველი ზღვები მოიანდა.
შეილო, ზურაბ, სადამდე?
ვაიშე, დედა, მუხლამდე!
ყველა მზე ერთად ამოვიდა, ერთად გამთანგეს,
ზელი რომ შექონდეს, ათას ღრუბელს დაეხიურაედი.
შეილო, ზურაბ, სადამდე?
ვაიშე, დედა, ნელამდე!
დედა შეძინა, მიღს მინდერის სუნთქვით დავბრმავდი,
ველარ გუბდაედი და მიშისგან სიზმრებს ეცვლადი.
შეილო, ზურაბ, სადამდე?
ვაიშე, დედა, ყველამდე!
მოგმა თვალზე მოურჩენი ნისლი გადამდეს,
სახადს ვერ ეიხდი – საბუდამოდ დაგვიღამიდი,
მზერა ბერევიით ჩამობრუნდა, დღისთვის ვავთავდი
და თვალთან ცრემლის მატანამდეც არ ჩანს სინათლე.
შეილო, ზურაბ, სადამდე?
ვაიშე, დედა, ჩრდილამდე!
დედამ ცეროდენა იპოვა ზურაბი
და დატიროდა – ასე ზრდიდა – დარჯით დაღალა –
ზურაბი იზრდებოდა –
მუხლს აცდა, ნელს აცდა,
ყელს აცდა, ჩრდილს აცდა,
ზურაბი ვახდა დედაზე მაღალი.

C

და შენ მოვიძღვნი, დედაქუჩო, ამ აე სტრიქონებს,
რახან დღია და აფრია მოხვედი სოფლით
და დაბადების ტარიღით გამოვიცონე -
ჩირგვში ეზოვარ და ორიენი სოფლად მყოფნი
შენც ხომ ძალი ხარ და ძალები სხვა ახეზე ბუდობთ,
ზამთრის ბაღაბით ქსოეთ და არღვევთ ქმრებისთვის
ნინდებს
და სიყვარულით მეთე თვის ორსულ ქეთეთოს,
ნაყოფებს უშლით და ჭეჭყიან ცრემლებად იწმენდთ.
და ვიბრდებთ სახებზე თანდათან ქორფლი,
აქედე დაგებით და რომ მიხიარე ღვინისთვის ილოკოთ,
კიდეაკვილ ცის ტილოზე ქარის თხელ პროფილს
მოღებრებს მალმა დაბარებთ მრუდე სიმორცხვეს.
...და დედაქუჩო, ერთხელ მაინც შევედობოლე,
და მომსმინე – ძმინან ნაჭრებს ნუ აღჩრბო სიციხით
ის სასაფლაო ერთი თბილი გარდერობია,
სადაც ცოტა ხნით ამ ჩვენს მჭერთან სხეულებს ვინდით
რომ სასაფლაო მივრალი ღმერთის გარდერობია
და ნამოსვლისას სხვის სხეულებს ვევიბრუნებს მივრალი
მე მცემის ღმერთის – საილდე საქვე როფია,
სხეენი იყდე და სარდაფებში ჭიები თვალთ.
და აღბათ ასე უცხოები დიდხანს დავტყუებით,
ჩირგვში ვიჯდები და სიცილი მექნება შენთვის,
სანამ ცაში არ დაიცილება ღვინის კასრები
და ძველ ტანსაცმელს არ გვიპოვის ფხიზელი ღმერთი.

მაგრამ, ვინ იცის, ეგებ ადრეც გეძულდა ციმციმი, გეძულდა ღრუბლები და ღრუბლებში თამაშით დაღლა და ადღეს გვერძეების, რომ მოჭრილი ფრთების სიმამემ აღარასოდეს აგვახედოს ღმერთისკენ მაღლა ან ეგებ ქარმა სულ სხვა სახლის შემოიღო კარი, როცა ყანიდან შინ დაებრუნდი გოჯორი ოფლით და ღმერთი ღრუბელმემოგებულ ცაში კი არა ეგებ ჩირვკში ზის და ვეღვანი სიცოცხლე ვყოფნით. და თუ არაფერს იმეორებ, ველარ მცნობ რადგან, შე იქით წავალ, სადაც წყალი იქნება მდორე, შენ კი მითხოვედი მას, ვინც ღამით პირველი ადგა და თბილ ბავაში კიდევ ერთხელ გაამიყოვ.

ალმსარაგლის პაისტოლა

ცრუ ვარ მე.
შე მოგატყუე დედაჩემო, როცა ფაეობადე და ყველა მართალ იმედს ახლა ერთად გიცრუებ. შე მოგატყუე ჩემო ცოლო, მშებთან საუზმისას ზღაპრად მოგატყუე და შენც მოგატყუე ლამაზო სამშობლოო, მშებთან სადილისას სიკვდილი გიმღერე. შე თქვენ მოგატყუეთ მზეო და მთვარეო, ღრუბლის ღობეს ამოვეფარე, ვარსკვლავების ხშიადს განედიდით, როცა გაძებით და დაიძინეთ, შემოვიედი და თქვენს ეზოში დაეთესე ღამე. შე თქვენ მოგატყუეთ მზეო და მთვარეო, ისევე, როგორც სეუდა გაივტრეუ და ღეჭაი მოვიტყუე – ღეჭსი არის ჩემი უდიდესი ტყუილი. და თქვენც გატყუაბდით სიყრმის ოცნებაში, უსამელოდ გატყუებდით, მაგრამ მხოლოდ თქვენ იცით, რომ ვახშობისას, როცა სიმათლემ მომწიფებდა, როცა შიმშილი გახდებდა გაუსაძლისი, მე მართლა გაეთლი პატარა ნავს, მართლა შევაცურებ ქარიშხლიან ზღვაში, ჩაწვებში შიგ და თვალს მოვატყუებ.

სიცოცხლე №3

მე ცარიელი ოთახი ვარ...
სული, რომელიც აქ ცხოვრობდა,
სტუმრად წავიდა,
მერე წვიმდა
და
უკან ველარ მოავნო გზებ-
ის ტყუილია, მშობლებისთვის რომ მოვიგონე,
ჩემს მშობლებს ძინავთ
და
სიმათლეს გაემიხვლეთ მაღე
მე ცარიელი ოთახი ვარ,

სული, რომელიც აქ ცხოვრობდა,
წავიდა ჩემგან,
შინ, კარადამი სიხმრას ცოტა ნამცვეცი დაჩნა
და
ცრემლის ჩაი.
რო ხანია ჩაი გაეცედა.
მე ცარიელი ოთახი ვარ.
ჭუჭუტოს ფარდა გრძელდა
და
სამყაროს ყოფნის,
მაგრამ კედლების შივად ღუბუბას ჯერ არ ვაპირებ
და
ჩემმა სულმა იმიტომაც დატოვა ბინა,
რომ მხოლოდ ერთი ოთახი ვარ
და
ისე მცირე – ორი სული ვერ დაუტევა
და
ჩემმა სულმა ფანჯარასთან დაკიდა მზერა,
ეს განალები შენთვისაა,
შენ შეგიძლია მოხვიდე
და
მშვიდად იცხოვრო.

გვაზულების პაისტოლა

- მცირე განმარტებით ღეჭსიკონი
ქვემოთ მოყვანილ სიტყვათა
1. გზა – (ორივედანი) უფალი
2. "ვინ იცის ვისგან" –
(ორივედანი) მზე იგულისხმება
3. ღობილი – [ქ] წვეთი
4. გვაზულების ქვეყანა – უცნო რამ

ნისლემო ნამილეთ გუგულების ქვეყანაში...
ნისლემო, ქართი დაკემსილო ხალიჩემო,
ჩამოკიდეთ ძაფები ქარის –
ამნიეთ უმწეო ძე გზას მინჯობილი...
იქ, სადაც მეთვეზე მურქმევა სახელად
და სახლში სადილად ოქრის თევზს მიეტიტან...
სადაც ქალს უზღებთ თვალებით ღალატი
და ცოლი საყვარლის აღერის ვერ მშატობს.
სადაც ცაც ქალია სახეჭორფლიანი
და ცა – ფეხშიშევა,
და ქორფლი – ვარსკვლავი,
და იცის ვისგან
და
ვინ იცის ვისგან...
და ცა მშობიარობს საღამოობითა...
და ზღვის აგეანში წვიმის თოვო დობილებს აწვენს...
ნისლემო ნამილეთ გუგულების ქვეყანაში...
იქ, სადაც ყველგან ბალახია,
მინის ქრილობაში და სამშობლოა,
სადაც გუგულებს საკუთარი ბუდეებით აქეთ,
და ბუდეიდან უზმაროდ ხმობენ გრძნეულებს,
სადაც ყველაფერი ისე ახლია, რომ სხეულია,
სადაც მე ვარ და ვეღლაფერი ჩემთან მოკედება,

რახან ყველაფერი ისე ახლოა, რომ სხეულია, ნისლეობა, პეი, ნისლეობა...
... მაგრამ ნისლეობა გზა არ იცინა,
და ეს ნისლეობაც არ არიან ალბათ ნისლები...

მარტო მდა
ფასტიისის დისკო

A

აბა, აღსრულდა –
ჩემი კბილიდან თქვენს კბილებზე ენის თოკით ბრმა
სიტყვები მოირწყვიან,
ხეულ შუბის ტარზე შხის ნაპისხას,
ფლტყის ხრამები სუნთქვით გასცემენ მათ სამინდელ,
დოდუღულ სიკვდილს.
შეისხით ფრთები აშშის სმენად,
ვისაც ფრთები გაქვთ
და ნუ გამინებთ, რომ მზე თითქმის საღამოედება.
გატტებთ ღამე –
გამოიღეთ მთვარის ქალა
და გატტებთ ქალა – მოისვარეთ თეთრი მურაბით,
რომ სიზმრები კანზე გასზდნენ ქიანტყელებად
და აღარასდროს გაახსენდეთ ფერადი სახლი.
ანუ იფიხიზლეთ,
ანუ ფრთები შეისხით სმენად –
ენის თოკზე ბრმა სიტყვები ხმის აცეცებენ
და უფსკრულების შესაჭმელად ემზადებიან.

B

სანამ ისმენდეთ, ივალაობთ
ფესტილის ფისკოს ორი
მცირე ხეალობელი

აია-ქაბუენო,
დაფარული ტაძრის ამავეი მოგვიობრეთ,
დედოთქვერის საშიჯლოს ამავეი,
რაფგან დედოთქვენი მუცლითმეზღაბრება
და როცა დამბაფეთ,
პირიდან ოქროს ნყალი ნაგუცდათ
და შერე იტორეთ.
ქვეყნის სიმაღლისანო,
სიყოცხლის ძაღლო,
მარადმამაელნო ანგულოზნო,
მოდით ხელახლა ააშენეთ თქვენი ქალაქი,
ოჯახის ფუძის განმნენდელნო
და შენ დედაო,
მოფგმის ხანინაჯ,
რომელმაც მოზე ზუთი ვატი
და თმების ნაცულად მუზარადი გამოაყოლეთ,
და ძელების ნაცულად ხმლების კონა გამოაყოლეთ
და ქარქაში გარდელელი გამოაყოლეთ.
მრავლისმხანაველო ნანაღმერთო,

ხანგრძელ შუაგ შენი ტაძარი,
ნუ დაამაფლო კანდელის ზღაპრებს
და სარკველა შენი ვაფებისთის
ღია დატკვე.
დაიფარე ჩვენი მინა,
ჩვენი მჭედელო,
ჩვენი მჭედელო
აადულე ახალი ნაჯალი.

C

რეუკვიანის უღრან სახელში ისე ბნელოდა,
რომ შენემინდა და უმაღლე დაჭრუჭე თვალი –
გამოუქვეცი იმ სამინდელ, უთმულ ჩეროდან,
ხახვის ნაფცქვენი დაჯიჯრით და არ ვინვაღლე.
თუმცა ამინდა არ მინდობდა – ერთხელ, როცა შემეჭიდა,
ტარი გამომლო, აფეცი, რეიღმა ტეგზმა ხერხემაღლი
გადაიტყვეც
და მუხლზე, როგორც ნანიშნევი, სისხლი დამაჩნდა.
თუმცა სტომბეცი არ მინდობდა და ვეველა სიტყვა
თქვენთვის აბჯამი შენახული, გზაზე შევეჭამე,
შერე ხახვის ნაფცქვენიც მივაყოლე და
ნემნავს, რომ ტტებულ უნებლად შენემოქამა.

რადგან მამა ვარ,
სხვა რა ჩარაა,
ისევე ზოგიც უნდა მოიქცე:

-არადფრია მზეზე მეტი
და მზეზე ცოტა,
შეისხით ფრთები
და მინამი ფრთები გაიდგია.

მცირე მარტო მდა
მთის სადგო

სადღე გიორგი ცეცხლიერ მიხედება არაერთი
შემალელებულ აფელზე, ნახავს მეტი ტყეს, ცოტა ადამი-
ანს. მწყემსო ეტყვის, რომ ისე უნდა წეროს, როგორც
ქვერება და გიორგი საში დღის და ნახვარის მეტი
დალოზმზმა მწყემსი და კიდევ რამდენიმე სადალოზო
და სულთისის სასარტეზლო ამავეი

თქვენ გავიკირთ, რომ სიტყვის ურდოებს
სამოსი ფერადი დეურთეი,
ჩათვალეთ, ასეთი უფროო,
მოდან მოპარული სურდოა –
მე ვნერ, ნომნავს წერის ნინილეც
ფოტოებ შემოაფგომის ამინდად
და სულ იმ მწვერვალებზე ვიძინებ,
ეს წერა სითთაც ამიტანს.
მინდერებში მზე ცეცხლად ბობინებს,
მინდერებში დღეს მზეა ბალახი,
და თვალბნე პირველად ენახებ
მამლის დახერხილი ბიბილო

ნაშნავს – დაკიდული ღრუბლებიდან სისხლითი მოწვევითაა ზაფხული მე დაბაქეს სურვილის დურნიმდი და თვალებს ქუდივით ვახურავ. და კვლავაც ღიმილად ვწვები ტყეების ავზინაზ ზომრებას და ტბაში ნასროლი კენჭები ციშორებს ირთავენ ცოლებად. ღამის ცა – გაბურულ ღუმელში სუსტი ნაკვერჩხლების ბანჯალი, დილის ცა – დილითვე ჩამტრალი ათასი ვარსკვლავის ნაცარი თავზე ნაიყიარე, ველიღნებ, გუმინინ დავბრუნდი – ეს მე ვარ და დაბლა, ვოჭეთ ნერს გუნდები ან თოვლის ნასროლი გუნდები და ჩემი შიშველი სხეული უცხო სუროსავით ან გნებათ უცხო სურდოსავით გურვევათ.

შასაპა მარტო ოლა

სიკვდილი ანახვად, გნებათ ანახვად

დილით გავედი...საე, სადღაც დღისით და მშისით თაული მოუკრავთ – ჩავეარე მუზობელ ბუღვარს, ხანდახან ენას ვუკოდებ – უცნობებს ისიც, დილით გავედი და ჯერაც არ დავბრუნებულვარ. მეცვა მოშავო შარვლის ფერი თხელი პერანგი,

ასაკი – სადღაც ოცდაათობი, უძმა-ფიშილო, შეკივლებამდე პაპაჩემი ნაღებს ფერავდა, თუ სადმე მნახობი, ვთხოვთ, რომ მასვე შეატყობინოთ. მენ კი უწუმრად გადმოვანდენ ნაქვეე ბარათებს, გეტყვით ვინაველი უწინაველი ჯადოს კეთება - სადღაც მყრალი არჯაკვლის მიღვას საღვას და მოტეხო მბარში ფსევბებით მიღვას ფეხები. მე იქ მივდი, სადაც მინას ჩრდილის კიდეა, სადაც მინდორი აღარ არის უკვე ტრილო და ახლა ყველა სახრჩობელა ველზე მკივია და ვსაღების ასმასავით მივამბრიალებ. რომელი მათგან მოერგება ზეცის კლიტეებს, როცა კლიტეითაც მოუკიდათ ჯანგი ჭაღარად, თუ ჯგონისთავიც ვერ მიზილო, ვთხოვ მომიტყვე, ჩემმა ლოცვებმა, მე კი არა, დმერთი დღავლეს. მენ – მოუფრთხილდი ცრემლებისთვის უმინდარ ღანგებს, ნულარ აირბენ გზას სამზრად სოფლის ანასზე და თუ საბანი სურვილების ღოგინს ვერ ვანდებს (და ვითბან – ისე დაბხურე, სადამდეც გავნდვს) ნერლად დაჭერი, დაუფარე მშიერ ანდაზებს. ნუ შემინდები, მარტობას მალე მოილევ, ძახილს არ შეუნდევტ, თე ითბინა მინაძილა შორმა. აქ ვეღვადფერი აფელია და ისე თბილი, რომ შურის ორმოც გადაიქცა ამ ღამის ორმო, ახ, ვარსკვლავების ნამტყვები და შთავრის ყუა, მენ ისე აქ ვარ, განა ციდან გავეტეს ცივას, ში, მოიტყვე, მენ ხომ იცი პოეტის ტყუილს მოკლე ფეხები და ძალიან დიდი ფრთები აქეს.

პირველი შთაბეჭდილება

ღიმილი - ირონიისა და ტკივილის გეკავშირე

გოროგი კეკელიძის ლექსებში ინტერტექსტი და ციტატიონა ჩვეულებრივი აზრობრე-უმოკიური საყრდენია და ისეთ პოეზიის მოუქარულს გულისხმობს, ვისაც ლექსის კოხვასთან ერთად შეუძლია იმ ქვეტექსტის ფუნქციის ათვისება, ავტორმა რომ ჩაითქრა.

ჩემი ყურადღება მიპყრო ერთმა უცნაურმა გარემოებამ, რაც უფლებას მაძლევს მასზე ვლაპარაკო, როგორც საინტერესო და მზარდ ავტორზე და ეს გარემოება განხლავს სათქმელის იმგვარად მოწოდება, როცა ღიმილი თავის ფუნქციას ასრულებს, არა მხოლოდ როგორც ირონიის ნაწილი, არამედ როგორც ირონიულისა და ტრაგიკულის მეკავშირე, ერთგვარი მოულოდნელობის ფეფქტი, რაც თავისთავად, ჩემთვის, როგორც ერთი მკითხველისთვის უადრესად საინტერესოა.

მას სალექსო სტრუქტურასა და თემატიკაზე აღარ გავამახვილებ ყურადღებას, ვიტყვი მხოლოდ ერთს, რასაც

ჩემთვის აგრეთვე დიდი მნიშვნელობა აქვს: იგი თანაბრად ფლობს ხალექსო ფორმებს და ეერლობისა და კონვენტორ ლექსის თავისუფლად ანაცვლებს ერთმანეთს, იმის მიხედვით თუ გამოხატვინა როგორ სტრუქტურას თხოულობს ესა თუ ის სათქმელი. არატრადიციულია ახალა მისი ტრაპული შეტყულება. სიახლე მასთვის თვითიზინი არ არის და ზუნერბრავა იყვლეს გზას ზუნერბრავად იკითხება კონტექსტში. მას ლექსებში მაშავად იკითხება პირმათი, მაშინვე ზღვარი ტრავიზმსა და გროტას შორის. ინტერტექსტუ-აღლობაც, როგორც უკვე აღვნიშნე, საინტერესოა და ზედაპირზე არ დღეს, მაგრამ შესაწინავე შეკრამებათა და ნიუანსების ენა, რომელიც ნარმართავს მისი ლექსების დინებას.

ჩემი აზრით, ამ ლექსების ავტორის სახით, არა მარტოს, არამედ მისი თაობაც საინტერესოდ წარმოჩნდა. ახალ თაობაში კი რამდენიმე საყურადღებო ახალგაზრდა პოეტს კიდე შევხვდები.

გოროგი კეკელიძის ლექსები ერთხელ უკვე დაიბეჭდა ფრნალ ლეონე მერლობის ფურცლებზე, ეს მასი მჭირე პუბლიკაცია.

ცუქრობ, მკითხველი ინტერესით გაეცნობა მას შორე პუბლიკაციას.

გიორგი ანახვიძლი

დღე მინ მშვიდად გამეტარებინა. ჟაზარმის გარემო სასიამოვნოდ განსხვავდებოდა საველეებულ სამსახურთანაგან. მარიალია, მეთაურის ზურ კიდვე სჯეროდა ნაცოზმისა, მაგრამ ჩვენი ინსტრუქტორები ექსპერტები იყვნენ, რომელთაც საუთნურ ტყავზე გამოცდადეს ფრონტზე ომის სამიწვლება და აღარ უნდოდათ ვითარება იმაზე მეტად დაეშაბებინათ, ვიდრე იყო.

დებრტალივი განწყობით შეხვედით შობის ჩვენს ბანაკში. ჩვენი, ახალგაზრდებთან ერთად ბატალიონში ბევრი ოჯახის მამებიც იყვნენ, ყველა ორმოც წელზე მეტისა, რომლებიც არცთუ სახარბიელო განმრთელობის მიუხედავად, მწითად ომის ზეობა წელს გაანვიდეს ვარში. მათი ნოსტალგია ცოლ-შვილის მიმართ მართლა გულთან მიმართდა. ყველანიარ შემთხვევით, აქედანაც გამოიძინარე მათ უკვე საკმაოდ უნებლებთან, ახალგაზრდა ბიჭებივით დაშორილებოდნენ სამხედრო დისციპლინას. ჩვენთან, მათზე ოცი წლით მატარებთან ერთად იხურვის მუა ორცხეებში, რომელსაც მოსახლეობელი უკრის დამთარდა ტრაუნშტიანის შემოგარენში გაგვანაწილეს, მიუხედავად იმისა, რომ თებერლის პირველი რიცხეებშიადა საზნაბურდანი რამდენჯერმე გამათავისუფლებს ავადმყოფობის გამო. საორცება ის იყო, რომ ფრონტისკენ აღარ გვიშვებდნენ, რომელიც სულ უფრო ახლოვდებოდა, სამაგიეროდ, ახალი უნიფორმები დაგვიორცეს და ტრაუნშტიანის მიმართ, მწყობრში უნდა გვევლო და ხაომარი სიბღერტის გვევლო, აღბათ, მოსახლეობის დასანადად, შირსა — ნინამაბოლს კიდვე შავსა ახალგაზრდა ვარისკელები. შიტლერის სიკვდილმა იმედ განგვიმტკიცა, რომ დასასრული ახლოს იყო. მაგრამ წელი ტემში, რომლითაც ამერიკელები წინ მოიწვდნენ, გათავისუფლების დღეს სულ უფრო იქით სწვდა. ამრიგის ბოლოსა და მისთან დაშვებს — ზუსტად აღარ მახსოვს — შინ წასვლა გადაწყვიტე. თოვად, ქალაქი ვარისკელებით იყო გარშემორტყმული, რომელთაც ნაბრძანები ჰქონდათ, დესერტორები ადგოლზევე დაეხერტათ. ამის გამო ქალაქიდან ვასახელიდა უფრო მყრუებული გზა მოეძებნე, იმის იმედით, რომ შემუშვებულად ვხსტტებოდა. მაგრამ ერთ-ერთი გვირბის ბოლოს არი ვარისკეცი დამხვდა და ვითარება უცხად დადაბა, კრიტკული ვახდა. საბედნიერად, სწორედ ისინი აღმოჩნდნენ, რომელთაც ომის გაგონება აღარ სურდათ და არც მკვლელებად გადაქციედა. რა თქმა უნდა, მიზეზი უნდა გამოეზნახათ, რომ თავისუფლად გავეტარებინე. დაქრლი მელავი შეხვეული და გულზე ჩამოყვებული მჭონდა კისრზე შეშპული ნაჭრით. მათ მთბრეს: „შეტობარი, დაჭრილი ხარ. გაიარე.“ ამ გზით მოვახერხე სახლამდე უნებლად მისვლა. შინ მაგიდას რამდენიმე ინგლისელი ქალბატონი უყვდა, რომლებთანაც ჩემი და ძალიან ახლოს იყო. რუკა უკითხე ნინ და ცდილობდნენ გაეგოთ, როდის მოადვენდნენ ჩვენამდე ამერიკელები.

როცა შეუედი, აღნიშნეს, ვარისკეცის შინ ყოფნა ნამდვირად დავიცავ იტარებოდა საფროსისგანო — მაგრამ პირიქით მოხდა. მომდენომ დღეებში ჩვენიან ერთი სიმპათიური კათოლიკე ბერლინელი მარშალი დარჩა — Luftwaffe — ავიაციიდან, რომელსაც უცნაურად, ჩვენთვის გაურკვევლილი ლოკავის მიხედვით, ისევე სჯეროდა გერმანული რაბის საბოლოო გამარჯვებისა. მამაჩემი მას გავაზრე-

ბული ეკამითებოდა ამ თემაზე, ბოლოს მიიწე გადაარწმუნა. შემდეგ ჩვენს სახლში ორმა ესტ-ელმა გაათო დაბე, ვითარება დაიბადა და სამიში ვახდა. შეუღლებული ვერ მიმხედარყენენ, რომ სამხედრო საზნაბურის ხისა ღვაყი და ამიტომაც დაიწყეს შეკითხვები ჩემი პოზიციის შესახებ. ყველამ იცოდა, რომ ჩვენი მხარეში, ესტ-ელმა ბერი ვარისკეცი ჩამოახრჩეს, რომლებიც თავისა წანილებიდან ნებისყოფობით წამოვიდნენ. ამასთან, მამაჩემიც თავს ვერ იკავებდა, რომ მათთვის არ ექვნებინა მთელი თავისი სიძულელი შიტლერის მიმართ, რაც ჩველებზეც შეიძლებოდა სიკვდილის მისვით დამთარებულყო. მაგრამ ისე ჩანდა, რომ განსაკუთრებული ინტელი და დაგებრიალებდა თავსე. ისინი მეორე დღესვე ნაივდნენ და არავითარი ხიდათი არ შექმნილა.

როგორც იქნა, ჩვენს სოფლამდეც მოადნეს ამერიკელებმა. რადგან ჩვენს სახლში ყოველგვარი შიშობები და კომფორტი ნახეს, თავითი გენერალურ შტაბად შეარჩენეს. მათ ვარისკეცად მცნეს, ჩემი ფრმა, რომელსაც შენახული მჭონდა, ისევე ჩამაცვეს და აწეული ხლებით იძულებული ვახვდი ომის პატიმრებს შევტებოდი, რომლებიც სულ უფრო და უფრო მეტნი მდებოდნენ ჩვენს მიმდორში.

განსაკუთრებით დედაჩემი განიცდიდა, როცა ხედავდა თავის შილეს ვარის ამ წარჩინებთან ერთად, ყოველგვარი გარანტიის გარეშე, რომ ყველაფერი მშვიდობით დასთავდებოდა, კბილებამდე შეიარაღებული ამერიკელებთან ხალხი. ვიმედოვნებდი, რომ მალე ვადავითავსებდნენ, მაგრამ დედაჩემმა და მამაჩემმა მოახერხეს ჩემთვის წერილმანი წიფეთი გაატანებინათ, რაც შესაძლოა დაჭჭრებოდა. ერთი რველები და ფაქტის ხალხა ვიბემი მე თვითონ მოვასწარი — ერთი შეხედვით გამოუსადეგარი არჩეული იყო, მაგრამ სინამდვილეში ამ რველმა ნამდვილი ემგობრობა გამოიბა, სადაც ყოველდღე ვინმე ნადეი ჩემს ფოტურებსა და აზრებს ყველა საკითხზე, იმედინა, რომ ბერალიონს გახსტნებად დავიწყე.

სამი დღე ცარიელ გზაზე ვაირე და აიბრჩინადაც იმ მწკრივში, რომელსაც გზა და გზა ივსებოდა და ბოლოს უსასრულო ვახდა. ამერიკელები ჩვენ, ძალიან ახალგაზრდებსა და მოხეტებს, სურათებს ვკვილებდნენ ამ ვარის დავინიებული მდგომარეობის მოსაკონებლად. შემდეგ ერთი-ორი დღე ჰად აიბლენკის სამხედრო აეროპორტის მოედანზე გაგვარყნეს, იქიდან სამუერწო ნაკვეთში გადავიყვანეს. ისევე კიდვე 50 000 ტყვე იმყოფებოდა. ამერიკელებსაც უფროდათ აბნენი ხალხის მიხედვდა. აქ ღაცის ქვეშ დაგვტოვეს ტყვეობის ბოლომდე. საქმედი დღეე ში ერთი ვახა წენიანი და ერთი ნაჭერი ჰური იყო. მომდებნებმა თან კარავი წამოიღო. როდესაც კარვა ხის შიზანი აინდევებს შედგება წვიმა წამოვიდა, შეიქმნა გუგუფები, რომლებიც ცდილობდნენ წვიმისაგან თავისაფარი ეპოვათ. ჩვენი წინ, შორიზონტზე უღმის ტბაძარი ჩანდა, რაც ჩემთვის რწმენისა და ჰუმანურობის ნიშანი იყო. ამ საკონცენტრაციო ბანაკშიც, სულ უფრო და უფრო იტენდა თავს მონყალების ნიშნები. რამდენიმე მღვდელი იყო, რომლებიც ყოველდღე ღაცის ქვეშ ატარებდნენ წირვას, სადაც მონანიღეთა არცთუ დიდი ჯგუფი იკრებოდა. უმეტესობა ბოლო სემესტრების თვითლოგის სტუდენტ-

ბი იცენს, მაგრამ უნივერსიტეტადამთავრებულზეც — იურისტები, ხელოვნების დიპლომის კონკურსები, ფლორენსისკენა — იმდენად, რომ ერთი დღე კონფერენციის გამართვა შეუძლებელია. მავადამდე მცობობრაც წინებოდა ბანაკის ბლოკებს შორის. ეცხოვრებოდით საათებში, კალენდრისა და გავთვების გარეშე; მხოლოდ მათუღბლდართებს მალ-მალად ნაწივეტ-ნაწივეტბი ხმებით თუ შემოაჭრებოდა ჩვენს სამყაროში ის, რაც გართულებოდა. მხოლოდ იენისის დამდევს, სწორად ნახსოვს, დანიყვის ნინილ-ნანილ გამწვება და ყუღვილე ცარიელი ადგილი მწკრივში იმდენს გვისახავდა. მოაკვებოდნენ სოციალური კლასის მიხედვით: ზარეულად გულუბები გაუწყეს, ჯველაზე ბოლოს — რადგან იმ სიტუაციაში ნაკლებ საჭიროდ და მიწმინდულონად თვლიდნენ — სტუდენტები. იმ უთარებში ბევრა ღიბლომინათვის გლყბად ასალებდა, ბევრი იხსენებდა, თუ ვინმე ნათესავი ჰყავდა ბავარიაში, რომ სწორედ ამ რეგიონში გაეშვათ, რადგან ამერიკელთა მიერ დაკავებულ ტერიტორია უფრო საიმედოდ და მდიდრულად ითვლებოდა. ბოლოს ჩემი ჯერაც დაეგა.

19 იენისს მრავალნაირი შემოწმება უნდა გამეღოდა და სავალდებულო გამოცდები, როდესაც შინ აღმოაჩინდა ქალაქი, რომლითაც ომის დასასრული შემთხვევის რეალობა ხდებოდა. აქვე რიკულ სატვირთო მანქანებს ხალხი მოწინების სახეურადე მიჰყავდა; აქედან თუთიოეული თავისი საშუალებებით უნდა დამრუნებულყოი შინ. მე და ერთი თროსობერგელი ვმანიელი გავერთიანდით, ისიც ნარბოპოში ტრაუნშტიანიინ იყო, რათა ერთად გაგვეგრძელებინა გზა. ვიძეოეუნებდით, სამ დღეში გათვლიდით იმ 120 კილომეტრს, რაც სახლს გვაშორებდა. გზაში ვფიქრობდით, ღამე გლტვებოდათ გავეეთია და საკმელოც მათთან გვემოთა. ოტობორუნს გავუცდით, როცა რბის მანქანა ნაბოგენია, რომელიც გზაზე შემოაჩნდა. ორივე მორეხვი იყავით; არც ერთს არ გვეტყვიებოდა მანქანის გაჩერება, მაგრამ მძღოლმა თეიონი შეაჩერა და გვკითხა, თუ საით მივდიოდით. როცა ეუხბარით, ტრაუნშტიანიინ მიუდგომართი სიცილი დანიყო, აღმოჩნდა, რომ სწორედ ტრაუნშტიანიის ერთ-ერთი სარძევე სანარბოში მუშაობდა და შინ მიდიოდა... ასე მოხდა, რომ მხოლოდრეულად მზის ჩასვლამდე ჩვენს ქალაქში აღმოვეჩნდეთ; იმ წუთისა ცისფერი იურუსალიმში არ მომეცვენებოდა ასეთი ღამისა. ეკლესიიდან სწრებს, ლოცვისა და გლოობის ხმა ისმოდა „შინიდა გულის“ (Sicut erat) პარასკევი იყო. ხალხის შეწუხება არ მინდოდა და აღარ შეეხებულარ და რამდენადაც შეუძლო სწრაფად გავემართე შინისა-

კენ. მხოლოდრეულად ცოცხალი რომ გამოეცხადე, მამაჩემმა სიხარულსგან აღარ იცოდა არა ეწია. დედებში და ჩემი და ეკლესიაში იყვნენ. შინ რომ ბრუნებოდნენ, გზაში ბავშვებმა მიახარეს, რომმბედაც დამინახეს სახლისკენ როგორ გაემართე. ცხოვრებში აღარ მიტყბია იმაზე გემირეხა საჭმელი, რაც დედაჩემმა იმ საღამოს მომიზნა და ჩვენი ბოსტიდინა.

ჩვენს სრულ სიხარულს კიდევ რაღაც აკლდა. ამერიკის დასაწყისიდან ჩემი ძმის შესახებ აღარაფერი ვიცოდი. შინ ჩემი დაძახებლობა სუფედა. ამდენად, უფრო დიდი იყო ჩვენი სიხარული, როცა იენისის ერთ ცხელ დღეს გაიხსნა ნახივების ხმა და გამოჩნდა, ესაც ასე ეველოდით და ეთი ამბავიც ღიბი ხანია აღარ ისმოდა. ჩემი ძმა, ბოლოს და ბოლოს, ჩვენს შორის იყო, იტალიის შიით ვარეულეო და დამშვიდებული. კმაყოფილი ჰიანიროზე, გერმანულ ღვთის სადღებულ სიმღერას უკრავდა: „Gott, wir loben dich“. „დიდებულო ღმერთო გადიებუბი შენ“.

მომდევრო თეებში, როცა დაბრუნებულეები თავისუფლებით ვტკებოდით, რისი დაფსებაც ვისწავლეთ და მიხვდით თავისუფლები ნაშვილო ღირებულეებს, ჩემი ცხოვრების ეს ხანა საუკეთესო მოგონებაა. დაკარგული ხალხი ნელ-ნელა ბრუნდებოდა. ერთმანეთს ეძებდით, მოგონებებს ეუხიარებდით და მომავლის გეგმებს ვაწყობდით. მე და ჩემი ძმა სხვა სემინარიის ტყბთან ერთად შეშაობდით ნახევრად განადგურებული სემინარიის აღსადგენად, რომელშიც ექსი სემინარიის საფუძვლო იყო გახსნილი, რათა მოეცანდელი სახე დაგვებრუნებინა. წიგნების შექმნა დანგრეულ და ეკონომიკურად განადგურებულ გერმანიამ შეუძლებელი იყო. მაგრამ მძღოლისა და სემინარიისაკან მიეცემლო გვეთხოვა, რათა პირველი ნაბიჯები გადაგვეგდა ფილოზოფისა და თეოლოგისა უცნობი საფარეოში. ჩვენმა იმამ თავი მუსკანა მიუდგინა, რაც მას განსაკუთრებულ ტყბიხმას (ხიზლს) ანიჭებდა. შობის შეეძელით კლასილებთან მიხვედრაც; ბევრი დაიღუბა და მთავარი აზრი ის იყო, რომ გადაჩენილები ხედებოდნენ სიცილით ფასსაც და თავიდან აღდგენის იმედიც ენახებოდით, მოხედავად იმისა, რომ გარშემო ყველაფერი დანგრეული იყო.

ფრიზინის სემინარიაში, სადაც გამწესებულ იყავით, სამხედრო საფუძემოფო უცხოელ ტყვეთათვის, რომლებიც თავისათვე ქვემრეხში დაბრუნებას ელოდნენ, სწრაფად არ გაიხსნებოდა. სემინარიისტბა დამაშინებელი კურსების პატარა ჯგუფში შენობაში შესვლა მხოლოდ 1945 წელს შეძლო. ეს ერთ-ერთი შენობა იყო იმ მც-

ბაბი შენდფელტე XVI

რეთიან, რაც შემორჩა, მაგრამ შობის დღესასწაულზე უკვე შეიქმნა გასაქორთ სხვა ასპირანტთა მიღებასა, იმ დროს შობის დანარჩენ ნაწილს სხვა მიზნებისთვის იყენებდნენ. დაახლოებით 120 სემინარიატი იყო. იმასთან, რომელიც ჩვენთან ერთად იყვნენ და მათაც მღვდლობა უნდოდათ. ასაკში განსხვავება დიდი იყო, დაბნეული რომელიც წლიდან, დამთავრებული ჩვენით, ერთა-ორი ცხრამეტა წლის ახალგაზრდით. ბევრმა ომი, სამხედრო სამსახური თავიდან ბოლომდე გაიარა, თითქმის ყველა ნამყოფი იყო რამდენიმე წლით და ჩააბარეს სასამხედრო გამოცდა, რამაც დადი დააწინა მათ ცხოვრებას. ამიტომ შეიძლება იმის გაგება, რომ ზოგიერთი ამ ძველი ჯარისკაცებიდან აღგვიქვამდა მატარა ბავშვად, რომელსაც აკლდათ ტანჯვა-წავლება, ასე აუცილებელი მღვდლობისათვის, არც ბნელი დამბედი გაუვლიათ, სადაც მუდამის არსება ყალიბდება და თავის სამყოფელს ხაფან იღებს. გამოცდილებებს შორის დიდი განსხვავების და, სხვადასხვა თვალსაზრისის მფარვედაც, ერთმანეთს მარც უდიდესი პატივისცემით ეპყრობოდნენ. იმ მიზეზ წლების გატარებისა და იქიდან მშვიდობით გამოხვლისათვის. ამ აღიარების გამო ჩნდებოდა მტკიცე სურვილი დაკარგული დროს აღდგენისა და ქრისტეს მსახურებისა ეკლესიაში, საუკეთესო მსოფლიოსა და უკეთესი ქვეყნისათვის. არავის ვიპარებდა ეჭვი, რომ ეკლესია წყნად იმედებით ხორცილეს იმის ადგილი იყო. ბევრი ადამიანური სისუსტის გამო ეს იყო ადგილი, რომელიც სრულიად უპირობარდებოდა ნაციონალური იდეის გამაინდგურებელ დიქტატორს; ეს უკეთესობის ფერხობით დარჩა, რომელიც დაიპყრო ძლიერნი ამა ქვეყნისანი თავისი მარადიული ძალით. მაგალითი წინ გვექმნება, რომ ჯოჯობისას კარი რწმენით ატვირთი ვერ ითრევადა, და ისიც დავიწყებთ, რომ ხალხი ძველი კლდეზე, მტკიცე საძირკველზე უცნებელი რჩებოდა.

აღიარება და სურვილი ხელახლა დაბადებისა, ეკლესიის მსახურება და ქვეყნისთვის სამსახურისა ეს იყო ერთობა, რომელიც იმ სახელი ბატონობდა. ამას ემატებოდა თვითშემეცნების სურვილი, ოპორტუნობის წლებში რომ გაიზარდა და რომლითაც სიბიფრეს მივაღწიეთ, აქ უცხო იყო უკლებლობა და სული. როგორც უკვე აღვნიშნე, წინვეტი იმითობა გახლდათ გამადგურებელ გერმანიისა და მოწყვეტილი მთელი სამყაროდან. დამომხებით გამოწვეული ზარალის მიუხედავად, სემინარიის შემორჩა საქმოდ რიგიანი ბაბილონიკა, რომელიც ჩვენს მიზნადღე დამწყველ სულს აცმაყოფილებდა. ინტერესები მრავალმხრივი იყო, წარმოიგონებოდა თანამედროვე მწერლებსაც კი, გერმანულ ფონს ელ ფრანკის რომანები, ელიზაბეტ ლანგენკომის, ერნსტ ჰიუბერტის. დოსტოევსკის აქ ვერაონა რიცხვის მიუხედავებოდა, რომელსაც ყველა კითხულობდა. ამის გარდა ფრანგები: კლოდელი, ბერნარდსი, შორაიკი. მცენერების ახალი მიღწევებსაც დასურბობს მტკიცეული საცნებო ინტერესით ვადგენებოდათ თავიანს. თითქმის და, რომ მლანკის, იზენბერგის, აინშტაინის შემეცნებით შეეცნობოდა ასეც ღმერთის გზასკენ ბრუნდებოდა.

საკუთარი ანტირელიგიურობა, რომელმაც აპოკავს მიაღწია, შექცა. მიუხედავად ფილოსოფიისა ალოის ევენცელმა, რომელიც თავის მხრივ ფიზიკოსი იყო, დაწერა ახალი ნაწარმოები, რომელმაც დიდი წარმატება მოიპოვა,

„ათვისუფლებს ფილოსოფია“, სადაც ცდილობდა ექვემდებარა, რომ მსოფლიოს საბოლოო სახე სწორედ კლასიკურ ფიზიკაშია, რომელიც ღმერთს არაწინა ადგებს არ უტოვებდა, მთლიანად მოიცავდა დედამინის ილა გამოსახულებას, სადაც ადგილი მხოლოდ სიხალისეთის და არ შეიძლება ამაზე გადგონა იქონისა საწესისა საფუძვლებზედა. თვითღმერთი და ფილოსოფიური დარგში რომაინო გუარდინი, იოზეფ მიურერი, თეოდორ შვეიკერი და მეტრ ვურტიხის ავტორები, რომელნიც უფრო ახლოს იყვნენ ჩვენთან.

მნიშვნელოვანი იყო ის, რომ სახანალო დარბაზის პრეფექტად (ეკლესიათაზე არ იყო) დანიშნენ ერთი თეოდორი, ცოცხა ხნის დაბრუნებული იყო ინგლისის ტყვეობიდან — აღფრთხილად — რომელიც შემდგომ მასწავლებლად მუშაობდა ზალცბურგში. იგი ცნობილი გახდა როგორც ჩვენი დროის უდიდესი რელიგიური მწერალი. უკვე ომამდე დამაყო შემოაბა თეოდორი დესერტატიონზე — შეგნების იდეა კარგინალ ნიუმანში — თეოდორ შტაინბუქლიანად ერთად, რომელიც იმ დროს მოწვევნიმ ახალგადა თეოდორიან; მისი აქ ყოფნა ჩვენთვის ძალზე შემავლენიანებელი იყო — მისი უდიდესი განათლების გამო — ისტორიის ცოდნისა და ფილოსოფიის, რაზედაც ხშირად ვაწყობდით შეხვედრებს და მსჯელობას.

წინ მესიკითავა ვიყავი დაკავებულად და დღესასწაულების დროს მატარა სპექტაკლებსაც ვდგამდით. მაგრამ საუკეთესო მოკარნებებად რჩება დიდი ლიტურგიული დღესასწაულები გათვრალიში და ჩუმი ლოცვა სემინარიის კაბელაში, მოხუც კარდინალ ფელსაბერის ფიფორი, რომელიც ძირულებად შემწია. იგრძობოდა იმ ტანჯვის სიმძებრ, რაც მან გადაიტანა ნაციონლის წლებში და ახლა სიამაყის შარავიანად აქცობდა. მასში არ ექვემდებოდა მხოლოდ ენისკომის, არამედ მისი შიასის დიდებულებას, რითაც მთლიანად განმსჭვალულიყო.

1947 წელს საზაფხული კურსისი ფილოსოფიის სწავლაც დამთავრდა. საიქირო იყო ახალი გადაწყვეტილების მიღება, თუ სად გამეგრძელებინა სწავლა. პილოს მიუხედავით ვარჩილ, თავი მთლიანად მინდოდა მიმტრფნა თეოდორიანის შეეცნობისათვის. შესაძლებელი გახდა 1947-1948 წლების ავადმყოფი წელი 1 სექტემბერს დაგვეყვინა ზამთრის არადეგვიბა შობიდან აღდგომამდე ვადგვერდებოდა. მოწვევნიმ ავიტყარის ბოლოს ჩავივით, რადგან სახსრული წლის დასასრულის წინ უძღოდა სასულიერო საგარჯიომები და მუშაობდა ავადმყოფი რესისთვის. უნივერსიტეტის ბევრი შემოსება ნანგრევებდა ქვეყლიყო. თეოდორიანის ფაკულტეტი დროებით სამომადირო შეზონაში, ფორსიტერნიადი (ტასტერნიად) მოთავსდა, მიუხედავად სამხრეთით. აქ უზედურმა მუფე ოტონმა თავისი სიცივის ათულობით წელი გაატარა პირველ მსოფლიო ომამდე. მონარქის დამხობის შემდეგ კი ეკლესიის მფლობელობაში შევიდა, ამ პატარა სასახლეში იმართებოდა სასულიერო გარჯიომები. სასახლეს ოცინი წლებში ორი შენობა მიემატა, სადაც იყო სემინარია უფროსებისთვის. სწორედ აქ მოთავსეს გეორგიანუბის (Georgianum) თეოდორიანის ფაკულტეტი (გრავა გიორგი მდინარის, იორგინოლ დიციკოს მიერ დაარსებული). ფართობის ნაკლებობა იგრძობოდა შემოაში, ცხოვრობდა ორი პროფესორი, ფაკულტეტის სამდიფინო, სხდომათა დარბაზი და ბაბლო-

თეკა, აგრეთვე ოთახები, სადაც უსაფრთხოდით და ექვემდებარებით, როდესაც პირველ დღეს ნახევარე მასმარეშ თაღები გაეხილეთ, ერთი წუთით თავი ისევ ომში მჯდარი, ჩველს ავისანსიანადმდეკო ნანიღში. კეკელი ღარიბული გიხლდათ, რადგანაც შეუძლებელი იყო საკუთარი მუერ-ნივლის გამგრება ფრინგში.

სასახლები პატარა საავადმყოფო იყო, ისიც განკუთვნილი უცხოელი დაჭრილებისათვის ომის დროს, და სა-ვარჯიშო სახეშიც ისინი იყვნენ მოთავსებულნი. სამაგიეროდ, სასახლეს ორი ბაღი ჰქონდა ინგლისური და ფრანგული სტილისა, სადაც ზმირად ვეგირსობდით; იქ მომნიფდა იმ წლების გადაწყვეტილებები და ეყორობდი იმაზე, რასაც ლექციებზე გუუზნებოდნენ. ეცდებოდნენ ჩემებურად დამენახა და განმეხილა ეს ყველაფერი. ურთიერთობები აქ უფრო მშრალი იყო, კიდურ ფრინგში აღარ იყო ის ზებერჩი თაღანობა, რაც იქ ადრე ფრინგობდა. სტუდენტები იყვნენ მთელი გერმანიიდან, განსაკუთრებით ჩრდილოეთიდან, და რადგან ზოგი უკვე ამბავებზედა ზემინარას, ჩვენზე ბევრად მეტი ჰქონდა ნამუშევარი. ინტელექტი ჩვენზე მაღლა იდგნენ, რაც ინტელექტუალის ინევიდა, იმ დროს, როცა ფრინგნი ყველას საერთო ინტერესს ვეგირსობდნენ და ახლას ვუყავით. აქ აქტურტი ლექციებზე იყო მთლიანად გადატანილი, განიღვდა და კითხვა-პასუხების ვაცვლა-გამოცემა უფრო ვგავსებოდა.

ძალიან ბევრს მოველოდით ამ ლექციებისა და ზენი დიდი პროფესორებისაგან. ადვოკატი, სადაც ვიკრიბებოდით, განსაკუთრებული იყო. რადგან ნამდვილი ადვოკატორია არ ვგავსებდა, ლექციები სასახლის ბაღში იმართებოდა, სადაც ზამთარში ციარად, ზაფხულში კი ცხელიადა მაგრამ მაშინ ეს არ ვგანზუბედა, ჩვენთვის უხედავილი ნერვიუბები იყო. სურათი რომ სრულყოფილი, ნათელი იყო, უნდა მოვგონო, რომ მიუხედავად თეოლოგიის ფაკულტეტი ნაციონტებმა 1938 წელს აღმოაჩინეს, რადგან არმდინალია ფარმაცებრმა ერთი ლექტორი არ მილი, რომელიც ბიტილრის მამონრე გახლდათ და დაეკუთვლული ჰქონდა ამ კანონიერი ფაკულტეტისათვის თეოლოგის ფეგნება. ნაციონალ-სოციალისტთა სამინისტროში მიფა და ჩვენება, რომ ფაკულტეტს არავითარი კავშირი არ ვა-ანდა მენციერებსთან და სამეცნიერო გამოკვლევებთან, განმეკლევათა თავისუფლებად იხდებოდნენ, ამბოტომ მიმინების თეოლოგიის ფაკულტეტის არსებობას აზრი აღარ ჰქონდა, ომის მერე ყველაფერი თავიდან უნდა დაეარსებინათ. პროფესორები სხვადასხვა რევიონებში-და მერეოდნენ.

1949 წლის ზაფხულში გეორგიანთში ლექციების ქუჩა-ნი, მიონებში, საკმაოდ კომფორტულია მოაწყვეს. უნი-ვერსიტეტში, რომელიც უკუტად გეორგიანთის პირდა-პირ იყო, ადვოკატორების რიცხვი ისე ვაზარდა, რომ ქა-ლაქმი დაბრუნება შეევედოდა. მაშინვე შევინიშეთ, რომ კიდევ ბევრი რომ იყო ვასაკუთებელი. ჩვენი ოთახები მუ-საძე სართულზე იყო განლაგებული, ამიტომაც ვერ დი-ცის ქვეშ უნდა ვაგველო და ისე მიგელნა კომედან. შესაძ-ლებელი იყო აგრეთვე სხვა ფაკულტეტის ლექციებზე დასწრება. მაგრამ დამამთავრებელი გამოცდები მაინც აცალკევებდა ერთმანეთისაგან ფაკულტეტებს. ქალაქში

ცხოვრების უპირატესობა და მუშაობა ნამდვილი უნივერ-სიტეტის შემოხმობა ძალიან მნიშვნელოვანი იყო. მაგრამ უარყოფითი მხარეც ჰქონდა: ფორსირებინებით დღევან-ტებიც, სტუდენტებიც და მთელი ქალაქის მოსწავლეებიც ერთი ოჯახივით ვიყავით, ახლა ეს სახელები და სიტყვა გააკლდა. ფილსტერადის წლებში წიხლების რჩება სობ-ვორც დიდი სახელების, იმედებისა და მინდობის ხანა, მაგრამ, ამასთან, წვალებისა და განცდებისაც სხვადასხვა გადაწყვეტილებათა მიღების გამო, დღესაც იმ ბაღში შეს-ვლა ძალიან მოქმედებს, გარეგანი გზები ერთმანებთან შინაგანთან, რომელზედაც სხვა აქ დაეინჯ და ის გან-ცდები, რაც აქ ვაგავატანე ცოცხლად მიზრუნულია და ნარმოსხელება თავისი სინონიზი.

1950 წელს თეოლოგიის ფაკულტეტის დამამთავრებელ-ლო გამოცდის მერე, შემოშთავაზეს ნინადაეება, რომელ-მაც ნარმობა მთელი ჩემი ცხოვრება. სამეცნიერო კონ-სტრუქციის ტარაგეობდა. უნდა შეგვეჩრია რაიმე თემა, გა-მიგვეკვლია და ფისტრატეის სახით აბრინებოდა ჩავება-რებისა ცხრა თვის განმავლობაში. ვინც პრემიას დაიმო-ხურებდა, ფულად ვიდლოსაც იღებდა, საკმაოდ მცირე თანხას, მაგრამ ეს გზას უხსნიდა ფელტურანტურისაკენ. ვთვალდა ზინგენმა შემატეობინა, რომ იმ წელს მას ეგებო-და თემის მერეცა და მე შემოშთავაზეს ამ თემზე მუშაო-ბა. თავი ვაღებებოდა ვირტების და სულმოთქმულიად ვეულოდი. დადგე სასურველი დღეც, თემის სათაე-რი იყო, ახალი და ღეთის სახლი მშრდა აეგუსტინეს სა-ველეოში მომდგრებში". თუ ვაგიოთავლისწინებდით, რომ ნინა წლებში დაეკუთვლი ვიყავი მამათა ჩანანებების კოთხეცა და ზინგენის სემინარიამიც დაემტკიცებდი წმინდა — სანტაგინტინოზე ლექციებს, თავისუფლად შემიძლო ამ თემისათვის თავი მიმუშებოდა. თემის დამუშავებები აღ-ფრეცე დაქვდა მერე ნაწუქარი ნიფიცე დამემშარა, პენიდი იყო, უნდა მივჩინო "კათოლიკობა" — Cattolismo, მას ფოლ ბალიაზარის თარგმნილი, რომელიც 1949 წელს მა-ჩუქა. ზაფხულის არდადეგები, ივლისიდან ოქტომბრამ-დე, მთლიანად კონკურსისათვის მზადებას მოვუძღვენი. მაგრამ მზე დღეები ჩავებარე, მივალე მინგევა მღვდლობი-სა და ავაციონობისა, რომლისთვისაც ძალიან სეროზული მომზადება იყო საჭირო. ამიტომ ვეველანი ისე ფრინგ-ბში შეგვეკრიბება. ჩემმა ომამ იმხანად მღვდლის ნოფება მუ-ლი და უკვე წინაგას ატარებდა; ჩემი და მდივანდ მღვდლი-და იურიდიულ დარესებლებებში, რომელშიც თავისუფლად დროს დამაზად ვადამითოურა, ხელთი გადამბენრა ჩემი ნაშრომი, რაც დროზე ადრე ჩავაბარე. ბენეიერი ვიყავი, როცა ნაშრომი დასრულდა. ორი თვე ჰქონდა, რათა ამ მნიშვნელოვანი ნაბეჭდათთვის მოვმზადებულეყავი; მღვდლად კურთხევისთვის, რაც ფრინგის დიდ ტაძარ-ში შედგა კარდინალ ფოლადისის ხელით, პეტრე-პაე-ლეს დელსაბათის დღეს 1951 წელს ორმოცზე მეტი კან-დიდატი ვიყავით როცა გამოგვიძახებდნენ, ვისაუხობ-დით „Adsum-ego qui“. ზაფხულის საუცხოო დღე იყო, რომელიც დარჩა მესხურებში, როგორც ყველაზე ბენეიერი ორი დღე ჩემს ცხოვრებაში.

ცრუმონმუნებში არ უნდა ვიყოთ, მაგრამ იმ წუთის, როცა მოხუცმა არტემისკოპოსმა ხელეწი თავეზე ვაგამო-მაფარა, დიდი საკურთხელობად ჩაიტის ქიქიქი პოსისა,

რომელმაც პატარა მზარელი მელოდია ჩააქიქიქა; ჩემთვის ეს იგივე იყო, თითქოს ზვიდან რაღაც ხმა გადმომდბოდდა: ძალიან კარგია, სწორ გზაზე დახარა. ამას მომეცა ზაფხულის ოთხი თვე, რომელშიც ერთი დიდი დღე-სასანაულოები ჩაიარა. პირველი სირვა ჩვენს სანტო-სანტოვო ეკლესიაში ჩატარდა, იმ დღეს მთლიანად სან-სანტოები იყო განათებული, და სხიარული, რომელიც ყველას მოიცავდა მწინდა მსუქელობისა, აქტიური მონა-ნიღობისაკენ¹ გიხმობდა. მიწვევლები ვფიქროვ, რათა ყველა სახლი დაგველოცა პირველი სირვის შემდეგ, და ყველგან, უცნობი ხალხიც კი თავაზიანად გვხვდებოდა, რაც იმ ნოთამდე ვერც კი წარმოგვედგინა. ასე ჩაეატარე ექსპერიმენტი, თუ როგორი დიდი იმედი აქვს ხალხს მსუქელისა, როდესაც მის დალოცვის ელანს. ლამაზი არ იყო ჩემი და ჩემი მისი პიროვნებაზე: რა მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს მათთვის არა ახალგაზრდის დახმების და მუხეფდრას? ისინი ჩვენში ხედავდნენ პიროვნებებს, რომელთაც ქრისტემ დაავალა, ჩემი არსებობა ადამიანებამდე მოიტანა. სწორედ ამიტომ, ჩვენს პიროვნებას დიდი მნიშვნელობა არ გააჩნდა, სწრაფად იხავებოდა მე-გობრული ურთიერთობანი.

იმ კვირის გამოცდილებით გაძლიერებულმა, პირველ აგვისტოს მიწვევების წინდა სისხლის მონასტრში გავაგრძელე მოღვაწეობა. ეკლესიის მნიშვნელოვანი ნაწილი ქალაქი იმ უბანში იმყოფებოდა, სადაც ინტელექტუალები, ხელოვნება, ფუნქციონერები, საცელმნიფო თანამშრომლები ცხოვრობდნენ, მაგრამ ამ უბანში კომუნისტანტიბა და დანებებულებათა რიგი თანამშრომლებიც ცხოვრობდნენ, აგრეთვე კარსკაცები, მოსახლეურები და სხვა მოსახლერი პერსონალი. ეკლესია, რომელიც ცნობილი არქიტექტორის პროექტით აგებო, პატარა იყო, მაგრამ ძალიან მსუქრო, ხალხი ნაწუფავრს ეკლესიას სწი-რავდა.

ხუთ სხვადასხვა კლასში რელიგიას ვასწავლიდი, რაც დიდ მომხავედის მოითხოვდა. ყოველ კვირას სირვა ორ-ჯერ უნდა ჩამეტარებინა: ყოველ დილით 6-დან 7-მდე რე-ლევში დასრუტვას; შაბათს ნაშუადღევს — ოთხი საათით. ყოველ კვირა უამრავი ზიარება იყო ჩასატარებელი და-საუფლებების ქალაქის სხვადასხვა სასაფლაოზე. სამუ-შაო ახალგაზრდებთან მთლიანად მე მებეზოდა, აგრეთვე ნათლობები და ქორწილები. ეკლესია თავს არა ზოგავდა და ამიტომ არც მე შემეძლო და არც მსურდა თავის და-ზოგვა.

1954 წელს ფრინზის დემბატის კათედრა ჩამაბარეს და პირველ მომხსენებელს, რაც ნაადრევად მიმართა, მაგრამ მაინც დავთანხმდი.

ამისობამ ჩემი ოჯახის პრობლემაც მოწინააღმდეგა. ჩემი მშობლებისათვის — მამაჩემი უკვე 78 წლის გახდა, დედა კი 71 — ჰუფულაგის იდიდა მამავე ტვიროდა გადაიქცევა. ეკლესია და მთავანი ქალაქის მშენებლობა, იქამდე მი-სახლეულად კი უფრო იყო კლდობრის გავლა იყო საჭი-რო, რაც ორივე არ ყოფილა, განსაკუთრებით ზამთარში ატარებულბანში დიდთოვლობა იცის და გზები იყინება.

მონუბედავად ამისა, ვუვლას გვიყვარდა ჩვენი წყნარი სახლი ტყის შორის. დაგვა დრო გამოსავალი მოგვეძებნა, რადგან სახლი ფრინზიგბე ტაძართან მდებარეობდა, ყვე-

ლამ მართებულად მიფიქრით, ჩვენი მშობლები იქ ვაგბო-სულეციყენ. ამგვარად, ტაძარიც ახლოს ექნებოდათ, მა-ღალხებში, მეგვედლო თავი ერთ ოჯახთან გავაგბოვდა. თან ჩემი დაც ფრინზბა მივსავალბი ჩვენიანს ვაგბოვალას. ამგვარად, 17 ნოემბერს ვადმოვიყვანე ჩემთან ნოსტლიანი დღე იყო, რამაც ჩემს მშობლებს სედა უფრო მოუგბა, ეს მარტო იმ ავტოლის მტროვება კი არ იყო, არამედ ცხოვ-რების ერთი ნაწილისა. მაგრამ მაინც ხალხით ვაფიქრა-ნეს ეს ნუთი.

როგორც კი მუშები მოვიდნენ, დედამ მამინეე წინა-ფარი აიფარა და საქმეს მუდგა, მამაც უნერგოვლად ცდილობდა ყველაფერი მოეყენებინებინა, საღამოს დე-დამ სამზარეულოში უკვე ფუსფუსი დაიწყო და პირველი ვახშამი მოამზადა. ისინი უამრავი სტუდენტის იქ ყოფნამ უფრო გაამწინა, რომელნიც ცდილობდნენ მოხუცებს მინამრთობდნენ. ცარიელ აფუტვას კი იყო სახლებდობდნენ, არამედ დიდ სამეგობრობი და ურთიერთდახმარების თა-ვისუფლად გარტობენ, როდესაც საშობადო ჩემი და-მსაც ჩამოვიდა, თავს მამფეოვად ისე ვერსობობდა, როგორც საკუთარ სახლში.

მამინ გერავან წარმოვიდგინე, რა საავტრო დრუბელი იკრიბებოდა ჩემს თავზე. 1956 წელს პროფესორმა მშავს-მა, რომელიც ჩემს უფროსად ითვლებოდა, საკმაოდ სწრა-ფად გაამოწინადა, რომ ჩემი ნამართლები იმ ტაბის ნაწარ-მოებთა სახეცხელო დონის არ აკმაყოფილებოდა, და რომ ჩემს საკითხს ვაგულტეტებს კრება ვაჩიხილავდა. მების გავაგრძენას შვადეა ეს სიტყვები ჩემთვის. ისეთი გრძობა მქონდა, ძველან თავზე შეაკეთოდა. რა ემეფებოდათ ჩემს მშობლებს, რომლებიც მენდნენ და ჩემთან ვაგბოვლენ-დნენ, ახლა ამ მიზეზით საჭირო რომ გამხდარიყო ფრინ-ზიგბე მასწავლებლობის მტროვება? ჩემი ვაგბენი, ყველა მინამრთული თეოლოგის სწავლებისაკენ, მეფუქებოდა. ეფიქრობდი, მუხლოცა ფრინზიგბე წინდა გიორგის ეკლე-სიაში ვადავეყვება, სადაც პირაც მერგებოდა.

იმხანად მხოლოდ უნდა დამეცადა. მიმიე განწყობით დავიწვე სასახლელო სემესტრი. ნეტავ რა მოხდა? ვფიქ-რობდი ჩემთვის. მიუზნებში შუა საუკუნეების მესწავლა, რომელსაც სწორედ მამოსი ხელმძღვანელობდა, მეტერე-ბული იყო ვერ კიდევ იქამდე. ჩემს ნამართლებში კი მე ვაგ-რებოდადი მის მეთოდს. ჩემი თეოლოგია თანამებეზოვდი იყო, ამასი საბო მოდერნიზმს ხედავდა, რომელსაც მიე-ყავითდა ვაგბოვალის დაკონკრეტებისაკენ.

საბჭოს სხდომა, რომელიც ჩემს თეზისებს მიეძღვნა, ეტყობის ძალიან დახატული და ვადამწყვეტი იყო. ნაშუაფე-რები არ გააუქმეს, მაგრამ მსწონრება მოითხოვეს, რად-გან იქ მშავსის მოზრების მეტნი იყენენ. ამით იმედი ისეე დაიმაზრუნდა. 1957 წლის 11 თებერვალს ჩემი თეზისები დიდი მონონებით მიიღეს, თან დოკუმენტობისა და რეაბი-ლიტაციის გამომცედა დაინიშნა 21 თებერვალს, რამაც ბრწყინვალედ წაიარა.

ნაგამოცედაც, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენებურ და ყველაფერი მშეფლობით დამთავრდა, ამდენი წეროვლე-ბის მერე სხიარული ველარ ვფარდენი, კიდევ იმ სამართლე-ბის გავლენის ქვეშ ვიყავი, რაც ვადავტეტან, მაგრამ თან-დათან დახატებლობამ ვადამიარა და ახლა მშეიდად მშეწე-ლო გამეგრებულებინა მუშაობა ფრინზიგბე და აღარ მშე-

ნებოდა, რომ ჩემი მშობლები უსამართლო და მოსაზრებნი თავდადსავალი წავიერთო. ცოტა ხნის შემდეგ, 1958 წლის 1 იანვარს, მიუნხენის უნივერსიტეტის თავისუფალი დოცენტის ნოდება მომინიჭეს, რასაც მოჰყვა ჩემი დასახელება თეოლოგიის ფუნდამენტალურ და დოგმატურ პროფესორად ფრანკონის ფილოსოფიურ-თეოლოგიურ სემინარიამ. სამოციან წლებში პროფესორ მშაყსთან ერთადერთობაზე გამოსწორდა და ბოლოს მეგობრულად კი იქცა.

მაღე ახალი გადაწყვეტილებათა დროც დადგა. 1956 წელსვე, ჩემი უნივერსიტეტში აღდგენის პერიოდში, მაგონცაში გადასვლა შემოთავაზეს, რაც ვიფარე ჩემი მშობლების გამოც, რომ აღარ შეუნებებულებენ ახალ ადგილას გადასვლით, და თან გაქცევამი, დეტრეტრობაში არ ჩამოვლოდა ფაქტობრივად. 1958 წელს კი ბონში მამინიჭეს ფუნდამენტური თეოლოგიის კათედრანზე, რომელზედაც ჩემი მასწავლებელი ზინგენი იცდებოდა. ამ კათედრანზე მუშაობა ჩემთვისაც ოცნება იყო. თან ჩვენს ფაქტობრივად ვითარება, რამაც წინათ გადასვლაზე უარი მოქმედებდა, გამოსწორდა. ეს ვითარება წინაში იყო ხეცადან. 1957 წელს ჩემმა ძმამაც დაამთავრა მიუნხენის უმაღლესი მუსიკალური სკოლა, რაც მდებარეობასთან შეთანხმდა შეთავსებულ. მასვე წინადა ორგანოს ეკლესიის ტუნდის ხელმძღვანელობა ჩააბარეს ჩვენს ტრანსპორტანში; თან ტრანსპორტანის მუსიკალურ სემინარიამ მუსიკალურ აღზრდას ასწავლიდა და მდებარეის მოვალეობასაც ასრულებდა. როგორც წინაგვზე პასუხისმგებელი, საეკლესიო ლამაზი სახლიც მისცეს. სახლი ქალაქის ცენტრში მდებარეობდა, ღამისაზე იყო, უნდა იყოს და ჩვენი პლურალის სახლებე ჰაბიტაცია არ ყოფილა. მამამაც თუ ჩვენი მშობლების გადაყვანა სადმე შეუძლებლად მოგვამინდა, ახლა პირიქით, ჭკვიანური ნაბიჯიც იყო, რაც უფრო მითად დაძრულებას უფროსად ჩვენს საცხარეულ და ძვირფას ტრანსპორტანში. ჩემს ძმას ვუღაპარაკე, რომელიც სიხარულით დაემთანხმდა ჩემს გადასვლაზე ბონში და გაუმარადა, რომ მთელი მშობლებს თავისთან ნიავთადაც შემდეგ მამას ვუღაპარაკე, რომელმაც მთელი ენთუ ხანშითი მიიღო ჩემთვის შემოთავაზებულნი წინადადება, და რა თქმა უნდა, დავეთანხმნა. სამწუხაროდ, დავაგონებთ თქმა დედაშემისათვის, რომ დროსუ ადრე არ აღუდგებულყოფი და არ უნერვიულა, ეს ამბავი სხეებისაც გაიგოს და ეწინაა, რომ მისი იმედი არ გექცინა, არ ევნებოდათი და დავუმალეთ, თუ რა მზადადებოდა. ადრე მთავრდებოდა ჩვენი ცხოვრების მომდევნო სეზონიც, ამჯერადაც, კიდევ ერთხელ მომეცა საშუალება, ჩემს ძვირფას მშობლებთან ერთად მეცხოვრა, რომელიც საბოთიც და დაბარებითაც, ის სამშვიდო, მყარი საყრდენი და სიმტკიცე მოვიპოვე, რაც იმანამდე ასე მჭირდებოდა იმ დაძახული ვითარების გამო, რაც გადავიტანე. ფრანკონის დომბრეტის, ის გრონიკი, სადაც ტიპარი იფა და რომელსაც დღეს სემინარიად აღარ გააჩინა, ჩემში დარჩა, როგორც რაღაც სისხლბორცული, რასაც უკავშირდებოდა ახალი დიდი საწყისის მოგონებანი, მიუხედავად იმისა, რომ მეტი რისკთან იყო დაკავშირებული, ვიდრე ფილოსოფიური ცხოვრებას და მზიარულ დღეებთან, როგორც შევედილი მანამდე ცხოვრება.

1959 წლის 15 აპრილს დადინევე ლექციები ბონის უნი-

ვერსიტეტში, როგორც ფუნდამენტური თეოლოგიის პროფესორმა, სადაც ენთუნიანით აღსავსე აუტორიტარია და მამაც ჩემი განსხვავებული აქციენტის მიუხედავად, ოთხი ადბერტინათ თეოლოგიურ საერთო საცხოვრებელიში მქონდა და დასაწყისისათვის მშვენიერი იყო, მეც თეოლოგია ყოველდღიურითაში ჩავედი და თან ასე შემეძლო ჩემს სტუდენტებთან უფრო დაახლოება და მშვიდი ურთიერთობა. ქალაქი და უნივერსიტეტი ძალიან მომინონდა: პოფგარტენი, (Pöfarten) სასახლის ბაღი, რომელზედაც გადმოა და გზა, უნივერსიტეტისკენ რომ მიყვავდი, ასხივებდა გაზაფხულის მთელ ბრწყინვალეობას. უნივერსიტეტის ომის იარები ვერ კიდევ ეტობოდა, ამაზე განსაკუთრებით ცარიელი ბიბლიოთეკები მეტყველებდა. უნივერსიტეტი ნამოლონისდროინდელ სასახლებში იმყოფებოდა და თავისი განსაკუთრებულობა ვერც ომში დააკარგვინა. აკადემიური ცხოვრებას თავისი პულსაცაი პქონდა, რაც მთავრობისთვის მიეცნა. ადბერტინათის საერთო საცხოვრებელი მდინარე რაინი ჩამოედოდა, რაც პორტუნისგან მითავებდა. აქ საუკუნეთა მანძილზე იქრებებოდნენ სხვადასხვა კულტურისა და ეროვნების ადამიანები.

შემდგომ მშვენიერ აპარტამენტში გადავიდი ბად გოდესბერგში (Bad Godesberg), რომელიც იმ დროს ვერ ბონის არ გუთვინდა.

იმანამდ ჩემს დადებთან ერთად მშობლებთან ჩავდებ ტრანსპორტანში, სადაც დიდი სიხარულით გველოდნენ დედა, მამა და ჩემი ძმა.

1958 წლის ზაფხულში, ერთ ცხელ დღეს, როგვსაც ჩემს დას მამაც საწერო მანქანა მიქმენდა გასაცემებლად, მამამაც ცუდად მიქნა, რაც, სამწუხაროდ, არაფრად არ ჩავაფიქო, რავეგანაც მთელ გამოცხადება. თითოეული ისე მიიღო, თითქოს არაფერი მომხდარაო. საოცარი სიმშვიდე შექნა, რომლებიც უფროდა ადამიანებს. სამბობად არამეველებრივი გულმტკობით აგვივარა საჩუქრებით. მიუხედავად, რომ ამ მომას თავის ბოლო მოხდა მამამევედა, მაგრამ არა გვეყროდა, რავეგან გარეგნულად არავითარ ცვლილებას ან ცუდად ყოფნას არ ამტკიცებდა. ავთვისტოს ერთ ღამეს ძალიან ცუდად გახდა და დიდი დრო დასჭირდა გამოსავანზედაც.

ავთვისტოს ერთ დღეს მამა მოუთმინელად გველოდა, ედერე სამეცემი მდიდრეებრებოდათი, რავეგან ტრტმონანგამი ვიყავით ექსტრინანზე. ეახმობს დროს ადგა, კიბემდე მივიდა და გრანინა დაკარგა. ეს უკვე მამაც სისხლის ჩაქცევა იყო, რომ გამოც ორდღიანი ავარიის შემდეგ გარდაიცვალა. მადლობლნი ვიყავით ბედის, რომ ამ დროს ცვლელა მისი ხანოლის გარშემო ვიმყოფებოდი და საშუალება მოგვრედა, ერთხელ კიდევ გამოგვემტკიცებინა ჩვენი სიყვარული, რაც მან დიდი მადლიერებით მიიღო, მუხებედავად იმისა, რომ ღამისარაკი აღარ შეველო. როგვსაც ბონში დავბრუნდი, ეგრანობი, რომ ჩემთვის ქვეყანა უფრო დაკარგივდა, და რომ ჩემი სახლას ერთი ნაწილი სხვა საშუაროში გადასახლდა.

დავბა პირველი დიდი მეტრონის (კონსტილიუმის) დღე და კარდინალ ფრანკსამ თავისი მღვიანო ლუთე და მე, როგორც თეოლოგიის კონსულტანტი, რომში ნავსუყვანა, სადაც ოლივიალურად მომინება კონსტილიუმის თეოლოგის ნოდება. ვერ აღწერ ამ გამოცდილების მნიშვნელო-

ბას იმ წლებში, როცა გერმანიკულ-აგსტროული სულონ-მინდის სამხედლო კოლეჯში ვცხოვრობდით, ნავონას მოეძინათ.

1963 წლის ზაფხულში მიუნსტერში გადავიდი, სადაც ჩემი მუშაობა მშენებრად მიმდინარეობდა. მიღებაც თავ-ზინად იყო. მაგრამ უნდა ვაღიარო, რომ ბონის ნოსტალ-გია მანაც შემომრწამა, ქალაქის მდინარეზე თავისი მშენი მშობარლებითა და საულოერი დინამიკებით.

1963 წელსა კიდევ სხვა კვალიც დაამჩნია ჩემს ცხოვრე-ბას. იანვარში ჩემმა ძმამ შეაჩინა, რომ დედაჩემი სულ უფრო და უფრო ნაკლებს ჭამდა. აგვისტოს შუა რიცხებე-ში ექიმმა ცუდი ამბავი გვაცნობა, რომ დედას კუჭის კაბო პუნდა, რომელიც სწრაფად უთარაფებოდა. ოქტომბრამ-დე დაიღინა ვაბად, ძალი და ტყვეილა იყო, მაგრამ მარტ-დაფუტფუტებდა საოჯადო საქმეებს, ვიდრე ერთხელ მა-ლაზინში გული ნაფიდადა. მას შემდეგ უკვე ვეღარ შეძ-ლო სააჯადეყოფიდან ვამოსკედა. მისთვისაც იგივე გადა-ეიტანებო, რაც შამაჩენებათვის. მისი სკიეთ უფრო წინ-და და გამჭვირავლე ვაბად და გააგრძელა ბრწყინვა კვი-რების მანძილზე, რაც უფრო ემტებოდა ტკივილი. აუდე-ტეს კვირა დღის შორე დღეს, 1963 წლის 16 დეკემბერს, თვალეში სამუდამოდ დახოჭა, მაგრამ მისი კითილი შუქი დარჩა, რაც ჩუთვის სულ უფრო ხელშეხახები მაგალითი იყო იმ წმინტისა, რაც დაზარელებული გულწრფელობით იყო თავმოყრილი და მომინებულ ჩემს მშობლებსა და ბებერ სხვა ადამიანსაც რომელთაც ცხოვრების მანძილზე შეეხება.

თითქმის მამინე, დედაჩემის გარდაცვალების შემ-დეგ, 1964 წლის თებერვალში ჩემი ძმა რატისბონას კა-თედრალში გადაიყვანეს, როგორც კამელის ხელმძღვანე-ლი. ასე რომ, ტრანზიტარის იდლია სამუდამოდ დაშ-თარდა. რატისბონა სამიერატორი ქალაქი იყო მდინარ-ე დურაინი. იქ ეკონომბოდით არდადეგებში და თავის, როგორც ჩვენს სახლში, ისე ვგრძობდით. ამასობაში კონსილიუმი (საბჭო) წინ მიიხედა და მეც მიუნსტერსა და რომს შორის ვცხოვრობდი.

ინტერები თოლოკისა მამართ, რაც მანამდეც დიდი იყო, უფრო და უფრო იზრდებოდა.

1966 წლის ზაფხულის სემესტრიდან ტრინემში გაავა-გრძელე ლექციების კითხვა, საკმაოდ შერყეული ჯან-მრთელობით, გამოჩენილი ადენი ვაზუნეპეტული გადა-ადგილებით. ტრინემი, პატარა მყუდრო ქალაქი იყო, ძალე-რი მაღალი რანგის პროფესორთა ჯგუფით, სადაც ვვე-ღლასთან კარგი, შეკობრულე ურთიერთობა მქონდა, რო-გორც კოლეგებთან.

1967 წელს ანტიკური პროექტი, როგორც იქნა, რეა-ლობად იქცა: ბავარის თავისუფალმა სახელმწიფომ რა-ტისბონაში თავისი შიოთხე უნივერსიტეტი გახსნა, სადაც გადასელა შემოთავაზეს, მაგრამ ჯანმრთელობის პრობ-ლემების გამო ტრინემში ვარჩეე ვიყნა. 1968 წლის და-სასრულსა და 1969 წლის დასაწყისში ბელგრეად შემომ-თავაზეს დოგმატიკის კათედრანზე მოღვაწეობა. ამჯერად დეითანბმდი, რადგან იქ — პოლემიკებსა და ვოველგეა-რი მღელვარების გარეშე — საშუალება მიეძლეოდა მშვი-დად მეშუაება. თან ჩემი ძმაც იქ მოღვაწეობდა, რაც მნიშ-ვნელვანნი მიხეუნი იყო იქ გადასასვლელად, ამგვარად,

ოჯები ისევე გაერთიანდებოდა. წესით, ეს გადაადგელება საბოლოო უნდა ყოფილიყო. დასაწყისში არ იყო ილიე, შე-ნობა ჯერ განახლებისა და მშენებლობის სტადიაში იმყო-ვებოდა. ვითორი სტელიონ ნაგებე ეკლესია ლაზინი იყო, თავის განსაკუთრებულ ხიბლს ასხევედა.

რატისბონაში გატარებული წლები ჩემთვის ძალიან ლამაზი და სასიამოვნო იყო. საშუალება მომეცა პატარა სახლე ამეშენებინა ბაღით, სადაც მე და ჩემი და თავს ისე ვგრძობდით, როგორც ჩვენს ნამდვილ სახლში, და ჩემი ძმაც მინარე რჩებოდა ჩვენთან. ისევე გაერთიანდით ჩვენს სახლში. ჩემი მშისთვისაც დალოცვილი წლები იყო. მანაც საერთაშორისო აღიარება მოიპოვა შესისამის; 1976 წელს რატისბონას კათედრალის გუნდმა დააარსებინა 1000 წლისთავი გადაიხადა. მე ისევე ჩემი ფაკულტეტის დეკანი და უნივერსიტეტის ვიცე-რექტორი ვიყავი. ლაპარაკი და-ინებს ჩემს გადაყვანაზე მიუნხენის არქივისკომისიამ, მაგრამ თავს მხოლოდ მეცნებრად და პროფესორად ვგრძობდით და ვერ წარმომდგინა რამე ადმინისტრაცი-ული და მმართველი თანამდებობა ჩემი ხისისთვისა და ჯანმრთელობის გამო.

არაფერს მნიშვნელოვანს არ ველოდი როცა წერილი გადმომიტეს და მაიბრეს, შინ წამეკითხა და დაფურქნებ-ლიყავი. წერილი იტყობნებოდა ჩემს დასახლებლას მიუნ-პენისა და ფრანკფურს არქივისკომისიაზე.

პროფესორმა ალტერმა, რომელსაც რრევა ეკითხე, მირ-ჩია, დეთანხმებულეყავი. დღებში კურთხევიამდე მისმდე გადაიღა. იმ დღეს განსაკუთრებით კარგი ამინდი იდგა. ზაფხულის დაღმევის ჩანახა და იყო, 1977 წლის მიუნ-ხენის კათედრალში, რომელიც იმის შემდეგ განახლეს, მხარავლი გარემო სუფიედა. ვილოცე დღეთისმშობლის ხა-ტისა წინაშე, უამრავი ხალხი იყო, რომელნიც სიხარულით მხედებოდნენ. საოცრად თბილი შეტყვედრა იყო პიროვნე-ბების მიმართ, რომელსაც კიდევ უნდა დაემტკიცებინა და ეწველებინა თავისი შესაძლებლობანა. ჩემთვის ის ვრწმე-ობა, რაც მამამ მოუხენენი ემისკომისიად კურთხევისას და-იწყო, დღესაც გრძელდება. ემისკომისად კურთხევის დროს დაიწყო ჩემი ცხოვრება ანშუ დროში, რაც ვარკვე-ული თარიღი ვი არ არის, არამედ ცხოვრება, რომელიც შეიძლება იმ მოკლე იყოს ან ხანგრძლივი. ამიტომ არ შე-მიძლია მოგონება დავარქვა, არამედ გავაანახლოო ჩემს ახლანდელი ყოფა. მწინდა იოანეს მესამე წერილთან აღებული სიტყვებით განმესაზღვრე ჩემი მოვალეობა: „ქრისტიანობის თანამშრომელი“.

ემ დროს, როდესაც სამართლის თემა თითქმის მთლი-ანად გაქრა, როდგანაც ადამიანს ძალიან დიდ ტვართად მიაჩნდა, ყველაფერი ინტერევა, სიმარტული თუ არ არსე-ბობს. ეს იყო ყველაზე თანამედროვე გამოთქმა, რაც ჩვენ შევეცდურებოდა, სიმართლე, როგორც ყველაფრის მა-მომრავებელი ძალა.

რა შემოძლია კიდევ ვთქვა, ჩემი ემისკომისობის ნდებობ? მე ჩამოვტყვე ჩემი სულიერი ბარეა რომში და უკვე მრავალი წელია დავინახე ჩემი ტვართით მარადი-ული ქალაქის ქუჩებში.

იტალიურიდან თარგმან-
დალა გონარაშხა

ნოდარ გურაბანიძე

სამყარო თეატრალის თვალთ

„უარსიყნობა ალტანე ასე,
ვისმა, ოღასმა“

მოღვერი ხშირად სარგებლობდა ენ. „მოარული სიყვეტებით“, ძველი პერსიული და რომული დრამატული პოეზიის ფაბულით. განსაკუთრებით ეს ითქმის მის სუსტ ტრაგედიებზე, მაგრამ მისი გენიალური კომედიებიც („დონ უუანი“, „ტარტიუფი“) დავალებული არიან დიდი წინამორბედების ქმნილებათაგან.

მის ევლანზე მასერ კომედია „ტარტიუფი“ არის ეპიზოდები, რომლებიც გუაფურებინებს მექსიკის „რინარე II“-ის გულუნაზე, მოღვერის ამ ევლანზე მრავალტანჯული პიესაზე მხედველობაში მაქვს ფარსიველობის, თავბრუდამხვევი მჭერმეტყველების და არტისტიზმის ის ეპიზოდები, რომლებშიც რინარდი და ტარტიუფი თავიანთ მაკაიეღურ ბუნებას ამჟღავნებენ და მშვენიერი დიაღვების ცდუნებას ლამობენ.

მეგაელითასთვის მოუფხობს ორ სცენას, რომელთაც ამ პიესების განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი აქონრიათ.

„რინარე III“

რინარდი ლევი ანას სიყვარულს სწორედ მაშინ უხსნის, როცა მგლოვიარე დედოფალი მეუღლის, პენრის, ცხუდარს მასიეენებს წინინდა პეღლეს ტიადარში, ანუ მამინ, როცა სიტუაცია სახელმწიფოში უკიდურესად დაძაბულია, ხოლო ანას მწუხარება და სიმუღელი ეულმინაციისაა მიღწეული. მაგრამ რინარდს ეს არ აბრკოლებს, მან კარგად იცის ქალის სუსტი გულისკენ მიმავალი გზები და თავის მჭერმეტყველებას სწორედ აქედან წარმართავს. გულმღურავად მიჯნურან“ სცენა თავის ცოფებს ალიარებს ქალის წინაშე, მაგრამ ამ ცოფებებს მასეე აბრალბებს:

მიზეზი იყო შენი მშენიერიება,

შენი სიტურფე, ძილში რომ თავს დამტრალბებდა
და მაქებებდა.

როგორც კი ქალს შერყობას შეატყობს, რინარდი უმალეე ახალ მეტყვანზე გადადის, რათა საბოლოოდ მოაჯადოს იგი:

აჰა, ხელთ გაძლეე ამ პირმარს ხმალს და გეხოვ ჩაგო
ამ ჩემს შენდამი ეროგულ მეგრეში, ვიდრე ეს სული
არ ამოხდებდა, რაიც თავის ღმერთად გსახავს შენი!

ნოდარ აყონებ, მე ვარ მკვლეელი მეფე პენრისა
(ლადე ანა ხმალს გულზე მიაფებს)
და ეგ სიყვდილი ჩამაგონა შენმა მშენებამ!
(ლადე ანა ხმალს ჰირს დაადებს).

დედოფალს არ სურს ჯადოთის როლის შესრულება, ხმალს მოსურს და აა, სწორედ ამ ვროს რინარდი დამატურიგენებელ დარტყმას მიაყენებს თავის მსხვერპლს:

მამ მიხარ თავი მოკაღ-თქო და მეც მზადა ვარი
და რანამს მაც სიტყვას წარმოსთქვამ,
ეს ხელი, რამაც საყვარელი მოკიკლა შენი
შენად უზომო სიყვარულით მოკლავს კვალდაც
შენს უფრო ვრთველ საყვარელს იმ სიყვარულითვე,
თავი მიზეზი შენი იქნები რიცე სიყვდილის.

ახლა კი საბოლოოდ გატყდა ლევი ანა, რომელიც წუთის წინ რინარდს უწოდებდა „ტარტიაროს“ და უმწოდებდა „ფარა-მამილი მჭერმეტყველებით ანთებული მამაკაცის წინაშე. დედოფალყოფლის ზიზი და სიძულელი დამატყდა სხარბემე, სამეფო გეგრკინის ბრწყინებლებამ. რინარდი, სრულიად საწაროლანად, ამჟამებს ამ გამარჯვებით და ევლანს გვეყითებთა:

„გაგივრნათი?!
უარსიყნობა ქალთან ასე ვისმე, როდისმე?“
(თარგმანი იგინე მარხალისა)

„ტარტიუფი“

კომედიის მთავარი გმირი ტარტიუფი მხოლოდ მესამე მოქმედებაში გამოჩნდება. მიელი ორი მოქმედების მანძილზე მისზეა ლამარაკი. ერთი აღმერთებენ — წინინდა-ნიათ, მეორენი ღინინდავენ, თვალმამეტი და ვერაგიათ. ტარტიუფი — ეს ელასკური ფარსიველი, რომელიც ასეოსტატურად ატარებს წინინდა კაცის ნიღაბს, სცენაზე შემოსვლისთანავე ორგონის ახალგაზრდა და მეკრდისეც მისამასხურე ქალს დორინს შეუტყვას:

„—აი, გამომართვი ეს ცვიორსახოცი
დორინი. — რისთვის?
ტარტიუფი — მაც მეკრდზე აიღარეთ, ნუ შემახვევით
არ მინდა სული ნავინდამილო და
ის ვიფიქრო სულწინამევილიმა, რასაც ღმერთი არ
მამატყებს!“

მაგრამ მომღვერო სცენაში, როგორც კი ცალეე მოხელეთებს თავის უერთგულესი მეგობრის, ორგონის ცოლს, მშვენიერ ელმირას, მამინეე გულს გადაუშლის და ურტებად ეგურკურება:

„ო გინდ წინინდანი ვიყო, მანინდ ვერ კაცი ვარ,
როცა შევცქარი თქვენს მშენებას არამინიერს,

თქვენ გემონებთ ჩემი გრძნობა, ჩემი გონებაც და ნუ დამძრახავთ აღსარებისთვის, იცოდეთ რომ თქვენი ბრალია დამიპირობა, ქვეყნურად ვამხადეთ თქვენი".
(თარგმანი გიგა გვიგუქორის)

თქვენმა ერთმა მეგობრმა შემუსრაო ჩემი სიმტკიცე და შეუვალბა, ლუკვა-მარხვის ერთგულება დამარღვევინაო. როგორც ეხებათ, ორივენი, რამხარდიც და ტარტოვოც, ქალებს ადამიანებზე თვინით ესოფენ ცხოველურ სიფარულში. მაგრამ ელმარა ტრავმებისთვის კი არ არის განიხილ, როგორც ლევი ანა, არამედ კომედორ-ფარსული ხლართებისათვის. თუ შექვიპირის რინარდი პატრონიყვარე დედოფალს ნების აღმურმი გაახვევის და თავაჯნას აუნდევს, ანუ ოსტატურად დაგებულ მასხმი შეაფრინებს თავს, რათა შემდგომ ეს თავი მოსკეუთოს, მოლოდინის ელმარა თვით უზნაბებს ხაფანგს ტარტოვის, რათა საბოლოოდ ამხლოს იგი და გულუბრყვილო შეუვალეს თავლები აუხილოს. მაგრამ ეს იქედნეს ნაბიბ ფარისეველი ამ ხაფანგდნაჯ უუნებელი დაიხსნას თავს. თუ შექვიპირთან სიყვარულის ახსნის სცენა ერთგვარად ტრავმა-გროტესკულიობითაა შეფერილი (რაც უკიდურესად გამაფრთხილებელია სტურვას სექტეკაში), მოლოდინთან მსგავსი სცენა კომიკურ-ფარსულადაა გარქმეწმინდი, ანუ მოლოდინთან თავსაბურად „მეპარუნა“ შექვიპირი.

საფლუმშია, რომ ამგვარა და სხვა მსგავსი ანალოგიები თანამედროვე რეჟისორებს ამ პოპულარული და ნარსულში მრავალჯნის დადგმული მიცხების აღმებური საცდრის ინტერმეტაციების საფუძვლი აძლევს. „რინარდი“ მრავალნაირი ინტერმეტაცია კარგადაა ცნობილი ჩვენთვის, „ტარტოვის“ კი — ნაკლებად.

რეჟისორმა ა. პროკოცენკომ თეატრ „კრანის ავადკლიმ“ „ტარტოვი“ დადგა როგორც კრიმინალური ისტორია. ტარტოვი მაყურებელს ევლინება თავგადახიტილი (მსგავსად დღევანდელი რუსი ნეოფაშისტებისა ე.წ. „სკინჰედებისა“). ეს არის წმინდა ფარსული სანახაობა, სადაც ერთმანეთშია გადახლართული კრიმინალური სამყაროს სუბკულტურა და ჩვეულებრივი ადამიანების ყოფა-ცხოვრება. სექტეკალის დასაწყისში სცენაზე გამოიხსნა მ. ბულგაკოვის „ოსტატა და მარგარიტა“ სახელკანაქმული ტროპეურტა (ეკლანი მავებნი არინ ჩაქვებულნი, მსგავსად ტარტოვისა) მისიერ კოლანის წინამძღობლით.

მაღე ვოლანდი ტარტოვფად გარდაიქმნება და თავის ხელქუდა მათონებთან ერთად ბნელი საქების კეთების შედეგება. ქვესკნელადან მოუღებელი ამ სასაშობის მიმეყობით, რეჟისორი ამკარად მინამინებს ბოროტების მასშტაბებზე. ქვესკნელის მეტაფორა კი ამგვარადაა გათვალისწინებული მაყურებლისათვის.

ჩვენს მარ განხილულ სცენას, სადაც ტარტოვი სიყვარულს უხსნის ელმარას, მოსდევს ეპიზოდი, როცა ქალი თავის მეუღლეს — ორკონს — პიების მიხედვით — მავადის ქვეშ მალავს. რუსი რეჟისორის სექტეკალში კი ორკონსი იატაკზე აქვესკნელის ჯურღმულებში იხილება, საიდანაა მოქცეხებად ამოდის კვამლი და საიდანაც დაუმარხავი მიცვალებულების ძვლებთან ერთად ამოდიან ჯოჯობის (ანუ კრიმინალური სამყაროს) მოცეჭულნი.

ბოლოს კი, ამ ჯურღმულში ჩაქვება მშვენიერი ელმარაც, რათა შემდეგ მიშველი მოგვევლინოს (მარგარიტას მსგავსად) ტარტოვო-ვოლანდთან ერთად.

მოქმედება მიმდინარებს არა ორგანის მდოდრულ ბინაში, არამედ საქსაბოში. ყოველი კუთხიდან მოხსნს ნაკეხები, ცულები, ნაღებნი, ხორცის საჭრელი კუნძონი, დიდი დანები, საკეტები. ამკარა, რომ რეჟისორმა იცნო „ტარტოვის“ სიხილოვე შექვიპირის „რინარდი III“-თან და სექტეკალი, სულთა გამოცხადებით, მაგით, ქვესკნელთ, გავიშობი ტრავა-ფარსულ აღმოსფროში გაახუბა. სექტეკალის ფინალურ სცენაში კელეც გამოწმინდება შავებში მოხილი „სამძულე“ ვოლანდმა გააკეთა თავისი საქმე ასე მთავრდება ეს თანამედროვე პოფმანადელი თუ ელმანადია.

მე ნაკლებად ეციბონ დღევანდელი რუსების ცხოვრების, მაგრამ, როგორც ჩანს, „კრიმინალური თემს“ თანამედროვე რეჟისორის ყურადღების ცენტრშია. მაგალითად, რეჟისორმა ე. ფოკინმა, პეტერბურგში, აღქვანდუნის თეატრში (კლასიკური დრამატურგიის ამ ციხაველი) ნ. ვოგოლის „რევიზორ“ დადგა როგორც ტრავა-ფარსი, სადაც ხლესტეკოვი გამოფინილი არა როგორც შოლდ სისხლის სამართლის დამნაშავე, არამედ, როგორც ჯოჯობის ნამიერი, თავზეხელადებული ავანტიურისტი.

თუ რეჟისორი პროკოცენკოს სექტეკალი „ტარტოვი“, რომელიც საკეა ბინაში „მოსამთა“ შეეარღვებით, დარბევებით, სხვისი ქონების მიტაცებით, უბნში ცინიზმით და ძალადობით უახლესი ქართული ყოფის სურათებს ადაგენს ჩემში, ფოკინის „რევიზორის“ მთავარი გმირი ხლესტეკოვი (გოგოლის პიეთას მიხედვით ეს თავიარაინი, ერუქაქარა, ბიბია და ქარისვეტიკა) სექტეკალში — რეჟისორი, გამომამლეული, მანტაუისტი, სექსზე ჭკუამეშული — ჩვენში რანდენიმე „ცნობადი სახის“ პროფესი მავორებს.

ჭმენობიტად „ადამიანისგან ხელყოფას თვით უწინადაც სალოკალიც ვერ გადაურნა“ (მოლოერი, „ტარტოვის“ წინასიტყვიანი ვერ).

მიხასო და აპაკი ხორასი

პარიზში, „პომპიდუს ცენტრის“ მახლობლად, მარეს ძველ, უღამანეს კვარტალში პიკასოს მუზეუმად ქვეულ სახლს მისი ხელღენების უმარევი თავგანისმეცემელი თუ სერის მოყვარული აწყებდა. უმეტესობას ამ გენიურლი მხატვრის, მოქანდაკის, კრამაქოსის ყოფითი ცხოვრების პიკანტური დეტალები ანტიერსებს. ამიტომაც დიდი ვაღლიდგინებით ათავადებენებ ფოტოებს, სადაც მხატვარი ზოგჯერ მეტად თამამ პოზაშია გამოსახული: — ტანხვითი შიშველი, მაც ტრუსებში, ფეხშიშველი.

ამ ერთ მოცონებას ჩაერთავთ: — კანის საერთაშორისო კონფესტეკალზე საბჭოთა კინემატოგრაფიის გამოწმინდი მოღვაწეების დედევაცია იგი არანგახენილი. მათ შორის იყო აკაკი ხორავაცი (კონკურსში მონაწილეობდა რეჟისორის ნ. თუტკევიის მიერ აღბანების სახლობ გმირზე, სკანდერბეგზე, გადაღებული სურათი). აკაკი ხორავა ამ ფილმში მთავარ როლს თამაშობდა. ფესტეკალიდან დაბრუნებულმა ხორავამ ახალგაზრდა თეატრისცოდნების შაბჭეფლებზე გაგვიზიარა: „საბჭოთა საელრო“

მი გამოვიცხადებს, რომ ჩვენ გვერგო დიდი პატივი მივახსობთან შეხვედრისა (თუ არ ვცდები, მაშინ 1955 წლიდან ვერ კიდევ საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის წევრი იყო ფა — ნ.გ.). თქვენ უნდა აამბოლოთ საბჭოთა კულტურის პრესტიჟი ამ გამოჩენილი მხატვრის თვალში. ყველანი საგანგებოდ მოვემზადეთ შეხვედრისთვის, ქალებმა საღამოს კაბები ჩაიცვეს, მამაკაცებმა ფრაკები შევკაიყანეს პირველ სართულზე, აქ დაელოდეთო მცირე ხნის შემდეგ შემოვიდა მიკასო, ჩვენ ფრაკებში ვიბრუნებთ, ის კი გამოვიდა ხანდაღებში ფეხნაღმული, შავი ტრუხები. უსტკვეოდ, თავის ნიშნულეი დაკვირთ შეგვითვალეთ. მერე, უცებ გატრიალდა და დაგვტოვა გაკვირებულები. ვიფიქრე, აღბათ ვიხებრუნებოდა ასე ხალხიდან ჩაცმულ კაცს სახეშივად გამოპირებულ ხალხში გამოჩენა, გადაიცივამ და შოვა. მართლაც, ცოტა ხნის შემდეგ გამოვიდა, ისევ ასე, როგორც იყო ჩაცმული, ხელში კი კარგა მოზრდილი კერამიკის ფილა ეჭირა. კიდევ ერთხელ შევავალეთ თვალი და უცებ ვიქრე ნამოვიდა ჩემქენ, ძალზე ახლის მომგონი, ეს კერამიკა შეუძლებელი მომავალი (იმხანავე კარგა მოზრდილი შეუძელი ჰქონდა) და მიიხარა. ეს თქვენ ჰქმნან საჩუქრადო, ძალზე უხერხულ მდგომარეობაში ჩავყარდი, ჩემს გარდა აქ იყვნენ ძალიან ცნობილი მახლობლები, მაგალითად ნიკოლოზ ჩერკასოვი (სურგთი ეიზენშტიენის გენიალურ ფილმში „ფინე მრისხანე“ მთავარი როლის შემსრულებელი. ნ.გ.). მაგარი ამით არ დამთავრებულა ეს ამბავი. ხანმოკლე საუბრის შემდეგ, ისევ დაგვტოვა მცირე ხნით და მოზრუნებულ ხელში ეჭირა კარგა მოზრდილი გრაფიკული ნამუშევარი. ვიფიქრე, აღბათ თარჯიმანმა უთხრა, რომ ჩვენს შორის იყო ჩერკასოვი და ახლა იმას გამოუტანა საჩუქარი. თქვენვე არ მომიცდეთ, ისევ ჩემქენ ნამოვიდა ვიქტორ, კვლავ შეუძლებელი მომავალი ხის ჩარჩოში ჩასმული სურათი „ეს თქვენ“ და ჩვენი ვიზიტეი დამთავრდა“.

ეს გრაფიკული ნამუშევარი გახლდათ ფაქიმილური გამოცემა მიკასოს სახელგანთქმული გრაფიკული კომპოზიციისა „ღონ კობოტი და ხანჩო პანსა“.

აკაკი ხორავა კანის ტექსტოვალზე

ღონ კობოტი და ხანჩო პანსა

პამპო მიკასო ოხანსთან ერთად

აკაკი ხორავას ერთობ მოკრძალებულ ბინაში მიკასოს ეს საჩუქარი ერთადერთი, ქემმარტად ძვირფასი ნივთი იყო (გავხსენოთ მიკასოს ფრანგა: „მე მინდა ეიცხოვრო როგორც დარბაზი, მაგრამ ფულიდან ვცდებ“). ხორავას, რასაკვირველია, არ უოქვამს, თუ მაინც დამაინებ რატომ გამოარჩია ასე ხანჩავასით მიკასომ, დიდი მიხვედრელობა არ არის საჭირო, რომ ჩვენ მიხვედრეთ ამბავი ღონ მხატვრის მამანევი მოხედა თვალში ხორავას არაგველენებრივად შიამშტადეი გარეგნობა, მისი ახლური სხეული, სახის ძლიერი, პლასტიკური ნაკეთები და თითქოს მარმარილოსგან გამოქანდაკებული თავის ფორმა. ხოლო არცა მიკასომ მისი არამგველენებრივი ხმა მოიხშინა (რომელიც ასე აჯადოვდა მსმენელს, როგორც დელფოს ქურუმის პითიას ხმა) პირველ საჩუქრის მეორედ მოუშატა. სხვათა შორის, მიკასოს ასე „შინაურულად“, ნახევრად მიხვედრე გამოჩენაში რაიმე ემატება ვერ ვხედავ, რასაც ვერ ვიძებნე გაფარულად, სხანდალურ, გენიალურ სურრეალისტ სალუდადურ დაღიხე, რომელიც ამტიკივება, რომ ღენანი და პიტლური პირველი სურრეალისტები იყვნენ, ხოლო დიქტატორ ფრანხასკო ფრანკოს გარდაცვალების გამო საჯაროდ აღვირუნებოდა ცრუბუნება... დღის დიდი ამბით ესტუმრა ამბიციური, თავის ცენიალობაში ღრმად დარწმუნებული კომპოზიტორი არამ ხაჩატურიანი, ყოველთვის იმპოხანტრად ჩაცმული (მევი ერების კოსტუმში, თეთრი ჰერანჯი, პალსტუხით). სალუდადორმა სრული ორი საათი აღლონდა სახელგანთქმული სპარტაკოს“ (დღეა თეატრის საბალეტო რეპერტუარის სიამავე) ავტორი. ორი საათის შემდეგ გამოვიდა ოთახის სიღრმად მთლად მოწყველი, იატაკის სინმუდ ვიხებე გადამჯდარი, კომპოზიტორის წინ და უკან ორჯის გააფენე. გამოაფენა და გაქრა. არამის ვიხებე ამით დამთავრდა.

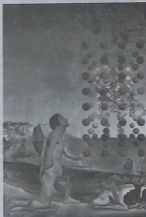
მაგრამ დავტვრუნდეთ მიკასოს სახელ-მუხეფსი. აქ უამრავი ნაყურბეული მდინარეკავით მოვდინებთ ერთი მიმართულებით. ამ შედარებით პატარა სახლის ექიმოზიციამი, შუა პარიზში, რატომღაც განსაკუთრებით ვიგრძენი მიკასოს ესპანელობა. შავი და თეთრი ფერის სიმადრეკე, ტრეკტის მიმოქრომულმა სიღრმემ ტრეგვილის განცდილი შემძრა (რაც ესპანური დუნედეს

არსია), ხოლო ტორეადორის ხართან ბრძოლის დრამატულმა ციკლმა, ეს შტერანება კიდევ უფრო განმარტავს (მადრიდში, სან ფერნანდოს მუზეუმის ტილოზე მხოლოდ ტორეადორი და ხარი კი არ უბრძვიან ერთმანეთს, არამედ ნითლად მონასხაზე სისხლი და მზონიარე შავი ფერიც) აქვეა მისი სახელგანთქმული ციკლის „ტორი და ტორეროსის“ ფურცლები (აღბოშიდ გამოცემულ ამ ციკლს ახლავს დიდი ტორეადორის, პეინინგუის მეგობრის, დომინგინის ტექსტები). ციკლი ვახსნილია ამ ტორეადორის სახანობის ფილოსოფიურ-ესატოლოგიური არსი. ადამიანისა და ხარის ორთაბრძოლის ცალკეულ ეპიზოდებში პიკასოს ქრისტეს სახე-ხატი შემოჰყავს. ცნობილია, რომ ესპანელის ცნობიერებაში არენაზე მსხვერპლად შეწირული ხარი, ჯვარზე გაკრული, ნამებული ქრისტეს სიმბოლოშია ამაღლებული.

სალეადორ დალი

ესონ შედარებით გამაღივ სერცემი კი შეგიძლიათ მივიდავ შეუღლოთ თვალს სხვადასხვა თემაზე მოფენილ ამსტრატულ, სოურრეალისტურ თუ ფორმადარღვეულ, გროტესკულ სკულპტურულ ნამუშევრებს. აქ არ შეიძლება განსაკუთრებული ყურადღება არ მიუცეთ თანამართლი ჩამოსხმული (პიკასოს ინიციითად გადაქონდა თავისი ქანდაკება ბრინჯაოში) თხის ევება ფიგურას, რომელიც სახლის უკანა კარის წინ დგას (თითქოს ეს ნუთია გამოვიდა მინის დიდკარბანი ვერანდიდან). ეს ქანდაკება მას შემდეგ გახდა საყოველთაოდ ცნობილი, როცა ერთმა ფოტოსურათმა დიდი პოპულარობა მოიპოვა (ეს გადაღებული ფოტოსურათი ეზოში განავალი დიდი ოთახის კედელზეა მიმაკრებული). ფოტოზე გამოისახულ თანზე, რომელსაც უზარმაზარი თავი, წერილი, ნაგრძელეული კისერი, მასიური უკანალი აქვს, ზემოთ ამრეზილი მოკლე კუდიანა და თითქოსდა ზის კალამოში ჩადგმული ვეება ჩლიქები, კარგი კავალერისტული გადაწყვეტაა პიკასო. ქარმაგ, ძლიერი სხეულის მქონე მხატვარს მარჯვენა ხელი თხის რქისთვის ნაუღელი, ხოლო მარცხენაი დონჯი შემოუყრია. ფეებები მინაზე უდგას და ალბათ, ამათ გამო სქელ ტურქებში ირონიული ლამილი შემკარია და თავიანი ემპაყრად უცემციძებს. მშვენიერად აქვს ნათქვამი ლანა ლოლობერიძეს, თავის „პარონულ ნაჩაბტებში“.

პიკასო, რომელიც მერყენება ღრმა მოხუცად მამიანად, როცა სულ ახალგაზრდა და ახალგაზრდად, როცა

მოხუცია ალბათ იმატომ, რომ ეს მარადილია, უფრო ზუსტად, შედეგად მარადიულობაში არსებობს“.

თუ მხედველობაში არ მივიღებთ დიდ რტებს, ეს სახელგანთქმული თანა, სხეულის მასიური ფორმებით თუ ერის არა, კარგა შედერეულ ჩოროს მანაც პავსა.

თანაზე (თუ ვორზე?) შემჯდარი პიკასოს ფოტოსურათმა მომაგონა ჩვენი ახალგაზრდა მოქანდაკის უმატებრიობის ბრინჯაოს სკულპტურული კომპოზიცია: ვორზე კონტად შემომუდარი ფიროსმანა, რომელიც სიღნაღში, მისი მუხეუმის ენოში დგას

ეუთანბენი გაურცილებულ არსს: მიატურული იდეები შაერში დაფარფატებენ!

გალინა

მსოფლიოში სახელმოხვეცილმა სოპრანომ, მოსკოვის დიდი თეატრის პრინციპალმა, საოპერო სცენის მშვერებამ გალინა ვიშნესკაიამ გამოაქვეყნა შეხანიწნავი, მრავალმხრივ საინტერესო წიგნი „გალინა“ („ვოკოურების ასტორია“).

შეუპოვარი, უკომპრომიზო, არაფრისმამატებელი გალინა ვიშნესკაია, ეს „გალიანობი კაბაში“, როგორც მას ინგლისელმა კრიტიკოსებმა უწოდეს, მისივე აღიარებით, კონფლიტური ბუნების ქალი, ამავე, მუევალი, არაკომუნისტული მიმართების მქონე მსოფლიოს მხოლოდ გენიოსებთან უშვებდა, ენით უთქმულ სიღატაკში გაიზარდა. გა-

ლიანა ობლობა (მშობლებმა საში წლის ბავშვი ბებისა მოუდეს გასაზრდელად. მამამისი, თავგადაკეული კომუნისტი, გამუდმებით იცვლიდა ცილებს, დედამისს, ბომა ქალს, რომლისგან გამოპევა გალინას არამყუდლერევი პლასტიკა, ბუნებრივი გრაცია და ჩამოქილად სხეული — საყვარლების მარადიულ თებამი ამისხდ სული უყვე სახელგანთქმული ქალიშვილის მკლავებში). ლენინგრადის ბლოკადის წლებში, ორჯერ გადაურჩა სიციფილს (ერთხელ მიმშილისგან დაოქლურებული, გონებაშიხდლი გოგონა, ლოგინი შოლოარე, მითლად გაყინული, შემთხვევით იპოვეს ლენინგრადში ცაემების შემგროვებელთა ბრთაების ქალებმა, მეორეჯერ სწრაფი ქლქის კლტებს რაღაც სასნაულებრივად დაუსხლტა), გადაიტანა

* პირველი გამოცემა 1991 წ. მერე — დამატებული და შევსებული 2006 წ. Москва. ВАГ РМУС

ჩველი ვატიმეილის (პირველი ქორწინებად) გარდაცვალებით გამოწვეული ტრაგიკული სიმწარე ლუკაშაურის სამოხრად „მოხუარ რეგრტის თეატრთან“ ერთად დანგრულ-განარტახებულ, შიმშილისაგან განვათებულ რუსეთში გაატრლებლის სამონღლებანი და მისი, თავისი დიდი ტალანტისა და წარმოუდგენელი ნებისყოფის შემდეგობი აღზევდა დიდი თეატრის უპირველესი სოლისტის არანგსი (სსრკ-ის სახალხო არტისტმა, 22 წლის მანძილზე იმერია ოცდაათზე მეტი მთავარი პარტიკა), რაც თითქმის წარმოუდგენლად ზანს, რადგან საბუღალური მუსიკალური განათლება არ მთუდა, დაიპყრო მეტროპოლიტენ-ოპერის, გრანდ-ოპერის, კოვენტ-გარდენის, ლასკალას და სხვა დიდი სცენები. ანე რომ, ვერც სიდეხურიმე, შიმშილმა, ვერც დიდი თეატრის შიდა ინტრიგებმა (შრავალი დიდი ხელოვანი გამხდარა ამ ინტრიგების მსხვერპლი, მათ შორის ჩვენი დიდი გამორეკლი) და ვერც კომუნისტური რეჟიმის სისხატკემ ვერ დაიმონა ამ დიდი შემოქმედის ბუნება. მართალია, სსრკ-დან გაძევების (1974 წ.) და რუსეთის მოქალაქეობის ჩამორთმევის გამო იგი და მისი გენიალური შეფუძენი, ვიოლონჩლისტი და დირიჟორი მსტისლავ როსტროპოვიჩი ერთხანს სასოწარკვეთას მიეცნენ (პირველხანებში, არც საარსებო პირობები უჭირავდა, არც კონცერტები თუ სპექტაკლები — „Повня Большого театра была для меня новостопишом“ — ერს ვალინა), მაგრამ ამხააც გაურღეს და ამ ორმა ჭეშმარიტმა ვარსკვლავმა, მალევე დაიპყრო ევროპას, იაპონიისა და ამერიკის სცენები.

პეტრ ჩაიკოვსკი „პიკის ქალი“ ზურამ ანუაფარიძე (კერმანი) და ვიოლია ვინწესკაია (ლიბა)

გალინა ვინწესკაია, როგორც ამ წინედიან ზანს, კარგი მხირობელის ნიჭითაც ყოფილა დაჯილდოებული. მითხველის თვალწინ ცოცხლებდა რუსული ხელოვნების დიდი მოღვაწეების სახეები: კომპოზიტორი და მუსიკოეორი, მწერალი ა. სოლფენიციანი (მთელი ოახნი ზანს მანძილზე შავდათა იგი შეთარებული ცოლ-ქმარს, სოფელ ფუკოკის აგარაკზე, სადაც მან დაასრულა თავიანი სიცოცხლის წინე არქიპელაგი გულაკი, რაც ვახდა სწორედ გალანის და მსტისლავის სასტიკი დევნისა და შემდეგ სსრკ-დან გაძევების სახაბი), რეჟისორი ბ. პოკროვსკი (გერმანელ ეალტერ ფალხეშტინთან ერთად თანამეგობრეუ საომრო რეჟისორის რეფორმატორი), დირიჟორი ა. მელიქ-ფამაკეი (ყოფილი თბილესელი), აკადემიკოსი ა. სახარცი (აგარაკის მუზოპელი), სახელგანთქმული ტენორები: ს. ლემუტოვი, ა. კობლოვსკი, კომპოზიტორი და დირიჟორი ბუნჯამინ ბრიტუნი, საბჭოთა მთავრობის მეთაური, იმხანად ყოფლისშემქმლე ბ. ბულგანინი (რო-

მელიც თავდაიწვებით იყო შევეარებულ გ. ვინწესკაიანზე და ყველა ამქვეყნური სამთხეს პირველხანად ქალს, მაგრამ ხელი მოეკარა), იმდროინდელი კულტურის მინისტრი ეპატერნია ფურცევა, ტეიანი და ეურკა ქალი, რომელიც ნელ-ნელა ლითხებოდა (შე თითხი ვარ მომხსნრე თუ როგორ უპრანხავდა თვალებს ეს ხორცხავსე, სექსუალური ქალი ჩვეს კულტურის მინისტრს, ყველაფერი შემეკულე ოთარ თაქთაქიმელს და როგორ ექაქებოდა

თავისი ზღაპრული არაგამის აპარტამენტში (ეს აგარაკი ვახდა სწორედ ამ ქალის საიდუმლოებით მოცული თვითშეკლემობის სახაბი). ინტრიგებით, კოლიზიებით, ძალზე საინტერესო ეპიზოდებით და თავგადასავლებით სახეს ეს წინედი უმაღ ვახდა „პეტრეკლიერი“ მსოფლიო მისამტებით (იგი ოთარგმანი მსოფლიოს 22 ენაზე, გალანამ მთელი რამდენიმე ლიტერატურული ჯილდო, მათ შორის „კრიტიკის პრემია“, ხელოვნების ფრანგული აკადემიის პრემია“), ნანწყუტები გადაიციმედა ვთერში, განზრახული იყო მისი ეკრანხება. 1995 წელს კი, საფრანგეთის ქალაქ ლიონის საომრო თეატრის სცენაზე გაიმართა გალანა ვინწესკაიას წინის საფუძველზე შექმნილი მარსელ ზანდრესკის ოპერის „კალინას“ პრემიერა. აი, სწორედ ამ დაცტის გამო ავიღე ხელში კალაღი. სანამ მოაგონა ვიჭეფი, ვერ ვალინა ვინწესკაიას მოცულში წით: „ შევედი ლიონის ოპერის ზანდრესკელ დარბაზში, მარტო

ვარ, არვის შევემწინევივარ. სცენაზე რეჟეტიკია მიმდინარეობდა, მომუღრალი ქალი აბრულებდა არის ადი თეატრთან გამობოვება“. როგორც კი საკუთარი სიტყვები გაიფრედა და ჩემი თავი დავიხსნე ამ სიტუაციაში, მომქვეყნა, რომ უკვე გარდაუვივალად იმ ცხოვრებად ვუწერე ამას, რაც აქ, დედაქმნაზე ვადაზნდა თავს, როგორც ტრაგიკეიამბოდა: „Так душа смеетра с вышоты на мои сросишჩее слово“. პირზე ხელი მიფიფრე, რომ არ შევიყრა“ (კვ. 533). გ. ვინწესკაიას განსაკვირებელი მომონდა კომპოზიტორ ლანდრესკის მიერ ოპერის მორეუ მთავარი გმირის, როსტროპოვიჩის პარტის „ადაზნუტების ხერხი“. როსტროპოვიჩის სცენაზე ყოფნას გამობსტავდა შეშოლდა, ენოლონქლოს ხმები ეჩხუალურად იგი არ წნედებოდა. გ. ვინწესკაია ერს: „მთილოვ ფრანგს შექმლო ასეთი ნატიფი და ელევანტური ხერხის გამოგონება“.

ქართული საომრო ხელოვნების ერთი საკულისხმომი და ენოლონქლოს მომჭრელი ეპიზოდი ნაუსულიდამან გვიტკიავებს, რომ ასეთი ფაქიზი და ელევანტური ხერხი“ დიდმა კოტე მარგანიშვილმა გამოიფუნა პირველადა, ვერ კიდევ 1924 წელს, 22 ნოემბერს. ზაქარია ფა-

ლიაშვილის ოპერის „აბესალომ და ეთერის“ წარმოდგენისას.

გარდაიცვალა აბესალომის პირველი და განუმეორებელი შემარულებელი ენო სარაჯიშვილი, ქართველი ხალხი გლოვამ მოიცვა, დიდი მომღერალი დაკრძალეს 16 ნოემბერს, დღეს თორმეტ საათზე, ოპერის თეატრის ბაღში. 22 ნოემბერს კი დაიბნა „აბესალომ და ეთერის“ წარმოდგენა.

ზუნებრივია, ოპერის თეატრის დაბნაზე გადაქცდილი იყო. სამარსებულ სიწუმში დაიწყო ანტიკვალი. ეთერის ცნობილი არიის („დედინაცელო“) შემდეგ კულისებიდან გამოაჭრებოდა ხოლმე თეთრად შემოსილი, უღამაზესი ვაჟიკა ე. სარაჯიშვილი — აბესალომს მაგრამ რა მოხდა? მის ნაცვლად, სანახევროდ ჩაბნევილულ სცენაზე შუტა შემოიჭრა და ეთერთან გაჭრდა ენოს ხმის ნაცვლის თვ. ეს გასაზა ეთილონჩელის „სიბედია“.

**მე ხანი ხანად გვიძედი
შენ ბაღი-ბაღნად გვიძა**

მოულოდნელობისაგან შეძრულმა მაცურებლებმა სპექტაკლის შემდეგ თავი მოყარეს ოპერის ბაღში, ენო სარაჯიშვილის საფლავთან, რომელსაც ზაქესის მუშებთან მატრ მართიმეული ელნათურების გვირგვინი დაბნათდა.

P.S. თუ რომელიმე ქართველი ამ წიგნს წაიკითხავს, უთუოდ გავკვრებული დარჩება იმ აზრით, რომ ამ თითქმის ექვსსაგვარიან წიგნში ერთხელაც არ არის ნახსენები გალინა ვინნეცკაიას უბრწყინვალესი პარტნიორი ნელბის მანძილზე ზურაბ ანჯაფარიძე (არის მხოლოდ ფოტო — პეტრე ჩაიკოვსკის „ძიკის ქაღალდი“; ლიზა — გ. ვინნეცკაია, გერმანია — ზ. ანჯაფარიძე). ეს მით უფრო საოცარია, რომ ზურაბი საყოველთაო სიყვარულით სარგებლობდა დიდ თეატრში (მუსარე გაველო ეთერ პირავენიშვილი), თავისი განუმეორებელი ხმის, ნიჭის, მოშიბეულობის, კეთილგანწყობისა და იუმორის გამო.

წიგნში ერთხელაა მხოლოდ მოხსენიებული ეპოქა ზურაბი, ზურაბი სოტკილავა. ვერ დაგანებთ გ. ვინნეცკაიას ქართულთმომცემობას, პირიქით ზურადექსი ისაა, რომ სწორედ დიდი სიყვარულისა და პარადის გამოა გამოტოვებული ზურაბის სახელი. როგორც ჩანს, ეს ამაყი, რჩული მამაკაცების ყურადღებისაგან განზებეზებული, ენეზიანი, ავბახავია მოქილი ქალი, მტაცებლის ანტიკვითი იყო შეპრობილი იგი ვერადრით ეგუებოდა, რომ ბასრი კლანჭებთან გააგდებინეს სასურველი მსხვერპლი (თუმცა, გერ კიდევ სასიკეთოსა, ვინ იყო „შახვერპლი“) — გალინამ ზურაბის სიყვარულს გამო მიატყა ქმარ-შვილი და მასთან გადავიდა საცხოვრებლად მთელი ორი წლის მანძილზე დიდი ძალისხმევით შემდეგ როსტროპოვიჩმა დაიბრუნა თავისი კანონიერი მეუღლე.

რეპორტაჟი

რიტა ბაინდურაშვილი

**„აღსრულდა
დიდი
განჯარახპანისცა“**

**ოთარ ჩხაიძის
ხსოვნის საღამო გორში**

— იგი აიღვალეს წარსულს, ეროვნულ თავისებურებებს, რაც დიდად საზოგადოებრივი სოციალისტური ლიტერატურისათვის — საკავშირო მწერალთა კავშირის თავმჯდომარის ტიხონოვის ეს სიტყვები ლამის განაჩინა ეტეცა და გამოცემულობებს, კარი ურთიანს დაიხურა მისთვის.

— მე მკითხველს მივრთხობენ, მაგრამ მკითხველი მაინც დამბარუნდება, რადგან ცხოვრება მოვიდა ჩემთან, — იმდენ არ კარგავდა თავად.

მკითხველი, რა თქმა უნდა, დაბრუნდება, თუმცა არც არსებით დაუკარგავს. უფროსობდნენ კია. იმდენად წასაკითხი მწერალიაო, — სხვა რომ ვერაფერი მოუგონეს.

რას მოუგონებდნენ? მას ზომ პრინციპებისათვის არასოდეს უღალატია, არც სამშობლო და კაცური სინდისი, არც მწერლის ღირსება გაუცვლია რამეზე — არსადრის, არაფრისათვის, თუმცა საცდური კი იყო ბევრი „მწერლობა ისე არ შეიძლება, თუ სიამართლე არ ახახო“, — ამბობდა ხშირად.

მიმიხედითი, აღბნა, ბატონ ოთარ ჩხაიძეზე მოგახსენებთ. ზუსტასოფელში, დიდი ხანი არ არის, გადაბრძანდა. ამ განპირობებით გამოწვეული ტკივილი, მონატრება და სიყვარული ქართველმა მკითხველმა და მშობლიურმა გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა ამას წინათ მისადმი მიძღვნილი ძალზე თბილი შემოქმედებითი საღამოები მოიხატეს. 30 წელიწადი, მთელი შეგნებული ცხოვრება გაატარა იქ. და რა გასაკვირა, ცოცხალ კლასიკოსს მეთვსებელი გორის უნივერსიტეტი ახლა რომ უფასობას სწუხდება.

დიდი დარბაზის გვერდით, საგანგებოდ მოწყობილი სტენდიდან საკვითი საესე ნაცნობი ღიმილი და მზერა იღვრება. ფოტოებზე გამოჩენილი თანამედროვეთა შორის დგას, ზის, მაგიდას დაყრდნობა, შორს იმზირება ზოგან ახალგაზრდაა, თმა შავია და თვალები იმედებით სავსე, მერე აუთრდება თმა და განვლილი და გადატანული თითქოს მხრებში ხრის, თუმცა იგივე რჩება მზერა და ღიმილზე.

დარბაზი სავსეა ხალხით, იმ ხალხით, ვისაც წლებს მანძილზე კარგად ახსოვს იგი ამ დარბაზშიც, დერეფნებშიც, აუდიტორიებშიც, და იმ სტუდენტებითაც, რომლებსაც

საც არ უნახავთ, მაგრამ ქვეყნობრივად გრწმობენ, რომ ის აქ იყო, ყოველთვის იყო და იქნება მუდამ.

თბილისიდან სტუმრები – მწერლის ახლობლები, მეგობრები, ერთგული შთითხველები ჩაბრძანდნენ და თიარ ჩივიის ბოლოდროინდელი გამოცემები, წიგნები ჩიტკახეს, ოცდათობიერიან მატყანე ქართლისას“ რვა რომანი – აქსურებისაფის განსაკუთრებით ძვირფასი სასტყარი, როგორც უკანასკნელი სასოფარი მისი.

გორის საბელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორმა **ზაზა ციტინაშვილმა**, რომელიც ხხოენის საღამოს უძღვებოდა, გამორჩეულად სიბოთი ისაუბრა მწერლის და პედაგოგის დამსახურებაზე გორშიც და შემოქმედებით სარბილზეც:

– ქართველებს მისი ვაგება არასოდეს გვიტრიადა, – ბრძანა, – ჩვენი ეალია, მისი აქადეიმიზმი შეინარჩუნოთ და მომავალ თაობებს, ჩვენს სტუდენტებს ღირსეულად გადაეცეთო. მერე უნივერსიტეტის ინიციატივა გაახიზვანა, გორში ერთერთ ქუნას, მისი ზსოუნის პატყესაცმად, თიარ ჩივიის სახელი ეწოჯოთ.

ფარბაზმა გულისთადი ტაში შვაგება რექტორის ნათყაშა.

მუდმდე ტრბიუნა მიათ დაეოთო, იისაც ჰქონდა უფლება და ბედნიერება მწერლის მეგობრის, კოლეგის, აღწრდილის საბელოთ ისაუბრა.

ლიტერატურათმცოდნენ, პროფესორმა გიორგი განჩილიაძემ ბრძანა თიარ ჩივიემ ენა, ქართული ენა, ნანარმოების პერსონაჟად აქცია. ისეთი აქადემიური, მუტყელი და ძირისთობადე ქართულია, რომ ყველა ბზეა მწერლისგან მის თხზულებებს ერთ გამოარჩევომბ ქართულ მწერლობაში იმ რანგის ვადატრიალება მოახდინა, როგორც აიმბტაინმა ფიზიკაშიო. თიარ ჩივიემ ქართული ლიტერატურის პატყესარტი და მომავალი საუკუნეების შემოქმედი უწინაა, რაჯგან მის ფერმერს მომავალში უყუთყსად ამოხსინაო.

უაღრესი მონწეებით გაიხილა ბატონი თიარი მასმა ყოფილმა სტუდენტმა, გორის უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ ფაკულტეტის დეკანმა **ელენე ხოჯევიანიშვილმა**.

– მწერბმა ოდნავ მოხრბილი, საოცრად თბილი ღმობილო, რომელიც საბიდან არასოდეს შორდებოდა, უშობილოდ აუღიჭორობიო და გამორჩეული ტრბონის ხბით, ყოველგვარი შყსაყლის გარეშე იწყება თბრობას, ხბის არასოდეს უწედა, არც სიბს კითხულობდა როდისმე. მისი ლექციები ერთგვარი ზეიმი იყო, ამიტომ არც არავი აჯედნდა და ყველა ყურადღებით უსმენდა. ძალიან საბა, უზუალო, ყოველდღიურ ნერალმანებზე, შურსა და ამბოფებზე მუდამ მალა მფგომი, ჩვეიც იჯივცს გვიწრგავდა და გვიჩიარებდა. მისი დამახაურებით გამბდიოდა

მთია ქურდაძე და გიორგი განჩილიაძე

გორში ფერნალეუბს „ლიახვი“ და „კლდეკარი“, მისი მონვეითი წყნის უნივერსიტეტს სტუმრობდნენ ვადატკობიო, გოჯად ლურომე, სიმონ ჩიქოყანი, თისებ გრამბიული.

ლია კუხიანიძე, თიარ ჩივიის შესახებ მონოგრაფიის ავტორი:

– საბჭოთა ცენზურა პირველივე ნაბიჯებთან სდევნიდა, მაგრამ იმ სბინძურის შორეული ასე ვამბობარ, ქუტყი არ შუტებოა. სხეანიორად წერა არ მუტენლო, ლაღაღად მიაჩნდა. 80 წელს ვადაცილებულაც ასევე წერდა და ბროუენება, როგორც ახლგახრდობაში, ამიტომ მას ნიგუნებს ასაკო არ დატყობოა. უცხოლოში ქართული პასტყესიას უწოდებდნენ, თითონ კო თავი მე-19 საუკუნის კიკად მიაჩნდა. არ მოხსონდა მე-20 საუკუნე – ხალხის დაციკმისა და ბრბოვ ქვეყნის საუკუნეს ეძახდა. ამ ტყიცილზე თავის რომანებში წერდა, უნივერსიტეტი კო ახალგახრდა თობბას, სტუდენტებს ასწავლიდა სიცოცხლისა და აფამიარერი ღირებების ჭეშმარიტებას, უანგარო მამულიმელობას. ამიტომ, ვეიტრობ, მბოლოდ ქუნა კო არა, თვით გორის უნივერსიტეტი უნდა ატარებდეს თიარ ჩივიის სახელს, რადგან მისი ლვანდი და დამსახურება აურერულია.

ლევან ბრეგვაძე, კრიტიკოსი:

– თიარ ჩივიემ მომავლის მწერალია, რაჯგან ყოველი ახალი თაობა მის

წიგნებში ყოველთვის აღმოაჩენს ახალს, თავისთვის საინტერესოს. მისი ენა ზეიშია, მისი რომანების ტყეჭაში ისე მედობარ, როგორც ტაძარიში – კრბალეთი, შთაგონებით. ისე, სხევათმორის და წერელიედ მას ჯერ ნაიკობავი, რადეც განსაკუთრებული განწყობითა და შინგანის სამზადეთ უახლოვდება თითყეს, რადგან ამ ტაძარიში შეხულეს მბოლიანად გვიტყობს მისი ენა და სამყარო. იფობრიც როგორ მსივლილი აქეს, ჩუმბ, საბტირული, ყოველგვარი სარყაშმის ვარებუ.

მოკლმა ვემაღ ინჯიამ ორი ლექსი ნაიკობა მწერლისადმი მიძღვნილი, ერთი მისი ზეცოცხლებივე გამოტყვენებული, მეორე კო, თბილი იუმობრია შეხავეტებში – გარდაცვალების შემდეგომ დაწერილი.

მწერალმა **გურამ მაიაიშვილმა** კო მის დღე გაიხილა, როცა სტუდენტობისას ახალდაარსებულ ფერნალე აცისკარში“ თანამშრომლობდა და „ცისკრელები“ გორელი კოლეგებთან ფეხბრბითის სათამაშოდ ჩაიყადნენ. მეგობრულ მატყას ყველტყელებში, მწერლის სოფელში, ტრადიციული ქართული სუფრა მომავა. მაშინ გაიგინო თიარ ჩივიემ და მისი პიროვნული ხბილი აგერ უყვე 50 წელსა არ განტყებოა. ბატონმა გურამმა მისი შემოქმედებიდან ამჯერად განსაკუთრებით დრამატურგია გამოყო. აღნიშნა, რომ

იგი შეტყუარადღებას იმსახურებს და თავის საკადრის მომავალს ჯერაც ელის.

ოთარ ჩხეიძის დრამატურგიაზე ვრცელად ისაუბრა მწერალმა და გამომცემელმა **ელვაჯუა თავებრიძემაც**:-

- ოთარ ჩხეიძის პიესები სცენაზე უნდა დგმებოდეს, რადგან ისინი არამყველდებიან და მზა და საინტერესო მასალა რეჟისორებისათვის, თემატურადაც, იდეურადაც, სცენაზე განხორციელების თვალსაზრისითაც. მის ნაწარმოებებს არასოდეს დაუკარგავს ახალგაზრდული სული, ენერჯია, შემართება და შთაგონება, რადგანაც იგი ტუმარტივი კლასიკოსია. მწერალი, რომელმაც მიამინდელ იდეოლოგიურ ნიშებს ისე გაუძღო, რომ საკუთარი მწანამსი და ნიჭი საბჭოურ კონიუნქტურას მისხალითაც არ დააზარალებინა. შენ კი იმ ამბებს ღიმილით იგონებდა ხოლმე.

ელდარ მამისთვალაშვილი, გორის უნივერსიტეტის პროფესორი:

- ოთარ ჩხეიძის გორის უნივერსიტეტში აქტიური მოღვაწეობის ხანა იმითაც იყო გამორჩეული, რომ მამინ აქ შედგაგოდა საუკეთესო კადრები იყო თავმოყრილი. არამყველდებოდა შედგაგვები გვყავდა, თავისი დროის, თავისი ძველების ღირსეული შეიღები და მათი გორის უნივერსიტეტში შემოკრება ოთარ ჩხეიძის დიდი დამაზახურებაც გახლდათ. ძალზე საინტერესო ცხოვრებით ცხოვრობდა მამინ ჩვენი უნივერსიტეტი. მას ხშირად სტუმრობდნენ ცნობილი ქართველები, მწერლები, პოეტები, მეცნიერები. მუდამ მართლმადიდებლობის, მონოტონური თბრობით კითხულობდა ლექციას და მისი მონათხრობი სამუდამოდ იმეჭებოდა გონებაში. მსგავსი მოვლენები თითოეულ ჩვენგანს შემოწრია და ამ ხსენებას დრო ეერაფერს დააკლებს.

თამარ გოგალაძე, გორის უნივერსიტეტის პროფესორი:

- მეც მქონდა ბედნიერება ბატონ ოთარ ჩხეიძის სტუდენტის ცვაფილთაგან და ყოველთვის, როცა მასზე ვსაუბრობ, უპირველესად მისი ლექციები მახსენდება: თავიდანვე საინტერესოდ იმეჭებდა თბრობას, მერე ნელა, თანდათან გაბლდა თქმას, გზადგვა ზასიგვარ ამბავს ჩაუთრავდა, კულმინაციამდე ისეთი ინტენსივობით მიჰყავდა, რომ სულგანაბლი აუღებდასა სინემა იყო ქვეყნის ბმის აწევა ან შენიშვნის მოცმას არასოდეს სჭირდებოდა, რადგან მონუსხულები, შთაგონებული შექტურით და ვუსმენელი ამბებს ჩვენი წარსულიდან, ისტორიიდან, მხოფლირი ცილიზაციიდან. საკუთარ რომანებს თითქმის არასოდეს ახსენებდა, არ სწევოდა მათ შესახებ ლექციებზე საუბარი. სტუდენტებთან მუდამ უშუალო და ბუნებრივად დამოკიდებულებით უდევდა რიგსა და პატივისცემას ინეფდა, ამიტომ გამორჩეულად საყვარელი ლექტორი გახლდათ. იგი ჩვენ არა მხოლოდ საგანს, არამედ

ადამიანობას, მამულიშვილობას, ტემშარტი ქართველობას და დიდსულოვნებას გვასწავლიდა. ისეთივე, როგორც თვითონვე გახლდათ.

ოთარ ჩხეიძისათვის შერქმული სახელი - კვისარი განსხვავდა მწერალმა ზურ ნაქაძემ და მასამში მიმდინელი ნოველა ნაუკითხი დამსწრეთ, რომლის გამორეხვი კვისარი თან ერთად მისი მეგობარი ახალგაზრდა მწერლები არიან.

პოტემა ვაჟა შიუკაშვილიმა ოთარ ჩხეიძის სამწერლო და პედაგოგიური მოღვაწეობა მოკლედ მიმოხილა და მწერალთან მეგობრობა განსაკუთრებულ სიბოძით და სიყვარულით მისადმი მიმდინელი ლექსებით გამოხატა.

გორის უნივერსიტეტის პროფესორმა **შალვა ვანიშვილმა** ბრძანა: - დღეს მართლაც მიმეწველეთ დღეს, ტრადიციებით მიფარის უნივერსიტეტში შევიკრიბეთ ჩვენ, ბატონ ოთარ ჩხეიძის მრავალთაბანიანი მკითხველი საზოგადოების წარმომადგენლები და გვირდა პატივი მივაგოთ მის ხსენებას. 30 წლის განმავლობაში მოღვაწეობდა იგი ამ ქვეყნში და შესანიშნავად უთავსებდა სამწერლო და სამეცნიერო-პედაგოგიურ მოღვაწეობას. იგი ქართულ მწერალთა ღირსეული წარმომადგენელი გახლდათ. იმ ეპოქის წარმომადგენელი, როცა მწერლის სტატუსს განსაკუთრებული ძალა ჰქონდა. მის გარშემო იკრიბებოდნენ მამინდელი საზოგადოების საუკეთესო შეიღები, რომლებიც ხშირად სტუმრობდნენ გორის უნივერსიტეტს. მამინ სულ სხვა იყო ჩვენი უნივერსიტეტი, აი, მამინ იყო სიკოცხება და აზრთა თანაზიარობა და მისი სასწავლებელში. საუკეთესო პედაგოგების გვერდით სტუდენტობა იყო საუკეთესო ვებდებოთ იმ მრანამსით, საზოგადოებრივი შეგნებთა და რწმენით, რომლითაც ისინი გვწმდებდნენ და გვამფიდრებდნენ. მისი შემოქმედება კი მართლაც მალამბატურულია, ღირსეული და ძართობრობამდე ქართული.

შოთა ქურდაძე კი, მწერლის კოლეგამ გორის ინსტიტუტში, ილიასეული, გოგამშვილისეული თავდაფება განიხანა მისი, ქვეყნისა თუ ქართული სიტყვის წინამძღოროვნეაღური დიდაქტიკოსი, ტემშარტიად ინტელიგენტი და დარბანული კაცი გახლდათ... ბრძანა.

ოთარ ჩხეიძის თანამედროვეთა შორის გახლდათ სერვა მაკალათიაც, რომლის შეიღიშვილმა, თსუ-ს პროფესორმა **მანანა გვაშვილი**მა პაპამისის და ბატონი ოთარის ხანგრძლივი, მეგობრული ურთიერთობებიან საინტერესო ეპიზოდები გაიხსენა, თბლი, ადამიანური და შემდეგ დასძინა: ადამიანები ხშირად სიმართლით, ცარული სიტყვებით თამაშობენ, ის კი მუდამ ტემშარტიად მართლად, ტემშარტიად ღირსეული კაცი იყო მან როული გზა აირჩია

ელენ ხოჯეანიშვილი

ცხოვრებაში და სწორედ ამითი დაიმკიდრია სამუშაოში ადგილი საზოგადოებრივ და ინტერიაშიყო.

მთარგმნელმა და კრიტიკოსმა დავით წერეთელმა კი საღამოს დასასრულს პრესაზე:

- ზოგჯერ იფიქრებ, რომ ნინ გზა ადარ არის, რომ საკრთველში თავისი შემოქმედებით ნიჭი და პოეტრიკალი ამოწურა, მაგრამ ვაგაბინდებდა თითაზე ჩამოსათლულ, სულ რამდენიმე რამ, რაც კიდევ გაიმედება, და მათ შორისაა თათარ ჩხუძის მართლაც გრანდიოზული შემოქმედება.

ამ შემოქმედებას დათვნიება არ უნერია. ეს მომავლის შემოქმედებაა.

ერთ-ერთი ძველი გამოცემის წინასიტყვაობაში ბატონი თათარ წერს: „ახალგაზრდობამ იცის დაუცხვრელი იმედოვნება, მაგრამ მალე გადაიარა დრომ, თან გადაიყოლა ზემო ახალგაზრდობა და ბევრი ვერაფერი აღმისრულ-

და იმ იმედოვნებიდან, თუმცა არაფერი დაუზოგონია აეტორს, არც დრო, არც ძალ-ღონე, თავი არ დაუზოგონია სინდელ უფრო მეტი აღმოჩნდა, ვიდრე ელოდა რა ვეუფა, თუ მიპქრის წესისყოფილი, რა ვეუფო, თუ მოკლეა სიცოცხლე ერთი ადამიანისა. ახვეე მიპქროდა, ახვეე მოკლე იყო, მაგრამ აღწრულელება დიდი განზრახვანიცა, ეველა თუ არა, ცოტა მარც აღსრულელება“.

ეს ცოტა ვახლავთ: „პოლიაჟი“, „ტინის-ზიდი“, „ჯემბო-რი“, „პურუსი“, „მეჩეჩი“, „ედომილინი“, აღმართ-დაღმართი“, „ეკერნაქი“, „ლანდები“, „ნაკრალი“, „ცხრანყარო“, „ვამოცხადებანი“, „ვენეციური ტალი“, „ჩემი სავანი“, „შთავრეზილი“, „ამაღლება“, „არტისტული ვადიტრიაღეუბა“, „თეთრი დათვი“, „ბერმუდის სამკუთხედი“, „2001 ნელი“, „პორილი“, „ლანზრმოუ“, ეტლედებისა, პიქების, კრიტიკულ-ესისტური თხზულებების არაერთი ტომი.

განა ეს ცოტაა?
განა ეს „დიდი განზრახვანი“ არ არის?
თქვენთვის მოგვიჩვენა, თქვენ განსაჯეთ, მკითხველო.

პირობა

ნუგზარ მუხამვილი

„ომიც ცხოვრება“

ომიც ცხოვრება... ამ სიტყვებს დათო ამბობს, 90-იანი წლების აფხაზეთის ომის ერთ-ერთი უსახელო მსხვერპელი, გელა ჩქეიანავს ვრცელი მოთხრობიდან „ტორეადორები“ (გამომცემლობა „ელიტა“).

მოთხრობა კარგა ხნის წინათ, თანაც, უნდა ვიღარო, ნაჭკარედავ ვაღაფიკთხე, მაგრამ ეს ფრანგ დამამახსოვრდა

ომიც ცხოვრება...
ათის სახეზე მქონდა, იმ ომზეც კარგა ხნის წინათ ჩიანარა, მაგრამ აკუთავტებულ ფრანგ ეელარ დათვირზე, ვერც დრო გამომიზნებ საიმისოდ, რომ ვეუღაფერი კარგად გამეზრებინა.

ომიც ცხოვრება...
თითქოს რაღაც არ მაქმყოფილებდა, რაღაც თითქოს მალზოახებდა კიდევ, მაგრამ, კერძოდ, რა, ვერ გამეცო. იქნეს ეს, რომ მოთხრობამ უმწიობის დამთრეფუნევი განცდა დამიტოვა? მაგრამ რა იყო ამაში მოულოდნელი? 90-იანი წლებიდან ამ სამინელი განცდის გარდა ისედაც არაფერი გამოიყოლია. ის ათი წელიწადი თითქოს ვლაცამ ამოვლითა ისედაც ხანმოკლე ცხოვრებიდან და მწარე, თან სრულად უსარგებლო გამოცდილების გარდა არაფერი დამიტოვა. რა შუაში იყო მოთხრობა?

ომიც ცხოვრება...
სხვა მწივე, ვანა მართლაც ასე არ არის? ომი სამინელებლა, მაგრამ ამის გამო მასზე უარი ვერაფერ თქვა. სხვათა შორის, ვერც პლატონმა, რომელსაც, სხვა მწივე, თავი არ დაუზოგავა, რომ იფელაფერი სახელმწიფოს მოდელი შექმნა. შექმნა კიდევ, მაგრამ „პირადი და საზოგადოებ-

რივი უზედურებების მთავარ წყაროს“ — ომა, ვერაფერი მოუხერხა, რაგჯან დარწმუნებული იყო, რომ ეს, რასაც კაცთა უმრავლესობა მშვიდობას უწოდებს, მხოლოდ ცარიელი სიტყვაა, სინამდვილეში კი სახელმწიფოს შორის ბუნებრივად მიმდინარეობს დაუშთავრებული და მუეროგებელი ომი, რომელიც ხან ფარულია და ხანაც ამკარა.

რა იყო ვამაღლიზანებელი?
იქნებ 90-იანი წლების ქომახი ხან აქ და ხან იქ ვამაღლიზი ფიქრები, თავაზე ბუნდუნაქკრული, მავსთავიანი და მამარც დაუფეკრად ავტომატგადედული ყინობა, მაგრამ თავც ხაახუნელი ბიჭისგან ისმოდა ეს სამწუბარო ტემპრიტივბა სწობორც ფრანგად, მეტისმეტად მსუბუქ ნათლამავე, მამთე თემის გაურბალოებად?

ამ ბიჭის ფიქურაში, მასი თავდატყრის მანერაში, თითქოს იყო რაღაც ისეთი, რაც ვაგრამთან, აღსტრალი უნი და სრულად მათან ფრანგ კორხარს აიძულედა სიკუდილის წინაც მოვედნელობაზე ფიქრა, მაგრამ XX საუკუნემ ომა დაინახა როგორც სისხლი, ტყუილთა და დანაწევრებული სხეულის ნაფლეთობა ხასეც სამინელებლა, ხოლო მთელი ეს თეატრალური პოზიორობა ბრძოლის ეელიდან კინოხელოვნებაში გადაიტანა.

90-იანი წლების ჩვეუბრი სუამურის უცნალო, პარადოქსული ხასიათი ალბათ იმამეც გამოეღინდა, რომ ეს პროცესი თითქოს უკუღმა დატრიალდა. არავითარი უნიფორმა, წერხი და მოსაწვენი დესვილიზაც არავითარი სიტხტბა, რაციონალაზმი და ოფლისტრა ხანერინელი პოლიგონზე, რაც უშუალო ზეგავლენას ახდენს როგორც ბრძოლის ეელზე დადერილი სისხლის რაოდენობაზე, ისე ომის მრედაზეც. ამის ნაცვლად მურეველე გული, რომამტიკული თავცადასაღლებებს სტიქოური წყურული და ზუსტად ასეთვე თავხეულაღებულაობა, როგორც ვაქციის ვრთავერთი აბრბოტტი, რაც, ჩვეულებრივ, აკლიან ცუდად მთავრდება ხოლმე. იმ დროის ქრონიკების შემუშავარზე მუიძლება იფიქრო, რომ პოლიფედის სუპერმინებმა ჩვენს

თვალნინ მისთვის ხორცი, ყოველ შემთხვევაში, გარეგნობითა და „ომიც ცხოვრება“ ტიპის ზღვრული ქვიშარტებების შემცველი ფრაზების ნაღმა-უკულმა ტრიალით.

მაგრამ ეს ბიჭი, ფრანგ კორასირებს რომ გვაგონებდა და ამერიკელ რემბოსაც, სანამდეგონა არც ურთი მათგანი არ იყო. ეს ბიჭი ჩვენი ვიყავით, საბჭოთა ჯუნგლებში გამოყვანილი მსხვერპლი, იოლად სამართაო თოჯინები, რომლებიც რომანტიკის ნეურთვით ძველიძობით ეკუთვნოდნენ, ხოლო დარღვიანდობა და წინდაუბედაობა ამ სალუტურად გაუცნობიერებელ და უსახელო საზარბაზნე ხორცად გვაქცევდა ამ დროს ჩვენთვის სრულიად ახონიშორი და საბედნიშრო ძალის მიერ დაგვცმოდ და დიდი წარმადებით გამართულ ხოცვა-ჟლეტაში.

ომიც ცხოვრება...
კი ბატონო, მაგრამ ამ აზრს გაგრძელება სჭირდებოდა. დასაბამიდან გამართულ ყველა ომში იყვნენ წინდახედული და წინდაუბედანი, მამაციები და ღაბრები, პატრონიტები და მოღალატეები, კარგი და ცუდი ჯარისკაცები, ნიჭური და უნიჭო მეთაურები...

ეს ყველაფერი 90-იანი წლების ომებში იყო. იყო თავდადებულება და იყო ღალატები, ყველაფერი იყო. მაგრამ ამავე დროს ეს ომები ჩვენი ცხოვრების ნაწილიც იყო. ანუ როგორც ეს ხდება მაშინდელი ჩვენი ცხოვრება, ისეთივე იყო ომიც.

ძველ საბერძნეთს სპარსეთის წინააღმდეგ გამართულ ომში ვცნობთ.

დაეთი აღმაშენებლის დროინდელ საქართველოს — დიდგორზე.

დასავლეთთურქოპული კაცობრიობის სულს — თავის დროზე ატეხილ სასტიკ რელიგიურ ომებში.

90-იანი წლებში ერთადერთი, ვისი დამარცხებაც შეეცდნენ, იყო საკუთარი ქვეყანა. ესეც იმიტომ, რომ ასე გაინიშნა ცხვრის ქურქში გახვეულმა დათვმა, ჩვენმა ნამდვილმა მტრმა. ამის ჩვენების გარეშე რა აზრი ჰქონდა რამდენიმე მამაცი, მაგრამ თავგაბანებული ბიჭის პირად თავიანთივეს თუნდაც ოსტატურად აღწერას?

„ტორედორების“ მიმართ სამართლიანი არ ვიყავი, მაგრამ მაშინ ამაზე შორს ვეღარ წავდი.

აგვისტოს კომუნაზე კვლავ ამოატყვევია ეს ფრაზა — ომიც ცხოვრება.

როგორც კი ჩვენს ცხოვრებაში ცოტა მტეხი რაციონალიზმი, მტეხი სასტიკობა, მტეხი სახელმწიფოებრიობა გაჩნდა, შეივალა ომის წარმოების ნესი. ბრძოლის ველზე ზედწინაში რემბოს ნაცვლად უნიფორმანი, სანჯრითელ პოლიციონებს უხდა ოფლიანდენი ჯარისკაცის გამოჩენამ მისთვისად გაძიოლი შედეგი — ნამდვილი მტერი, რომელსაც აჭამედ თავისთვის ძალზე კომფორტული პოზიცია და, როგორც მოუგონებოდნენ, ისე გვათამამებდა, იძულებული გახდა მთელი მსოფლიოს წინაშე ჩამოესხნა მშვიდობისმყოფელის ნიღაბი. თუ გავითვალისწინებთ, ვისთან, რა ტიპისა და მასშტაბის ძალსთან გვაქვს საქმე, ეს უზრალო საქმედ ვიღარ ჩაითვლება.

როგორც ვალკული პიროვნება, ისე მთელი ქვეყანაც ყველაზე სრულად ისეთ ზღვრულ სიტუაციაში ჩანს, როგორცაა ომი, რადგან ომიც ცხოვრებაა, უფრო სწორად — ცხოვრების განსაკუთრებული ნაწილი.

— აგვისტოს შაბნულ დღეებში, როცა უძღურება და უმორცხვობა განსაკუთრებით ძნელი ასატანი გახდა და, ვინ იცის, მერამდინედ გამოაღივრებდნენ ნინოს თაროს, თვალში „ტორედორებს“ მოხმება, გარეკანზე შოხინა, თვალზე ხელთახარებული ქალი ახატია, სასწრაფოვეთილებსა და მწუხარების მარადიული სიმბოლო. ნინო ევლარ დავითარუნ თავის აფგულზე, ეს ყველაფერი ძალიან შეესაბამება ჩემს განწყობას. თუცა, ვარდა იმისა, რომ „ომიც ცხოვრება“, მოახრობიდან ბევრი არაფერი მასსვავდა.

მარცხის შეუზარალებლად გაანალიზების კულტურა ჩვენში, საუბედუროდ, კარგა ხანი ფუფუნება გახდა. მართალია, მოახრობა დიდი ხნის წინაა, იმიც ნაქარვად ექმნა ვადაკითხული, მაგრამ ცხელ გულზე რატომღაც მაინც დარწმუნებული ვიყავი, რომ მწერალი ზედმეტად შენივდა ანგარიშს ჩვენში გავრცელებული წინააღმდეგობათა სრულად ირაციონალური მიფურქვების, ისტორიის გაყვეთილების არად ჩაგდების ტენდენციას, რაც იმ მომენტში განსაკუთრებით მორგდებოდა.

მაღე დაჯრინებულ, რომ ვუცდებოდა.

ერთადერთი, რითაც მწერალი ზემოხსენებულ ტენდენციას უნებს ანგარიშს, კარგა ხანი, რომ „ტორედორები“ ძალზე, ასე ვთქვათ, ფრთხილი ნიჭინა, ყოველი სიტყვა კარგადაა ანონილ-დამონილი. ამგვარ ფეცტებს ქმნის ის სტილი, რომლითაც მოთხრობაა დაწერილი.

რა თქმა უნდა, ავტორი ვეღვანაა, მაგრამ არსად არა ჩანს. ეს სტილი ძველია, მაგრამ არცთუ იოლად დასაძღე. მწერალი თავისი სახელით ერთხელაც არ ჩნდება, არ მსჯელობს, არაფერს აანალიზებს, არაფერს აფასებს. ის მხოლოდ ხატავს, რამაც ლიტონი მკითხველი ზოგჯერ შეიძლება დააბნოს. ავტორი ვაფრებს მორალისტის პოზიციონს ჩაფხუვებს, მაგრამ, ცხადია, ეს იმის არ ნიშნავს, რომ მას არაფრის თქმა არ სურს ან საკუთარი პოზიცია არ გააბნია. უბრალოდ, ტექსტში ორიენტარები ისეა დალაგებული, რომ მკითხველმა თავად უნდა გამოიტანოს გარკვეული დასკვნები. ასეთი სტილით დაწერილი ტექსტის კითხვის დროს მთლიანად მკითხველზეა დამოკიდებული, რას და რამდენს დაინახავს, თუცა არანაკლები მნიშვნელობა ენიჭება მწერლის ოსტატობასაც. უნდა ითქვას, რომ ამ თვალსაზრისით „ტორედორები“ ვეღადფერი არ ზევა — ორიენტარები არც თვალში გვეჩორება და არც ისეა გაამაზულნი, რომ მათ დასინახად განსაკუთრებული ძალისმეცა დაგვჭირდეს.

პირველი, რაც ამ თვალსაზრისით არ შეიძლება თვალში არ მოგვხედეს, ესაა სათაურა.

კინ არიან ტორედორები? პირველ რიგში, ცხადია, მწორე ასეულადინდ გადარჩენილი კობა და დათო, მაგრამ რატომ მაინცდამაინც ტორედორები? ცოტაოდენი დიფიერების ეგმდეგ ნათელი ხდება, რომ ამგვარ სათაურში მხოლოდ ვეზოტკა არ უნდა დაფინახობ.

რა აქვს საერთო კორიფს ომიან? მხოლოდ და მხოლოდ ის, რომ ორივე შემთხვევაში ადამიანი სიკვდელს უყურებს თავსადინ. მაგრამ კორიფა შოყა, ხოლო ტორედორი — მოფხენი, რომელიც სანაბარბაზე შეყრბობის სიკვდილთან ძალზე სარისკო თამაშით ართობს.

ტორედორი იგივე ვლადიატორია, ოლინდ ესპანური ინტერპრეტაციით.

სოციალიზაციის ასეთი სარისკო თამაში აუცილებლად გულისხმობს გარკვეულ ფიზიკურ მომზადებას, საჭირო ჩვეულებას და შესაბამისი იარაღის მზარების სადღეულოებების ფლობას; რაც მთავარია — სიმამაცეს, მაგრამ, მთავრადვე ამისა, ტორეადორი მეორად მანაც ვერ გამოდგება. მათ შორის ურთი ფუნდამენტური განსხვავებებია: მეომრისთვის მონინააღმდეგე საშუალებელი მტერია, ტორეადორისთვის — არა. ვინმეს უნდა ხაზს გასწავლოს მოძულე ტორეადორი?

მეომრის მთავარი ნაშობიველები ძალია მტერის სიძულელია, რომელიც ბუნებრივად იქმნება, ვთქვათ, მამის, როცა მინა-წყალს გართმევენ, სახლში გაურადებთან, ცოლ-შვილს განიოჭებენ. თუ არ იქმნება და ნინდაბეჭდული სარდლები მას ხელუწერვად ქნის. თითო რუსეთშიც კი არავის მოსვლია აზრად, თავდაცვის სამინისტროსთვის თავდასხმის სამინისტრო უწოდებინა, რადგან რუსის ჯარშიც კი, იმისათვის რომ იბრძოლოს, რაღაც არ ვიცავ უნდა „ადიკვას“.

ტორეადორი და გლადიატორიც კლავს, მათი მიზანიც მონინააღმდეგეების დამარცხებაა, მაგრამ მათ ეს ნება, ეს-თიტყვითად, ღვაწაზად უნდა გააკეთონ. მათ სანახაობა უნდა შექმნან. ბრბოს მოსინის არა უბრალოდ შეკვლეო, არამედ აღმასად შეკვლეო.

მეომრისთვის მთავარია არა ესთიტყვა, არამედ სისინარად და რაოვენობა. იგი ცდილობს თურმაც ყველაზე არაესთიტყვითად, ყველაზე მახინჯად, მაგრამ რაც შეიძლება მეტე მტერი გაანადგუროს. მისი ქვევის ესთიტყვა სისინარუნება და რაოვენობაა.

ამგვარ განსხვავებას ქმნის მიზნების განსხვავებულობა. ტორეადორის უზენაესი მიზანია ბრბოს გართობა, ხოლო მეომრისა — ნებისმიერ ფასად მტერის დამარცხება.

ტორეადორი დაშოუკიდებლად მოქმედებს. ყველაფერის მისი ინიციატივაზე, სიმამაცეზე, მოუნილობისა და სანახაობაზე დაშოკიდებლად. ის მხოლოდ საკუთარი თავსა და მყოურებლის რეკვირებს ფიქრობს. ზოგიერთი შეიძლება — ხარის აღუსილ რქებზეც.

მეომარი გუნდის ნაწილია, ის ბრძანებას ასრულებს, ხშირად მორად და მისთვის სრულიად გაუგებარისაც, რადგან თვითონ ბრბოსის ველს მალინად ვერ ხედავს. ეს ჯერ კიდევ სხენდალბა იყოდა კარგად. ჯარისკაცის მიგურად სარდალი აზრუნებს, ბრძანებებსაც ის იძლევა. ამიტომ დისციპლინის გარეშე არც არმია არსებობს, არც მეომარი და არც მოკვებული ომი.

შესაბამისად, არა მარტო კობა და დათი არიან ტორეადორები. იგივე შეიძლება ითქვას მკორზე, მამუკაზე და, საერთოდ, ნებისმიერ მებრძოლზე, სხვათა შორის, როგორც აქეთა, ისე იქითა მხარეს.

ვინ იმარჯვებს ტორეადორების ომში?

მნიშვნელობა არა აქვს, რამდენად მამაცი, სახრიანი და მოქნილი იქნება ტორეადორი, საბოლოოდ იგი მაინც უნდა დამარცხდეს, რადგან ომი კორიდა არ არის. ტორეადორების ომში გამარჯვებული მხარე არ არსებობს. ეს

არის ომი, რომელიც დანებებისთანავე ორივე მხარისთვის ნიგებულია. იმარჯვებს ის, ვინც ამ სასიკეთოს აწვობს, ხელის ფუნქციით განსწავლბა და მერე საკუთარი ინტერესების გათვალისწინებით ირჩევს, ვის დაარქვას გამარჯვებული და ვის — დამარცხებული.

მის თუ არა ეს სამწუხარო ქეშიმარიტება მოთხრობაში?

ვინ რჩება გამარჯვებული? მათორსა და მის ასეულზე ლაპარაკიც ზედმეტია — კობასა და დათოს გარდა ამის ნამლებიც არ დარჩენილა, თუმცა მალე ისინიც დაასრულებენ სოციალურს. მაგრამ იგივე ხედი ელით მერე მხარის ტორეადორებსაც. მსგავსება მარტლაც შეკვასა. მათ შორისაც არიან შავსათვალისანი, მხარზე დარდინადულად ტვიამორქვევადებულ რუმბობი, რომლებიც განსხვავებით მათი ამერადული პროტოტოსისგან, პირველები იბოცებთან, რადგან, კობას თქმისა არ იყოს, ყველა პირველად ამ კონტარუნებს იღებს მიზანში ანდა ბოლოსთვის იტყვებს, როგორც ყველაზე პანიკურად.

რაც შეეხება მათორს, მას თორაოდვე უცნობს, რომ ომში თვითმომქმედება დაშლუაყვია, რომ ბრძოლა მხოლოდ ერთმა ვინმემ უნდა მართოს, მაგრამ მინაგანად ტორეადორია და არ შეუძლია ბოლომდე კონტროლის თავი. სწორედ მის ერთ ასეთ ტორეადორულ ინიციატივას შეეწირება თვითონაც და თითქმის მთელი ასეულიც.

რუსული რომ ნინასინარევა გამარჯვებული, ეს გარემოება სხვა დამატებებიდან კარგად ჩანს მოთხრობაში.

თავი დეკანტითი ბოზოლა კომუნისტი ინტელექტულის მერე მოგონილ მავნე ზღაპრებს ორი რუსეთის შესახებ, რომელსაც, უკეთეს შემთხვევაში, საკუთარი კეთილდღეობის შენარჩუნებას გარდა საფუძვლად არაფერი ედო.

ომი ხშირად მხოლოდ ხარზანებთან, ტანკებსა და სისხლისღვრასთან ასოცირდება, მაგრამ ეს ველურბედულობაა. უკეთეს შემთხვევაში ვივლდითვის რიგია აუცილებული. პლატონის თანხმად, ომი ხომ მარადული პროცესია, რომელიც ძირითადად ფარულად მიმდინარეობს და მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში იღებს ასკარა ფორმას. ომის ნარმება ეკონომიკთაც შეიძლება და კულტურთაც.

ეკონომიკაზე ნულადმადონს ვიტყვით. გულსატკეპნი კია, მაგრამ ვასაკვირო აღბათ არ არის, ორასნოლოვანი სიბნელედან ეს-ესაა დღის სინათლეზე გამოსულები ყველა ეკონომიკური პრობლემის გასაღებას ჩიასა და „პორჯომისა“ რომ ეხედავდით, ხოლო „რუსეთის მოედინებულ იმპერიას“ სამტრადიის რკინიგზის სადგურდიან ვუნებდით ეკონომიკურ ბლოკადას.

არანაკლები ფაქტობი და აბსურდები ბატონობა კულტურულ სივრცეშიც.

მოთხრობაში ეს გარემოება განსაკუთრებით რელიეფურად ჩანს, თან ყველაზე გავრცელებული ფორმით. მკითხველს უაქველად მოხებება თვალში ის ამბავი, რომ მოთხრობის გმირები ხშირად რუსულად მეტყველებენ.

ქართულ ტექსტში რუსული შრიფტი თავისთავად ირცევა, მაგრამ იმისათვის, რომ პერსონალების ეს ჰეგეია თუ სიყვარული მითხრობის რუსულ თარგმანში არ დაეკარგულიყო, ავტორმა და მთარგმნელმა სპეციალურად იზრუნეს — ქართველი პერსონალების რუსული ფრაზები თარგმანის ტექსტში კურსივითაა აწმოსილი. აქედანვე ჩანს, რომ ეს თავისებური ბილინგვიზში სრულიად არ განხლავთ შიმშილებით ან უშიშმუნელო დეტალო.

რა ხასიათისაა ეს რუსული ფრაზები და რატომ იყენებენ მათ პერსონალები?

საერთოდ, მოთხრობისა ის დროა აღწერილი, როცა წლებში განსაკუთრებით კარგ ტონად ითვლებოდა სხვაბარში რუსული ფრაზების უაქცენტოდ გამოყენება. ეს შეიძლება იყო ფილიალო, ვიქტორია, ასეთი საყვედურო ფრაზა: „Смотри у меня. Чтоб никакой самодетельности и групповухи“, მაგრამ განსაკუთრებით ფასობდა, ვიქტორია, ასეთი კლამბური: „Ты прав, майор, война хвряя, планета маневры!“

შეიძლება ახალ თაობის გაუჭირდეს ამის გაგება, რადგან ახლა უკვე მთორე უკიდურესობისკენ მიეყენებით და მთელ მათ აღმათ „კრაიტი“ და „სტოლი“ ქართული სიტყვები ცვლინებით, მაგრამ იყო დრო, როცა შესაბამის კონტექსტში უაქცენტო რუსულით ჩასმული ფრაზები ადამიანს საუკეთესოდ ახსიათებდა. ეს ფრაზები შეიძლება იყოფილიყო ნაწყვეტები რუსული პოეზიიდან, ქალაქური ფოლკლორიდან, ისტაბ ბუნდერის ლექსიკიდან, სხვადასხვა „ალბატრო“ ტექსტებიდან და ასე შემდეგ.

ეს ყველაფერი შეტანილბადა მომთხრობეა ედვარდ და საუკეთესოდ განსახლებრავდა ამ ენით მოლაპარაკე ადამიანის სოციალურბა და კულტურულ სტატუსბა იმ მხანიჭ, სამეარობში, რომსხლაც ხაჭკოთა კავშირი ერქვა. ეს, ერთი შეხედვით, უწინარე მტრობი, ხინამველივენი საუკეთესოდ ახსიათებდა რუსული გავლენებით განსახლებრულ საბჭოურ სოცრეში წყენი ინტელტრავიის მალალ ხარისხს.

ეს ის ძაღბია, რომლებიც პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ძაფებზე გვიან და ღვიწხვალეებით წყდებბა. რასაკვირვებბა, ამ ძაფებბს არსებობბს ყველაზე მეტბად რუსებბი ვარწმობდნენ და აფხსებდნენ. მათ დღემდე არ სურთ დაიჯერონ ამ ძაღბბის დანწყებბა, რამებე პოლიტიკაში ავტოსტოს პარბბა-როსული მარაზმბს სახე მბილო და მომავალბი კიდევ რა მოხდებბა, ეს ლმერბბა უწყბს.

90-იან წლებბი საბჭოთა კავშირი პოლიტიკურბად აღარ არსებობდა, მაგრამ კულტურულბად იგი ისევ რუსულბ გავლენებით განსახლებრულ სოცრედ რწეობდა.

ასება მოთხრობბამბი. ამბიტოვბა, რომ ის ომებბე რეალურბად რუსებბი (და არა საქართველობს) შიდა არეულობბა უფორი იყო, რაც დანარწმენი მსოფლიოგანაც თითქმბს ასე ბლიქმებოდა. საუბედებოდა, მაშინველი ეთიარბბის მთელი უკუღმარობბა და პარადოქსულობბა თითო-ორულბა ადამიანბს გარდა წყენბი, ფაქტობრებბად, არაიკბს გავუცნობბერებბა. ეს ეთიარბბა მოთხრობბს მებრ შემოთავაზებულ ენბზე ასე გამოითქმბს: ეს იყო კორბდა, რომლის ორგანიზატორი, გაყურებბელბცა და არბიტრირი რუსებბი იყო.

მაგრამ ის, რაც იმპერიალისტბის მხოლოდ პოლიტიკურ თამბბს ნარმოადგენდა და ნარმოადგენს, უამრავი ადამიანისტბის ტრბგედბად იქცბა 90-იან წლებბშიცა და დღესბც. თუმცბა ამ ტრბგედბებბს შორბს არსებობბს ერთი სერი ზეული განსხვებბებუც, რომელიც შებდლებბ ასეც გამოითქმბს: პოლიტიკურ ცნობიერებბთა დღეს თითქმბს მიუჯახლოვბით იმ მეფომარებბბს, რომელიმბაც პალტბისბირებბებ 90-იან წლებბი მიყოფებოდნენ. შესბბამბისბა, ამბორბდან შეიბდლებბა მსხვერპლიც გვიზარდბს და ხაშობროგბის ხარისხბც, მაგრამ, სამბგვრობ, ეს უკვე იენბბა არა ტორეადორებბს ნინასნარეც მარცხბისტბის განწირული შეტბკებბბი, არამედ რეალურ თბიჭყულებბბს მოსამბებბლბად გამარბთული ცნობიერი ომბ, უღბდებბი გამბცვად ყოველი ხაღბისბა და კულტურბისათვის.

თუმცბა, რასაკვირვებბა, ამბს გამბო ჭებენბბს არც მბორბისბა და მბის ბოჭებბს, არც მბმბბბბბა და მბის მოხუცი მბობბებბის, არც აკაკბისბა და მბის დაღბუბული მეუღლისბა და არც სხვბ უმარბდი ადამიანბს ტრბგედბა დბნბებბაც არ კარბვებს თბვის სამწებვეც.

მე მგონბ, პირბკით, ეს წყენბი ისტორბია, რომელიც კარგბ ხინბა ერთი ყველბზე უწინამწეტური, სხვბდასხვბა დროს სხვბდასხვბინარბად გბაზრებული და სხვბდასხვბა ფორმბთ განბოვლებბილო, ტემბბირბბად საუკუნოვანი ტენდენცბა მსხვბდასკ — რუსებბის მბბბბე ორბთავიანი არწივის ტბნგებბისგან თბურბა დღენვბა. ამ ბრბოლბში დაცემული ყველბა ადამიანბს სხოვნბ იმსახურებბს პბტივისცემბს, რბდგან ყველბა მბთავანი მსხვერპლი ბა საუკუნოვანი ომბისბ, რომელიც ხან ფარულიცა და ბებურბისგან ბოლომდე გავუცნობბერებბელი, ხინაც — ამკარბად გბცხბადებული და სხბსხბისმწებრელი.

ეს ომბ დღემდე არ დასრულებბულბა. სხვბდასხვბა დროს იგი ისებბა იყო, როგორბც იმ მომენტბი ენფიციტი, ბოლო დღეს ისებბა, როგორბც იმ წუბბი ვარბ.

საუბედვროდ, ომბიც ცხოვრებბბა...

სამშობბბს, 28 ოქტობრბერს
ფურნალ „წყენი მწერლობბს“
დარბბბბში გაიმარბთებბა
ნარდგებბბა

სტუდენტბა და ახალბაზრბად
მეცნიერთბა
კრებულბსბ

XX საუკუნბს ქართული
პბიბრბაციბს ისტორბიდან“

დბსბწყვის 14 საბბთზე
ჩუბბბბმწილის 41

ეკა ბუჯიაშვილი

„მინდიას“ დანაბარები

შიძრა ბასსჯარება იორამ ლუღუშაშვიტა

განდა თუ არა შენ დასაწერო! – დაამჯინებდა, დამბუბუნებს, თითქოს აქაც, ქალაქშიც ჩამოჰყოლია იმ მთების ეჭო.

იორამი გვეწვია, იორამ ლუღუშაშვიტა, აი ის, როსტომ ჩხეიძემ თავის ერთ-ერთ წერილში „მინდიას სულის ანათალი“ რომ უწოდა.

იორამი თქვენი გეოგრაფიკით – მთაში ზეხილის ბაღი რომ გააშენა, ეახნა რომ დაიგო, ცინვას და კლამატს რომ ჩაუდგა კრიჭამა – ზეხილს დამაქრული ნაყოფი გამოაღებინა, ვაზს კი დამკრახული მტვერები.

რა ენადღებდა, ბუნებს თვითონ გაუმხელია მისთვის თავისი საიდუმლოებები, ენაც უსწავლებია – ყვავილების, ხეების, ფოთლების, ქარისა თუ წვიმის ენა და უზიარებს თავის ტყვიულსა თუ სიზარულს, კენწისასა თუ დარდას.

„ქაჯთა ტყვეობის ტოლფასი გვემა და ტანჯავა“ გადაუტანია იორამს სუკიას და მილოციისაგან...

დათვასა შეებედარა იორამი, დაუქრია და მზრდღენაე ნადიროთან ერთად ლამის ფეხდაფეხ ურბენია სოფლის თავამდე.

იმ სოფლისა, ჯადოსნური ბაღი რომ გავუმენებია და კარ-მიდამოზე მომინაურებული მგელი დაურბის.

– ლუკი ნაპოვიყვან და შეიწერიო... საშობო არაფერია ძაღლს თუ არ გააკარებ, სულ პირველად სწორედ მისგან ისწავლა მგელმა კბენაო.

– ძაღლს ვიღამ ასწავლია, – თუ პკითხეთ.

– თნ და... ვინ და ადამიანმაო, – გეტყვიო.

ამასაც როსტომ ჩხეიძის წერილში ეკითხვობო.

ხელნაწერების დიდი არქივი ჰქონია იორამს – ზეპირსიტყვიერების ნიმუშები, ლექსები, ზღაპრები, გადმოცემები, წილობით რომ უფროვებია. თავისი საკუთარი მოთხრობებიც აქვს სამონადირო ციკლიდან. არც სხვისი რჩევა ნათქვამია.

– ახლა როსტომ ჩხეიძის „ყაზბეგისა“ წამოთავრებია, აღწერილობა და თავისი აზრის სათქმელად მოსულა – მოსულა და ამდენნარი მაღლის პატრონი შე დაამჯინებია:

– შე მოვიყვებ და შენ დასაწერო ევებებისა არაფერი ეციო.

ბუბუნებს, ბუბუნებს...

ჯერ ამ კედლებს აესებს მისი ხმა.

შერე აქაურობასაც სედება და ასე მგონია, მოთელს საქარბელოსს ნსევება მთადან ჩამოყოლილი ექო...

...

– ნათკობერ როსტომის წინგ დანერგვით ყაზბეგის შესახება, – ამბობს იორამი, – დიდებული წინგია, ევბით ჯერ არაფერი დანერგო ყაზბეგზედა. ისე კი არის საკითხები, რომელიც არ არის რომანშია და რაიც ხელში ვერ მოხვევობა, ვერ გავენობოდა როსტომი.

შე ყაზბეგის მუხუმი ემუშაობდა და მავისი მოთელი აქარბე ვიყოდი ვინერდი მოხუცებისგანა, რა იყო და როგორ იყო მოცილები, შენ კიდევ დასაწერე, შენ დასაწერე...

აი, მავალითაც, ყაზბეგის მამასა და პაპასა ბერო ცოლები აქვთ ნაქნარი. მავათ სახლის წინა რომ გადოდა გზა ძაღვსაქნა, მოხვევებს არ გაუმხევენ, ვიფრე ფირის არ მოატანებდნენ ან კი რაიც იყო სხვასა. მერბე:

ისები შემორცეს მავათა, იმის გამათა, რომა მერის რუსეთის ჯარები რომ შემაძლიდნენ, იმათი ცხენებისათერ თოვა პქობდათ. სოფელს სათბურსა და საძოვრებს ართმედნა და ზეგანიანი და ოსებს ურიცხვდნენ. მოხვევი არ მუშაობდნენ იქა, რომ რუსეთისთერ არ ემსახურათ. იმათ ხმარებოდა ქართული მთები და საძოვრები თავისი ცხენებისადა.

მერბე:

რვას ოთხი წლის გამოსცლები რომ მოხდა, რუსებმა მონატრობაში აიღენეს ყაზბეგისათი ყველა. ამათმა ორი მატკარი გაგზავნეს საშველად ციციანოთთან, ურცნის ფორმზე. ორივე დაქირეს მოხვევებმა. მერბე ერთი ოსი გაუმხეს თრუსოს ხეობაზე. ის იქიდან რაქაზე გაიფიეს და ეგრე მუტკობის ციციანოესა რაიც იყო მერბე ატყდა მოთელი მთადანაბა. როსტომაც უწერია ამ წიგნი ევებზე.

ურიორთობები მოხვევებსა და ყაზბეგისათი შორის დაძაბული იყო ერთთაყვდა. ყოფილა ასეთი შემთხვევა ყაზბეგისათი ვიღაც მოკლეობისათი. პირი შერეკათი მოხვევებსა, რაიც ესრე მტრად ეგვლებოდათ ისინი და აღაზრენი მოსულა მათთანა.

იძულებული გამხდარა მიხეილი – მამა ჯაზბეგისა – მუხბლოყრის კომლიკობელ ველო ოღონდ ახლა მამხედეთ და აღარე რა დაეკითხებ ცულაო.

აღუქანდრეს თავიწინა ხედობადა ეს ველოფერი და როგორი აზრი ექნებოდა მამაზე და პაპაზე.

მერბე: ესეც დასაწერე!

საღღებურობისათან პქობდათ შუღლი ჩამოყარდნილი. ეს ხომ დანაწარებული გეარი იყო, ვიფრე ყაზბეგისათი გამონდებობდნენ. მავრამ მათ ერთეც ლუღუშაშვიტობდნენ ლუღუშაშვიტის იხევა და არ არის ერთეც ურბალი შემთხვევათ კი, რომელიმე ლუღუშაშვიტის ემსახუროს რუსე-

ბისთვისაა. ამიტომაც ვაზნეციანთ ნინა აღმდგენი იყვნენ ყოველთვის. ვერ კიდევ რვათა ოთხის წლის აჯანყების დროს ერთ-ერთი მოთავე ამბოხის ბოქოკო ლუდუმური იყო.

მეფე ერეკლე დროშდერ არ ჩანდა ვაზნეციანთა გვარი. მაგათ ქსატებთან ჰქონდათ ნათესაობა და რომ გზავნიდნენ რუსეთისკენ ღლეჩსა და ვილაყებას, გვერდ მისდევდნენ განცილებულებად ჩვენებზედ და მავთიყენა. პოდა, ოქდან დანინაურდეს ვაზნეციანი. დანინაურდენ და დანწყს უფროსობა მეცხედა. მარტო ლუდუმური არ გუებოდენ. იმათ რუსის ჯარებისა და იმათ ცხენებისთვის უნდოდათ თივა, ცდილობდნენ ყველა საშუალებით ამოგრომოდნენ მხარში და ის გაეკეთებინათ, რაიც უნეს, სათიბებს კი საღუდუმურო ფლობდა და არ უთმობდა რუსებისთვის, არც ესა უთმობდა სხვასა.

ყოფილა ასეთი შემთხვევა: ლუდუმურს – ფითას – ვაბანელო ცხენი ჰყოლია საღული. სულ პირველი დადიოდა და დოღებშია. განთქმული იყო ფითას ცხენი. სოფელში შვენიდა გაშვებული, ყანებზეც აჟღელიდა და არ დაიქრდა არავანს. უფილო კაცი იყო ფითა და დოღში გვიანრეგების ხანალოს მისდღემინ გაჭირებულებებს ახმარდა. ვაზნეციანთ ქალი შუადა ცოლადა.

გაუფ ხავნია ვაზნეცის მამასა კაცი სნომი, დაუჭირინებია ეს ცხენი და ჩამოუყვანინებია თავისთვისა. ბაღლი მეტყვარა იმ ღრის სოფლადა გაშვებულ ცხენზედა. დაბრუნებულა შინა ტარილი-ტარილითა და მოუყოლია: უსრე იყო... ესრე იყო... ესრე იყო... გაზარა ზეზულა ფითაი. ნავანი შუაარებაი. ჩასულა ვაზნეციანთა, დაუნახავს ეზობი ტრიალებდა მისი ცხენი და შუბლში დაუხვია ტყვიას:

— ეს ცხენი მკვდრებს ჩაგაკეფეთ სულში და სანილოც თქვენი იყოს ახლათ!

ამტყდარა ჩხუბი საშვილმეოლო. რატო ვეგვიბი ახლა ამისა – სადაც სად გადაიზრდებოდა ხევი ბოძულელი ვაზნეციანთა.

აღექსანდრე კი ვეგლას უყვარდა – აქარავანთა ზეფ. უყვარდა იმისთვისა, რა ეგ იყო მარტო მავათი სატრონი, უზრალი კი არა, პირველი!

მიუღმა ხევიმ განიცავდა ბოლოსი კველი, ვერა დაღუდუმურისთან ურთიერთობა მოლომდენ მანც მარ აღდგას. ისე კი უყვარდათ ძალიან აღექსანდრე ამათაცა. იაგორ ლუდუმური – ვაზნეცის რომ უფროებდა ნანერებისა – სწოდნ იყო ჩასატყვევებელი. მაგათ ურთიერთობასა საედაც დაეყო:

რომელიღაცასა – არ ვიცე იაგორ ლუდუმურის მამასა თუ თითონ იაგორასა (ეს კარგა ვეღარ მახსოვს) ცოლად შეუკადა მავათი ნათყვეა ვაზნეცის ძეგის მხრონი. მარტო იაგორს ენდობოდა აღექსანდრე ნანერების გადათიერებაში. დღესი რომ არის ცნობილი: აგულს ძეგად გვგვას საღი კლდე... იაგორს ეკუთვნის, მან მიოდლებსა ვაზნეცისა იმისი სიკვდილის შემდგვა.

ეს... უადრე ცოცხალი იყო, მას ვერაფერი იღებდა და რომ გარდაიცვალა, შერე აღნიღნენ თავისებები: მას არ ეკუთვნოდა ეს ნანერებიო – უღისამედი რომ ამბობდა – ჩემი ძმას, დიმიტრის დანეროლო.

ვახტანგ კოტეტიშვილი ჩამოვიდა მაშინ ვაზნეცში, ატროობის შესახებ რომ დავიბდნენ, მამასა. ჩამოვიდა იმისთვისა, რომ ხალხში ცუთობა: მართლა ვისი იყო ეს ნანერებიო.

შეკრებილან ხევის მოხუცები. ერთ-ერთს – ვანია ფიცხელაურს ვთქო: — რად გინდათ, რომ მაგაზე დავიბო, რომ დავიბნო რომ დავიბნო, სუფილად იყოს, რომ ვაზნეცის დანეროლი ესა ნიგნო.

მარა არც დიმიტრი ყოფილა ურიგო კაცი რუსეთში გაეტრობის ცხოვრება, მოხუცებული დაბრუნდა და თავისი სახლი სკოლისთვის ეტყუნა. ნერა-კიბთვის თითონ ასწავლიდა თურქს.

ნერა-კიბებისა, თორემ... სხვა რა იყოდა, მწერალი როგორ იქნებოდა იმისგანა. ხეში არ უცხოვროა, ერთი დღე არ გაუვლია ცხენარშია და რაი უნდა სკოლმდოდა ხევისა.

მუსულმნი ინახება ეს მასალებიც. ვეგლა ეუბნებოდა მაშინ ვახტანგ კოტეტიშვილსა: ვაზნეცის დანეროლია, აბა, ვისიო. მარტო ერთი კაცი – ხართიშვილი იგდა უარზე. აბა რაი გაეგებოდა იმას ნანერებისა, მაგისი გვარსახელოს პირველი ასოების შემოხაზვა იცოდა ატკო.

მეგრე... სტეც დასწერე: ახლა ის არის მთავარი, რომა მოჩინავედ რაა, ატკო ის მუხრებდა მეც საქმესა. რაი რჯას, რა ნერას აუტანია, ეტყობა იმ სოროსის ნასუფრალთი იკვებება ევეცე, თორემ იმ ვანია ფიცხელაურისა არ იყოს, რად უნდა ამდენი მაიმუნობა იმის დამტკიცებასა აღექსანდრემ დაწერა თუ დიმიტრიმ.

ერთი ნიგნია კიდევ – რუსული – სათაური რაი აქვს არ მახსოვს, ტოტლებენებია, ჩათოს მთახედ რომ გაემოვიდა. დანლა დიდდებოდა დედასრეკო, თერგს რომ ერთ-ერთს, მალანადად აესებდა დარიალის ხეობასა და ანტრეცედა იქიბისა. პოდა, იმ ნიგნის კარგა აღწერილი, როგორ გადაამყავდათ და გადამოყავდათ ვაზნეციანთა რუსებო ჩვენს მიწებზედა. როსტომს უთარია, ვე ნიგნე ნახოს, მაგაც ეცოდნებდა სახლედ, თუ ვერ მოძებნა, იქა აქვს ერთი მოხეცება და თუ დასტორდას, შამატკობინოს და ერთვე ვეგლაფერს იმ ნიგნის შესახებ.

ახლა სიყვარულზეც დასწერე: როსტომს კი აქვს აქა ევეცებზე, მარა გადმოცემით აი, როგორ არის:

გარანბელი ქალი შუვარებია ვაზნეცსა, ძიძია. აღექსანდრეს ბუძუმტე, ნინო ფიცხელაურის ქალი გარბანს იყო გათხოვილი და იმის მულა ყოფილა ესა.

მოსკოვში რომ იყო ვაზნეცი, ნერალებს უცხავნიდა ძიძისა, მარა აღექსანდრეს ვეგვის არ სცომებია რაზადა, იმისთვისა, რომ დახალ ნრადან ყოფილა ქალი, ფოსტკში დაეფთხებინებია ვილავა და ნერალები იმასთან მიქონდა და არა ძიძისათანა.

ვაზნეცი რომ დაბრუნებულა, მძიმედ ყოფილა ავად ძიძია. მავისთვის ჩამოვიდა ესე სასწარაფოდაო, — ამბობენ. გარდაცვილსა ქალი.

ვაზნეცს დაუზარავეს და მაშინ უთქვამს თურმე: აღარ მოვიყენე ცოლსა. დარინისგან დასწრელები იქა ქალი, ნერილები რომ არ მისდიოდა, იმის დარდასგანა.

აღარავინ დარჩა ვაზნეციანთა. ერთი ქალია, მარტო ერთი, გათხოვილი ჩაბაკაურებში. გამართლდა აღექსანდრის ნინასარმანტყველები:

— კაი ირამფერი უსწერია ჩვენს გვარსაო. ამ რამდენიმე ხნის ნინა ლტყველები მოვიდნენ მუსულმნი, სამი რამდენი მოიტანეს ვაზნეცისა ნათარგმნა ბუტისებრი გოჩა*, „ელგუჯა“ და „მოდღარი“.

სადაღვეზე გათვითვნე ყაზბეგისა, შენდობა ვუთხარით
იხის სულსა და ვუთხით ამაჲ:

- რამ განაპირობა-შეიქამ ამ მწერლის თარგმნა?
 - ვიდრე მწავრელი ერები არსებობენ, ყაზბეგი ყველა ჩაგურელი ერის დრობა იქნებოდ, - ასე მიაპსებეს.
- ჩვენ კი ვერ დავინახებ ქართველებმა. აღარ ვასტე-
ნებთ იხის სულსა. პოედა, დასწერე...

როსტომს კი აქვს ეგებები თვის ნიღმისა, მარა კიდევ
დასწერე, ეგების ყველამ გაიგოს, რაი იყენენ მისი მამა-
პაპისა და თეთიონ რა კაცე იყო აღუქანადრე.

დასწერე რომ დააწინებს მატკანესა!
და ვიდრე მწავრელი ერები არიან ამ ქვეყნიერებაზე,
ჩაგურლებმა გულმტკიცად აფრიალონ თვითნათი სამშობ-
ლოს დრობა.

მაისტორღა

გვიე აღხაზიშვილი

მარაზლის 13

მას შემდეგ, რაც სხებთან ერთად უარი ეთქვი მწერალთა
კავშირის წევრობაზე, მწერალთა კავშირში ჩემს სახელზე
მიღებულ წესობას აღარავინ მივხანინე... მათი
განაწყენების ხარისხი მაღალი იყო და ვიფიქრებ ამას ენახტე-
ბოდა ჰქონდ მწერლობაში ნაშინებული პოეტიკა, ცნო-
ბილი მწერლები რომ მონანილოვებდნენ და კარგა ხანს რომ
გაპარტყლდა. მასოსი, მამინ, ბერუბა მწერალმა, პორტეტის
ნიწიად დატოვა კიდევ მწერალთა კავშირი. მოხდა ის, რაც
გარდუვლი იყო, დანიყო სექულარიზაცია,
ურთიერთდაპირისპირება მწერალთა საზოგადოებაში, რცა
მწერალთა კავშირი ისევ ცდილობდ მონიპოლისტის მტკო-
მართოა მტენარწუნებდა, თვის საბჭოურ, ანაქრონიზტულ
სტრუქტურებს რომ განაბტკიცებდა, ხოლო შიორე მხარე,
რამდენიმე ლიტერატურული კლუბი და სტეა მწერლები,
არცერთ ლიტერატურულ გაერთიანებას რომ არ
ეკუთხოვდნენ. კატეგორიულად მოითხოვებდნენ მწერალთა
კავშირში საბჭოური სტრუქტურების დეინოტტებას და
მარაზლის 13-ში მწერალთა სახლის ან სულად
ლიტერატორთა სახლის ჩამოყალიბებას, სადაც ყველა ლიტ-
ერატურული ასოციაცია შექდებდა თავისუფლად ვარსება,
ყოველგვარი თავმჯდომარისა და მდივნების გარეშე იქვე
უნდა დარჩენილიყო მწერალთა კავშირი, როგორც ერთ-
ნათი სუბიექტი და არა ერთადერთი. მათ ეს არ იოსურეს და
განაგრეს ბრძოლა მწერალთა კავშირის, როგორც მწერ-
ლური საქმიანობის მონიპოლისტის შესანარჩუნებლად.

მარათლია, ჩვენი მწერალთა კავშირიდან ვაცდლის
გადაწყვეტება დავიანებული იყო და ჯობდა ადრე
გადავცდებო შენაპამისი ნახაიერ, მაგრამ იმხანად, იმდენად
დახმამდა და აუტყრელი ვახება იყოერი არამწერლები ატპის-
ფერი, რომ იქ დარჩენა უკვე არ შეუძლებოდა. ვემასსურებოთ,
აღბათ, მწერალთა ყრილობა და ფალსიფიკატული
მიდაარწენება, რომლის არალეგიტიმურობადა გამოცხადებას
იხოვოდა მწერალთა ერთი ჯგუფი. შეგნებულად არ ჩავერიეთ
შედაპირისპირებაში, სადაც უმარაფესობას უნდა მოეყოლე-
ბინა გამარჯვება და მოიპოვა კიდევ. მწერლობა უმარაფე-
სობის ფაქტორი, საერთოდ დემოკრატული პრინციპები,
ჩემთვის სრულიად გაუგებარია და მაუღებელია. სწორედ ამბე-
ში გავერიეთ ახლად თავმჯდომარეობა და მდივნებას,
საბჭოური სტრუქტურას, რომელს შეუცვლა მწერალთა კავშირმა
არ იოსურდა ეს მათი ხელისა. სამწუხაროდ, მათ გაიხსენს
მეცლაზე სამიწელი მავალთობი მწერალთა კავშირის ისტორი-

იდან და ოცდაათიანი და 90 -იანი წლების მსგავსად მოაწვეეს
მწერალთა კავშირში მასობრივი განგევა. თუმცა, ტყვე მათი
ნებაა და ისინი პროდუკციონული გაერთიანების მთავარ საყრ-
დენს - უმრავლესობის გადაწყვეტილებას ეფრდობიან,
თეთიონ რომ მიიღეს კავშირში მწერლობას სათამაშოდ.
ასეთი განგევა ნაცადი, აპრობირებული მეთოდია. იოლად
შეიძლებოდა მისი გამოკრება და გაიმორკეს კიდევ. ახლას
საკითხი აღარ არის აბტუალური, რადგან პროფესიული
კავშირის წევრა ნებაყოფლობით შესაძლოა ვახება სების
მეირი წერა, კითხვის შეკრფენ ან არმიკრფენ და დემონსტრაცი
მოუქმაროს.

მწერალთა კავშირის შენობა სახელმწიფომ დაიბრუნა,
მაგრამ სახეურად ავანჯლებს იმ გადაწყვეტილების
შეარჩელებას, რასაც საექვეყნოდ დაიბრუნა საზოგადოებას
ჯერ ძველი, მერე კი მორიგი კულტურის მიწისტრი.
გვიხიბრეს რომ მწერალთა კავშირის შესაბამის დაფუძნება
ქართველ მწერალთა სახლი, სადაც ნებისმიერი მწერალს
შეუძლებდა მისვლა, არა კავშირის თავმჯდომარეობას ან
რომელიმე მდივანთან, არამედ ბილიოთეკაში, საარქივნიტა-
ციო ჭარბაში, ლიტერატორთა ბარში, სადაც შესაძლებელი
იქნება ჭარბი კავის ან ჩაის დაღვევა, ნიღმის მადლიში, იქ რომ
გაიხსნება და რუსთაველზე გამკრფენ ნიღმის მადლივებს
რადიული მათეც შეეხებოდა. ქართველ მწერალთა სახლს
სჭირდება ადმინისტრატორი, შენობას და რამდენიმე
თანამშრომელს რომ მიხვებას და იქ არ გაბაჩანდებო ძველი
სტრუქტურა. მაგრამ როგორც ვთქვამ დაბრუნება დაიბრუნ-
ებდა დარჩა და ეულტურის სამინისტრო ერთდროულად
აბტყვებს ყველა მწერალს, კავშირის არანეგებებს, ვინც
დატოვა მინი როგები და მწერალთა კავშირის რიცხვობრივად
შარულ არჩიანებას და სულად არ ენადღებდა მწერლობის
ქართული ნიღმის ბედი.

განდაც უცნაური გამოკრეები თუ შედეგებები,
რომლებიც მწერალთა კავშირის წევრობა-არანეგებობის
მიხედვით შეაქვეთ ესა თუ ის აბტორები და ყრუილოვ ეს
დაეწყნებოდა დაფარულბეულ ბურონდას.

შედეგებებს მოუმაგრებოდა ყოველ ბრიკულულ კრი-
ტიკოლში და ვინც კავშირის წევრა შესაბამენ ნიღმში შეაქვეთ,
ხოლო ვინც კავშირის წევრა არ არის, არ შეაქვეთ. აღბათ,
უხარებულ დიმილს მაინც უნდა იხევედნენ ზოგიერთი
კავშირის წევრობა-არანეგებობა რომ გამხმარა აპროიორული
მეტყვისების ამისადგენი ნერტული. თუ არანეგერი უკეთესი
მწერალთა, მასაძლოა მისი ჩანაცვლება უარესი მწერლით,
მაგრამ რაც მთავარია - წევროთ. სიმართლედ ვთხოვთ ეს მე
არ მალეზინებს და მომწონს კიდევ მათი მეოთხდოლოცა,
ზუსტად რომ გამოიხატება მათ საერთოდ დინეს. ასეთივე
სასუღლედ იქნებოდა ჩვენ რომ ვიდავრდეთ ანთოლოგიებს,
რომლებიც არანეგებობის ნიშნით შეუტანბოთ, და თუ იმ
არანეგერის ლექსებს ან მოთხრობებს. ნამეფელი აბსურდოც

ეს არის, როცა აკვიტებულ სიცივეს ეწირება მხატვრული ღრმულები და იმარჯვებს ტომპობის უაზრობა.

ასე, რომ მწერალთა კავშირიდან მიუღებელი წერილების ისტორია, არ იბმოდებოდა უმიზეზოდ და მის აქვს შესაბამისი საფუძველი, რასაც მწერალთა კავშირული მსახურის ამოხმის შედეგად მოსული ძაღლი განაპირობებდნენ.

შოაგარი ის არის, რომ მწერალთა საზოგადოებაში გაჩენილი დამპირსპირებით ისარგებლა კულტურის სამინისტრომ ანუ სახელმწიფომ და როგორც უნდა ისე ეტყვიან ნებისმიერ მწერალს. ჩნდება ეჭვი თან საფუძვლიანი რომ კულტურის სამინისტრომ ისარგებლა მწერალთა კავშირის და მწერალთა კავშირიდან გახული მწერლების დამპირსპირებით და ხმას აღარ იღებს მათაბლის 13-ში მწერალთა სახლის დაფუძნებაზე, ერთიანად ატყუებს ქართულ მწერლობას და საზოგადოებას, რადგან ფიქვია რეჟისმა ყოველდღიურ ნორმად ფიქვა.

მინდა ვუთხრო ზატონ კულტურის მინისტრს, აპირებთ თუ არა იდუმებ მათაბლის 13-ში მწერალთა სახლის მოწყობას თუ თქვენც და ნაინარე მინისტრის დაპირება საპირველპირი-ლი ხუმრობა იყო?

ჩვენ ველოდებით თქვენგან პასუხს, რათა მომავალში შეფთვით სახელმწიფოს მწერლებთან დაშორებულებას და ქმედებებს თავის სახელი დაეკრეთათ.

მწერლობის ზღვრეწყოთ ერთ პროექტსაც ვერ დაახა-

ვლებს კულტურის სამინისტრო. უფორადებოდა არის მატკეცბული კლასიკა, თანამედროვე მწერლობაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, თუმცა თანამედროვე მწერლობაზე რა დაამაყე? ვეღარ გაიგეს კულტურის სამინისტრის მსახურებმა რომ საქართველო არ არის ისეთივე მულტი-კულტურული ქვეყანა, როგორც შეერთებული შტატებია და რომ ენის საზღვრითფორები სტატუსი უნდა გვიმტკიცებდეს სიტყვიერი კულტურის შენახვისა და გადარჩევისაკენ.

ახალი ქართული ნივთის უცხოურად თარგმანისთვის, როგორც ზემოთის ცნობილია, ერთხელ თანადაც კი გამოყო კულტურის სამინისტრომ, ვაბაშვილის მინისტრობისას, მაგრამ ახალ გამოქვეყნებულ არ აღმოჩნდა შესაბამისი თვალწი-ბის და ხარისხის, რაც უნდა ეთარგმნათ სხვათა ენებზე. როგორც ჩანს, არის ფული ნივთის სათარგმნელად, მაგრამ არ არის ფული სათარგმნელი ნივთის, ორიგინალის ენაზე გამოსაცემად, ვაიმომცემლობების უნივერსიტეტისთვის ცალკე სამსახური უნდა იყოს კულტურის სამინისტროში, ისე როგორც კულტურულ ქვეყნებშია.

გინა ახლა არის საამისო დრო? ომის შემდგომი ეთარგმნა მხოლოდ ზენუფანებში და მომავლის იმედათ გამოიჩინდა და პრობლემებზე დაფიქრების დროც დაეკრება, სწორედ ახლა, დაუყოვნებლივ, იმითომ რომ სიტყვიერი კულტურასაც სჭირდება თუნდაც პროექტების დონეზე შეარდაქტრა, ისევე, როგორც არქიტექტურულ შენობებს.

რედაქციისპასხე

გივი აღბახიშვილის ეს წერილი გარკვეულად ხანია დევის წავნი რედაქციის პირადფიქში, მაგრამ გამოქვეყნებას არ ვუპირდებით. აღარ გვანდობს ხელმძღვანელი გამოცემითა აღარ საზოგადოებრივი მოღვაწის ირველი, რომელსაც ქვედა დავით სარჯიშვილისა და აკაკი ზომბარაძის ნაწინა, შემდგომ კი ბილმევეკური რეკვირის მიერ ქართული მწერალთათვის გადაცემული სახლის ბედი-იღბალი.

ამჟამინდელ რეალობაში ისევე განაგრძობს არსებობას საქართველოს მწერალთა კავშირი, თავისი პარტიული სტრუქტურით, როგორც კომუნისტური პარტია — სუნიკეთი კი უკრავს სუნიკეთს, მაგრამ პერიფერიის ზეგაღვივებს ვერ ახდენს სამწერლო თუ საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების მინიარებაზე.

ქართულ მწერლებს ამჟამინდელი ხელისუფლების წასარდვად არ უნდა გაეხებინათ ამ სახალისი ბედი და თვითონვე მოეგვირგინათ სახსოვია კავშირის დამოხმობისთანავე მწერალთა კავშირი გამოცემაზედუდიყო გაუმჯობესება და სალიტერატურო ცხოვრება მორგებოდა ვერსიულ-ამირკულ თარგს — კლებობს სისტემაში.

ამ გარდუვალობის თაობაზე იმთავითვე წერდა იოსარ ჩხეიძე და აზრონილებდა თანამოქალაქებებს, რომ სჯობდა ეს ყოველივე დროულად და გააზრებულად მომხდარიყო.

ამ ჩრჩვის გაზარებისათვის კიდევ ერთხელ იწინაა აღალიტერატურული თავდასხმები, მაგრამ იგი კვლავაც დეკორატიული განაგრძობდა ამ ქვეშარბიტების მტკიცებას, რომ დასაბუღო სამწერლო პროცესებს ყოველთვის დამორბეული იქნებოდათ, თუკი უპაულებუდყოფიდი ლიტერატურის ბუნებრივი განვითარების გზას.

ცხოვრებაში მისცე ასე მოიტანა, რომ მწერალთა კავშირის ჩამოერთვა ამ სასახლეზე ვრსპირიონული გამგებლობის უფლება.

ცხოვრებაში მისცე ასე მოიტანა, რომ ეს სასახლე უნდა იყოს ყველა მწერლის და არა მისი ერთი — თანაც უკვლავაც ნაკლებგაღვივანი — ნაინოსი. აღარ არის ის დრო, როდესაც

მრავალრიცხოვნება ქმნიდა რაღაც უკეთესის ილუზიას — ლიტერატურაში გაღვივების შიშოვნება განსახლებავს ამათგანში.

ამიტომაც წავნი შევიბრუნო რჩევა, მწერალთა კავშირის პარტიული სტრუქტურის გადამონაშთის თუ შემკვირვის ამგანებელი ხელშეწყობაზე შევედგინო რეალობას, გაუქმებულად გამოყავადონ თავათანი გაერთიანება (სახელწოდების შევლება არგებდა და შეიქცინა, თუ აებულებდა და მინარებს ამ შეუცვლელი) და თვითონვე გადაეწინა კლუბურ ყაიდაზე: ფრნალი „ლიტერატურა და ხელოვნება“ და „მწერლის გაზიტი“ მათ ამის საშუალებას აძლევდა და მათაც ისევე ეკამათი ამ კლებობისათვის თითო ოთხთა მწერალთა სახლიში, როგორც სხვა კლუბებში.

ცხოვრებაში მისცე ასე მოიტანა, რომ საქართველოს სამწერლო ცხოვრების მდინარება კლუბურმა მიმართულებებმა უნდა განსაზღვროს და არც დროულად ჩახელება ამის ესა თუ ის მწერალი, მთი უკეთესის მისთვის, თორემ ამ მდინარესა ვერ აფერხებ შეაკავებს.

ეს არის არა სამთავრობო გადაწყვეტილება თუ ენმეს პირადი სურვილი, არამედ ცხოვრების ბუნებრიობა, რომლისთვისაც სრულად მიუღებელია კლუბურწინება ქვეყნის ეკონომიკურ ყოფაში და მწერალთა პარტიული გაერთიანება კულტურულ რეალობაში.

გივი აღბახიშვილის ეს სტატია უკან მიდევრებულ ლაშქარიითაა ამ პროცესისათვის (თუმცე თავის დროზე მისაც ცნობა არ უღვანია მწერალთა კავშირის დასახლელად და უკეთესი სამწერლო ვარსების შესაქმნელად) და სწორად ამ მისწრაფა ქვეყნდება — როგორც კიდევ ერთი დასტური რომ დავით სარჯიშვილისა და აკაკი ზომბარაძის ნაწინა და შემდგომი კი ბილმევეკური რეკვირის მიერ განკარგული სახლის ბედი-იღბალი უპირველესად მისცე ქართული ლიტერატურის ბუნებრივი გზით მიმინარებაში გადაწყვიტა.

არას ასეთი პორტალი ინტერნეტში, ამერიკელი პოეზია პეტია. მთელი ამერიკელი პოეზია თავმოყრილი ხაიტზე; ქველი, ახალი თუ უახლესი. ვრთი ასეთი რუმბრიკაც აქვს: „თოფ 40 ველი“ პეტია. ალბათ 40 რწული ღვესი, ჭეწებურად რომ უთქვას. დამაინტერესა ამერიკელთა გემოვნებაში რწულს ქაშისვით ლიფტრობს ღვესით: „გულით დამაქვს შენი გული“. ათუღშია უტმენი პატარა ღვესით „შენდამი“, რა თქმა უნდა საუკეთესო ღვესის გამოუღენა მეტად პირობითია, თანაც ამსათვის არწვენი-ბი და კენტსურა ღრიალ გამოუსადეგარი გზაა, მითუშეტს როცა ინტერნეტ მომხმარებელთა ვინაო არჯალი ივლისსმება მხოლოდ (თუმცა ამერიკაში ეს არყოფ ისე ეინრო არჯალია ალბათ). მაგრამ მაინც ვურადღების ღრსია, იმასაც თუ გავიფიქრებინებოთ რომ საქართველომაც უფროაღ ვაგრცელდა უკეი ინტერნეტ გამოცემები, პორტალები და „ცოფრული“ კონკურსები. ვიგავზობთ ამ ღვესების ჭეჭველ თარგმანს.

ელჰარდ ქამინგსი

გულით დამაქვს შენი გული

გულით დამაქვს შენი გული, არ ვტოვებ არსად (სადაც მოედეარ შენც თან დამგვები, ჩემო ძვირფასო, რაც გვიკეთე მხოლოდღა შენით უსაცვარღვესი) არ მემშინა

მეფისწერის (მეფინერება შენ გუკუთვსის ჩემი, უტკებესო) არ მსურს სამყარო (შენა მმგენება არის ჩემთვის სამყარო წმინდავც.) ეს შენ ხარ ჩემი მთვარის ნათება და მზის სიმღერა შენა ხარ ჩემი

აქ ღვეს სხვათათვის დაფარული ღრმა საიდუმლო (აქ ჩამალულა ფესეთა ძირი, ნაყოფთ ნაყოფი; ცანი ცაათნი და სიცოცხლის ხე, რომელიც ხარობს უფრორე მალღა ეიდრე გონებას ძალღმს ჩანეღმა — სულისწინღს სწრაფღა)

და სანაზული რაც ვარსკვლავეთს ანონასწორებს

გულით დამაქვს შენი გული.

ჟოლტ უიტმენი

შენღაბი

უცნობო, თუკი გვერდით ჩაღლისას ლაპარაკი მოგწყურღა ჩემთან

რატომ არ უნდა მეღაპარაკო, ან მე რაღ უნდა ვიყო მდღმარი?

ინგლისურიღან თარგმანა
ძარღა ძარღუსმა

ქსენოფონტი (ძვ. წ. აღ. 430 — 355) — დაბეჭდილი ათენში, არისტოკრატი, კარგი მრავალმხრივი განათლებით, სამშობლოდან გადევნებული და მანატიები, გარდაიცვალა კონსტანოპოლში. ქსენოფონტი იყო სამხედრო მოღვაწე, ისტორიკოსი მწერალი „ატიკურ ფუტკრად“ ნოვებულ თანამედროვეობაზე, სოკრატეს ნაშრომთა პლატონთან ერთად და „თანაკლასიკოს“ მოქმედ. მისი მოღვაწეობა სხვა მის თანამედროვეთა მსგავსად დამთხვავებული საზოგადოების ისტორიის ურთულეს პერიოდს — მინაშლოობას, რამაც დიდი სამხედრო და ეკონომიკური ზარალი მიყენა ბერძენულ ქალაქ-სახელმწიფოებს. ქსენოფონტმა, პლატონმა, ისოკრატემ თავიდაურსებრად შეუშინდეს იდეოლოგიური საფუძვლები აღქმანდერ მეკლეონდის იმპერიაში.

ქსენოფონტისათვის სახელმწიფოს იდეალური შაბლონის სახე იყო სპარციის მეფე აქემენიდი კირის დიდი. ის, ათენური დემოკრატიის მოძულე, ვთაყვანებოდა სპარტულთა სახელმწიფო წყობილებას და იყო მათი საპატიო მოქალაქე. ქსენოფონტის უმდიდრესი შემოქმედების ერთ ნაწილს წარმოადგენს ფილოსოფიური, ანუ სოკრატული თხზულებანი, რომელთაგან ერთი „სოკრატის ბუბი სოკრატეზე“ და „სოკრატეს აპოლოგია“ არაგმნა. და შესავალი ნერლითა და კომენტარებით ჯერ კიდევ 1973 წელს გამოცემა ბატონმა აკიკ ურუშაძემ. ახერხებ ქართულ მკითხველს წყნელად აზრობს ქსენოფონტის მესამე სოკრატულ ნაწარმოებს „ნადიმა“, რომელსაც მისი მოცულობიდან გამოიშინარე, ვერ ვერთავთ სათანადო შესავალ ხიფყვასა და ღრმა კომენტარებს.

ქსენოფონტი

ნადიმი

I თავი

1. ჩემი აზრით, გასტყების ღირსია ყველა ის სახე, რომელიც ადამიანებს მხოლოდ დიდი ქმედებებისა კი არ გარდაქმნის მაღალნებისად, არამედ ლაღობისა-საც. ამიტომ, მე შეშინარე ასეთი შემოქმედებისას, მტერს, რაც მე ვიცი, ის განვიცხადებ.

2. ეს იყო ვიროთისას, მანათლებლის დროს, კალასი პიპონიკს ძე შეეყარებოდა იყო ავტოლოკეზე ჯერ კიდევ მამის, როცა ის ბავშვი იყო. ახლა კი მან მრავალჭედი გაემარჯვა და კალასიკ სწორედ ამ შეუბირის სანახავად მოვიდა. დამთავრდა თუ არა რბოლა, კალასიმა ავტოლოკესა და მის მამასთან ერთად პირუბით, თავისი სახლისკენ გასწავა. მას მიუყვებოდა ნიკრატეც.

3. უცებ ნიკესამა სოკრატე და მათთან ერთად კრიტობუ-ლო, პერმოტემ, ანტისთენე და ქარშიდე დონიხას, რის გარეშე მან მათთან შეფოთაგან ერთს სთხოვა ავტოლოკე თანამლეხი პირბითურით მის სახლამდე მიეცილებინა, თითონ კი სოკრატესა და მის გარემოცვასთან მიფედა და უბირა:

4. — რა კარგია, რომ შეგვხვდით. ვაშნახელი მატეს ავტოლოკესა და მამამისს უფსამინებო, ნადიმი კი, დარწმუნებულად ვარ, ბევრად უფრო დიდებული გამოვდა, თუკი მას თქვენსათვის სულგანმწინდელი კაცები დაამყვებენ და არა სტრატეგოსება, შიპარქები და ასევე მძივიბელნი სხვადასხვა თანამდებობებისა.

5. სოკრატემ მიუგო: — მენ სულ დაგვიცინი და უგულუბელგვეყო. ამიტომაცაა, რომ სიბრძნეში გასანადვად ბევრ ფული მიეცი გარეგია, პროდიცეს და კიდევ ბევრ სხვა-სავე, ჩვენი კი ისე გვაყურებ, როგორც თვითნასწავლთ ფილოსოფიამი.

6. — დიხ, — უბასუხა კალასიმა, — ადრე გიმალავდით, ბევრი და ბრძნული რაბის თქმა რომ შემეძლო, ახლა კი თუ თქვენ გამომყვებით, გირცინებთ, რომ სრული ყურადღების ღირსი ვარ.

7. თავიდან სოკრატემ და მათთან მყოფებმა, ცხადია, მიწვევაზე მადლობა გადაუხადეს, მასთან სადილობის პირობის კი არ დასთანხმდნენ, მაგრამ როგორც კი აშკარა გახდა, რომ გაყოფობის შემთხვევაში კალასი ძალიან გაბრაზდებოდა, გამეცნენ. ამის შემდეგ ისინი მართლად მიფდნენ მასთან: ზოგნი ნაყარჯიშევინი და ზეთცებულნი, ზოგნიც განმანილნი.

8. ავტოლოკე მამამისის გვერდით დაჯდა, სხვები კი, როგორც მიფდებული იყო, მხარ-თეცებზე წამოხდნენ. ის, ეინც ყურადღების მიაცხადებ იძისა, რაც ექ ხებუობა, მისეცე დასაკვირდა, რომ სიღამაზე თავისი ბუნებით მეფურთ რამბა, მით უმეტეს, თუ ის მოკრძალებასა და ეკონომიკურებისთანაა ნილნაყარი, როგორც თუნდაც ავტოლოკეს შემთხვევაში.

9. ჯერ ერთი, როგორც მანათობელი რამ, ღამით მოტყინარე, ატყობს ყველას შერასა, ასევე იტყვებდა სიღამაზე ავტოლოკესა ყველას თვალს. თანაც ამის ზემოქმედებით სულმა გამწინდელი რაღაც განცდას ველარავინ უძლებდა: ერთნი დუმდნენ, მეორენი კი რაღაცას მანამინებდნენ ხელებით.

10. ღირსსანახავია ვედა, რომელიმე ღმერთის მიერ შეპყრობილი, ასეთთაგან ზოგნი გორგონასებრ გამოიზირებიან, ზოგი ხმა უხდებთ თავხარდამცემი, ზოგი კი — მოძრაობა მშვენი, ხოლო უბნო ერთისი მოყულთ, შერე-რა ატეთ თბილო, ხმა — ხავერდოვანი, ხოლო მანერები — თავისუფალი ადამიანისთვის ნიშანდობლივი. ერთისი და ამ ღმერთის საიუგუმლოვებანდობილითა ვეღწნით სწორედ ასეთი იყო კალასი. დიდებული რამ იყო მისი ყურება.

11. ასე რომ, სტუმრები მდუმარედ სადილობდნენ, თითქმის რომელიმე უზენაესი ღმერთის ბრძანებისას აბრულეტენო. ამ დროს კარზე ფილიქემაც დააკაყრა. ხუმარამ სთხოვა კარისკაცს, ეწინებინა მასანძლიანთის ვინ იყო და რისთვის მოსულა და თან დასინძა, რომ მოათლვინა ყრველივე, რაც კი საჭირო იყო სხვის ხარჯზე სანადიროდ, რომ მისი ხელზე მოსამსახურე ძლევი იყო დამძიმებულნი, ეინადან უზნავე გადავალას თან არაფერი მოქონდა.

12. ამის გაგორე კალასისა თქვა: — მეგობრებო, ცხადია, სირცხელი იქნება თავშესაფარზე უარს ვუთხროთ, შემოვიდეს და თან ავტოლოკეს გახედა, მანს, ანტერესებდა როგორ მიიღო მისი ვახუბრება მან.

13. ფილიპე გმირდა შეგულ დარბაზში, სადაც სულ-
რა იყო გახლილი და წარმოსთვია: — თქვენ ყველას მო-
გესხნებია, რომ ზუმაშა ვარ, აქ ჩემი ნებით მოვედო, ვი-
სადან ვთქვი, რომ უფრო სასაცილო იქნებოდა, თუკი
ნადამდე წვევს გარეშე, დამუბატულბლად გამოეცხადე-
პოდი. — მამ წამონქე — მთუგო კალიასმა — ხომ ხედავ,
აქ მყოფნი, ალესილი სიღინჯით, სიცოცხს სრულიად მო-
კლებიან.

14. სადილობისას ფილიპემ უმაღლე მიონადინა სახე-
მარ რამ ეთქვა, რათა აღესრულებინა თავისი მოველეო-
ბა, რისთვისაც ინვედენს ხოლმე ყოველთვის. მაგრამ
მისმა ნათქვამმა სიცოლი ევრ გამოინთია, რამაც, ცხადია,
დაამწურა ის. პატარა ხანი რომ გამოხდა, ის კიდევ შეე-
ცადა გახუმრებას, მაგრამ როცა ამ ხუმრობასაც არ მომ-
კვდა სიცოლი, მან გახუმრებული ნადიმისას ტამა შეწყვიტა
და იწეო, თავნადარბულო.

15. მამან პკითბა კალიასმა მას: — რა დაგმართა, ფი-
ლაპე? რინე ხომ არ განუხებს? მან კი ცვენსაკვერსით
უპასუხა: — დიხ, კალიას, ვფიცავ ზეეს, ძალიანც მა-
ნუხებს. თუკი სიცოლი ადამიანებს მატყოვებს, ჩემს ზე-
ლობასაც მოელება ბოლო. უნინ ამისთვის მიწვედენს,
რათა სტუმრებს ზეში მახვილსიტყვაობით ემთარულათ.
აბა, ახლა რისთვისლა მიმიწვევენ? მე, ჩემი მხრო, დინ-
ჯად ყოფნა ამაზე ნაკლებ როდე ძალმას, ვიდრე უყვდა-
ვად ქვევა: არც მავიერი მომატყობის იმედად დამიხატებს
ენიმე, რამეთუ იყინა, რომ ჩემითან რაიმეს წამომტყინება
ნენი არ არის. ამაზობად რა ფილაპე ამ სიტყვებს, თან
ცხვირის აცემობდა, მინი ხმა კი სულეკუნს უფრო მოგა-
გონებდა.

16. იმითომ ყველამ დაამეინახებებმა დაუწყო მას, მაკრდე-
ბოდენს, რომ სხვა დროს ვაგიკინებდენ, ოღონდაც ახლა
ქტაბა. კრატობულეს სიცოლიც კი ნასკად ზუმაშასადმი
ესოდენი სიბრალულესა გამო.

II თხავი

1. როცა სულრა ალაკავს, თანამეინახებებმა ზედაზე
შემწროს და გალობა ადელდინს. სწორედ ამ დროს მოუ-
და მათთან ერთი ეინმე სორაკუხელი ფლეიტაზე დამ-
ქერულ და თანაც მწეინერ მოცეცევე ქლთან ერთად,
ერთ იმათგანთან, საოცრებებს რომ სჩადიან ხოლმე და
კიდევ ერთ ძალიან ლამის ბოქთან ერთად, რომელიც ჩი-
ნებულად უკრავდა კითარაზე და ცეკვავდა კიდევ. სორა-
კუხელი მათ ხელოვნებას ხაზგადგობას საცურველე-
ბად ნარეულგნდა ხოლმე და თან ამასი ფულს იღებდა.

2. როცა ჯერ ქალმა დაუკრა ფლეიტაზე, შემდეგ კი —
კეზმა კითარაზე, და როგორც გამოჩნდა, ფრიალად ასია-
მოუნა სტუმრებს, მამინ სორაკატემ თქვა: — ვფიცავ
ზეეს, კალიას, სრულყოფილად გემსახანძლობ, მარტო
სადილი კი არ იყო უნაკლო, არამედ მზერა და ხმენაც
დავკიტკებ.

3. კალიასმა კი მოვგო: — რა იქნება, თუკი სურნელო-
ვან ზუთსაც მოვკიტატენ, რათა კეთილსურნელებიასაც
ვაგვიმსახანძრენ? — არ არის საჭირო — შეეპასუხა
სორაკატე — როგორც სხვა კბა ამწვენებს ქალს, სხვა კი

— მამაკავს, ახვევა სურნელიც: ერთი შეგვერის ქალს,
მეორე — კაცს. რაც შეეხება მამაკავს, უნდა ვთარაუ-
დოთ, რომ არც ერთი კაცი არ იცხებს სურნელოვან ზეთს,
რაც შეეხება ქალებს, მით უმეტეს, ახალ მატარძლებს,
როგორცნი ნიკრატება და კრატობულეს ცოლებს არიან,
იმათ აბა რამი სჭირდება სურნელოვანი ზეთი? იხინი
ხომ თავად აფრქვევენ სურნელს? ხოლო ქალებს იმ ზეთის
სურნელი უფრო საიმოვნებო, რომელიც საერთოგებო დარ-
ბაზემბია, თუმცა უმჯობესია ის არც იყოს.

4. რადგან მინა იცხებს სურნელოვან ზეთს, თუ თავი-
სუფალი ადამიანი, სულ ერთია, ერთნაირი სუნნი ექნება
ორვეს, ხოლო თავისუფალი ადამიანისთვის ნიშანდობ-
ლელი შრომის სურნელს, ნინდამინ ბევრი ჯავაი და დიდი
დრო სჭირდება, რათა ის სასიამოვნო და შესაფერისი
იყოს მასთვის. ლიკონმა კი იკითხა: — ეს ყოველივე ახალ-
განზრდებს ტყებთ, ჩვენს კი, ეინც ღადრ ევრანჯობით, რას
სუნს უნდა ვაფრქვედეთ? — სათორებათა სურნელს —
ეფოცავ ზეეს, — მოვგო სორაკატემ. — მანაც სად იმრე-
ბა ეს სუნამო? — არა სურნელოვანი ზეთების ვამეფდე-
ლებთან — ვფოცავ ზეესს — იყო სორაკატეს პასუხი. — მამ
სად? — თუღონდემ პრძანა: აკუთილიაგან სიკეთეს სნავ-
ლბს, ცუდათგან კი გონებას, რაც გაქვს, იმასაც ჰკარ-
გავ.

5. აქ კი უყვე ლიკონმა მამართა შეილა: — გესმის, მეი-
რე? — დიხ, ვფიცავ ზეესს — ესამს — თქვა სორაკატემ
და საქმით დაამტკიცებს ამას. სურდა ძლევით შემოიხილო-
ყო მრავალქობმა ახლა კი შენიან ერთად დაუფრქვება
ამბა, თუ ვერ იქნება მეგობრად უჯუთის ამ საქმეში და
მასთან გაბამა ეკებობს.

6. აბა მოჰყავ ვეელს ხმაორო: ერთმა თქვა: — სად
აბოის ამას მასწავლებელი? მეორემ აღნიშნა, რომ ამის
სწავლა შეუძლებელია, მესამე კი შეწინააღმდეგებ, რომ
ამის სწავლაც ისევეა შესაძლებელია, როგორც სხვა რა-
ნის.

7. სორაკატემ კი შენიშნა: — ეს სადავო საკითხია სხვა
დროსათვის გადავლოთ და იმის მიზეზით, რაც ჩვენს წინა-
მამბა. აი, მე გენედავ მოცეცევე ქალს, რომელსაც აძლევდნ
რგოლებს.

8. ამის შემდეგ მეორე გოგონამ ფლეიტას ხმაზე აცტა-
ვია პირველი, ხოლო მოცეცევაის ახლო მდგომმა მამაკაცმა
მას ერთიმორზე მოვლდებით სტყორცნა რგოლები,
სულ ორმოცეტი. ისიც ცეცევა-ცეცევა ოქრად და, მალეა
ისროდა და თანაც ისე, რომ ტვრიალათ. ამავე დროს ის
იოჯალსნიშნება სროლის სინაღლესაც, რათა მუსიკის
ტრატქმი ჩაეტყლიყო.

9. ამის შემხმეფარე სორაკატემ კი თქვა: — მეგობრობო,
როგორც მეერი სხვარამ, ისე ესეც, რასაც ეს გოგონა აცე-
თებს, გვიდასტურებს იმას, რომ დედათა ბუნება არაფ-
რით ჩამოუვარდება მამრთა ბუნებას, გარდა გონებრივი
მონაცემების და ფიზიკური ძალისა, ასე რომ, თუკი რომი-
ლიმე თქვენგანს ჰყავს ცოლი, დაუ, ასწავლოს თამამად
ყოველივე ის, რომ სიღვასაც მასში მოისურვებდა.

10. აქ კი ანტიმთენეც ჩაერთა: — სორაკატე, თუკი შე-
ნი აზრი ახეთია, მამ რატომ არ აღზრდი ქსანტებისა, რომ-
მელზე მჭეინვარეც, ჩემბა აზრით, არავინ არას, არც ყოფი-
ლა და არც იქნება? — იმითომ რომ, — უმაჰუხა სორაკა-

ტემ, — რამდენადაც მე მაქვს შენიშვნები, მადლობაში განაყოფის მისურვებით თვინირ ცხენებს კი არ ირქვევს ხოლმე, არამედ ფიცებებს. ისინი ფიქრობენ, რომ თუკი ასეთებს გაბედნიან, სხვა ცხენებს უფრო იოლად დაიჭრებენ. პოდა მეც, ადამიანებთან ურთიერთობის მიჯნურულმა, ქანატბია იმ რწმენათ შევირთე ცოლად, რომ თუ მის გაუძლებლად, ვეღვა სხვა ადამიანის გამაადვილდებოდა ურთიერთობა. ეს სიტყვები კი, ცხადია, არ იყო უზრალოდ ნათქვამი.

11. შემდეგ ამისა მოიტანეს რგოლი, რომელსაც სიმაღლეზე ჩასობილი პქონდა მხევილები. მოცეკვავე ქალი მათ შორის ყარაპალას გადადოდა. ისე ხტოდა, რომ მსაყურებლებს ეწინადათ, რამე არ დაშარონოდა მას. მოცეკვავე კი ამას თამამად და მწევიად აკეთებდა.

12. სოკრატე კი მობრუნდა ანტისთენესაკენ და უთხრა: — ვინც ამას იბოლავ, არ იქნება ნინაზღადი თქვას, რომ სიმაპალის სწავლავ შესაძლებელია. მართალია, ის ქალია, მაგრამ ძალიან ლელად დახტის ხმლებს შორის.

13. ამასზე ანტისთენე მიუთ: — აქედან გამომდინარე, ამ სირაქუზელისათვის იქნებ უკეთესი იყოს თავისი მოცეკვავე მთელ ქალკას ნარუდგინის და უფხრასა, რომ თუკი ათენელები ფულს გადაუხდინან, მათ ისეთ მამაცებად გარდქმნის, რომ შუბლად კი ნამოკვებიან.

14. ზემარამ კი თქვა: — ვფიცავ ზეესს, მე, ჩემი მხარე, ვისურვებდი მენახა ჩვენი სანაზღო ნინამდებელი, ჰასანდრე, ხმლებს შორის ყარაპალას გადასვლას როგორ ისწავლიდა, მაშინ როცა, ეს შუბს ვერ იტყას და ღამჭირობისას სხვებთან ერთად ბრძოლავდე უფრო ამბობს.

15. ამის შემდეგ იცეკვა ბოქმა: — ზედათ, — თქვა სოკრატემ, — მართალია ყარაქელი ღამბია, მაგრამ როცა ის საცეკვაო იღებებს ამარულებს, იმაზე ღამბაზე გამოყოფრება, ვიდრე უმოძრაობის შემთხვევაში. — მგონი, მერ ცეცვის მასწავლებლის შექება გნადია, — მამართა სოკრატეს ქარმადემ.

16. დაიბ, — თქვა სოკრატემ, — აი, რა აღმოვაჩინა: ამ ცეცვისას სხუელის არც ერთი ნაწილი არ იყო უძრავად, შეთანხმებულად მოძრაობდნენ: კისერი, ფეხები და ხელეები. ასე უნდა ცეცვაფელს ეს, ვისაც სხუელის სიმსუბუქე სურს. მე კი, სირაქუზელი, — დასაბტა სოკრატემ ნათქვამს, — ვისურვებდი, საცეკვაო იღებები შენგან მესხელა. — კი მაგრამ, რამი გჭირდება? — პკითხა მან. — რათა ვიცეცვა? — ვფიცავ ზეესს!

17. ცხადია, იმაზე მყისვე გაეცინა ყველას, სოკრატემ კი მომეტებულო სიღრმეის გამომატველო სახით თქვა: — დასცინოთ! ნუთუ იმის გამო, რომ ვარჯიშით გაეცემა მოთარავე, ან იქნებ იმიტომ, რომ მიწად მეტეტი სიამოვნებით დაფარაქდე და მოვისტეწო? განა მე ისეთ ვარჯიშებს ვესწარაფი, რომელთა გამო ფეხები სიფდება, მხრები კი ვინაოფდება, როგორც ეს მობრუნებლებს ენაროებათ, ისე, როცა მხრები ფაროფდება, ფეხები კი ნერაღდება, როგორც ამას მოკრევებში ხეხდებოთ? არა, მე მოილო სხუელის ვარჯიში, მისი ნაკეთების ნონასნორობაში მოცეცნა მსურს!

18. იქნებ იმიტომ დაძინით, რომ არ დამჭირდება ვუფთხის ძებნა და არც სიჭარბავეტი საჯაროდ გამოხილვა მამონეეს, რომ შეიდი ლოგის მოცულობის რამბილყე-

ყოფა, როგორც ამ ბოქს პეოფნის ეს შენობა ოფლის საღ. ერლად? რომ ნამბრობით ქურქვემ ვუარაქუმბე, ხოლო როცა ძალზე ცეცხლებსა — ჩრდილქვემ?

19. ამ იქნებ იმაზე იცინით, რომ მე უზომოდ დიდი მცუელს დაცეცხა მინდ? ნუთუ არ იცით, რომ არცთუ დიდი ხნის წინ, განათიფლას, სწორედ ეს ქარმადე გადაწყარა ცეცვისას? — დაიბ, ვფიცავ ზეესს, — თუკი ქარმი დემ, — მოკვლად გაყოფდი, შემეშინდა, ხომ არ გაგიცედა-მეთქი, ხოლო როცა შენი ახლანდელის მსავესი მისაზრებანი მოვისმინე, მართალია, სახლში დაბრუნებულს ცეცვა არ დამიწყია, ენაიფან არასოფეს მისწავლა, მაგრამ ზელ-ფებს მაინც ვიქნევედი, რადგან ეს ნამდვილად შენიძლია.

20. — ვფიცავ ზეესს, — ნამოერია ფილიბე, — შენ თითქმის მართლაც თანასწორი გაქვს მხრები და ფეხები, ქარმიფე, ასე რომ, თუკი შენ ბაზრის ზედამხედველმა სინამუ აიბრებოდი, შენი ცეცვა ნაწილი აბოლმწევიბოდა ზედა ნაწილისა, როგორც ეს პურის შემთხვევაშია და აღარაქვს დაგაჯარომბება. აქ კი კალასაც ჩაერთო: — სოკრატემ, როცა ცეცვის სწავლას გადასცეცვტ, მხოლოდ მე მიმჩნეე, მე ვიქნები შენი ვუფთო და მქთან ერთად ვისწავლო ცეცვა.

21. — მამ მოდი ერთი, ჩემთვისაც დაუკრას მაც ფლექტაზე დამჭერელმა ქალმა, — თქვა ზემარამ, — მე კი და-ვეყოლო. ამის შემდეგ ის ნამოდდა და ისეთი მიმბოხური გაიარა, როგორც ბაჭი და გოგო რომინინდნენ.

22. უხარველეს ყოვლისა, ფილიბემ, რამეთუ ბოქს მას მორქმურულბული საცეკვაო იღებების გამო ღამბაზე გამოიყურებოდა, სხუელის ვეღლა ნაკეთი, რომლითაც მოძრაობდა, უფრო სსაკცლოდ გამაჩინარა, ვიდრე ისინი ურავ მდგომარეობაში პქონდა. ხოლო გოგონა უკან დახანეკით ცდილობდა რა რგოლის განსახიერებას, ფილიბემ ამის გაკეთება ნინდახრით სცადა. ბოლოს კი, ენაიფან ბიქს იმის გამო აქუნდნენ, რომ ცეცვისას ის სხუელის ვეღლა ნაკეთს ავარჯიშებდა, ზემარამ ფლექტაზე დამჭერელ ქალს რიტმის აქწარება სთხოვა და სხუელის ვეღლა ნაკეთი აამოძრავა: ფეხები, ხელეები, თავი.

23. ხოლო როცა დაიღალა, ნამონოლისას თქვა: — შეგობრებო, აი, მტკიცებულება იმისა, რომ ჩემი ცეცვა მვეტინარად ავარჯიშებს სხუელს. მე, კი, ჩემი მხარე, მონყურდა, მერიტიფეე, მობრდილ ფოალამი დაძმისი კალასმა ფაზრან: — ვფიცავ ზეესს, — ჩვენც ასევე მოგწეწურდა, მენზე მოყინარან.

24. სოკრატე კი მათ ასე გამოემხურა: — რაც შეეხება მასს, მეგობრობო, მეც საცეკვაო გეთანხმებით, ენაიფან ლერინ რწნავს სულს და ტკივილს მანდრეგორასავით ამინებს, მაგრამ ღვინო ამასთანავე ალექობის მინარელებს, ვითარცა თუკი — ცეცხლს.

25. ზემარამ, ჩემი აზრით, ადამიანების სხუელებს იფეე ემართებათ სმისას, რაც მეცენარებს მინაზე, როცა ღმერთი მათ ზედმეტად გააჯერებს ნეობით, ისინი გამართლად ვეღარ დგანან და ვეღარც ნაიკი უფლით მათ. ხოლო როცა ისინი იმდენს სეაფენ, რამდენიც საჭიროა, სწორად იზრებებიან, ვეჯიან კიდეც და ნაყოფსაც იძლევიან.

26. ასევე გვემართება ჩვენც. თუკი ერთბაშად დამლევი ბეგის, სხუელი და ვინება უმაღლე მენევეტს მუშა-

ობას არათუ ღამბარავს, სწორედქვასაც ვეღარ შევძლებთ, ზოლო თუკი ეს ახალგაზრდა მერიტოფენი ცოტა-ცოტას დაგვიხარბებდნენ ზომის შიშებში, მაშინ შეიძლება გორკვათებრად ვთქვათ, რომ ღეროც კი ვერ მოგვერევა, არამედ უტყუარ განწყობაზე დაგვაყენებდა.

27. ამას ვეგმა დავთანხმებ, ფლიპტე კი დასძინა, რომ მერიტოფენებს კარგი მშვენიერებისთვის უნდა მივებათო, რათა სასმისის მალ-მალე ჩამოეტარებინათ ნრუზე. ისინიც ასე მოიქცნენ.

III თავი

1. ამის შემდეგ ზოქმა ღრია ფლიტისებურად მომარტოდა და ცეცხლ-სიმღერას შეუდგა. ვეღლა მას აქვდა, ქარმი-ფრეს კი თქვა: — მეგობრებო, რაც სოკრატემ ღეროზე გრძინა, მგონი, ფრუე ხდება ახლაც: ახალგაზრდათა სილამაზისა და ხაყრავის ბედრათა ნახავი დარდას კი აძინებს, მაგრამ სიყვარულის ტრუოლასა გვეგებს საეულში.

2. ახლა ისევ სოკრატე ჭაბუნა ბაასში: — მეგობრებო, — თქვა მან, — ისინი, როგორც ცხადი გახდა, გვანიჭებენ სიამოვნებას, თუმცა მე შეგრა იმისა, რომ წუენ ბევრად აღევამტებინათ მათ, ამიტომ ვანა სირცხულით არ იქნება, თუკი არ შევიცადებოთ აქ შეერბილებმა ერთორის ბაასით: რაღაც სარგებელი და სიხარული მივანიჭოთ? ბევრმა ამინებუ მერინმა: — მამ მგონიათ, როგორ ნაყვანით სავარბო, რათა უკეთ მაკულწოთ ნიზანს.

3. — ასეთ შემთხვევაში, — თქვა სოკრატემ, — სიამოვნებით მივღებდი კალიასას დანამტანის სწორედ მინ აღვამტებდი, რომ თუკი მათთან ვისადილებოდი, თავისი გასწავლულობას ნიშნებს წარმოვივდიგებდი. — გარყენებთ კიდევ, — მოუტო კალიასამ, თუკი ყველა თქვენგანსი საჯაროდ წარმოადგენს, რაც რამ იცის კარკი — არაერთმა წინააღმდეგე, — თქვა სოკრატემ, — არც უარს ამბობს ვინმე, გვითხრას რა ცოდნას მიიწმენეს ღირებულად.

4. — თუკი ასეა, — თქვა კალიასამ, — გეტყვი, რა-თაც ვამყობ. ჩემი ხართი, შენიძლია დამანიწებე უკეთესებად ვაქციო. მაშინ ანტისთენემ ჰკითხა: — ორიდან რომელს ანახლო, ხელობას რასმე, თუ სათნობას? — სათნობას, თუკი სასაზრთლიანობას სათნობას. — ვფრუე შეესს, ეს უფაჟოდ ასეა, — თქვა ანტისთენემ. სიმამაცე და სიმბრებუ ზოგჯერ წიანის მომტანია ნიგობრებასა და თანამოქალაქებისათვის, სასაზრთლიანობას კი არაფერი აქვს საყრდით უსამართლობასთან.

5. — მამ ასე, როგორც კი ყოველი თქვენგანი იტყვის, თუ რა აქვს მას სარგებლის მომტანი, მაშინ, ჩემი მხრივ, მეც არ ფრუე უარს დავასახებლო ეს ხელობა, რომლის მუშეობითაც ამას ფრუე. ნიკრატემ, მოდი ახლა შენ თქვი, — განაგრძობდა კალიასი, — ვეღლაზე მეტად რისი ცოდნით მოგატყვს თავი? მან მოუტო: — მამარზე ზრუნედა რა იმანე, რომ ვარკი ცოცხადგარჩაყავი, მაიძლებოდა მომეროსის ვეღლა ქმნილება შექმნახოდა, ასე რომ, ახლა შე შემიძლია მთელი „ლიადა“ და „ლიონია“ ზეპირად წარმოვიტყო.

6. — ნუთუ დავაყენებ, — მიმართა მას ანტისთენემ, რომ ეს პოემები რაფსოდებმაც იციან ზემორად? — მაგას

რა დამაიუნებს, — უპასუხა მან, — როცა მათ მე თათქმას ვოველდუე ვესმენ? — აღამაზთა მოგვამი რაფსოდებზე უბრავესი თუ იგი ვინმე? — არა, ვეცადე ზესსს, მგონი, არ ვარკი — მოუტო ნიკრატემ. — ცხადია, — თქვა სოკრატემ, — ისინი დეფარულ აზრს ვერ სწავებიან. შენ კო, ნიკრატე, დდე თანხა მიეცი სტესისმბრატეს, ანაქსიმანდელსა და ბერუაც სესსს, რათა ღირებული არაფერი გამოეჩვენოდა.

7. — ამა შენ, კრიტობულე, რითი მოგატყვს თავი, — განაგრძობდა სოკრატე, — სილამაზით, — იყო პასუხი. — განახ შევიძლია თქვა, — მიმართა მას კვლავ სოკრატემ, — რომ მენი სილამაზით ჩვენ უკეთეს ადამიანებად გვატყვე? — თუ ვერა, მაშინ გამოიხი, რომ გამოუხანადვარო ვყოფილარ.

8. — შენ, ანტისთენე, შენ რითილა ამყობ? — ჰკითხა მან ანტისთენეს. — სიმადრით, — უპასუხა მან. მაშინ პერმოვინემ ჰკითხა ანტისთენეს, ბევრი ფული ჰქონდა თუ არა მას. ფილსოფოსმა მიფიქვა, რომ იბოილე არ გააჩნდა. — იქნებ მამოვლიე გატყვს შევინდო? — კარგი, ეღოფა ჩემენ ატლოლეკს სულემ ამოგანგვლა.

9. — მასაც უნდა მოუფსმინოთ, ქარმიდე, — მიმართა სოკრატემ, — შენ რითილა ამყობ? — მე, პარიტო, სილამაზით მომამტებ სილამაზით, — იყო პასუხი. — ვეღლავე ზესსს, — თქვა სოკრატემ, — ეგ ფრიად სასიამოვნო რამია, ეველახე ნაკლებ შესაშური. მის გამო არ იბრუიან, ის დეუტელადაც კი დავიღლია, ზრუნვას მოკლებულია, უფრო და უფრო იმატებენ ძალებს.

10. — სოკრატე, ამა შენ რითიდა მოგატყვს თავი? — ჰკითხა კალიასამ. ის მრავალმნიშვნელოვანად შეუყვინდა და მოუტო: — შევაცოხობთ. მას შემდეგ, რაც მას ეველამ სიცილე დააყავი, სოკრატემ ზმარათა მათ: — თქვენ კი იცინით, მაგრამ მე ვიცი, რა დდე ქონებას შევიტყვბდი, თუკი ჩემს ხელობას ვასაქანს მივცემდი.

11. — შენ ფილაჟე — ახლა ლიკონი მოუტრუნდა ფლიპეს: — ცხადია, ამყობ შენი ხუმარობით. — დიას და ფრიად სამართლიანადაც, — უპასუხა მან, — ედგრე მათობით კალიადე, რომელიც თავს იმით იზონებს, რომ შეუძლია ბევრი ჩამოსხას ცრემლმდინარედ.

12. — ლიკონ, იქნებ შენც გვითხრო, რითი მოგატყვს თავი? — ჰკითხა ანტისთენემ. ლიკონმა უპასუხა: — განახ ეველამ არ იციო? ჩემი ვეგით, მას კი — კვლავ იციოთა ეველამ — აღბათ თავისი გამარჯვებით. ატლოლეკ ნამოთილია და თქვა: — სულაც არა, ვეიცადე ზესსს!

13. შემდეგ ამისა ეველამ, გახარებულმა იმით, რომ მისი ხმა გაიგონეს, მზერა მიაშტრია მას. ეღლავა ჰკითხა: — მამ რითი, ატლოლეკ? მან მოუტო: — მამანგებით და მადეგების მას. ეს რომ კალიასამ დიანახა, თქვა: — ლიკონ, ბერუე მამინ, ეველახე მდღარე რომ ხარ ადამიანთა შორის? — დიას, ფატტე წამსწარით, აღბათ, მართლაც ეველახე მდღარე ვარ!

14. — უერმოვინე, შენ რითილა ბრწენინე? — ჰკითხა მას ნიკრატემ. — მეგობრათა სათნობებით და სილამაზით, — თქვა მან, — და იმით, რომ ისინი ზრუნავენ ჩემზე. აქ კი ეველამ მას შეუხედა და ბევრმა ჰკითხა კიდევ, დაასახლებდა თუ არა მათ. მან კი მოუტო, რომ ნინააღმდეგი არ იყო.

IV მკვირი

1. ყოველივე ამის შემდეგ სოციალიზმს თქვა: ისღა დავ-ვრჩენია, აღნიშნულ საგანთა დიდი ღირებულება წარმოვანიშნო. — უპირველეს ყოვლისა, მე მომიხმინეთ — ბრძანა კალმისა — იმ დროს, როცა თქვენ კამათობ იმის შესახებ, თუ რა არის სამართლიანობა, მე ადამიანებს ვებ-მარები სამართლიანი გახდნენ. — კი, მაგრამ, როგორ, ჩემო კარგო? — ჰკითხა სოკრატემ. — ვფიცავ ზევსს, ფულს ვაძლევ ხოლმე.

2. აქ კი წამოგება ანტისთენე და მუტი სიცხადისათვის ჰკითხა მას: — კელას, მენ როგორ გგონია, სამართლიანობა რამდენად ადამიანებს სულში თუ ატეხავს? — სულში, — მიუგო მან. — და მენ, მას შემდეგ, რაც ვერცხლს საფულს ჩაუჭრაბა, მათ სამართლიანობისკენ მიმართავ? — ნამდვილად! — როგორ? — ადამიანებს, იციან რა, რომ აქვთ შესაძლებლობა საჭიროებისამებრ შეიძინონ ის, რაც სურთ, ალარე ბირობა მოქმედება უნდათ და აღარც თავის ხელთათმის ჩაგდება.

3. — გაძლევენ კი რამეს იქიდან, რასაც იღებენ? — ჰკითხა ანტისთენემ. — უფოცავ ზევსს, ნამდვილად არა, — მიუგო მან. — როგორ, ფულის მიგერად მადლობას გიხდები? — ვფიცავ ზევსს, არც მავას აკეთებენ, ზოგნი უფრო მტრულადაც კი მიკითხავენ, ვიდრე ფულის მიღებაზე. — გასაოცარია, — თქვა ანტისთენემ და თან კარგად დააკვირდა მას. მენ შეგიძლია ისინი სამართლიანობით განაწყო ყველას მიმართ, გარდა მუხის თავისა?

4. — კი, მაგრამ, ამაში რა არის გასაოცარი? — გაიკვირა კელასმა. განა ცოტა ხერო და მშრებელი გინახავს, რომელიც სხვათათვის სახლებს აშენებენ, თავისათვის კი ვერ ახერხებენ და ნაჭირაგებში ცხოვრობენ? — სოფისტო, ჩანს, დამარცხებ, უნდა აღტანო.

5. — ვფიცავ ზევსს, — ჩაერთო საუბარში სოკრატე, — ის უნდა შეურიგდეს ამას. როგორც ამბობენ, ნათლ-ნიღველიველ უნიანსანარტყველებს ხოლმე მომავალს სხვათ, თითონ კი ვერ ხედებიან. ასე დაბნეულა მამის მათი ბაბა.

6. ამის შემდეგ ნიკრატემ თქვა: — მეც მომიხმინეთ, გიბრძანა რითი გახდებით ჩემთან თანამოთ უკეთესნი. თქვენ, რა თქმა უნდა, იცით, რომ ბრძენი პომეროსი თავის ქმნილებებში ყველა ადამიანურ საქმეზე საუბრობს, ასე რომ, თქვენგან ვისაც სურს, რომ გახდეს დახელოვებული მენ, სახალხო წინამძღოლი, ვერის მეთაური, ან კიდევ აქტივისტი, ათაქსის, ნესტორისა და ოდიპისის მსგავსი, მე უნდა მომავოს ჰპატიო, მე ხმს ეს ყოველივე ვიცი. — როგორ, მეუბნება შეგინძლია, რადგან იცი, რომ პომეროსმა ავამეზონნი შუაყო ზოთარცა კარგი მუფე და სწორეუპირანი შუბონანი? — ჰკითხა ანტისთენემ. — დეა, ვფიცავ ზევსს! — უპასუხა ნიკრატემ. — მე, ჩემი შერიც, ისიც კი ვიცი, რომ ეტლს როცა მართავ, მოძიან ახლოს უნდა მოუხეიო. თვითონ მაგრად იფექ ლამაზ ეტლზე, მერცხენზე სულ ოდნავ გადებარე, ცხენი რომ გაყავს მარჯვენა ხელით, მთარახი დასცემ და სადაც მიუჭო სულაც.

7. გარდა ამისა, მე ვიცი ისიც, და თქვენ შესაძლებლობა გაქვთ ახლავე დარწმუნებოთ ამაში, რომ პომეროსი

ბრძენებს სადღაც: „ხახვი კარგი მისაყოლებელია სმისს“, და თუ ვინმე მოტანს ხახვს, თქვენ ახლავე ნახათ სარგებელს — საიმოვნებით დადებო.

8. ახლა ქარმილემ გამოთქვა აზრს — მეგობრებო, ნიკრატეს სურს, რომ მას ხახვის ბუნი ადლოდას, რათა სახლში დაბრუნებისას ცოლმა ირწმუნოს, რომ მისი კოქონის სურვილი აზრად არავის მოველიდა. — ეს ასეა, ვფიცავ ზევსს, — თქვა სოკრატემ, მაგრამ სხვაგვარი პატივის მოხვედრის საფორზე გველის — დაცინვის. ხახვი, რა თქმა უნდა, ნამდვილად მისაყოლებელია, ვინაიდან ის არა მარტო საჭმელს, სასმელსაც გემოს მშაბტებს. ასე რომ, თუკი ჩვენ მას სადლის შემდეგაც მიერთმვეთ, ვინც რა უნდა თქვას, ჩვენ კელასთან არა სხვათა, საკუთარი თავის მოსაფრებლად მოველით.

9. — სოკრატე, არ ვგვიბს, — მიუგო ქარმილემ. — ის, ვინც ბრძობას ეძრება, მისთვის მიწროება ხახვის ჭამა, ისევე როგორც, ზოგნი ნორმეტამ მამლებს უფებენ საძიებელიაო. ჩვენ კი უფრო მეტად იმაზე ვფიქრობთ, ვინმეს როგორ ვაკოვად, მას არა როგორ ეიბრობოთ. დაახლოებით ასე და ამგვარად დახრულდა ეს კითხვა-პასუხიც.

10. კირატობლემ კი თქვა: — კეთილი, მეც ვიტყვი, რა უდევს საფულად სილამაზო ჩემს თავმოწონებებს. — თქვი. — დასთანმდენე ისინი. — მე თუ ლამაზ არა ვარ, მაშინ, ჩემი აზრით, სამართლიანი იქნებოდა თქვენი სამართალიმ მცდე სტუდისა გემო. რამეთუ არავის გააძულებდათ დაგვეცავათ, არა და მუდამ ფიცებენ ირწმუნებოდი, რომ ლამაზ ვარ. არ კი, ცხადია, გუნებობდი და კეთლმოხილებდაც მიგრჩენდი.

11. მაგრამ თუკი ნამდვილად ლამაზ ვარ და თქვენ ჩემს წინაშე იმსებენ განიცელო, რასაც მე იმ ადამიანის ხილვისას, ვისაც მე ლამაზად მივიჩნევ, მაშინ, ყველა ღმერთის გფიცებთ, სილამაზეს სამეფო ხელისუფლებამაც არ გავცელოდი.

12. ახლა მე უფრო დიდი ნეტარებით ვუყურებ კლინასს, ვიდრე ყველა სხვა ამსოფლოურ სილამაზეთ. სიმრწავეს ავირჩევი სოველიც მისართ, გარდა ერთის, კლინასისა. მუხლს ღამე და მძულს სიმპარცი, ვინაიდან მის ვერ ვხედავ, ხოლო დღისა და შუის მადლიერი ვარ დიდად, მის მჭარტებელი.

13. ჩვენ, ლამაზებს თავი იმითაც შეგვიძლია მივიწინოთ კიდევ, რომ ძლიერ ადამიანს ქონების შესაძენად მუშაობა სჭირდება, მამაცს ხიფათი ელის. სწავლეთ. — ბაბა, ღამაზს კი შეუძლია უმრომლადაც ყველაფერს მადნოს.

14. ამიტომ, მართალია, მე ვიცი, რომ ფული კარგი რამაა, მაგრამ რაც მათეს, საიმოვნებით მიცემები კლინასს, ვიდრე ვინმესგან მივიღებდი რაგნს. თავისუფლებას ნეტარებით გავცელოდი მონობაზე, თუკი კლინასის მორჩილებაში ვიქნებოდი, მისთვის შრომა უფრო გამიოღებოდა, ვიდრე დასვენება, უსაფრთხოებას მისი გულსთვის საფრთხეს ვარჩევდა.

15. ამრიგად, თუ მენ, კელას, თავი დიდად მოგექმნით, რომ შეგიძლია ადამიანები უფრო სამართლიანნი გახადო, მე კიდევ მწრზე მეტი ის შემოძლია, რომ ყველა სათანოებისავე მიღმართო. ჩვენ, ჩვენი სილამაზის წყა-

ლობით, რადიკალური შთავაზვნებით ხოლმე შევეჩვიებოდა. ჩვენი გამოცდილებით ისინი უფრო გულუბნები ხდებიან, უფრო პრობისმორეაგირები და უფრო მეტად სახელის მამბებელნი განსაზღვრულნი და ამასთანავე უფრო მოკრძალებული და თავმჯავებულნი, იმისაც კი ვერაფერზე, რაც ყველაზე უფრო სჭირდებათ ხოლმე.

16. უკუნურნი არიან ისინიც, ვინც სარდლებად ლამაზებს არ ირჩევენ. აი, თუნდაც მე კლინიკის მეთაურობით თუნდაც ცეცხლში გავივლიდი და ცოცხალი, თქვენც ამასვე გადავიტეხდი ჩემთან ერთად. ასე რომ, ნუღარ დაეჭვდები, სოკრატე. იმაში, რომ ჩემი სიღამაზე საზოგადოებას რაღაც სარგებელს მოუტანს.

17. ცხადია, არც რომს უნდა ჩავვიძიოთ, რომ სიღამაზე ნარმავალია ლამაზი შეიძლება იყოს როგორც ბავშვი, ასევე ჭაბუკი, მამაკაცი და მხცოვანიც, აი, მტკიცებულებაც: ათენის პატრიარქმადა ზეთისხილის ტოტების დამტარებლებად ლამაზ მოხუცებს ირჩევენ ხოლმე დასტურად იმისა, რომ სიღამაზე ყველა ახაკის თანმგებია.

18. და თუკი საბოლოო, ლამაზთაგან მათივე თანხმობით მიიღო იმ, რაც გინდა, ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ამ ბიჭს და ამ გოგოს მე, მედუმარე, უფრო მალე დაჯარმუნებდა ჩემთვის ეკლესიათ, ვიდრე მის, სოკრატე, თუმცა ბევრს უბნობ, და თანაც ჭკვიანურს.

19. — ეს რა ამბავია? — იკითხა სოკრატემ, — ისე მოგაქვს თავი, თითქოს მართლაც ჩემზე ლამაზი იყო. — დი-აი, ვიცივე შენც, ასე რომ ამ იყოს, სატყველო დამპირების ყველა სიღრმე თანხარდამცემი ვაქნებოდი. სოკრატე კი მართლაც მტკავდა მათ.

20. — მამ ასე, — თქვა სოკრატემ, — დიამხასოვრე, რომ შე ბაბი სიღამაზის შესაბამე განჩინებას მოითხოვს, მის შემდეგ, რაც წარმოსთქმული სიტყვების წირეს შემოინერს. დაე, განგვახჯოს არა ალექსანდრემ, პრიამოსის ძემ, არამედ აი ამათ, რომელნიც, როგორც შენ გჯონია, სააღურსოდ ისწრაფვიან.

21. — ნუთუ კლინიკას არ მიანდობ მაგ საქმეს, სოკრატე? — არ შენვეტე მუდმივად კლინიკის ხსენებას? — თავის მხრივ გავასახლა სოკრატეც. — მის სახელს თუ არ ვახსენებ, რა გჯონია, ნაკლებს მეამხასოვრება? განა არ იცი, რომ მისი სახე სულში ისე ნათლად მაცქვს ადრეტული, რომ ფრმონიერი, ამ მოქანდაკე რომ ვყოფილიყავი, ამ ანაბეჭდის მიხედვით ნაკლებს მსგავს სახეს როდი შევექმნიდი, ისეთს, თითქოს ნამდვილად მისთვის შეფურეხიზის.

უცნობი მატყარი

„ნადიმი“

22. ახლა სოკრატემ ჩამართვა მის სიტყვა: — თუ ეს მართლაც ასეა და აღბეჭდილი გაქვს მისი სახე, მამ ამასოდ რად მთხოვო ხოლმე და იქ მიგყავარ, სადაც კი მას დაინახავ? — იმტომ, რომ მისი ანასახი სიხარულს კი ვერ მგვირს, სევედს მიამბერებს მხოლოდ.

23. საუბარში ჩაერთო პერმოცენცე: — სოკრატე, მე ვფიქრობ, ეს შენს საქციელს არ შეგავს, რომ დაგეგმა კრიტიკულულს სიყვარულისაგან ცნობა მიხვდი. — ჩანს, ფიქრობ, ის ამ მდგომარეობაში მას შემდეგ მოვიდა, რაც ჩემთან მეგობრობს? — მამ როდის! — ვერა ბუფად მისი ტონორი ეს-ესაა ყურებს გაუნორიდა, მაშინ, როცა თმა კლინიკის ახლა უკვე უკანა მხარეს გადასდის? (ე.ი. კრიტიკულულ ახალგაზრდა კლინიკისზე). ცეცხლი მას ჯერ კიდევ მაშინ მოუცვხნო, როცა მასთან ერთად სკოლაში დადიოდა.

24. მამამისმა — მიხვდა რა ამას — მე ჩამაბარა ის, ვინაიდან იმედოვნებდა, რომ ვუშვდივდი რამეს. რა თქმა უნდა, ახლა ის ბევრად უკეთაა. უნდა გრატობულე გორგანას მაცეკრულივით გამოიყურებოდა, გაქვავებული შვირით უშურდა და ქვედაცეცხლი ბიჯითაც არ შორდებოდა მას. აი ახლა კი შევინიშნე, თვალთ დაახამამამ!

25. მეგობრებო, დღერობებს გეფიცებით, ჩვენში დარჩეს და მჯონი, აკოცა კიდევ კლინიკას. კოცნა კი, მოგვსენებოთ, სიყვარულის ყველაზე ააღებადი საშუალებებია და ტკბილ იმედებს აღძრავს.

26. იქნებ იმატობაც, რომ ბავშვებით შეხება ქვებდა თავან ერთადერთია, რომელიც თანამოსაბრედა სულის-მეორე სიყვარულისა და საამტოთა ფრიადა. აი, რატომაც დამტკიცებ, რომ ლამაზებით კოცნას უნდა მოერიდოს ის, ვინაც თავმჯავება ძალუძს.

27. ქარმდემ კი თქვა: — სოკრატე, მამ რატომია, რომ შენ ლამაზთაგან განგედრე ჩვენი, თითოთნ კი, ვფიცივდ აპოლონს, თავადვე ვიხილე, თავი როგორ მიადრეკე კრიტიკულულს თავს, მართო — მხარს მისას, მიშველს, როცა საკოლის მისხალებულეთთან ერთსა და იმავე წიგნი რაღაცას ეძებდი.

28. — თა! — თქვა სოკრატემ, აი, თურმე ხუთჯ მეტე დღის განმავლობაში რატომ მტკიოდა მხარი, ამ გული რატომ მწივლტდა მხეცნაბუნებით. ახლა კი კრიტიკულე, — მიმართა მას სოკრატემ, — საჯაროდ, აშენი მომწის წინაშე გაცხადებ, მანამ იერ შემეხებო, სანამ ნიკაი თაივით არ მეგმოსება თითი. აი, ასე იყო ერთამანეთში არეული მაშინ მათი ბუმბობა და დინჯე ბაბი.

29. — ახლა შენი რიცია, ჭარმიდე, — მიმართ მას კალო-
ასმა, — განაგრძე საუბარი, თუკი, მანკე რა უფლება საფუძ-
ვლად შენს ქსოვიდ თავიმომწონების სიღარიბით? — ვუ-
ლა ურახმად აღიარებს, რომ სჯობს არ გვემინოვებს, ვიდრე
გვემინოვებს, თავისუფალი იყო, ვიდრე მონა, ვინმეს იმ-
სახურებდა, ვიდრე ემსახურებოდა, სამშობლო გენდობო-
ბებს, ვიდრე არ გენდობოვდა.

30. ასე და ამგვარად, როცა მე ქალაქში მიდებოდა
ვეზოვრობდი, უპირველეს ყოვლისა, იმის მეშინოდა,
რომ ვინმე ჩემს სახლს საძირკველს გამოუთხრიდა,
ფულს მომპარავდა და თავად მეც რამიმ ცუდს შემამ-
თხებდა. ამას გარდა, დამსმენელი მოთაფელიც მანკედა.
ვიცოდი რა, რომ მათ მეტი ზიანის მოტანა შეეძლოთ ჩემ-
თვის, ვიდრე მე მათთვის, თანაც ქალაქი სოციალისტის რა-
ლად გადასახადებს შემწარერა ხელში, გასაქცევი კ არ-
სად იყო.

31. ახლა კი, როცა უცხოეთში მინება დავკარგე და
ვერც აუბარი მიმუდებინა ვინმე მოსავლად, სახლიდან
კი ყველაფერი გახიზნებულა, ჩემს გემოზე მძინავს,
გამწირობთვლად, ქალაქი მენდობა, საფრთხესაც აღარა-
ვისგან ვეღო. ახლა უკვე მე თვითონ ვარ სხვადასთვის საფ-
რთხე. როგორც თავისუფალ ადამიანს, შემიძლია, აქაც
ვიცხოვრო და უცხოეთშიც, ახლა უკვე მე ნაშობადგებია
ხელში მიდებოდი ფეხზე და ვხასიათ მიმოიბრუნე.

32. ახლა მეფეს ვგვარ, მაშინ კი ნამედილად მონა ვი-
ყავი. მაშინ მე უზუდიდი გადასახადს ხაღვს, ახლა კი ქა-
ლაქი მიხდის გადასახადს და მარჩენს კიდევ. როცა მდ-
დარი ვიყავი, სოკრატესთან შეგობრობისთვის შეიცხა-
დენი, ახლა კი გავღარიბიდი, რა, ჩემი დარდი აღარავის
აქვს. გარდა ამისა, როცა ბევრი მქონდა, უმუდარ რილავს
ეკარგავდი: ზოგს ქალაქის წყალობით, ზოგსაც ბედისა.
ახლა კი აღარაფერს ეკარგავ, რადგან არაფერი გამაჩნია,
იმედით იმისა კი, რამე რომ მევიცხოვრო, მაქვს.

33. — მაშასადამე, — მიმართა მას კალოასმა, — იმის-
თვისაც კი ლოცულობ, აღარაფრად რომ არ გამედიდებ-
და როცა ვარგ სიხმარს ნახულობ, უზედურების აზრიდე-
ბელ ღმერთებს სწორად მსხვერპლს? — არა, არა, მაგას
არა ვებ, პირიქით ხიფათისმოყვარე ვხედავ და თუკი რა-
იმეს მოგინა მეთედება, ვუძღებ განსაჯედებს.

34. — ამა ახლა შენ გვიოხბარი, ანტიბთენე, ასეთი მცი-
რის მქონებული, როგორ ამავსო სიდიდითრ? — აკობის
მას სოკრატემ. — მეგობრებო, მე ვთქვი, რომ სიმედიდრე
და ხილარბე ადამიანებს არა სახლებში, არამედ სულებში
აქვთ.

35. ბევრი მიდებარე ეკროს პირი მინაბავს, დედი ტონე-
ბის პატრონი, რომელთაც თავი ისეთ ღარიბებად მაჩნის-
თა, რომ სოფელგვარ საქმეს ქვიდებენ ხელს, ყოველგვარ
რისკზე მოვიდნენ. ოღონდაც მეტი მოხიბველა, ისეთი ძმების
შეახებავს ვიცი, რომელთაც ქონება თანაბრად მიიღეს,
ამთხვან ერთს შეფინდს და გასავალზე მეტი რჩება, მეო-
რეს კი გველოფერი აკლავს.

36. ისეთ ტრანებზეც მამენია, რომელიც ფულს და-
ხარვეზობენ, უსოფრებზე მეტ სამინებლებს სჩადიან.
დაუშვაყოფილებლობის გამო ზოგნი ფულს ახარავენ,
ზოგნი კვლავბს ახგრევენ, ზოგნი ადამიანებს იტაცებენ.
არაინ ისეთი ტრანებნიც, მთელ ოჯახებს რომ ანადგურე-

ბენ, უმრავლესობას ხოცავენ და ხშირად ფულსა გამო-
მიულ ქალაქსაც დაიმორბენ ხოლმე.

37. ამიტომ ისინი, ამ უმძიმესს სენის გამო, ჩემი მხრე-
მართლად ძალიან მებრატლებიან. ჩემი აზრით, მათ იმდა-
ვარცე რამ ანუხებთ, როგორც ბევრსამქონებელი, ბე-
რისმჭამელი, მაგრამ მუდამივად დაუშვაყოფილებელი მე-
კი იმდენი რამ მაქვს, ძლივძლივით ვაყოლობ ხოლმე.
ანარავი, მე ის უპირატესობა მაქვს, რომ დანაყრებლს
აძრავს მინი, დარწმუნებულს აღარ მწერია, ვიცვამ იგი,
რომ გარეთ ისეთ მდიდარზე მეტად არ ეთოშებოდეს, რო-
გორიც კალიოსა.

38. ხელი როცა სახლში ვარ, უთბილეს ქიტიონად მეტ-
ვენება კედლებს, უთბილეს მოსახსამად — ქორა, ქვემაგ-
ბის ისე მივარავს, რომ სათოვ საქმეა ჩემი გაღვიძება, ზო-
ლი როცა ჩემი სველი სიყვარულით დაქმნაყოფილებს
მიხთვის, იმსხვეც ყაბუღსა ვარ, რაც არის. ქალები, რა-
მელთაც მე მივმართავ ხოლმე, სიხარულით მხვეფებია,
ვინაიდან სხვის არავის სურს მათთან ყოფნა.

39. ეს ყოველივე კი მე იმდენად სააშურად მეტყერება,
რომ თითოფულას აღსურებების შემდეგ მეტ ნებარებას
აღარ ვისურვებდი, პირიქით, ზოგა მათგანი, მგონი, უფ-
რო საამბო, ვიდრე სახარგებლო.

40. ჩემს სიმედიდრეს უმაღლესს სიციეთად მივარწედი
იმას, თუკი რაც ახლა მაქვს, იმასაც ნამართლედგენს. რო-
გორც მე ვხედავ, ვერაზარო ცუდი რამ ვერ შექმნდა
იმას, რომ საკმაო სარჩო ვერ მივყო.

41. და მართლად, როცა მსურს სიამონება მივიღო ბა-
ზარში რაღი ვედიულობ ფუფუნულობას, ვინაიდან ძე-
რია, არამედ ლული მოვიძიებს ხოლმე. ვაცლებობი სააშ-
რია, როცა იღებ იმას, რასაც მოთმინებით ვლევი, ვიდრე
როცა ძვირადღირებულ საკვებს იყენებ ჩვეულებრივ, რო-
გორც ახლა მე, როცა თასსურო ღებნის ნომლის გამო კი
არ ვსვამ, არამედ იმბოტო, რომ გადავაწყნად.

42. უწყვეტია, ბევრად სინდისბერი არაინ ისინი, ვე-
სიაც დაფხასიანი რამდენი უფარი და არა ძვირადღირებუ-
ლის მიხვერპნა, რამდენადღაც ყოვლის კაცის ის, რაც აქვს
იმდენად ნაკლებად ეტანება სხვისას.

43. ყურადღებობა ისიც, რომ ასეთი ქონება სოფრე
იღავებებს ადამიანს. მაგალითად, სოკრატე, რომლისგა-
ნაც მე ეს მოვიცი, უანგარიზოდ და აურნაყად სწორედ იმ-
დებს მიძლედა, რამდენის თანაღლებაც შეეძლო. ახლა
კი უარს არც მე ვუთხრობ ვინმეს. ჩემი სულის სიმედიდრე
ველა მეგობარს უტყერებდ ხოლმე და უზრუნველად ვუ-
ყოფ.

44. ამას გარდა, თქვენ იმისაც ხედავთ, რომ ფულზე
უამსის, მოცალეობა, მუდამ თან მახლავს. აქედან გამომ-
დინარე, ვუყურებ იმას, რაც საფრებელია, ვუსმენ იმას,
რისი მოსმენაც ღირს და რაც ჩემთვის ყველაზე ძვირფე-
სია, მოცალეუდმედიდრე მარადილუ სოკრატესთან ვარ. ისე
არც ის მოშვავს აღტაცებამი ოქროს ზოდების დამთვლ-
ლებს და ვინც მონონოს, დროს სწორედ მათთან ატარებს.

45. ასე უზნობად ანტისთენე კალიასსა ღობრა მას
— ფიცავ ვერას, მშროს შენი სიმდიდრე, ვინაიდან ქალ-
ქი გადასახადებს არ ვაკისრებს, არც მონასავით გვეცხვ
და არც იმათ მოსდით გული, ვისაც სესხს ვერ უბრუნებ
— ფიცავ ზევსს, — შეუბრუნა კალიასს სიტყვა ნიყნა

ტვი: — წუ გზურს, ვინაიდან აქედან წასვლისას მისკან აართვის ნიშნა? უნდა ვისესხო, რაშეთუ ასე მასწავლა ანგარიში მომერონა:

ცეცხლშეულებე შვიდ სამეფებს, ათ ოქროს ტალანტს ოც კარდალასაც მოვლავარს, თორმეტ მარდ მერინს.

და მეც განუწყვეტლო ის მთვინს, რაც შეიძლება მეტად გავზარდო ჩემი უონება როგორც ზომით, ასევე წონით. ალბათ, ამიტომია, რომ ბევრი ძალაბან ძუნდად მიმანინეეს. აქ კი, ცხადია, ყველას გაეცინა, რადგან ჩათვალეს, რომ ნიკერატე მართლას ამბობდა.

46. ამის შემდეგ ვილაციამ თქვა: — აბა, ახლა შენი რიგია, პერმოცენე, თქვა, ვინ არიან შენი მეგობრები, დაახაბუთე, რომ დიდ-დენი არიან და ზრუნავენ შენზე. მხოლოდ მათმე გაცხადდება სამართლიანი რომაა შენი თავმონონება მათით.

47. — ახე და ანგვარად, — დაინყო პერმოცენემ, — ელენები და ბარბაროსებიც აღიარებენ, რომ ელმოცენებმა წყვიანი ყველაფერი ანმყოც და მომავალაც, ეს სრულიად ნათელია. ყოველ შემთხვევაში ყველა ქალაქი და ყველა ხალხი ქადაგათა შემეგობით ეკითხება ელმონობას, რისი გაკეთება უამთ მათ და რისი არა. ჩვენ გვეჯრან იმიც, რომ მათ ძალუთნ როგორც კარგის, ასევე ცუდის უნა და ნათელია ქვატე: ყველა, თქვა, ვინ არის უნდა, იმას ევერდას ელმონობის, მანვე განართდის და სიკეთე უწყალობს.

48. ამირიად, ყოველს მხვევენი და ყოველს მერძლე ელმონობის ისე მეგობრულად არიან ჩემდამი განწყობილნი, რომ საყოველთაო ზრუნვას არასოდეს მივთვლები მათ: არც ღამე, არც დღე, სადაც არ უნდა იგიყოფდეს და რისაც არ უნდა ვაკეთებდე. თავიანთი წინასწარყოცნის შემეგობით, უწყინა რა ყოველ საქმეს ბოლო, ისინი მაცენებად მიგ ზავინან ბოძებ: ხმებს, სიზმრებსა და მომასწავლებელ ფრინველებს და მიმანინებებს, რასი გაკეთება შეიძლება და რისი არა. როცა ამ მათიუთნებს ვითვალისწინებ, არასოდეს ვნანობ, ურჩობასას კი დავესიჯებარ მყის-33

49. — ამამი დაუჯერებელი არავერია, — თქვა სოკრატემ, — მაგრამ მე მანაც ვისურვებდი შემიტყო, როგორ ემსახურები მათ, ესოდენ რომ გემეგობრებიან შენ? — ეცხადე ზეცეს, — მიუგო პერმოცენემ, — ეს ძალზე საფთ მიუდებია ვადიდებ მათ და ამამი არადერს ვიხიბ. მაოივე ნამობებთან მისივე უკან ვაბრუნებ ნილს. სათონად ვებტყველებ და საქმეებში მათი მომეგობება მომობობასა შევინებულად არ ვიტყუები, — ეცხადე ზეცეს, — ბრინა სოკრატემ, — თუკი შენისარა ელმონობის მეგობრებად გყავს, ჩემს, მართლაც უამთ მათ სათონებში. აი, ასეთი დინჯო იყო მათი ბაბაი.

50. როცა ჯერი ფლიბესზე მიდგა, მკითხეს მას, რას ხედავდა მასხარობაში კარგს და რატომ იჩინებდა მათი თაეს. — განა თავმოსაწონებელი არ არის, — უპასუხა მან, — ყველამ იცის რა, რომ ზუზუნა ვარ, როცა საქმე კარვად მისდით, დიდი სიამოვნებით მანეყვეს ხოლმე, ხოლო როცა ცუდად, უკანმოუხედავად ვარბიან, ვინაიდან ემინათ ჩემი დანახვისას თავისდაუნებურად არ გაეციონოთ.

51. — ვფიცავ ზეცეს, — გამოხუმბარა ნიკერატე, — ნამევილად სამართლიანად იწონებ თვის. აი, ჩემთან კი

სულ სხვაგვარადაა საქმე: ჩემს მეგობართაგან ვინც კარვად ცხოვრობს, გამობრის. ხოლო ვინაც ცუდი რამ შეემთხვება, სულ ჩემთან ნათქაობაზე ღაპარაკობს და არ მბორბდება.

52. — ეკითვი, — თქვა ჭარმედემ, — შენ რითი ახაყობ, სოკრატეზელი? — ნამევილად ბოქით, არა? — ვფიცავ ზეცეს, სულაც არა, — მიუგო მან, — პირაქით, მის განმი შეემინე მიშმი ვარ, ვინაიდან ზოგენი მის დალუპავზე ოცენობენ.

53. ეს რომ სოკრატემ მოისონა, ნარმოთქვა: — ო, შეკრავლე, მანც რას ფიქრობენ, ისეთი რა დაუშავა შენმა ბიქმა, რომ მისი მოკვლა განუზრახავთ? — არა მისი მოკვლა კი არ უნდათ, — უპასუხა სოკრატეზელი, — არამედ თავისთან დამოღებზე სურთ დაითანხმონ. — შენ კი, ჩანს, ფიქრობ, რომ ეს თუ მოვდა, ის დაილუპება. სწორედამე რომ, ვფიცავ ზეცეს, — დაეთანხმა ის.

54. — მიშ შენ თითონ არ გძინება მასთან? — უკითხა ევლავ სოკრატემ. — ვფიცავ ზეცეს, — არა, მთელ ღამეებს თითორად ვაძინებ. — ჰერას ვფიცავარ, — გაიკვირა სოკრატემ, — დიდება შენდა, რომ ბუნებისგან ასეთი სხეული გრვებია, რომ მხოლოდ ის არ ღუპავს თანამოძინართ. ასე რომ, სხვა თუ არადფრია, ასეთი სხეულით ნამევილად მეგობლია, იამყო.

55. — არა, ვფიცავ ზეცეს — მაგით არ ვამაყობ, — იყო პასუხი. — მაშ რითი? — ბრუნებთ — ეცხადე ზეცეს — ისინი ნახულობენ ჩემი თოვიუნების წარმოდგენებს და მარტებენ მე. — აი, თურმე რატომ იყო, — თქვა ზუზუნამ, — ამას ნინათ რომ შემეშინება, როგორ ვევერებოდი ელმონობას, სადაც შენ იქნებოდი, იქ გამოლე ზავინათ ბური, ქტევა მს მოსატანიათ.

56. — ეკითხე, — თქვა კალისამა, — აბა შენ რას იტყუა, სოკრატემ, შენ რატომბა მოგატეს თავი იმ უწინმეველი ხელბოთი, რომელიც დაგვიმხიბვლავ? — ჯერ შევთანხმებთ რამა მდგომარობის შუაკაციობის არსი, — უთხრა სოკრატემ, — ჩემს მეკითხებზე მისახულებ დაუყოყნებანო, რაია გავიგოთ, რაზე შევევერდებით, თანახმანი ხართ? — დახს, — მიუგეს მათ. და რადგან ერთხელ თქვეს, შემდგომ ყველა ამ სიტყვით — „დახს“ — აძლევდა პასუხს.

57. — ამირიად, — მიუდგა საუბარს სოკრატე, — კარგი შუაკაცი მინახია, ისე მორიგობს საქმე, რომ კაცს თუ ვიქნას, ვსაეს ის ერთმანეთს ურთავს, უხდა მოსწონებეს ის, ვისაც უკავშირდება, მართალია თუ არა? — დახს, — იყო საყოველთაო პასუხი. — მონონების ერთ-ერთი სასუფლებია ხომ ისა, რომ შეკონტეს მას სახის შესავერდისი ვარცხნილობა და საშისო? — დახს! — დადასტურეს კვლავ.

58. — ისიც ხომ ვიცი, რომ ადამიანს შეუძლია ერთი და იმავე თაველით მეგობრულადაც მეტხელს და უთხროს და მტრულადაც? — დახს! — რომ ერთი და იმავე ხმით შეიძლება ნახად და უხეშად საუბარი. — დახს! — განა ისიც არ ხდება, რომ ზოგი საუბარი მტრობას აღძრავს, ზოგი კი — მეგობრობას? — დახს!

59. — მამხადამე, კარგი შუაკაცი, ყოველივე აქედან გამომდინარე, არ ასწავლის კაცს ამას, რაც მონონებში ეხარება? — დახს! — რომელი შუაკაცია უკეთესი, რომელიც ერთი კაცისთვის გახდის ადამიანებს მოსაწონო, თუ

მრავლისთვის? აქ კი გაიყვანე: ერთი ამბობდნენ: ცხადია „ბერისთვის“, მეორენი გაიძაბოდნენ „დახა“!

60. სოკრატეს კი თქვა, რომ ერთი აზრი აქვთ და განაგრძობთ — თუკი ვინმე მოახერხებდა, ადამიანები მთელი ქალაქისთვის მოეწონებინა, განა არ იქნებოდა ქვეშარცხად კარგი შუავალი? — ვფიქვით ზეჯს, ნაშვილად! — იყო საერთო პასუხი. — თუკი ვინმე ასეთ ადამიანებად გარდაქმნიდა მათ, ვისაც თვითონ წინამძღოლობს, განა სამართლიანად არ იამაყებდა ამ ხელობით და სამართლიანადვე არ მოითხოვდა დიდ გასამრჯელოს?

61. როცა მას ყველა დასთანხმდა, მან განაგრძო — ასეთია ჩემი აზრი, ანტისტენე. — როგორ, მე გადმომიცემ მაცხელებას? — ჰკითხა ანტისტენემ. — დაახ, ეფიციადე ზეჯს, — მიუგო სოკრატემ, — ვინაიდან ეხედავ, რომ შენ სარუჯივად მისი მომწივანი ხელობა, — კი მაგრამ რომელი? — მახვილ გაბმის ხელოვნება, — აუხსნა სოკრატემ.

62. ძალაში გაპარხებულმა ანტისტენემ კი ჰკითხა: — მაინც რა იცი ჩემს მიერ ამგვარი ჩადენილი? — ჯერ ერთი, — უფრო სოკრატემ, — შენ კალასი იმ სოფლად პროცედის მოუყვანე, ზედადელი რა მას ფილოსოფიანე შეეყარებოდა, პროცედის კი ფული სჭირდებოდა. მეორე, შენვე გადავანი ის ელიფელე შობისასაც, რომელთანაც კალასი მისხარებრის გაუმჯობესების ხელოვნებას დაეუფლა და რჩის შემყობითაც ადვილად შეეუფარებოდა. ამიტომ ნახავს რა მშვენიერ რამეს, აღარასოდეს იფიქრებს.

63. ცოტა ხნის წინათ კი ისე მიქნებდა პერსიკელე სტუ-მარს, რომ მასი გაცნობით ჩემში მისდაძინ ნდობა აღძროს. ამის გამო, ცხადია, მადლიერი ვარ. ფილოსტელ ესქილეუსაც შენ არ მოქებდი? ჩემს თავს კი უჭებდა მას. განა შენ არ მაჯივრდებდი უკამდე, რომ შენი ენის გამოსვლით შეეყარებოდი, ერთმანეთს საძებნელად ამბუგნებელი ძალღეობით დაედეკვით?

64. ეხედავ რა ყოველივე ამას, შენ მახვილ კარგ გამბეულად მიგარჩენე. ვისაც შეურძლია მიხედვს, ვინ ვის მოუტანს სარგებელს და ვისაც შეურძლია მათში ურთიერთი სიყვარული აღძროს, ის ჩემი ღმწა რწმენით, ქალაქსაც შეგობრობისაკენ მიღრეკს, ჰორწოდებსაც სათანადოს გამართავს. ასეთი ადამიანი დიდი შენაძინი იქნებოდა როგორც ქალასების, ასევე შეგობრობისა და მოკავშირეობისთვისაც. შენ ისე გაცხარდა, თითქოს გამომულანდელი იმით, რომ მახვილ კარგი გამბეული ვინაა? — ახლა აღი გერაზობ, — ვფიქვად ზეჯს, — თქვა ანტისტენემ, — თუკი ეს ყოველივე მე შემეძლია, ჩემი სული მართლაც ყოფილა გადამძევილი სიმედვრით. აჲ, ასე დასრულდა მათი საუბრის ეს მონაკვეთი.

V მახვილ

1. კალასმა კი ჰკითხა კრიტობულეს: — შენ ხომ არ გსურს სილამაზის შესახებ სოკრატესთან პატივობაში ჩაეცა? — ვფიქვად ზეჯს არ უნდა, — თქვა სოკრატემ, — ალბათ ზედვს, რომ შუავალი მსაჯულეობი პატივით სარგებლობს.

2. — არ გავუძევეო, — დასთანხმდა კრიტობულეს, — სოკრატე, თუ შენ ჰქვიანური არღუმენტები გაქვს, რომ

ჩემზე ლამაზი ხარ, გავცაყანი, მხოლოდ ლამაზის ახლო მონევა არ დაგვიწყნდეს, — დაამატა მან, — ასე და ამგვარად, — დანებო სოკრატემ, — უპირატესს ყოფილა, — ჯერ დაკითხვა უნდა მოხდეს საქმის ირველეს — მასსუხელს — შენ კი მკითხე!

3. — კრიტობულეს, შენი აზრით, მხოლოდ ადამიანია სილამაზე თუ კიდეც სხვა რამეზე? — ვფიქვად ზეჯს, — მიუგო მან, — სილამაზე არის ცხენებიც, ხარშიც და ბეწვს სხვა უსულო საგანშიც. ვიცი ისიც, რომ ლამაზი შეიძლება იყოს ფაირო, მახვილიც და შუბიც.

4. — ეს როგორ შეიძლება, რომ ეს საგნები ერთმანეთს არაფრით რომ არ შეგანან, ვეღვა ლამაზი იყოს? თუ ისინი, ვფიქვად ზეჯს, კარგადია დამზადებული იმ საჭმელთათვის, რომლებსთვისაც ჩვენ დამზადდებით, ან თუ თავისი ბუნებით ჩვენს საჭმელებისათვის კარგია, მაინც ისინი ლამაზია, — უპასუხა კრიტობულეს.

5. — ის თუ იგი შენ, — ჰკითხა სოკრატემ, — რისთვის გვეჭირდება თვალეზი? — ეს ხომ ისევეც ცხადია, — მიუგო მან, — რათა დაგინახოთ. — მაშინ ჩემი თვალები შენს თვალებზე ლამაზი ყოფილა. — ვითომ რატომ? — იმატომ, რომ შენი თვალები მხოლოდ პირდაპირ იფურცობან, ჩემები კი — ცურადაც, ვინაიდან გადმოკარკულული მაქვს. — შენ როგორც ამბობ, — უფხრა კრიტობულეს პირობისადაც ცვლდა ცხოველებზე უკეთესი თვალები ჰქონია, არა? — ნაშვილად, — მიუგო სოკრატემ, — ვინაიდან მხედველობის სიძლიერით მას ბუნებრივად საუკეთესო თვალები ერეო.

6. — კეთილია, ნაგრამ ცხვირი ვისია უკეთესი, ჩემი თუ შენი? — ჰკითხა კრიტობულეს. — ვფიქრობ ჩემი, — უპასუხა სოკრატემ, — თუკი დღერთემა ის ჩვენ გნოსებისთვის შეეკიქნეს შენი ნესტოები მინას დააყურებენ, ჩემი კი ზევითაა აბერილი და სუნს ყოველი მხრივად მიყვარს. — პაჭუც ხვებრი რითია მხრზე ლამაზი? — იმით, რომ ისინი მხერკის არ ზღუდავენ, თვალებს მცისვე შეურბლით დანინახონ ის, რისი დანახავაც სურთ. მალევე ცხვირი კი აუგავდ განწყობილით ამორიძორებს მათ.

7. — ზოლო პარს რაც შეეხება, — უფხრა კრიტობულეს სოკრატეს — ამაში ნაშვილად ჩამოკარკვები, — თუკი ის გჭირბთვისაა შექმნილი. შენ, ცხადია, ჩემზე მეტს მახვებ. იუნებ ისიც გგორია, რომ სქელი ტურების პატრონის ამბორი გექნება ხანი? — შენი სიტყვების თანახმად, ისე გამოდის, თითქოს ვინმე კონცეპს პირი შექმნეს. ჩემი სილამაზის დასტურად წუთუ არც იმას მოიწვევ, რომ ნაიადევი, ქალღმერთი, მოხენ სილუნებს, მე რომ მგვანამ უფრო და არა შენ?

8. — მეტს ველარ გაგიძლებ, — მიმართა კრიტობულეს სოკრატეს. — დეი, ექნებთ მოიტანო, რათა მალევე შევიტყო, რა სახის ფარიმა შეკისრება. თუ შეიძლება, ფარულად ჩაყარონ, რამეთუ მეშინია, შენმა და ანტისტენეს სიმდიდრემ არ მძალდობს.

9. ვოგონამ და ბიჭმა მართლაც ფარულად დაიწყეს ექნებვის ჩაყრა. ამასობაში კი სოკრატე, დამინებულ იმით, ვითუ მსაჯულნი შეეღობაში შეეყვანათ, ლამაზი კრიტობულესთან მიტანაზე წავლობდა, რათა გაპარეკე მულისათვის მოსამართლეთ არა პაბთემა, ანაშუ კოცნა განეწინათ. როცა ექნებნი გადმოყარეს, ყველა კრიტობულეს

ლეს სასარგებლოდ აღმოჩნდა, სოკრატემ კი წამოიხიბა: — ახ, ახ, კრატოზულე, შენი ფული ვალისხის არ მკავს. მისი — ადამიანებს სამართლიანობისკენ მიიძრევს, შენი კი, როგორც მრავალთა, მსაჯულთა და მოსამართლეთა შესცდენიდაც საკმარისია.

VI მთავარი

1. ამის შემდეგ ერთნი იმას ითხოვდნენ, რომ კრატოზულეს საგამარჯვებო ამბორი მიეღო, მეორენი მას ბოჭის და გოგოს პატრონისგან თანხმობის მიღებას ურჩევდნენ, შესაძენი კი ხუმრობდნენ. რაც შეეხება პერმოკენეს, ეს ახლაც დღემდე სოკრატემ სახელგნობით მიზარია მას და პითია: — პერმოკენე, შეიძლება გვიხიბრა, როგორ გესმის „აქაღმდისად მითერადლებობისა“? მან მიიქცა: — მე თუ მიქცეხები ვე რა არის, არ ვიცი, მაგრამ ჩემი აზრის გამოთქმა შემიძლია. — კარგი, თქვი, — სთხოვა სოკრატემ.

2. — ქვიფისას თანამინახენი შენაუბო, — აი ეს მიამანა აქაღმდისადა. — იცი კი, რომ შენ შენი დღეებით გვანუბობ? — შამონაც, როცა თქვენ ლაპარაკობთ? — არა, როცა ეჩერებებით. — მუთუ ვერ ხვდებით, რომ თქვენს საუბარში არაფერ სიტყვებს, ბუნესაც ვერ ჩაადგებს ვერცინ?

3. — ვალას, — მიმართა სოკრატემ, — იქნებ მიყვებოდე კეთილად მიმხედველ პერმოკენეს? — დიას, როცა დღეობის ხმა გესმის, ყველანი დღეობდები. პერმოკენემ კი პითიას მია: — ხომ არ გსურთ ფლეიტის ბგერათა თანხლებით გესაუბროთ? სწორედ ის, როგორც მსახიობნი სოკრატეტ წარმოსთქვამს ხოლმე ტიტრამეტრებს?

4. — ღმერთთა გულისათვის, პერმოკენე, — უთხრა სოკრატემ, — ვერც მოიქცევა, მაგრამ, რომ როგორც სიმღერაა საამო ფლეიტის ზანთა თანხლებით, ასევე იქნება საამოერი შენი სიტყვაც, მითუმეტეს, თუკი შენი სიტყვას ფლეიტაზე დაამკვრელი ქალღმერთი ხელეხსაც მაამეყლებ.

5. — კეთილი, — თქვა ვალასმა, — ფლეიტის რომელი კოლი იქნება საჭირო, როცა ანტისთენე ნადიმისას ვიმეხს გაკაცხავს?

6. — გაკაცხულს, ჩემი აზრით, სტყენა შეეფერება, — უპასუხა ანტისთენემ.

7. — ამასობაში სირაკუზელი, რომელიც ზედადია, რომ სტუმრები ერთმანეთში ბასით ერთობოდნენ და მის წარმოდგენას ყურადღებას არ აქცევდნენ, გაბრაზდა და უთხრა მას: — სოკრატე, ამის შერ გეხსიან მალღ სავებულზე მოაზროვნენ? — დიას, ეს უფრო უკეთესია, ვიდრე ის, რომ უაზროს მესახებენ. — დიას, თუკი ვის მიმართებზე მიცენებდე არ ჩავთვლიდნენ.

8. — იცი კი რამე ღმერთებზე უხესთაისი? — შკათხა სოკრატემ, — არა, ვფიქვაც ზეესს, მაგრამ შენზე ამბობენ, რომ ღმერთები კი არ წარმოადგენენ შენი ფიქრის საგანს, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ დრუბელთა ზედა მდებარენი. — ახლაც ასეა, — შეეპასუხა სოკრატე ღმერთებზე ფიქრით ვარ მოცულად იქიდან გვიგზავნიან ისინი მარგებელ ნებისა და აქიდანვე გვანაქებენ ნათელს და თუ მე მკავრად ულაპარაკობ, ამის მიზეზი შენ ხარ, ვინაიდან ამოღ მრჯი.

9. — კარგი, ახლა ამის შეეშვათ, — უთხრა სირაკუზელმა სოკრატეს. — და ეს მიხიბარი, რწყელის რამდენი ნაბტომი გყავს მე და მერ? ამბობენ, რომ მათლი შენი გემომტრის ცოდნა ეგ არის. აქ უკვე ანტისთენე ჩაერთო — ფილავი, შერ, რომელსაც შეგარების ბერნი გემარჯვება, არ გგონია, რომ ეს კაცი განმაქებებელს მკავს? — დიას, ვფიქვაც ზეესს, განმარტებელსაც მკავს და კიდევ ბერის სხვადაც.

10. — შენ მაინც ნურავის შეადარებ მას, — უთხრა სოკრატემ ზუმარას, თორემ შენც განმაქებებელი დაემსგავსები. — თუ მე ვარც და უკეთეს ადამიანებს შეუადარებ მას, მაშინ არა განმაქებებელი, არამედ მაქებარი უნდა მიწოდონ. აი, სწორედ ახლა მკავსარ განმაქებებელს, ვინაიდან ამბობ, რომ მასზე უკეთესია ყველა.

11. — გსურს ფარსებს შევადარო? — პითია ფილიპემ სოკრატეს. — არა, არც ფარსებს. — მაშ ვის? — არაფერს. თუ მე გეკავებდები, — თქვა ზუმარამ, — როგორ გავაკეთო მის, რაც საფილის შემეცე ხემიან გასაკეთებელია? — ძალიან იოლად, როცა ლაპარაკი საჭირო არ არის, დადღეში! აი, ასე დასრულდა ეს მჭოლი.

VII მთავარი

1. შემდგომ ამისა, იქ მყოფთაგან ერთნი ითხოვდნენ შედარებას, მეორენი უარზე იყვნენ. ატყდა მხაური და სიტყვა კვლავ სოკრატემ განაგრძო: — თუკი მისთვის ყველას ერთად გესურს საუბარი, იქნებ სჯობდაც ნურად გვერტონა? თქვა თუ არა ეს სიტყვები, ის სიმღერის მუღედა.

2. სიმღერის დასრულებისთანავე კი მოცეკვავე გოგონასთვის მოიტანეს რგოლი, რისი შემგებობაც მას უხდა ესაკორფელმოქმედა. აქ სოკრატემ მიმართა სირაკუზელს: — როგორც შენ ამბობ, ახლაც ასეა. ვერტება ლამბი ბოჭებისა, როცა ისინი ისე იზნიქებთან, რგოლი რომ განასახიერონ, მათ მივიღ დგომიზე უკეთესი საანახაობა სულაც არ არის.

3. ჩემი აზრით, მანვილებს შორის ყრამალაზე გადახელა, სახიფთო წარმოდგენაა და სულაც არ შეეფერება ნადიმს. დიას, ჯარაზე ტრიალი, თინაც წერს და კითხვა თანაბარი ძალის საკვირველებნია, მაგრამ რა საიმოვნებას გვანიჭებს, გავგება არ შემიძლია. ახლაც ასეა. ვერტება ლამბი ბოჭებისა, როცა ისინი ისე იზნიქებთან, რგოლი რომ განასახიერონ, მათ მივიღ დგომიზე უკეთესი საანახაობა სულაც არ არის.

4. მართლაც, ძალიან დიდ იმეფიანობას როდი წარმოადგენს ის, რომ კაცი, თუკი მას ეს სურს, რამე საკვირველებას ვაღაწანებს აქ მხედბარი ნივთებსაც კი ძალღმთ არანაკლები გაცივების აღძერა რატომია, რომ ეს ლამაზა, აქვს რა შერწინებულე ალი, ნათლად გამოსაცემს, ხოლო მწერწინავი სპილენძის ტურქული ვერ წარმოქმნის ნათლად, თუკი მასში კი აირკვლებს ყველა საგანი? არ თუნდაც: ზეთი მართალია სითხეა, მაგრამ ცეცხლს აძლიერებს, ხოლო წყალი, სწორედ იმიტომ აქრობს ცეცხლს, რომ ის სითხეა?

5. თუმცა ასეთ საუბარს არ მიყვარები იმისკენ, რასკენაც დღისი უნდა მიყვადეო, მაგრამ თუკი ეს მოცუვავენი, ფლუტის თანხლებით ცეკვა-ცეკვით იმგვარსავე სცენებს წარმოადგენდნენ, როგორადაც ქარატებს, ჰორებსა და ნამდევს ხატავენ ხოლმე, ჩემი აზრით, მათაც გაუადვილებოდათ საზეშ და ჩვენი ნადიმაც საამო იქნებოდა უფრო.

VIII თავი

1. სირაკულელი მონონებს შეხახლებით გააცივლეს. სოკრატემ კი საუბარი ახალ თემაზე წამოიწყო — მეგობრებო, განა არ შეგცდურის, გავიხსენოთ ის მაღალი ღმერთი, ჩემიმი მისუფევი, დროითი თვალსაზრისით მარადმწულფევი ღმერთების ხნის, შესახებადიოთ მათზე ახლადაზრდა, თავითი სოდიით ყოველივეს დამტეხ, ჩვენს სულში ჩანერგული — ერთობა, მით უმეტეს, რომ ჩვენ ყველანი ვესაუბრებამ?

2. მე არ შემიძლია, გავიხსენო დრო, როცა ვინმეს მიმართ სიყვარულს არ განვიციდიდი. ქარშიდევხ, რამდენადაც მე ვიცი, ბევრია შედარებული, ზოგია მიმართ კი თვითონაც არ არის გულდრილი. კრიტიკობულებს, მართალია, კიდევ შეუძლია სიყვარულის გამოჩენევა, თუმცა ახლად უფრო თვითონ განაღვდის მის შემოტევის სხეულისადმი.

3. ნიკორატე კი, რამდენადაც მე ვიცი, თავის ცოლზეა შეყვარებული და იხაც სიყვარულითვე პასუხობს. რაც შეეხება პერმოვენებს, ის მაღალი ზნეობისათვის დნებ, რაშიც არ უნდა იყოს იგი, ნუთუ უფრ ხედავთ, როგორ შესქობუნია ნაბრებამ მუხრან — უფრი, სიტყვა — მოზონილა, ხმა — დინჯი, ზნეობა — მაღალი. ღრმად მატყობსაცემი ღმერთების მეგობარი ზემოვან რაოდ დაგყურებეს ჩვენ, ადამიანებს! — ანტისთენე, ნუთუ შენ ხარ მხოლოდ, ვისაც არავინ უყვარ?

4. — ვფიცავ ღმერთებს, ძალიან და თანაც შენ. სოკრატემ გადახედა და ცხადია, ნახუმრებით უთბარ: — მხოლოდ ახლა არა, თავს ნუ მომაბეზრებ, ხომ ხედავ, სხვა რაიმით ვარ და კავებმული.

5. ანტისთენე გამოეპასუხა: — შენ, საკუთარი თავის მუხაცავი, ასეუ შემოხვევიანი მუდამ ასე იტყევი ხოლმე: ხან ვითომ ღმერთთა ხმას ხარ მიყურადებული, ხან კი სხვა ქალკმეხი ხარ ჩაუღვლივი ვითომ.

6. — ღმერთთა გულისთვის, ოღონდ ცემას ნუ დამინეებ და შენს უპირემს ხასითის ყველაფერში როგორც ვუძლებდი, მეგობრობის ხათრით ასევე ვაგუფლებ. ეს კია, შენი სიყვარული უნდა დავამხალთ, მით უმეტეს, რომ ის არა ჩემს სულს, არამედ ჩემი სიღამაზისადამია მიმართული.

7. ხოლო შენ, კალიას, აეჭვოლე უფრო ხარ მეყვარებული, მიღწემა ქალკმეხი იღის და მეგონი, ბევრმაც ჩამოხულოთავან. ამის მიზეზი კი არ არის, რომ თქვენ ორივენი სახელოვანი კაცის შვილები ხართ და თვითონაც ჩინებულნი.

8. მე ყოველთვის აღმადროთავანებდა შენი ბუნებრივი მონაცემები. ახლა კი უფრო ვგრძობო ამას, უჭინადან ვხედავ, რომ შენ მეყვარებული ხარ არა განცხრომან-ნებთ-

რობაზე, არა მცონარობაზე, არამედ ყველას ძაღლისობის, ამტანობის, სიამაყვისა და თვდაჭერადობის მაგალითს უწევნებ. ასეთი რამეებისადმი ტრფადი კი მეყვარებულს ბუნების წარმომქნია.

9. აფროდიტე ერთია თუ ორი — ზეციური თუ მიწური — არ ეტეც. საყვლელთა აზრით, ზვესიც ერთია, მაგრამ ზენონებანი აქვს ბევრი. თითოეული აფროდიტესათვის ცალ-ცალკე რომია აღმართული ტაძრები და საკურთხელები და ცალ-ცალკე რომ ენირვით მხხვრებლი — მინიორს — ნაკლებ საპატრიო, ზეციურს — მეტად საპატრიო — ესეც ვიცე.

10. უნდა ვიგარაუდოთ, რომ ხორციელ სიყვარულს მინერი აფროდიტე უზენის სხეულს. სულს, მეგობრობისა და კეთილმობილური საქმისადმი სიყვარულს კი — ზეციურს. მეგონი, შენ ხორცად ამ სიყვარულით ხარ შეყრობილი, კალიას.

11. ამას მე შენი შეყვარებულის ღირსებაზე დაყრდნობით ვასტყვებ და კიდევ იმაზე დაყრდნობით, რომ შენ შეუძლია პავმანზე მავაც მოიწვიე, ხოლო მშვენიერი და სათნო სიყვარულით აღვსილს, შეუძლებელია დაფარული რამე ჰქონდეს მამისაგან.

12. — ეფიცავ პერსას — სოკრატე, — მიმართა მას პერმოვენემ, — მრაველი რამ მანცვიკურებს შენში, სხვათა შორის ისიც, რომ კალიას ქათისაურების თვისასაც კი ასნაელი, როგორი უნდა იყოს. — დიას — ვფიცავ ზვესს, — თქვა სოკრატემ, — მეტი სიხარული რომ მივანიჭო მას, მშურს დაგუბტყავი, რომ ხულისმინერი სიყვარული ბევრად აღემატება ხორცისმინერს.

13. ცხადია, ჩვენ ყველამ ვიცით, რომ მეგობრობის გარეშე არანაირი ურთიერთობა არ არის სხვების ღირსს. ხოლო ვისთვისაც სიყვარული სულის მოთხოვნილებაა, მისთვის მეგობრობა საამოცაა და ნებდლობითი. ხოლო ვინც ხორცისმინერი სიყვარულის შემოტევისა განიცდის, იმაიდან ბევრს სძულს და აძაგებს საკუთარი შეყვარებულის თვისებებს.

14. თუნდაც ორივე — სხეული და სულიც — ერთად შეიყვაროს, მსრბრად დატყენობა რა ახალგაზრდობის ვეკვილი, ვამქრად სიყმანეცილსთან ერთად წარხდება მეგობრობის ყვეალიც, სული კი დროში კეთილგონიერად მდინარის, ზეტ და მეტ სიყვარულს შეიკრებს.

15. ვარდა ამასა, გარეგნობით სარგებლობასაც ახლავს ერთგვარი მოყროტება. ბოტის სიყვარულთან დაყოველთადაც ებუბა იგივე, რაც ზედმეტი საყვების მღებობას, ხოლო სიყვარული სულისადაც, სინმანდესთან წილდებული, არ არის მსწრაფლ დანაყრებადი, თუმცა, როგორც შეიძლება ვინმეს ეგონოს, ის ნაკლებ საამური არიდა. პირიქით, ამ დროს აღეკლინება ლოცვა ღმერთისადმი, რომლითაც უფლისაგან გამოითხოვება კეთილ სიტყვისა და კეთილი საქმის მოქება.

16. და ასეთი გრმობა მართლაც აღაფროთავანებს სიყვარულით აღვსილს და უყვარის ის სულს გარეგნული მშვენიერებით, მოკრძალებით და კეთილმობილებით მოყვარულე, რომელსაც ძალეუთ თანაპნოთა შორის პარველობდეს და თავაზიანობით გამოიჩეყოდეს, რაც ადარ საჭიროებს დესაბუთებს, ხოლო ასეთ შეყვარებულს მაგიერი სიყვარულით რომ უნდა პასუხობდნენ, ამას კი დავსაბუთებო.

17. უპირველეს ყოვლისა, ვინ შეძლებს სძულდეს ის, ვინც მას, როგორც მისთვის ცნობილია, მაღალზეობრივად მიამჩნევს? ვინც ზოგჯერ ზნობრიობაზე უფრო ზრუნავს, ვიდრე საკეთიარ სამიერზე, თუკი ამას ვიპოვებ, მას სჯობს, რომ ერთნაირი მისი შრომიდან არ განვლდებმა ყმან-ციღობის წიღების, ან ავადმყოფობის გამო ხელაშასის და-ქარგვასთან ერთად?

18. ხოლო თუ ისინი ერთობის ემსჯელებიან, განა არ იგრძნობენ საჭიროებას ერთიმეორეს სიახლოვეზით მეტე-დონ? განა კეთილგანწყობილი არ იქნებიან, არ დაეინა-მობიან? ვინაა კეთილგანწყობილი არ იქნებიან, არ დაეინა-მობიან? ვინაა კეთილგანწყობილი არ იქნებიან, არ დაეინა-მობიან? ვინაა კეთილგანწყობილი არ იქნებიან, არ დაეინა-მობიან?

19. ხოლო ვინც სხუვლს მისევეტყია მხოლოდ, რატომ ევფარება ბიჭ? მხოლოდ იმიტომ, რომ ის მიძებნა იმისა, რაც სურს სიტყვილუეყილ მას? ან იქნებ იმიტომ, რომ თავისი მიზნებიდან გამომდინარე, ახლომდებს ამო-რებს ბიჭს?

20. ხოლო როცა ის, ძალას კი არ მიმართავს, არამედ დარწმუნებით ცდილობს ბიჭის მიწოდებას, მაშინაც კი მო-ძალადე ჩრდილის აცენებს საკეთიარ თავს, მიწმდობი მინ-დობილს უკლავს სულს.

21. მას კი, ვინც ფულზე შეიღის თავის სიღამაზეს, რა-ტომ ევფარება შეიღებულ ბაზრის ვაჭარზე მეტად? კიდევ იმიტომ არ ევფარება, რომ მოყვავილეს საქმე აქვს ჩაყა-ვეზულთან, ღამაზა — უღამაზობისთან, სიყვარულით აღ-ვისილს — სიყვარულისგან დაცილთან. რომ ბიჭი სიყვა-რულით ტყობობს მამაკაცთან ქალით კი ვერ იწანი-ლებს, არამედ ფიზილად უფურებს მას აფროდიტეს მიერ მიერალს.

22. ან მიზეზია გამო სულაც არ არის ვაბაკეირი, რომ ზილად დაიბადოს. კარგად თუ მიზობიდავს ვინმე, დიანა-ხაცს, რომ იბიოვან, ვინც ზნებიალი სიყვარულით უყ-ვართ, არანაირი ბოროტება არ წარმოიბობს, ხოლო სა-მარტბავნო ურთიერთობებთან, ცხადია, ჩნდება ბეერი ცუდა რამ.

23. ახლა მე თქვენ იმასაც დაგიმტკიცებთ, რომ იმის-თვის, ვინაც სულზე მეტად ხორცი უყვართ, ეს კავშირი დამინიხნებელია, ვინც ახანაელის რა უნდა თქვას და რა უნდა აკეთოს კცემა, იმასებურებს პატრიუსციემას, რო-გორც, მაგალითად, ქარონი და ფონიქია — აქილევსის-გან. ხოლო სხუვლის აღმეზნები მხოლოდ, ცხადია, უპო-ვარიოთ ისაუბრებს მის ირვალე, მუდამ აედევნება და წყალობის შიმოლდენეს მედამ ენდომება ამბორო ან სხვა შეხებითი ურთიერთობიანი.

24. თუკი უბეზად გამოიბნას, ნუ დაეკვირვებთ, ვინა-მოდ ღვირო აღმეზნებს, ხოლო ზემო თანამეცობებზე ზე-ციფერი ერთსი მაქეზებს ღიად ვისაღბრო მას მოძულე მი-წორე ერთსიზე.

25. და მართლაც, ის, ვისაც თვლი მხოლოდ გარეგ-ნობაზე უჭირავს, მინის დამქირავებელს ჰგავს, ვინც იმას კი არ ცდილობს ნაკვლის ღირებულება განარდოს, არა-მედ იმის, რაც შეიძლება მეტი მოსავლი მოიწინოს თე-რად. მეგობრობისკენ მწარავი კი იმ მებამულის მსგა-ვსია, რომელიც თავის მამულში ეზიდაება ყველაფერს, რა კი შეუძლებს, თავისივე ტრფილებების საგნის ფასირო გა-ზარდოს.

26. ასევეა ბიჭებთან დაკავშირებითაც. ხელაშასის გამღებმა თუ იყოს, რომ ის დამიზორილებს მასზე შეყე-რებულს, მაშინ ის ყველაფრის მიმართ გულგრილი რჩება, ხოლო ვინც ხედავს, რომ ზნეობის გარეშე ვერ შეინარმე-ნებს მეგობრობას, მაშინ ის სათიბებებზე უმეტეს ზრუ-ნავს.

27. დიდად ბედნიერია ის, ვინც საყვარელი ბიჭისგან თავისივე მეგობარს აღზრდის. ეს კი ამის ნიშანია, რომ ის თვითონაც ივარჯიშებს სათიბებში. ხოლო ის, ვინც თვითონ იქცევა ცუდად, ვერც ახლომდებზე მოახდენს კარგ გადვლას. თვითონ უსარცხელი და ზღვარდაკარ-გული, ვერც საყვარელ ადამიანს განმსტავლავს სიყვარუ-ლითა და ზომიერებით.

28. — კალხა, ამისი მავალითები რომ არა მარტო ადამიანები, ღმერთები და ვსორებაც სულისმარ სიხვე-რულს უფრო მაღლა აცენებენ, ვიდრე ხორცისმიერს, მსურს, მითოლოგიადანაც მოვიყვირო.

29. მაგალითად ზეზა მიქეირე მოყვად ქალებზე შეყვარებული, მათთან მიდგომის შემდეგ უკმაყოფილად რიდი აქცედა მათ, ხოლო ვის სულაც ის აღფრთოვანე-ბაში მოჰყავდა, იმე უყვადვყოფდა. ასეთია რიცხეს მიე-კუთვნებიან: მერკელე და დიასკურები და როგორც ამბო-მენი, კიდევ სხვანი.

30. მეც ვამტკიცებ, რომ ზეზმა განიმიდე ოლიმპოზე არა სხუვლის, არამედ სულის გამო აღტყავა. ამას მისი სახელიც მიწმობს. პომეროსია ამბობს:

ἦ Σπάρτα δὲ τ' Ἰάστουσα — რაც ნიშნავს „ბარობ-დე, მამეორო“. სხვა ადგილას კი ასე წერს: ΠΑΡΑΣΙ ΠΑΡΕΣΙ ἄσπεα ἔασις — რაც ნიშნავს: კონების იცო-დე პრმული აზრები“. როგორც ამ ორი ადგილიდან ჩანს, განიმიდე ჰატივი ღმერთთაგან მიეწმება არა იმიტომ, რომ იქნევა სახელიად ამო“, არამედ „სამომ სულით“.

31. შენდეც კი, ზემო ნიკურაზე, აქილევსმა, როგორც პომეროსია მოგვითხრობს, მაგიერი მათხო პატროკლეს მოყვლისა მო, საუღადა რა მას მეგობრად და საგნად ვნების. ამისავე მაგალითები არანა: ორენცი, მილადე, თე-ნესი, პომეოლე და კიდევ სხვა სახელივანნი ნახევა-ღმეირებიდან, რომელნიც, პოეტმა მარს შექმულნი, ერ-თად აღასრულებდნენ დიდ და სახელოვან საქმეთ, არა ამიტომ, რომ ერთად ეძინათ, არამედ იმიტომ, რომ დიდად უყვარდათ ერთმანეთი.

32. და ვინ უწყის, იქნებ ახლაც ასე იყოს. იქნებ ყველა ზრნივალე საქმეს უფრო აღმართისთვის აღასრულებენ ადამიანები, იქნებ ამისთვის დიდი იღვინად და ამისთვის-ვე იღვინებდნენ ნიშნათ თავს, ვიდრე სახელის მაგიერი გან-ცხრობის დროინ?

მართალია, პოეტ ავითონზე შეყვარებული პავსანია თავიშუკავებულთა დასაცავად წერს, რომ ახეთთა ღამე-ქ-

რი იყო ძალიან ძლიერი, ცინადან, მისი აზრით, მათ ერთობის მიტოვება ურეზონებოდა.

33. განსაკუთრებული აზრია, თითქმის ადამიანებს, რომელთაც ერთმანეთს არ ურედათ და გულგრილად ეკიდებოდნენ კაცებს, სამარცხვინო საქმის მერცხეებოვით!

34. პესანინის ამის მტკიცებულება ის მოჰყავს, რომ თებლებზე და ვლელებზეც მისი აზრისაა აზიან, რომ მარათალია, ისინი საყვარელ ბიჭებს თავისთან ინევენენ, მაგრამ ბრძოლის დროს ამოყენებენ ზოლზე გვერდში. თუმცა, ეს სულაც არ არის სათანადო მტკიცებულება. ეს ჩვენთვის სამარცხვინოა, მათთვის კი — კანონი. მე ასე მგონია, რომ ადამიანებს, რომლებიც ასე იქცევიან, არა აქვთ იმის იმედი, რომ მათი რჩეული, შორს მყოფნი მათგან, სამამაციო საქმით აღსარებლებენ.

35. ლაკედემონელები კი, რომელთაც სწამდა, რომ მხოლოდ სხეულზე შემოქაველი და ადამიანი გამოვლენიანია კეთილშობილურ საქმეში, თავიანთი ბიჭებისაგან ისეთ გარემებს ზრდიან, რომ ისინი არათუ შეყვარებულებთან, არამედ უცხოთა ლაშქარებზეც კი ერთდებოდნენ თანამებრძოლის მიტოვებას. ასეთნი ქალღმერთად აღიარებენ ხორცებელი და არა უსირცხვილობას.

36. მგონი, ჩვენი სასახეზო საიოხის შესახებ ყველანი მივალთ ერთ აზრამდე, თუკი საკითხს ასე შევხედავთ: როგორი საყვარულის შემთხვევაში შეიძლება კაცმა ბიჭს ანდოს ბავშვად და ფული? ან ფოს ნყალობა? ჩემი აზრით, ის ვინც ბიჭის მხოლოდ გარეგნობით სარგებლობს, ყოველივე ზემოთქმულს ანდობდა მხოლოდ სულით მოყვარენ.

37. — შენ კი, კალია, ჩემი ფიქრით, ღმერთებს მადლობა უნდა შესწირო იმის გამო, რომ მათ ატყვევებდად მისი საყვარული მოკანოიჭეს. ცხადია, ის პატივმოყვარეა, მზადაა ბევრ შრომასა და ვაჟის გაუძლოს, რათა მზავმა მრავალქამით გაპარაფხვებულად გამოაყხადოს.

38. ბოლო თუკი ის ოცნებობს, იყოს სამკაული არა მხოლოდ მამისა და საკუთარი თავისა, არამედ შესაძლებლობის შემთხვევაში, თავის მალად სამამაციო ხეითა მემკვიდრითა, მეგობრებს სიკეთე გაუკეთოს, სამშობლო ადგილს, მტერთა ძლევის აღსანიშნავად ძველო აღმართოს და ყველა ამ საქმეშია გამო ცნობილი და სახლგანთქმული ეკლბითა, ნულოვ გკონია, რომ მას, ვისცა ამ ყოველფერში თანამონაწილედ მიიჩნევს, უდიდეს პატივს არ მიაჯავს?

39. ამიტოვად, თუკი ვასრის, ატკობებს მისწინად, უნდა გაითვალისწინო, როგორმა ოცნებამ მისცა თემისტოკლეს ელადის განთავისუფლების შესაძლებლობა, რა მონაცემების გამო ჩათვალეს მერჯულ სამშობლოს საუკეთესო მწრფელად, ან რომელი ფილოსოფიურმა მიმართულებამ მისცა სოლონის შესაძლებლობა ასეთი საუკეთესო კანონები შეეშენა ჩვენი ქალაქსათვის? ან როგორ ვარჯიშობი ენაზრება სპარტელებს, საუკეთესო მხედართმთავრებდა ითვლებოდნენ? შენ ხომ მათი საბატოო მოქალაქე ხარ და მათგან საუკეთესონი მუდამ ჩერებებიან ხოლმე შენთან?

40. ყოველივე ამის მცოდნეს, თუკი შენ თვითონ ისურვებდი, ქალაქი უმაღლე განდობდა თავის საქმეთა ხელმძღვანელობას. ასე იქნებოდა, გჯეროდეს. შენ ველადფერი საჭიროზე მეტი გაქვს ამისთვის: ნაჩინებულა ოჯახიდან ხარ, ვეპატრონი, ქურუმი-ერთიფეული ღმერთებისა,

რომლებზეც იაკუბოსან ერთად დაამარცხენ ბარბაროსები და ახლა, ამ დღესასწაულზე შენ შენს ნინაპართა შორის ველივად მტებად შევფერის საღმრთო პატივთ: გარეგნობით ყველას სჯობიხარ ქალაქნი და გაურლო ტვარის, ნესეც ძალგობა.

41. იტენებ ფიქრობთ, რომ იმაზე დანჯად ესაუბრობ, ვიდრე ეს სამედიანი სუფრას შეემეის? ნუ გაიკვირებთ, მე ხომ თანამოქალაქეთა მსგავსად მიყვარს ბუნებისაგან მამადღმერთთა, სათნოებისენ სწრავა მუდამ პატივად რომ მაპაინათ?

42. სოკრატეს ამ სიტყვასაც მოჰყავს ბაასი. ატკობლევ მზერამიჯრით უფურება კალიას. მან კი, ატკობლევსკენ არიზად მზიარაღმა, თქვა: — სოკრატე, მამასადემ შენ იქნები შუამაალი ჩემსა და ქალაქს შორის, რათა მე მისს საემეითი დავგაგედ და წავლობა მისი არიდეც მომადლევ?

43. — დიხ, ვფიქვებ ხვებს, — მიუფო სოკრატემ, — თუკი ისინი დანახავენ, რომ არა მოიყენებთადა, არამედ ნადვილად ზრუნავ სათნოებებზე, ფუტი სახელი მსწრადლ გაქმარდება ხაღმით, ზოლო ტემარტი სათნოება, თუ ღმერთები იტებებენ, თავისს ქმედებით მეტ და მეტ ბრწყინვადებას მიაწიებებს სახელს.

IX თავი

1. ამით დარსრულდა ეს ბაასი. ატკობლევ, რომლის ადგომის დრო უსრე მოსულიყო, გასასიერებლად ნამოვდა. მისმა მამამ კლიემი, შეიღობა ერთად მიმავალმა, უსუმოხედეთ თქვა: — სოკრატე, პერას უფუჯავარ, ჩემი აზრით, კარგი კაცი ხარ მართლაც.

2. ამის შემდეგ ოაახნი, უპირველეს ყოვლისა, დადგეს ტახტი. მერე კი შემოვიდა სირაკულელი და მამარია მემკრებლად. — მეგობრებო, არიანდა ახლა ამბრანება საჭირონი სარეცლები, რომელზეც საზიარო აქვს დიონისესთან, შემდგომ კი მოვა დიონისე და ისიც იქ დაიკავებს ადგილს და ილაღობენ ერთად.

3. პირველად საჭირონიოდ მოკაზმული არიანდე გამოჩნდა და დაბრძანდა ტახტზე. დიონისეს მოხელამდე კი ფლიტიხად დაქვეყნდა ქალმა ბაკური მელაღობა აფლევია. აქ კი ყველა აღაფრთოვანა დამდგმელის ხელფრებში გაიკეთა თუ არა არიანდე მესესკას ხმა, ისეთი მოძრობა გაკეთა, ყველა მთხედებოდა, რომ მამარია საიმოვნება. ის არაოთ ნავიდა დიონისესთან მესახეფრად, არც კი წამომდგარა, მაგრამ ჩანდა, რომ ჯდომბა უქირდა.

4. დიონისე კი არიანდეს დანახეისთანავე ცეკვა-ცეკვით ნავიდა მისზე. თითქოს უნახეს სიყვარულს გამომავალნი ასე მოთავსდა ქალის მუხლებზე, მოხეცია და აკოცა მას დარტყვნილი არიანდეც მოხეცია დიონისეს. ამის დანახაზე იქ მოვლდნენ ტაში დასცეს და შესახეს: „კოდეც“, „კოდეც“!

5. როცა დიონისე ნამომდგა და არიანდეც ნამოყვანა, კარგად გამოჩნდა, როგორ გამოსახავდნენ ისინი სიამოლით ხეფენა-კოცნას. დამსწრეთა ხეფადენენ მამადფრლემი, რა ლამაზი იყო დიონისე, როგორი ნორჩი არიანდე, ხედავდნენ იმასაც, რომ ისინი არა ყასადად, არამედ ნამდვილად კოცნადნენ ერთმანეთს ბაგებში და იყო ყველა ამით აღფრთოვანებულა.

6. ესმოდით ისიც, თუ როგორ ეკითხებოდა დონისე არა-
აზნეს უცყარადა თუ არა იგი მას. ხოლო არააფე ისე აფას-
ტურებდა ამას ფიცი, რომ სტუმრებზე ფიცქვემ იტყოფნენ
იმახ, რომ ბუნა და გოგოს უფერადი ერთმანეთი, რომ ეს
ნასწალი მოძრაობა კი არ იყო, არამედ მათ ნება შექონდათ
ფართული, გაეტყობინათ ის, რაც ფიცი ხანია სურდათ.

7. სტუმრებმა, როგორც კი დაინახეს, რომ ფიციანი და
არაფე ერთმანეთს მოეხვედნენ და საქორწინო სარეცელ-
ზე აბრძანდნენ, დაუქორწინებელი დაქორწინების ფიცს
სდებდნენ, ხოლო დაქორწინებულთაგან ისინი, ვინც ცხე-
ნებით იყვნენ, მყისვე მოახტნენ მათ და საკუთარ ცოლებ-
თან საღალობოდ გაკურცხლეს. სოკრატემ და კალიასთან
ერთად დარჩენილებმა კი ელიკონსა და მის ვაგავტოლიცეს-
თან ერთად გაისცივნეს. ახ ასე დასრულდა ეს ნადიმი.

**ძველბერძნულიდან თარგმნი
და კომენტარები დაფროთ
ძმთაგან ჯარბალძემ**

**კომენტარები
თავებისა და მუხლების მიხედვით**

/ თავი

2. ა. პანაფენები — უშიარეს ათენურ დელსანულთა-
გან ერთი, მიოლოლოური ტრადიციით, მუფ თუხების მიერ
ქალღმერთი აფენასამე მიძღვნილი, იმართებოდა მუა წაფ-
ელში ჯერ ნელინამდე ერთზე, მისსტრატეს დროიდან კი (— 565 წ.) 4 წელიწადში ერთხელ მისი მშაფეველი ნაწილი
იყო მუჯიორებზე ტანეარჯიში, ცხენისობისა და მუსიკაში.
ტანეარჯიშს განეკუთვნებოდა მრავალივე, რომლებიც თავის
შირე ქიდაობისა და ერთობადა შედგებოდა. მუჯიორე-
ბის მოწინააღმდეგე სადასა კარზე ჯგუფად იყოფოდნენ. მუჯი-
ბი, ქაბულები — „წერეგამო“ და ვაგაკუსი (წერესანის). წვენი
„ნადიმი“ პერსონაგი აფტოლიკი, როგორც ჩანს, მუჯიორის
ჯგუფში შედიოდა. გამარჯვებულს აჯიღებდნენ „ახლ-
მროთ“ ზეობისხილის ტოტების გვირგვინითა და ძვირფასი ამ-
ფორით.

3. კალიას პიპონიკეს ძე — ისტორიული პიროვნება, აფ-
ნის უმდიფრტის მოქალაქე, პლატონის „აპოლოგია სოკრატეს-
სა“ და „პროტაგორას“ პერსონაგი. მის თუხებში აქრბობდნენ
ცნობილი ათენელები და სოფლები, რომლებიც ფიცი რილს
თამაშობდნენ ათენის ცხოვრებაში. კალიას ფიცი სახსრებს
ხაზავდა საკუთარ განათლებად. ქსენოფონტი აფენარეს
ხაზავდა ამბავს. ეს ნადიმი კალიასის თუხებში გამარჯვარა —
422 წელს, როცა სოკრატეს 46-47 წლის ვფიდიოდა.

3. კრატოსზე — სოკრატეს მიმდევარი.
პერმოვენი — ათენის დიდებული საგვარეულის წარმო-
მადგენელი, ძმა უმდიფრტის კალიას პიპონიკეს ძისა, უფრ-
ფუფულები მონაწილე სოკრატეს ანტიფორე — ასევე უფრფუ-
ფულები მონაწილე სოკრატესი, მუფელოში კინეკური მომართუ-
ბის ფრეშეშეშედი ფილოსოფიაში. ქარშიფი — ვლავკინის ძე,
პლატონის ფედიპი, ძველი არისტოკრატული „კალიკაგა-
ბის“ განსაზიერება, ცნობილი, დიდებული, მორჭმული შა-
ღლი საგნებზე ზაანის მოყვარული.

5. პორტაგორა, ვარკია, პორთეა — სოფლების ვრ.
7. იმპროვირედი ათენში ცუფ ტონად თაღდობის ვიზობელ
მიმხატვრებს დასთანხმებოდა ვინც, მინვეული ჯერ მუხლები
ერთებოდა მიმწვევალს. მერე სხვადასხვა მუხუზის გამო უა-
რნობდა, ბოლოს კი თანხმდებოდა, სწორედ ისეთი სიტუაცია

იქმნებოდა ხოლმე, როგორც ფიცი კლდისაშვილის მოხრო-
ბეზიდანა ჩვესივის ნაწინი.

8. მატრონიდე ვიკიში ბერძნები მავადისთან მხარ ფეძო-
ზე ნადიმიადლი მოართმევდნენ. მუჯიბე კი ასხვდნენ.

10. დიოსკავნ მუჯიორებმა კინელს ვერებზე და მუჯიბეზი.

11. სტუმრების ვასართობად ინვედნენ ხეშარებს, კომე-
დიანტებს, თუჯუბის თუატრს, დამკურებებს, მოცევაფე-
ებს, აკროსატებს.

II თავი

1. ბერძნული ნადიმი (სახეში სუფრა სტუმრებთან ერთად)
სამი ნაწილისგან შედგებოდა: საფილის, ფესურტის და ქვიფის-
გან. პირველის დასრულების შემდეგ იმანდენ ხელებს, რაიმე-
ღე ჩანდის მავერობის სწედა. თითო ყლუბ ღვინო დასაყ-
ლებდნენ „კალიკაგენის“ საბატესსეცემოდ. მუჯიბე გაქპონ-
ფი მუჯიბეში. მათ ქვეშ დარჩენილ ძელებსა და ნამუცებებს კი
მუჯიბენ (მუჯიანს, ფუმაგა, მავილის ქვეშ აფრბობა ძელები
და სუფრის სხვა ნარჩენები, რასაც კი არ ლეუფდენ, არამედ ფე-
ვე მოართმევდნენ კატა და კნუტები, ან დუვეები. უვეე მიო-
რტადიდან გამოსული ეს სეენა ჩემში, ვაგადელებზე
მუჯიბე ფიცი აფუფოუბას ინვედა, მავარი სამამეფროდ, ბუნე-
ბის იკრირულ მოღაწიობას განსახებრება შესანიშნავად.

4. ლიური — აფტოლიკეს მამა. ამ დროს ცნობილი ირატე-
რი, რომელმაც მუჯიბე სოკრატეს სიყვდილი დასვა მოთმობა.

10. ქანტება — სოკრატეს მუღღე. ცხადია, მისი სიყვდი-
ფიტი სოკრატეს ცხოვრების წესობად იქნებოდა გამოწვეული.
ასე რომ, ჩვენი დღევანდლობად გამოწვევარა, მუღღე
ვაფუფი სიტყბისა და ველსაგურნოთი კოვეე.

14. პიპონიკე — ფემაგე, 460 ოლიკარების მუჯიბის ერთ-
ფიტი მომართი ინოკატორი.

18. თუხის ფართობი იზომებოდა მამის განათავსებულ
ღოფათა რაოდენობის მიხედვით.

20. როგორც ჩანს, პერი ორი ნაწილისგან შედგებოდა და
მისი ზედა და ქვედა ნაწილი თანაბარ ზომისა და წონის უნ-
და ვფიდილი. რასობდა მუჯიბეში მუჯიბეში პურისმცხობელი
ჯარმობდა.

26. ვარკია ლინარტილი ცნობილი იყო თავისი სიტყვათ-
ქმნაობითა და ელარტნილმეტყველებით.

III თავი

5. პიპონიკის ბერძნები ზნეობის და ყოველგვარი ცოდვის
მამად თეღდნენ, თუმა, ჩვენდა საწვეუროდ უნდა ვოქაოთ,
რომ მასაც მუჯიბე განმარტებულთა მიელი ამოქ, რომელიც
მისნაწილი მუჯიბეს მქონდა გამოფქვა „მიმართობა-პი-
პონიკისმოქლე“.

6. პიეტრეს ნანარმობის მუჯიბისა და მისი მამეველამდე
მიტანის პირველი ოთხ საფეხურს მოიცავდა: დმროთ, პიეტრი,
ღვთი მიაკრბობელი, რასობდა — ღვთაებმავრებელი,
სამეწედი. რასობდა სახარბიული სუღდა არ იყო მუჯიბე-
ბის თეღდსანისობი, მავარი ეს სუღდა არ უმღიდა ხელს მათი
რეგების წარფას.

7. ა იფუბილი აზრის წეფომა — ამ დროს მიღებული იყო
პიპონიკის მომეზის აფეგორიული განმარტება.

8. სტესამირტე დასისელი (— V ს. II ნახ.) ცნობილი რაფ-
სიდი და პიპონიკის კომენტატორი. ძანქიმანდრე მღღე-
ტელი (არანატურფილოსოფიოსი — 611-546) მწერალი და პიპე-
რობის გამმარტებელი (— V ს. II ნახ.).

8. ა. ომლი — ფილის უმცროსი ერთფედი.

8. მუჯიორე ვაფილანტისა და სხტტომიფობის თავიდან
ასიყვდილად მოწინაღეს წმინდა სიღამ ამოვანგეაფდნენ
ხოლმე.

11. კალიბიდე — ტრავკიოსი მსახიობი.

IV თავი

6. ა. „კარგი მეფე და უძლიერესი შუბოსანი“ [„ალიადა“ III, 179. (რ. მიწირობილიასეული თარგმანი: „სურთ მეფე და მუხროლი ძალიშუღლიანი“).

12. კლინასი — როგორც ჩანს, ადუბიადეს ძმა ან ბიძაშვილი. მათ საკუთარი ვერაი ორნეტე ვაჟამწონის ძინგან გასოჰყავდით. დიადენე ლაერტელი არისტოტელე კირანელზე დაჯერდნობით ტექსტში კრიტიკობუდს ამ სიტყვებს თუი ქსანილიანტის მიანერს, რომელიც ორგერ მუცეარბეული იყო კლინასზე.

19. სილენე — შერმესისა ან პანის და ნიშნას ძე თანამგზავრი აღმწრდელი და შწერანელი ბაქთოსისა. მისი მახასიათებლებია: ღვინის ტაციითი გააბრილი, შოვარალი, მხიარული, კეთილმოსაუბრე, ცხვირკომპადა მოხუცი.

24. იყო სამი გორგონა, რომელია შეხედვისას ადამიანი ქვაფეხობდა.

30. ა. დამამენები და მანტაისტები აღძრადნენ ხოლმე სასამარლოო პროცესებს შვიდარი მოქალაქეების წინააღმდეგ ფულის გამოსახალად, ხანაც პირდა ანგრომწინორების გამო.

ბ. ჭაღაქის მიერ შეწერილი გადასახადები იყო: 1. ტრიფარხია — სამხედრო ხომალდების მომარაგება; 2. ხორშია — მუსიკალური, საორკესტრო და თეატრალური ნარმიადენების დაფინანსება; 3. გომასარხია — სპორტული შეჯიბრებების ორგანიზება ამა თუ იმ ფლასანაულისთვის.

გ. ქარმდეს და მამულები, როგორც წინა, დაუკარგავს პელოპონესის ომის პერაოდში.

32. ა. თავისუფალი მოქალაქე სასამარლოსა და სახალხო კრებაში მონაწილეობისათვის იხდებოდა ჯერ 1 ობოლს, შემდეგ — 3-ს.

გ. უმჯობრების ამრიგებულ ღმერთებზე თოდებობდნენ ზეის, აპოლინი, პერსეადა.

41. თასოსური ღვინო ითვლებოდა უძვირფასესად.

43. ნანყეტი „ალიადადამ“ IX, 120, 261

ვოკლები ამის აგამემნილი მიირდება რისხვის სანაცვლოდ აქილევსს. ციტატა მოყვანილია იორნიით, მტკიცებულებად იმისა, რომ მომწრობი ასწავლდა ვახოშე-ანონასა და ქონების მოხეცვას.

ბ. ესწილე ფლოუნტელის შესახებ არაფერია ცნობილი.

V თავი

7. ნიადები — მტენარი წყლის ნამფეხი

8. მსაჯები უნდა იყვნენ ერთი ვანმე სარაკუზელის გოგო და ბიძა.

9. ზახთები უძლიადით შევიდნენ გამარჯვებულებს და უკეთებდნენ ხელზე, ფეხზე ან თავზე.

VI თავი

1. პატრონიანი ივულისსმება სირაკუზელი

3. ნიკიტარატე — იმ დროის სახელგანთქმული მსახიობი, რომელსაც პირველს შემოუღია დიადოგების მუსიკის თანხლებით კაობვა.

ბ. ა. მიაზროვნე, ასე ხსენიებს სოკრატეს კომედიოგრაფი არისტოფანე თავის „ღრმებლებში“, რომელიც პირველად — 423 წელს დაიდგა. ეს ნაშრომი კი იყო — 422 E.

ბ. სირაკუზელს ღმერთების საუფლოს კვლევა მიარჩია დანახალად და ღვთისებობად. ეს პრადებაც არისტოფანეს „ღრმებლებიდან“ მომდინარეობს. მარამ ეს იყო ცრუ პრადებება, უნიადან სოკრატემ ფილოსოფია ზეციდან მანადა ნამოიტანა და იგიისკენ მიმართა.

VII თავი

1. ბერძენული ნადიმების თამბფევი იყო თანამეზიანის უან-

მესთან ან რამესთან შედარება. ასეა ეს როგორც პლატონის, ასევე ლუკიანეს „ნადიმობში“.

5. ქარტები — სილამახის სამი ქალღმერთი პირები — დროისა და ბუნებაში წყნარის დამცველი სამი ქალღმერთა.

VIII თავი

1. სოკრატეს საუბარი ერისის შესახებ ძალიან ჰგავს ირ. ფილდე ნაპრეტს.

2. ქარმდე თაყვანისმცემებელთა გარემოცვაში წარმოადგენილია პლატონის ფილოზომა „ქარმიდე“.

5. ღვინის ხმა ეს სოკრატული „დაიბინა“ ანუ ბარათაშვილს თუ დავიხმართ „ხმა იფუშლია“, რომელიც მის რწვევებს აღუვებდა.

9. ა. არი ბფრიდიტე — მიწოურს, ანუ საყოველთაო აფრიდტეს ენრიგობდა ავზორცობის სიმბოლო — თხა, ზეციური ქვა — ხბი.

გ. ზესის ზენიდეგანი იყო: „ზესთაზე“, „მხსნელი“, „ფიცის დამცველი“, „სტუმარმომყვანი“, „ქალაქის მფარველი“, „პერის მფარველი“.

23. ქარსი — ექნტავრი ფონიქის — აქილევსის აღმზრდელი. ტროას ობში მამამ აქილევს ფონიქისა გაყოლა („ალიადა“ IX, 438-43)

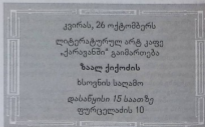
32. ა. პავსანია — ისტორიული პიროვნება, დამალი სოცი-ალური წარმოშობის, პლატონის „ნადიმისა“ და „პროტაგორას“ პერმინადეი, და არა ისტორიკოსი II საუკუნისა.

გ. ავათიონი (— 447—405) — შოქლებული მოქალაქე და განახლებული ტრაციადის მომხრე. პლატონის „ნადიმისა“ სწორედ მის დრამატული სექტაქლის გამარჯვების (— 416) აღსანიშნავ ზეის აღერს.

35. ციციქონის თანახმად („კანონთა შესახებ“ II, 11, 28) ათენის ვოკლები ურცხვობის ტიპარი. თუქი ათენისა და სპარტეში ქეჩინა, მორცხობის „სტატუბეც (მეშეობაში, ფხა-ვი ჩეში ნახვარად ქისტი ბუბოსადან არაფრხელ მშენისა „სორცხვისისა მრცხვენის“ — მიოთსური აზროვნების ნამთ, თუმცა ქართულ კონორავიანასა და ფოლლორში დამსტურ-რებულია თუ არა ეს გამოთქმა, ვერაფრს ვიტყვი).

39. სპარტის სპატიო მოქალაქეობა — პროქსენია — ქე-ნიფონტეს თუ ვერწმუნების (შეღწევა VI, 3,4) კალიბის გეამი თაობიდან თაობას გადაეცემოდა.

40. ერცთეველ ღმერთობი ივულისსმება დემეტრესა და პერსეფონეს კულტი, რომელიც უმჯელეს მეფეს ერისთვის დეათებება. ეს ორი ქალღმერთი თიადარ როლს თამაშობდა ელესონის მისტრეებში. მასში მონაწილეობდა აგრძევე იაკ-ქისი, რომელიც ზეისისა და დემეტრეს ძედ ითვებოდეს. ღვთისმსახურების აღსრულებისას თიადარი ფუნქცია მჭინ-დაი იტროვანტასა და ჩირაღდების დამტარებლებს, რომელთაც უკრ კრიგებებს, შემდეგ კი კალიბების (— V—IV სს.) გეარ-დან ირწვევდნენ.

რა არის ლიზღობა

ნიგნის ბაზარზე რას არ ნაშთებში თუკი ბეჭმა გვაგონის, ეგზე ხელთ წაგვიარფს 1609 წელს ლონდონში გამოცემული მექანიკის „სონეტები“ ანდა, კიდევ უფროსი, 1945 წელს მილანში გამოცემული „ფიზიკისტიკაისი“ ახლა ჩვენი დაუძინებელი მჭერების ფე-დაქვდაში ამბობობრებულ ნიგნის ტუნამი თქვით, რომლის ტალღები თბილისამდეც მოუღწევიათ. და ამ ტალღებში ვის არ გადაყურებო: ფროიდი გნებავს თუ კავკა, ჩერჩილი თუ კოსტაევიჩი... რომელი ერთი ვასწავლი, ყველანი აქ არაბა!

წინათ ცოტათადენი ფული გულადადა ვრებუბ, მაგრამ ნიგნი საწილეთი საძებარი იყო. ფოლქნურსა და ბუღტაკოვს ცუქაში ანაწილუბდენენ შვი ხიზილასავით. ახლა ნიგნები ორსად ყრია დახლზე და ფული — ჩაა მოაწოდო გამოთქმის თანამად, ესად ფული აქვს, მის ნიგნი არ უნდა და ესად ნიგნი უნდა, იმას ფული არა აქვს.

რა გავნებობა, ნიგნის ბაზარზე თვალს წვალი ჭვალუბნით და შერე საჯარო ბიბლიოთეკისკენ გავსიოთ. შინა უძირი საცავებიდან უფერად ამოყვინთავს ენიმე ბორის ნოსიკის ლამაზად დაბეჭდილი ნიგნი ფრიად დამაინტრიგუებელი სათაურით „სატრევილი და სისხლის სამართლის ინტორიტი რუსულ პარიზში“ (მოსკოვი, 2004).

ფოკუმენტური ფანრის თხზულებას და ნაშთულად მომხდარ ამბებს გავმოგვცემს. მის ფურცლებზე ვინ არ შეხედებათ: რუსეთის ქრისმა ნაილობს! იმპერატორი ალექსანდრე I, მისი მისხნული — ახვეე იმპერატორი იხავე რუსეთისა ალექსანდრე II, ანა იაროსლავიგობა (სადრანგეთის რუსი დედოფალი XI საუკუნეში!), ლექსად ზოტბამესხმული პეტერ-ბურგელი მწიფუნახავი საღოშავ ანდრეიკოვა, მარინა ცუქტევა, ანა ანამტოვა, ოსია წანდელშტამი, ვლადიმერ მანაკოვისკი, პაბლო პიკასო, ანდრე ვოდი, ლეი არაგონი, ელზა ტროლენკი, ანდრე მალრო და სხვანი და სხვანი.

მაგრამ, ვივლებ, ამ თავისებურად საინტერესო ნიგნის ზოგირით ფურცელს სიცოთლუ შეჰპარავთ.

აგურ, ავტორი ძალზე ენერგიულად აძლიაებს და თათხავს საყოველთაოდ ცნობილ საბჭოთა მწერალსა და ფორმალისტს ილია ერენბურგს და აჯილდურებს ასეთი უცნაური ტიტულით: „ებრაელი მთელი მსოფლიოს ინტელიგენციასთან“ (!!).

შეიკ ინტელიგენტი რომენ როლანის ქვერვი, აუვეე ნვეროსონი — მთავ კუდამეო მიაშობოლო...

სტკმა! „უცვე ნვეროსონი“ როგორ მოვწონით? რა დაუშავა ნიგნევი ამ მთავ კუდამეოში? ვუკლებ ავტორი იყო. საბუთი? რა სატორია ამტკიცოს ახლა საიყოდან, არ ვყოფილავო. ვინ დაუჯერებს?!

ახლა იხებთ ზუსტი ციტატა ნოსიკის ნინდინად: „უცვე ნვეროსონი მთავ კუდამეო მიაშობოდა, რომ დაწმუნებულ დაპირებულ ეკლემიონის ავარაქზე ფულონიიდან, სადაც

აქნობეს, ქმარი დაგვლუპო — ახალგაზრდა თავად კუდამოკი. ახალგაზრდა მწერალი

ერენბურგმა ნიგნისცემა დაწყო ქვერვის, ხელს უკაცუნებდა მათეზზე, და უცადუნებდა, და უცადუნებდა „ცხი მათა, ი ხავეს, ი ხავეს“ — როგორც ემწერებოდა ბავშვობაში.

ასე იყო თუ არ იყო, ალაპას უწყის, მაგრამ რა ესაქმება ანსთან ნოსიკს ლამის ერთი საუკუნის შეწყვე? რატომ პყოცს ნოსიკი თავის ცნობისმოყვარე ცხოვრის მთავ კუდამოკის რაცეში?

რაც მეტება რუსულად დამონებულ ტექსტს, ეს გახლავთ რედრენი ძალზე პოპულარული სიმღერისა საბჭოთა მფრინავებზე (გახელი საუკუნის ოცდაათიანი წლებს დამილეს).

რამდენიც ვაუბრებება ნოსიკს, იმდენი ვუბრობ იმყოფის ნარსული მოსტის მისამართით, მაგრამ ის საზოგადოებრივ საბჭოთა მფრინავები რომ არა, ძავ პიტლერი ამ ჩვენს ნოსიკსად და ერენბურგსაც, თავითი ცხოვრებისად, თავს უკრავდა ოსვენსონში, სადაც ცოტლად გაატყებდნენ ორიგინალური აბატურების დასამზადებლად. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ერენბურგი ჩადის სტოკჰოლმში, სადაც მის შეყვარებს ახალგაზრდა ვერმანელი ქალი, მერი სტოკჰოლმისა (!!).

ნოსიკის სიტყვით, ეს იყო ერთობ სახედათო რომანი. ესაყვარელ ბელადს“ რომ შეეცქყო, ამგვარი ლაღობისათვის საბოცი წლის „მეფედობის

მოციქულს“ მოაჭრდა რაღაცას, ძალზე არსებობს (აღბით, მწერლის ფალოცილ მარგვერის გულისხმობს). მაგრამ ერენბურგმა გარისკით, ვუკნობებს უაღრესად ცნობისმოყვარი ნოსიკი თურმე ერენბურგსა და ლუტას (სტოკჰოლმის მერად რომ შეშობდა) ვიკანზე შეჯიბოთ თუ მონალარუთ ათეუდობოდათ ხოლმე (სტოკჰოლმის პოლიციის მფურცივლის ქვეშ). პოლის და პოლის მომებს და მონათეეს „ტელეოს“ დოდა და სასარტულუ „სტოკჰოლმის მონადევა“ (მწიფედობის დაცვის მსოფლიო კომიტეტის ამ მონადეგას ხელი მონარე ლამის მთელსა ქვეყნებშია, რაფგანაც მწიფედობა ვუვლას სწავროდა, თუნდევ ნოთლად მოედიდან მოწინაეებნადა).

ამგვარად, ნიგნის ერთ გვერდზე, რომლის ნახევარი უჭირავს ახალგაზრდა ერენბურგის ფოტოს, ზედინზე თხის უბამსობა: ანვეროსონი კუდამეო“, ერენბურგისუფელი ნეგვისცემა კუდამეოვასი ყორმის, იმვე ერენბურგის ცუღეთობანი სტოკჰოლმში და... რას მოაჭრდა სტალინი ერენბურგს.

არა, „უბამსობას“, აღბათ, „ლიზღობა“ აუკობებს. რა არის ოდნავ არცელი „ლიზღობა“? რა არი და რასაც ჩვენნი მჭირფასი ნოსიკი აკეთებს, სწორედ ეგ არი. თუ მაინცდამაინც ზუსტად განსაზღვრა გნებავთ, ჩახედეთ ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში.

პაბლო პიკასო ფიგანი

მონაბიძე

— დასაწყისი დასასრულისა.
ერთიანი საქართველოს
მზე ჩადიოდა.

სპარსელი ისტორიკოსი
ჰამდალაჲ ყაზვინი თავის გა-
ლქთილ მატაბელში გვაუწყებს,
რომ 1220 წელს 7 ოქტომბერს მონღოლთა მხედარ-
ნიმთაგანია სუბუგანა მძივნადი ვეფხეხეთი მიჭრა ქალაქ
ყაზვინთან. იკარო მცხოვრებნი მიხედნენ, სისხლისმღვრე-
ლი იმის აჩრდილი გუბანლოცდებოი და უმაღლე ჩაკეტეს
კლდესაეთი ურცყვი კარიბჭე ქალატსა. ციხის გაღვაჲნი სამ-
როლოვლად გამზადებული შეიპირებთი დაიხუნძლა და სამა
დლე აკავებდნენ უღმობელ მტერს.

მეოთხე დღეს მონღოლებმა ყაზვინი აიღეს. ერთი ბედი
ენია დაფეხულა და მუბაიორს, მოხუცა და ზედას, კაცსაც და
ქალსაც. უბირო ქალწულნი თავს იკლავდნენ — აგვირც მონ-
ღოლთაგან თავის სახსენლად. ქუქნი აიგესა გვაგებთი და ფეხ-
ის დასადგმელი გოჯიც აღარ მოიყენებოდაო. მოსახლეობის
მცირე ნაწილმა შეუღეს შეაფარა თავი, მაგრამ მონღოლები
აღლას არა სწავლობდნენ, ცეცხლი ნაკუთდეს მამადი-
ანთა სამლოცველოს და აღი
ზედამდე აგარდაო.

სწორედ ზემოხსენებული
სუბუგანა, სპარსელი ისტო-
რიკოსი მძივნადი ვეფხეს
რომ აღარებს, სარდლოდა
მონღოლთა იმ ლაშქარს, რა-
მელიც ყაზვინის აოხრების
მერე საქართველოს საზ-
ღერებსაც მოადგა, ზუნანის
ვულზე შეეჭადა ლამა-გიორ-
გის მზედრობას და მოუ-
ლოდნელი მარცხი აგება.

აქამდე სკიანი დროა
„დუთიანი და გორგასლია-
ნი“, საუკუნეზე მტებანს გამარჯვებითა წყებას რომ იხეჭვდა,
ამჯერად ძლევდი იქნა და აღმოაჯელთში ქრისტიანობის ბურ-
ჯად შერაცხული ქვეყნის ძლევამოსილბას პირველი ბზარი
გაუჩინდა.

ამაღე ელოდნენ მამამადიანურ ცეკობებს შეჭიჲებულ
ჯვაროსნები მტრის ზურგში ქართული მხედრობის გამოჩე-
ნას ლამა-გიორგის წინამძღოლობით, ვისაც ათოდე წლით
ადრე ღრანგმა რაინდმა „სადალი აღუქანდრე შედგომილი-
სა“ უწოდა. სასოებით ელოდნენ, რომ ქრისტიანი ქართველები
გამარჯვების გზაზე გაიყვანდნენ დასამარცხებლად გან-
ირულ შეხუთე ჯვაროსნულ ლაშქრობას. მაგრამ ზუნანის
ველზე დაჭრილ ლამა-გიორგის ჯვაროსნებისათვის ადარა
სცდებოდა, ხოლო ქართულ მხედრობას ჩაცხასა ქინძობით
კომლექსი, რომელმაც ამკარად იჩინა თავი შემდგომში.

თავის დროსაც გამაურებული რომინი „ღამარელა“ გრი-
გო ამპიონის მთავრდება სწორედ ამ საბედისწერო მოსა-
ველით ქართლის ცხოვრებიდან, რომელსაც უნდა ეწოდოთ

ალექსანდრე მანტილაძე „ღამარელა“ ილუსტრაციებიდან

16 ოქტომბერს თბილისს სახელმწიფო უნივერსიტეტში
განამართა თვალსაჩინო ფოტობელოვანს ალექსანდრე
როინაშვილის სლონიანში მოძღვრული სამეცნიერო კონფერენ-
ცია კონფერენციის შემდეგ მონაწილეებმა მოინახულეს მიაი
საფლაო ქართულ მწერალთა და მოღვაწეთა დიდუბის
პანთეონში.

ზუნანის ველზე ბრძოლის წინაღობეს ლამა-გიორგის საზა-
რელი სიმაღრა უნახავს მინდორზე გვირა დაქრული, სისხლის-
გან იცვლება და შეშველილ არაფრა ჰეავს. წყალი სწევრია სი-
ხივამ პირგამწირალ შეფუს და წელის მიწნოდებელი არა ჰეავს.
უკან გაიხრევავეს წარსულსაკენ და ელანებდა სპარსელთა
თუ ბიზანტიელთა, კამბოთა თუ თურქ-სელჩუკთა უღლიდან
გამოსახსნილად გამართულ ომებში დაღუპული გმირნი.
ისინი წყევლა-ტრუფლავს უთვლიან მათ ძლებულე ამწენებელი;
დიდი ხნის ნაოცნებარო, ძლიერი და თავისუფალი საქართვე-
ლის დაქევის გამო.

ჰირს იბრუნებს წინამართაგან და აბლა შთამომავლებს
გაპოხდავს; მორულე შორეთს მისწვდება სასონარკვეთილი
მეფის მხერა: უცხოთა ბატონობის უღელში გაბეულ თა-
რებს თაობები მისდევენ იხ-
ერა-კენსითა და გოადებით.
იმათაც წყალს ევედრებს
ლამა-გიორგი, მაგრამ რა-
ნის უდაბურსა და ციწიროსა
ყონულოვან ეველებზე მამა-
ვალ ბორკილდაყრილ შთა-
მომავლებს თავადაც ენატ-
რებათ სწყალი.

მეორე დღესვე აუბდა
სიზმარო.

გვაგებთი მოვინლი თო-
ღიან ველზე გვირა დაჭრილი
მეფე და სისხლისგან იცლება.
სამეფო კარის შერსანი თურ-
მან თორელი თავს დააგდება
და ქრისტიანს შეუხვევს.

ლამა-გიორგი საყვარელ მეგობარს შეევედრება, რამე
მიიღებო.

თურმან თორელი ხალხურ ლექსზე აწივობილ სიმღერას
წამონწყებს ზინდისფერია სოფელი, უფრო და უფრო ბნ-
დებდა... მერე კი თავის გამოითქმულსაც მიაყოლებს:

იმასაც მოკლედ უღლია, ვინც ვრცლად გვევრა იარა,
შესს ბნელი შესქამს, ვარდს — ჭია, კაცის გულს —
ჯავრის იარა,
მთვა სიყველი უჩინო, ვრც ნამში ავეყრის იარაღს,
ჩვენ რას ნაწილეთა ქვეყნად, სხვას არა ნაწილა რას.

ეს ლექსი არც ხალხურია და არც სინამდვილეში არარე-
ბული თურმან თორელისა. ვრცლად აბამიძე გახსავთ მისი
აფტორი. 1957 წლიდან გაურულა, პეტეი წელის დარად, მწარე
ქეშიარტებში გამსქეპალულ ლექსა-შედეგირა 1221 წელს
ზუნანის ველზე დაჭრილ ლამა-გიორგის.

ქრონიკა

17 ოქტომბერს მისი სლონიანში მოძღვრული სამეცნიერო
კონფერენცია გაიმართა ახლა უკვე დუბეშიში, სპარსეთის
პანთეონის მუნობაში, რომლის ფარანებაც აღუქანდრე
როინაშვილის დამაზურება.

ასე აღინიშნა ერთდროულად ამ ფოტობელოვანის გარდა-
ვალებისა და დუბეშიის მიძლიოფციის დაარსების 110 წლისთავი.

ჯონ სტაინბეკის რომანი

საქართველო
საბავშვო

იონე პოულის ცნობიერებაში ამოტივტივდება ჯვარზე გაკრული მაცხოვრის ხატება და მისი გაუსაძლისი სიმარტოვე.

ეს მასაჟი თავისთავად მიანიშნებს მკითხველს, რომ **ჯონ სტაინბეკის** რომანის „ზამთარი ჩვენი მღვდვარებისა“ გარეგნული, სტილური სიმსუბუქის მიღმა თვალნათლივ დინამოს ის უღრმესი ტკივილი, რითაც განსმჭვალულია ეს ეპიკური ქმნილება და ეს განცდა ტრაგიკულ სულისკვეთებამდეც მიღვდება.

რომანი დიდი ხელოვნებით არის თარგმნილი ქართულად **ვახტანგ ჭელიძის** მიერ, პიროვნების, ვინც XX საუკუნის საქართველოს საზოგადოებრივ-ლიტერატურულ სინამდვილეში გაიმეორა **მთაწმინდელთა** ფსადაუდებელი ღვაწლი – საკაცობრიო ქმნილებათა მთელი წყება შემატა ქართულ კულტურას.

მათ შორისაა ნობელიანტი ამერიკელის ეს რომანიც.

ჯონ სტაინბეკი ორჯერ სტუმრობდა საქართველოსაც და მისი შთაბეჭდილებანი ასახულია დღიურის ფორმით შედგენილ **შხატვრულ-დოკუმენტურ თხზულებაში**, არაერთ საგულისხმო ცნობას რომ გვანდის 1947 წლის საქართველოზე.

შეორე სტუმრობისას კი – 1963 წელს – მას საგანგებო

პოლიტიკური დავალებაც პქონდა პირადად ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტ **ჯონ კენედისაგან**.

მისი ეს პოლიტიკური მისია გახსნილია **როსტომ ჩხეიძის** ესეიში „**ჯონ სტაინბეკის საიდუმლო**“, რომელიც შესავლად დაერთვის ამ გამოცემას.

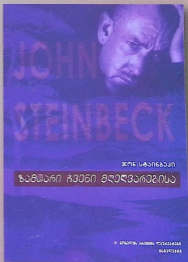
ამ ესეიში ჩართულია ის სიტყვებიც, რომელიც ამერიკელმა მწერალმა გაუზიარა **ვახტანგ ჭელიძეს**:

– ახლა სხვა დროა, სხვა ეპოქაში ვცხოვრობთ, დიდი სახელმწიფოები მფარველობას გაუნევენ მცირერიცხოვან ერებს... ამერიკა განსაუდელში არ მოგატოვებთ... ამის იმედი გქონდეთ...

ნიკინი გამოვიდა ხერით „ნობელის პრემიის ლაურეატები“.

პროექტის ავტორია **კახმეგ კუდავა**.

გამომცემლობა „ინტელექტი“.

სტაინბეკი

ზამთარი ჩვენი მღვდვარებისა

© 1963 წ. საბჭო. რედაქცია
84171188

